آزمون آزمایشی خیلی سبز

رشته انسانی

پایه دوازدهم	مرحله نوزدهم
سال تحصیلی ۰۴-۱۴۰۳	تاریخ برگزاری: ۲۶/اردیبهشت/۱۴۰۴

دفترچه شماره یک

ویژه کنکوری‌های ۱۴۰۴

آزمون جامع دوازدهم
(با تأکید بر متن، تمرین‌ها و فعالیت‌های کتاب درسی)

بودجه‌بندی دروس

ریاضی و آمار	زبان و ادبیات فارسی
ریاضی و آمار (۳) کل کتاب صفحهٔ ۱ تا ۱۰۴	علوم و فنون ادبی (۳) کل کتاب صفحهٔ ۱۰ تا ۱۲۲
علوم اجتماعی	**روان‌شناسی**
جامعه‌شناسی (۳) کل کتاب صفحهٔ ۲ تا ۱۱۵	-

مواد امتحانی	تعداد سؤال	از شماره	تا شماره	مدت پاسخگویی
ریاضی	۲۰	۱	۲۰	۳۰ دقیقه
زبان و ادبیات فارسی	۳۰	۲۱	۵۰	۳۰ دقیقه
علوم اجتماعی	۱۵	۵۱	۶۵	۱۵ دقیقه
روان‌شناسی	–	–	–	–
مجموع	۶۵ سؤال			۷۵ دقیقه

استفاده از ماشین حساب مجاز نیست.

این آزمون نمره منفی دارد.

دفترچه سؤالات آزمون‌های خیلی سبز، از همه‌نظر (تعداد سؤال‌ها، زمان پاسخگویی، نوع چینش گزینه‌ها، نوع صفحه‌آرایی، فونت سؤالات، سایز کلمات و اعداد، جای خالی محل انجام محاسبات و...) در شبیه‌ترین حالت به دفترچه سؤالات کنکور سراسری طراحی می‌شود.

داوطلب گرامی، به علت این‌که بودجه‌بندی این آزمون، از مباحث پایهٔ دوازدهم است، در این آزمون، درس «روان‌شناسی» نداریم. بنابراین در پاسخ‌برگ از سؤال ۶۶ تا ۸۰ را خالی بگذارید.

Azmoon.kheilisabz.com

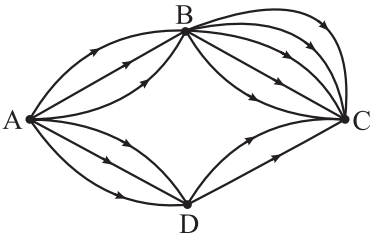

۱- با توجه به شکل مقابل به چند طریق می‌توان از شهر A به شهر C رفت؟

۱) ۴۰ ۲) ۱۸
۳) ۲۰ ۴) ۲۱

۲- در جعبه‌ای ۶ مهرهٔ آبی و ۴ مهرهٔ قرمز داریم. به چند طریق می‌توانیم ۳ مهره از این ظرف خارج کنیم؟

۱) ۷۲۰ ۲) ۳۶۰ ۳) ۲۴۰ ۴) ۱۲۰

۳- چند عدد چهاررقمی زوج بزرگ‌تر از ۷۴۰۰ و کوچک‌تر از ۹۰۰۰، بدون ارقام تکراری داریم؟

۱) ۳۴۸ ۲) ۳۵۸ ۳) ۳۶۸ ۴) ۳۷۸

۴- در یک جمع سه‌نفره، چه‌قدر احتمال دارد ماه تولد حداقل دو نفر از افراد یکسان باشد؟

۱) $\frac{۱۱}{۷۲}$ ۲) $\frac{۱۳}{۷۲}$ ۳) $\frac{۱۷}{۷۲}$ ۴) $\frac{۱۹}{۷۲}$

۵- از جعبه‌ای که ۸ سیب سالم و ۴ سیب لکه‌دار دارد، ۴ سیب را به طور تصادفی برمی‌داریم. با چه احتمالی تعداد سیب‌های سالم از تعداد سیب‌های لکه‌دار بیشتر نیست؟

۱) $\frac{۶۱}{۱۶۵}$ ۲) $\frac{۶۷}{۱۶۵}$ ۳) $\frac{۷۱}{۱۶۵}$ ۴) $\frac{۷۳}{۱۶۵}$

۶- «تعیین روش نمونه‌گیری» و «محاسبهٔ واریانس داده‌های جمع‌آوری‌شده» به ترتیب در کدام گام‌های چرخهٔ آمار قرار دارند؟

۱) اول ـ سوم ۲) اول ـ چهارم
۳) دوم ـ سوم ۴) دوم ـ چهارم

۷- دامنهٔ مدل ریاضی کدام‌یک از مسائل زیر، اعداد طبیعی است؟

۱) مصرف برق ماهانهٔ یک خانه از اول سال
۲) دمای تراس یک خانه در هر لحظه از شبانه‌روز
۳) سرعت لحظه‌ای یک ماشین مسابقه‌ای
۴) محیط دایره‌ای به شعاع r

۸- جملهٔ یازدهم دنبالهٔ $a_n = \frac{۱}{۱-۳n}$ با جملهٔ چندم دنبالهٔ $b_n = (-\frac{۱}{۲})^{n+۱}$ برابر است؟

۱) سوم ۲) چهارم
۳) پنجم ۴) با هیچ‌کدام از جملات b_n برابر نیست.

۹- در دنباله با رابطهٔ بازگشتی $a_{n+۳} = a_n + a_{n+۱} + a_{n+۲}$، اگر $a_۱ = a_۲ = a_۳ = ۱$ باشد، مقدار جملهٔ دهم دنباله کدام است؟

۱) ۱۰۲ ۲) ۱۰۳ ۳) ۱۰۴ ۴) ۱۰۵

محل انجام محاسبات

۱۰- یازدهمین جملهٔ یک دنبالهٔ حسابی ۲۵ و جملهٔ هفدهم آن ۳۲ است. جملهٔ چهل‌ویکم آن کدام است؟

۱) ۵۹ ۲) ۶۰ ۳) ۶۱ ۴) ۶۲

۱۱- عرض نخستین پلهٔ یک نردبان ۱۳۰ سانتی‌متر و عرض آخرین پلهٔ آن ۴۰ سانتی‌متر و هر پله، ۱۰ سانتی‌متر کوتاه‌تر از پلهٔ قبلی‌اش است. برای ساخت پله‌ها به چند متر چوب نیاز داریم؟

۱) ۸ ۲) ۸/۵ ۳) ۹ ۴) ۹/۵

۱۲- سه عدد را به گونه‌ای میان اعداد ۱۰ و ۲۸ قرار می‌دهیم که یک دنبالهٔ حسابی تشکیل دهند. نسبت عدد بزرگ‌تر به کوچک‌تر بین این سه عدد کدام است؟

۱) $\frac{۴۳}{۲۱}$ ۲) $\frac{۴۳}{۲۳}$ ۳) $\frac{۴۷}{۲۹}$ ۴) $\frac{۴۷}{۲۳}$

۱۳- جملهٔ پنجم و هشتم یک دنبالهٔ هندسی به ترتیب ۳ و ۸۱ است. جملهٔ اول این دنباله کدام است؟

۱) $\frac{۱}{۳}$ ۲) $\frac{۱}{۹}$ ۳) $\frac{۱}{۲۷}$ ۴) $\frac{۱}{۸۱}$

۱۴- اگر ضلع مربع زیر، واسطهٔ هندسی طول و عرض مستطیل باشد، اختلاف محیط مستطیل و مربع کدام است؟

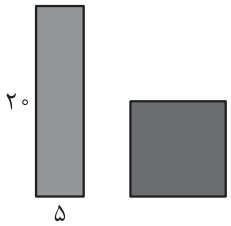

۱) ۸
۲) ۱۰
۳) ۱۵
۴) ۲۰

۱۵- با توجه به الگوی زیر (که در هر مرحله، نصف مساحت سفید مرحلهٔ قبلش رنگ می‌شود)، کل مساحت رنگ‌شده در شکل ششم کدام است؟

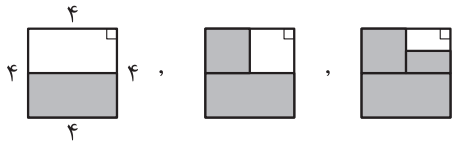

۱) ۱۵ ۲) ۱۵/۲۵ ۳) ۱۵/۵ ۴) ۱۵/۷۵

۱۶- اگر $x^۴ = ۸۱$ و $y^۵ = -۳۲$ باشد، کم‌ترین مقدار $x+y$ کدام است؟

۱) ۱ ۲) -۱ ۳) ۵ ۴) -۵

۱۷- حاصل $\frac{۴(۱۰۰۰)^{\frac{۱}{۳}}}{۱۲۵^{-\frac{۱}{۳}}}$ کدام است؟

۱) ۸۰ ۲) ۲۰۰ ۳) ۲۰ ۴) ۸

محل انجام محاسبات

۱۸- مقدار x در تساوی $(1\frac{3}{5})^{7} \times (\frac{5}{8})^{x} = 1/6$ کدام است؟

۱) ۶ ۲) ۶- ۳) ۵ ۴) ۵-

۱۹- شکل زیر نمودار توابع $y = 2^{x}$ و $y = (\frac{1}{2})^{x}$ است. مساحت مثلث رنگی کدام است؟

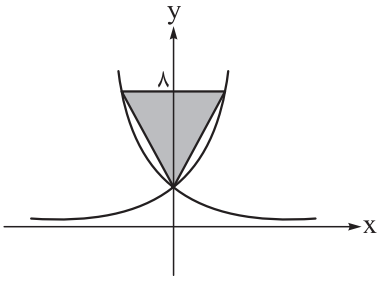

۱) ۱۶
۲) ۲۱
۳) ۱۴
۴) ۲۸

۲۰- جمعیت شهری ۷ میلیون نفر است. اگر رشد جمعیت به صورت نمایی و با ضریب ثابت ۱۰ درصد در سال باشد، جمعیت این شهر پس از دو سال چند نفر خواهد شد؟

۱) ۸۴۰۰۰۰۰ ۲) ۸۴۷۰۰۰۰
۳) ۸۵۶۰۰۰۰ ۴) ۸۸۲۰۰۰۰

محل انجام محاسبات

۲۱- همهٔ آثار زیر از محمدتقی بهار هستند؛ به‌جز ..... .

۱) تاریخ تطوّر نظم فارسی
۲) تاریخ بیداری ایرانیان
۳) تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران
۴) سبک‌شناسی

۲۲- ابیات زیر به ترتیب، سرودهٔ کدام شاعران دورهٔ بیداری هستند؟

الف) من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید — قفسم برده به باغی و دلم شاد کنید
ب) گر این‌چنین به خاک وطن، شب سحر کنم — خاک وطن چو رفت، چه خاکی به سر کنم؟
ج) آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی — دست خود ز جان شستم از برای آزادی
د) غلغلی انداختی در شهر تهران ای قلم! — خوش حمایت می‌کنی از شرع قرآن ای قلم!

۱) ملک‌الشعرای بهار ـ میرزادهٔ عشقی ـ فرخی یزدی ـ نسیم شمال
۲) محمدتقی بهار ـ ایرج میرزا ـ عارف قزوینی ـ اشرف‌الدین گیلانی
۳) عارف قزوینی ـ ایرج میرزا ـ فرخی یزدی ـ ادیب‌الممالک فراهانی
۴) ملک‌الشعرای بهار ـ میرزادهٔ عشقی ـ عارف قزوینی ـ نسیم شمال

۲۳- توضیح زیر کدام‌یک از شخصیت‌های ادبی دورهٔ بیداری را معرفی می‌کند؟

«فعالیت اصلی‌اش روزنامه‌نگاری بود. وی سردبیری روزنامهٔ «مجلس» را بر عهده داشت. شعر او از زندگی سیاسی او جدا نبود. وی در قصیده بیشتر از قالب‌های دیگر طبع‌آزمایی کرده و مضامین وطنی، سیاسی و اجتماعی در شعرش آشکارتر است.»

۱) ملک‌الشعرای بهار — ۲) ادیب‌الممالک فراهانی
۳) سید اشرف‌الدین گیلانی — ۴) قائم‌مقام فراهانی

۲۴- کدام مورد از نظر تاریخ ادبیات معاصر، ایراد دارد؟

۱) اوّلین کنگرهٔ نویسندگان و شاعران ایران در تیرماه ۱۳۲۵ تشکیل شد و نیما در آن‌جا شعر «آی آدم‌ها»ی خود را خواند.
۲) از آغاز حکومت محمدرضا پهلوی تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ فضای سیاسی آزادتری نسبت به دورهٔ قبل بر ایران حاکم بود.
۳) تصرف نیما در ماهیت شعر معاصر و ارائهٔ ماهیتی کهن از آن، به تغییر در قالب و ویژگی‌های سخن شاعران قدیم انجامید.
۴) «شعر نو تغزّلی» از طرف حکومت، تقویت شد و در دههٔ ۱۳۲۰ و اوایل ۱۳۳۰، از گسترده‌ترین جریان‌های زمان خود گردید.

۲۵- در کدام گزینه، واژهٔ داخل کمانک درست انتخاب شده است؟

۱) قیصر امین‌پور با مجموعه شعر (طوفان در پرانتز ـ در کوچهٔ آفتاب) توانایی خود را در ادبیات انقلاب، نشان داد.
۲) نثر فارسی تحت تأثیر آثاری که در دورهٔ بیداری از زبان‌های اروپایی ترجمه می‌شد به (تکلّف ـ سادگی) گرایید.
۳) نثر پرشتاب و بریده بریدهٔ (جلال آل احمد ـ محمدعلی جمال‌زاده) را به عنوان «نثر تلگرافی» یاد می‌کنند.
۴) اوج سخن پروین اعتصامی در (قصاید ـ قطعات) او است که در آن‌ها به شیوهٔ انوری و سنایی توجه دارد.

۲۶- کدام ویژگی‌های زیر، مربوط به «سطح ادبی» نثر دورهٔ بیداری است؟

الف) عبارت‌های وصفی دور و دراز و و لفظ‌پردازی‌های بیجا در نامه‌ها و نوشته‌ها کاهشی آشکار می‌یابد.
ب) از شاخه‌های ارزنده‌ای که در نثر عصر بیداری چشم‌نواز است، طنز سیاسی ـ اجتماعی است.
ج) نثر فارسی در دورهٔ بیداری، قید و بندهای نثر مصنوع و فنی را کنار می‌گذارد و گزارشی و ساده می‌شود.
د) اکثر نویسندگان این دوره، داستان را مطابق ذوق عامهٔ مردم می‌نوشتند.

۱) الف ـ ب — ۲) ج ـ د
۳) الف ـ ج — ۴) ب ـ د

۲۷- ویژگی‌های فکری شعر عصر بیداری در همهٔ ابیات زیر، مشهود است؛ به‌جز .....

۱) مُلک را ز آزادی فکر و قلم، قوّت فزای / خامهٔ آزاد، نافذتر ز نوک خنجر است
۲) سعی فرما تا به قانون افکنی بنیان کار / شه که از قانون بپیچد سر، سزای کیفر است
۳) مُلک را لشگر نگه دارد ز قصد دشمنان / مُلک بی‌لشگر همانا قصر بی بام و در است
۴) در ره فرهنگ و آیین وطن غفلت مورز / مُلک بی‌فرهنگ و بی‌آیین، درختی بی‌بر است

۲۸- ابیات زیر، با کدام ویژگی شعر دورهٔ انقلاب اسلامی، «مغایرت» دارد؟

«پیش از تو آب، معنی دریاشدن نداشت / شب مانده بود و جرأت فرداشدن نداشت
گم بود در عمیقِ زمین، شانهٔ بهار / بی تو ولی زمینهٔ پیداشدن نداشت»

۱) روی‌آوردن به ترکیب‌های بدیع و بی‌سابقه یکی از مشخصه‌های شعر این دوره است.
۲) روی‌آوردن به مفاهیم انتزاعی در شعر این دوره آشکار است.
۳) گرایش به خیال‌بندی، شعر برخی شاعران این دوره را گاه به شعر صائب و بیدل نزدیک کرده است.
۴) شاعران در سال‌های نخستین این دوره، به صراحت بیان و بهره‌گیری کم‌تر از تمثیل و نمادگرایی گرایش دارند.

۲۹- کدام بخش مشخص‌شده در متن زیر، نادرست است؟

از پایان دهۀ پنجاه تا پایان دهۀ شصت، گرایش به داستان‌های بلند بیشتر از داستان‌های کوتاه است. در صورتی که
۱ ۲

قبل از انقلاب، اقبال به داستان کوتاه، هم در میان مردم و هم نویسندگان وجود داشت. این روند از آغاز دهۀ هفتاد

شکل دیگر به خود گرفت و گرایش به داستان بلند بیشتر شد. ۳
۴

۱) ۱ ۲) ۲ ۳) ۳ ۴) ۴

۳۰- با توجه به سبک‌شناسی شعر دورهٔ معاصر، کدام مورد با سطح روبه‌روی آن تناسب ندارد؟

۱) ابهام در شعر معاصر پسندیده است و معنی‌گریزی از ویژگی‌های شعر این دوره است. (سطح فکری)
۲) مفاهیم خصوصی، سیاسی و اجتماعی بسیار مورد توجه شاعران قرار گرفته‌اند. (سطح فکری)
۳) انتخاب وزن، متناسب با لحن طبیعی گفتار و زبان شعر است. (سطح ادبی)
۴) صور خیال، جدید و نو هستند و تکرار تصاویر شاعران دوره‌های قبل نیستند. (سطح ادبی)

۳۱- هر دو «تلمیح» به‌کاررفته در بیت زیر، در کدام بیت، یافت می‌شوند؟

«گواه رهرو آن باشد که سردش یابی از دوزخ / نشان عاشق آن باشد که خشکش بینی از دریا»

۱) تا همچو خلیل، آتش اندر نشوی / چون خضر به آب زندگانی نرسی
۲) خشک سازد هیبت او نیل را / می‌برد از مصر، اسرائیل را
۳) درگذر مثل کلیم از رود نیل / سوی آتش گام زن مثل خلیل
۴) چون خلیلی هیچ از آتش مترس / من از آتش صد گلستانت کنم

۳۲- آرایه‌های «تضاد، لفّ و نشر مرتب، متناقض‌نما، لفّ و نشر مشوش» به ترتیب در کدام بیت‌ها یافت می‌شوند؟

الف) از عفو و خشم تو دو نمونه است روز و شب / وز مهر و کین تو دو نمونه است شهد و سم
ب) گر ندیدی قبض و بسط عشق را در یک بساط / گریهٔ مینا نگر خندیدن ساغر ببین
ج) اگر ز خلق، ملامت و گر ز کرده ندامت / کشیدم از تو کشیدم شنیدم از تو شنیدم
د) عجب مدار که در عین درد خاموشم / که درد یار پری‌چهره عین درمان است

۱) ب ـ الف ـ ج ـ د ۲) د ـ ب ـ ج ـ الف ۳) ج ـ الف ـ د ـ ب ۴) الف ـ ب ـ د ـ ج

۳۳- نوع لفّ و نشر در کدام بیت، تفاوت دارد؟

۱) فرورفت و بررفت روز نبرد / به ماهی نم خون و بر ماه گرد
۲) دل و کشورت جمع و معمور باد / ز مُلکت پراکندگی دور باد
۳) روی و چشمی دارم اندر مهر او / کاین گهر می‌ریزد آن زَر می‌زند
۴) ز سرمستی برون از روی و مویت / نه از صبح آگهی دارم نه از شام

۳۴- با توجه به دو آرایهٔ «ایهام» و «ایهام تناسب» کدام بیت آرایهٔ متفاوتی دارد؟

۱) جان ریخته شد با تو آمیخته شد با تو / چون بوی تو دارد جان، جان را هله بنوازم
۲) گویند روی سرخ تو سعدی که زرد کرد؟ / اکسیر عشق، بر مسم افتاد و زر شدم
۳) بر لب کوه جنون، خندهٔ شیرین بهار / نقش زخمی است که از تیشهٔ فرهاد شکفت
۴) روی خوبت آیتی از لطف بر ما کشف کرد / زان زمان جز لطف و خوبی نیست در تفسیر ما

۳۵- آرایه‌های «حسن تعلیل، حس‌آمیزی، اسلوب معادله» به ترتیب در کدام ابیات یافت می‌شوند؟

الف) گریهٔ دائم سیاهی را نبرد از بخت من / زاغ را بسیاری باران نسازد پر سپید
ب) جان از سکوت سرد شب، دلگیر می‌شد / دل در رکاب آرزوها پیر می‌شد
ج) نرگس همی رکوع کند در میان باغ / زیرا که کرد فاخته بر سرو مؤذنی

۱) الف ـ ب ـ ج
۲) الف ـ ج ـ ب
۳) ج ـ ب ـ الف
۴) ج ـ الف ـ ب

۳۶- آرایه‌های ذکرشده در مقابل همهٔ ابیات زیر، کاملاً درست هستند؛ به‌جز .....

۱) بر سرو قامتت گل و بادام روی و چشم / نشنیده‌ام که سرو چنین آورد بری (مراعات نظیر، لفّ و نشر)
۲) حافظ از جور تو حاشا که بگرداند روی / من از آن روز که در بند توام، آزادم (متناقض‌نما، تضمین)
۳) پشت‌گوژ آمد فلک در آفرینش تا کند / هر زمان پیشت زمین‌بوس از برای افتخار (ایهام تناسب، حسن تعلیل)
۴) ز خوی تند نتوان روی گردان گشت از خوبان / به زخم خار نتوان داد از کف دامن گل را (تضاد، اسلوب معادله)

۳۷- آرایه‌های «ایهام، پارادوکس، ایهام تناسب، حسن تعلیل» به ترتیب در کدام ابیات یافت می‌شوند؟

الف) شمع در کوتهی خویش از آن دارد سعی / که به خاکستر پروانه رساند خود را
ب) منم آن نخل خزان‌دیده کز اسباب جهان / هیچ در بار بجز برگ سفر نیست مرا
ج) از تماشای گلستان جهان چون شبنم / بهره غیر از دل و چشم نگران نیست مرا
د) از قبول نظر عشق شود عیب، هنر / ورنه جز بی‌هنری، هیچ هنر نیست مرا

۱) ج ـ ب ـ د ـ الف
۲) ج ـ د ـ ب ـ الف
۳) ج ـ د ـ الف ـ ب
۴) ب ـ د ـ الف ـ ج

۳۸- آرایه‌های ذکرشده در مقابل همهٔ ابیات زیر، کاملاً درست هستند؛ به‌جز .....

۱) به فلک می‌رسد از روی چو خورشید تو نور / قل هو الله احد، چشم بد از روی تو دور (اغراق، تضمین)
۲) آن‌چنان کز موج گردد شورش دریا زیاد / سوختن شد باعث نشو و نما این‌دانه را (پارادوکس، اسلوب معادله)
۳) در باغ شد از قدّ و رخ و زلف تو بی‌آب / گلبرگ تری، سرو سهی، سنبل سیراب (لفّ و نشر، مراعات نظیر)
۴) منّت خشک و جبین تلخ آب زندگی / بر سکندر آب حیوان می‌کند آیینه را (حس‌آمیزی، تلمیح)

۳۹- آرایه‌های «اغراق، حس‌آمیزی، اسلوب معادله، ایهام تناسب» به ترتیب در کدام ابیات یافت می‌شوند؟

الف) در خودآرایی خطرها مضمر است — حلقهٔ فتراک طـــاووس از پر است
ب) در سخن، لعلش قیامت می‌کند — این نمکدان پر ز شور محشر است
ج) حسن، هر ساعت به رنگی می‌شود — شعله را هر دم زبانی دیگر است
د) کـوه غم عشق، برگ کاهی نیست — بر خاطر من که برگ گل، بار است

۱) د ـ ج ـ ب ـ الف ۲) ج ـ ب ـ الف ـ د ۳) د ـ ج ـ الف ـ ب ۴) ب ـ د ـ ج ـ الف

۴۰- هر سه آرایهٔ «تضاد، حس‌آمیزی و اسلوب معادله» در کدام بیت، یافت می‌شوند؟

۱) نوای گرم نی از فیض آتشین‌نفسی است — ز ســوز سینه بــود گـرمـی تـرانـهٔ ما
۲) گرمی دل‌ها بود از نالهٔ جانسوز من — خندهٔ گل‌ها بــود از گریهٔ مستانه‌ام
۳) طفل بازیگوش، آرام از معلّم می‌برد — تلخ دارد زندگی بر ما دل خودکام ما
۴) در غم فـردا برآمد شـادی امـروز ما — یاد شنبه تلخ بر طفلان کند آدینه را

۴۱- وزن مقابل کدام بیت، نادرست است؟

۱) خورشید تو چون از افق زلف برآید — ریـزد عـرق شـرم ز سیمای قیامت: مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن
۲) بوی وفا ز گلبن عالم نیافت کس — تا اوست اندر او دل خرّم نیافت کس: مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن
۳) اگر چراغ نباشد مرا تو چشم و چراغی — ور آفتاب نباشد مرا تو ماه تمامی: مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن
۴) حال تو ای ماهروی چیست که باری — دور ز روی تو حال بنده تباه است: مفتعلن فاعلات مفتعلن فع

۴۲- در کدام بیت، هر سه اختیار زبانی «حذف همزه»، «کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند» و «بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه» به کار رفته است؟

۱) خدا چو صورت ابروی دلگشای تو بست — گشاد کار من اندر کرشمه‌های تو بست
۲) به آب و تاب جوانی چگونه غرّه شدی — که خود جوانی و این آب و تاب می‌گذرد
۳) کمان ابروی آن مه چو یاد می‌کردم — خدنگ آه من از آسمان گـذر می‌کرد
۴) کنون که کشتی ما در میان موج افتاد — اگر چنان که مجال شنا بود غم نیست

۴۳- در کدام بیت، «چهار بار» هجای کشیده، بلند به حساب می‌آید؟

۱) باد بهاری فشاند عنبر بحری به صبح — تا صـدف آتشین کـرد به ماهی شتاب
۲) سرو درآید ز پای گر تو بجنبی ز جای — مـاه بیفتد به زیـر گر تو برآیی به بام
۳) ما سپر انداختیم گردن تسلیم پیش — گـر بکشی حاکمی ور بدهی زینهار
۴) تا تو مصوّر شدی در دل یکتای من — جـای تصوّر نماند دیگرم انـدر ضمیر

۴۴- نام وزن (بحر) مقابل کدام مصراع، درست است؟

۱) مرا تا پای می‌پوید طریق وصل می‌جوید: هزج مثمّن محذوف
۲) رنج‌ها بردیم و آسایش نبود اندر جهان: رمل مثمّن سالم
۳) تو بار جانان می‌بری من بار هجران می‌برم: رجز مثمّن سالم
۴) ز شوقش به خون روی خود می‌نگارم: متقارب مثمّن محذوف

۴۵- پایه‌های آوایی کدام بیت را می‌توان به دو صورت «همسان» و «ناهمسان» برش زد؟

۱) باغ بهشت بی سر کویت جهنّم است — دیـدار حـور بی تو عـذاب الیم ماست
۲) از خال سیه بر لب شیرین تو داغی است — آری شکری هست ولی بی مگسی نیست
۳) دوری ز درِ تـو، اهـل معنی را — چـون طعنهٔ دوسـت، دل‌شـکـن باشد
۴) ماهی اگرچه مه را بر روی گل نروید — جانی اگرچه جان را صورت چنین نباشد

۴۶- پس از اعمال اختیارات زبانی، نشانه‌های هجایی کدام مصراع، نادرست است؟

۱) سوی چاره گشتم ز بیچارگی: ∪−−/∪−−/∪−−/−
۲) چارقت دوزم کنم شانه سرت: −∪−−/−∪−−/−∪−
۳) برگ گل لعل بود شاهد بزم بهار: −∪∪−/−∪−/−∪∪−/−∪−
۴) درخت دوستی بنشان که کام دل به بار آرد: ∪−∪−/−−−∪/−∪−∪/−∪−−−

۴۷- در کدام ابیات، شاعر از «سه نوع اختیار وزنی» بهره گرفته است؟

الف) گل سوری به دست باد بهار / سوی باده همی دهد پیغام
ب) نیست در دیدهٔ ما منزلتی دنیا را / ما نبینیم کسی را که نبیند ما را
ج) قیمت دل نشناسند و ز هر قصّابی / دل پر خون و جگرپارهٔ بریان طلبند
د) گفت که خاقانیا روی تو زرفام نیست / گفتم معذور دار زر ننماید به شب

۱) الف ـ ج
۲) ب ـ د
۳) الف ـ د
۴) ب ـ ج

۴۸- کدام بیت در بحر «رمل مسدّس سالم» سروده شده است؟

۱) موی و رویت روز و شب در چشم ماست / زان که گه تاریک و گاهی روشن است
۲) من به بوی خال مشکین تو افتادم به بند / مرغ وحشی از برای دانه می‌افتد به دام
۳) گر سخن، خوش گویی ای جان و جهانم / بنده گردد بی‌سخن، جان و جهانت
۴) گرچه مه در عالم‌آرایی ز گیتی بر سر آمد / کی تواند شد مقابل با رخت از ناتمامی

۴۹- وزن ذکرشده در مقابل همهٔ گزینه‌ها درست است؛ به‌جز ..... .

۱) بیا ره‌توشه برداریم / قدم در راه بگذاریم: مفاعیلن مفاعیلن / مفاعیلن مفاعیلن
۲) باز در گوش این نداها / آی آدم‌ها: فاعلاتن فاعلاتن / فاعلاتن فع
۳) گل باغ آشنایی / گل من، کجا شکفتی؟: فعلاتن فعلاتن / فعلاتن فعلاتن
۴) همان خندهٔ خاموش در او خفته بسی راز: مفاعیلُ مفاعیلُ مفاعیلُ مفاعی

۵۰- با توجّه به سرودهٔ زیر، تمام موارد درست هستند؛ به‌جز ..... .

«نفسم را پر پرواز از توست / به دماوند تو سوگند که گر بگشایند / بندم از بند ببینند که آواز از توست / همه اجزایم با مهر تو آمیخته است / همه ذرّاتم با جان تو آمیخته باد!»

۱) وزن مصراع دوم، «فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن» است
۲) در مصراع سوم، سه «اختیار وزنی» به کار رفته است
۳) در مصراع‌های چهارم و پنجم، اختیار وزنی «ابدال» به کار رفته است
۴) در تمام سروده، چهار بار اختیار زبانی «حذف همزه» رخ می‌دهد

۵۱- هر یک از موارد «فهم کنش اجتماعی»، «انسجام‌بخشی به زندگی اجتماعی»، «محدودیت علم به علم تجربی» و «کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن» به ترتیب نشان‌دهندهٔ چیست؟

۱) نقطه‌ضعف رویکرد تبیینی ـ هدف رویکرد تفسیری ـ نقطهٔ اشتراک رویکردهای تبیینی و تفسیری ـ موضوع جامعه‌شناسی انتقادی

۲) هدف جامعه‌شناسی تفسیری ـ عقیدهٔ نظریه‌پردازان کنش اجتماعی ـ نتایج غلبهٔ رویکرد تفسیری ـ موضوع جامعه‌شناسی انتقادی

۳) هدف جامعه‌شناسی تفسیری ـ پیامد غلبهٔ رویکرد تفسیری ـ نقطه‌ضعف رویکرد تبیینی ـ موضوع جامعه‌شناسی تفسیری

۴) انتقادات مربوط به رویکرد تبیینی ـ روش جامعه‌شناسی انتقادی ـ روش جامعه‌شناسی تبیینی ـ موضوع جامعه‌شناسی تفسیری

۵۲- عبارت درست دربارهٔ «دانش عمومی» و نادرست دربارهٔ «دانش اجتماعی» در کدام گزینه آمده است؟

۱) همهٔ افرادی که از دانش عمومی برخوردارند، آسیب‌ها و اشکالات مربوط به دانش علمی را شناسایی می‌کنند. ـ موضوع آن خاص‌تر از علوم انسانی است و به بررسی آن دسته از کنش‌های انسان می‌پردازد که اجتماعی هستند.

۲) مجموعه‌ای از آگاهی و دانش‌هاست که اعضای جهان اجتماعی در آن شریک و سهیم هستند. ـ شامل دانش‌هایی است که اجتماعات انسانی و چگونگی اثرگذاری آن‌ها بر کنش‌ها و شیوهٔ زندگی ما را به روش علمی مطالعه می‌کند.

۳) اگر دانش حاصل از زندگی نباشد، زندگی اجتماعی مختل می‌شود و جهان اجتماعی فرومی‌پاشد. ـ علوم اجتماعی با شناخت نظم و قواعد جهان اجتماعی و کشف آن‌ها، فرصت پیش‌بینی پدیده‌ها در جهان اجتماعی را پدید می‌آورد.

۴) جهان‌های اجتماعی مختلف براساس هویت فرهنگی خود، تعاریف متفاوتی از دانش عمومی ایجاد می‌کنند. ـ دانش‌های اجتماعی با رهاسازی انسان از محدودیت‌های طبیعت، به انسان‌ها در استفادهٔ صحیح از طبیعت کمک می‌کنند.

۵۳- در ارتباط با رویکرد جامعه‌شناسی تبیینی، پاسخ سؤالات زیر در کدام گزینه آمده است؟

- **کدام‌یک، از روش‌ها و کاربردهای رویکرد تبیینی محسوب نمی‌شود؟**
- **کدام مورد بیشترین تعارض مفهومی را با دیدگاهی دارد که جامعه را همانند طبیعت، واقعیتی بیرونی با نظمی استوار می‌داند؟**
- **کدام عبارت بیانگر یک «تبیین تجربی» است؟**

۱) استفاده از روش‌های علمی برای پیش‌بینی رفتارهای جمعی جامعه ـ تأکید بر شناخت علمی پدیده‌های اجتماعی برای انطباق با نظم موجود ـ اگر انسان به خودآگاهی برسد می‌تواند جامعه‌ای عادلانه بنا کند.

۲) تلاش برای کشف نظم به منظور کنترل پدیده‌های اجتماعی ـ باور به محدودیت انسان در ایجاد تغییرات بنیادین در ساختارهای اجتماعی جامعه ـ رکود اقتصادی باعث می‌شود بیکاری در جامعه افزایش یابد.

۳) تأکید بر منحصربه‌فردبودن تجربه‌های زیسته و پرهیز از تعمیم‌پذیری ـ پذیرش جامعه به عنوان محصول کنش متقابل انسان‌ها و قابل دگرگونی توسط کنش‌های انسانی ـ هر چه همبستگی اجتماعی افزایش یابد انحرافات اجتماعی کاهش می‌یابد.

۴) تلقی جامعه به مثابهٔ نظامی متشکل از عناصر مرتبط همانند طبیعت ـ استفاده از دانش ابزاری برای تحلیل و پیش‌بینی رفتارهای اجتماعی ـ تاریخ بشر صحنهٔ مبارزهٔ خیر و شر در جامعه است.

۵۴- عبارت درست در رابطه با نظم اجتماعی و مفاهیم مرتبط با آن کدام است؟

۱) در زندگی روزمره، بی‌نظمی بیشتر از نظم به چشم می‌آید. ـ به دلیل آن‌که به نظم عادت کرده‌ایم، برای شناخت نظم، با هنر آشنایی‌زدایی از چشم‌انداز فردی غریبه به موقعیت‌های اجتماعی نگاه می‌کنیم تا به دانش عملی و عمومی آن موقعیت نزدیک‌تر شویم. ـ ساختار اجتماعی را در گروه‌های رسمی مانند سازمان‌ها بهتر می‌توان دید.

۲) محل قرارگرفتن پدیده‌ها در جایگاه درست خود را قواعد اجتماعی تعیین می‌کنند. ـ جامعه‌شناسان در شناختن نظم اجتماعی، چگونگی پدیدآیی، دوام و تغییر قواعد و هنجارهای با هم زندگی کردن را بررسی می‌کنند. ـ نظام اجتماعی یک ساختار اجتماعی پویاست؛ یعنی بخش‌های مختلف آن بر یکدیگر اثر می‌گذارند و از یکدیگر اثر می‌پذیرند.

۳) نظم اجتماعی پیش‌بینی رفتار دیگران و همکاری با آن‌ها را امکان‌پذیر می‌نماید و باعث می‌شود شما بدانید که چه توقعات و انتظاراتی می‌توانید از دیگران داشته باشید. ـ قواعد اجتماعی در نتیجهٔ نظمی برقرار می‌شود که ما انسان‌ها برای با هم زندگی کردن آن‌ها را پذیرفته‌ایم. ـ خاکستری‌شدن جمعیت از جمله پیامدهای تغییرات یک نظام اجتماعی در خود است.

۴) چگونگی هماهنگی قواعد اقتصادی با قواعد سیاسی را ساختار اجتماعی مورد بررسی قرار می‌دهد. ـ نظام اجتماعی همانند یک موجود زنده تلاش می‌کند با تغییر در خود و محیط، نیازهای خود را تأمین کند و خود را در بلندمدت حفظ نماید. ـ زندگی اجتماعی انسان و نظم همزاد یکدیگرند، امّا انسان‌ها مجریان نظم نیستند بلکه با عبور از آن تغییرات مهمی در جامعه ایجاد می‌کنند.

۵۵- چه عاملی باعث ضرورت استفاده از ابزارهای پژوهش کیفی در جامعه‌شناسی شد؟

۱) کنشگران فردی و جمعی در تولید معانی ذهنی و فرهنگی نقش فعالی داشته‌اند و به گونه‌ای خلاقانه در شکل‌گیری خرده‌فرهنگ‌ها مشارکت کرده‌اند.

۲) جهان‌های اجتماعی مختلف از درون کنش‌های انسانی پدید آمده‌اند و معانی ذهنی و فرهنگی متفاوتی را نیز در درون خود پدید آورده‌اند.

۳) تنوع و تکثر معانی ذهنی و فرهنگی در جوامع گوناگون، فهم کنش‌های انسانی را پیچیده کرده و برای فهم این کنش‌ها از روش‌های تبیینی نمی‌توان بهره برد.

۴) انسان‌ها در بسترهای فرهنگی مختلف به صورت فعالانه و خلاقانه دست به تولید معانی زده‌اند و باعث شکل‌گیری تنوع گروه‌های اجتماعی شده‌اند.

۵۶- پاسخ پرسش‌های زیر به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- **با بررسی زمینهٔ فرهنگی‌ای که کنشگر در آن عمل می‌کند، به کدام معنای کنش دست می‌یابیم؟**
- **کدام مورد از فواید علوم اجتماعی نیست؟**
- **محدودیت دانش به علم تجربی در کدام دوره مورد تردید قرار گرفت و با کدام چالش مواجه شد؟**
- **جامعه‌شناسی تبیینی با کدام انتقاد مواجه است؟**

۱) هدف کنش ـ انتقاد از کنش‌های ناپسند و ظالمانهٔ انسان‌ها ـ نیمهٔ اول قرن بیستم، علم فلسفه ـ مغلوب‌شدن جامعه در برابر انسان

۲) دلالت‌های کنش ـ شناخت طبیعت و قوانین آن ـ نیمهٔ دوم قرن بیستم، علم فلسفه ـ نادیده‌گرفتن خلاقیت انسان با تأکید بر ساختارهای اجتماعی

۳) نمادهای کنش ـ رهاسازی انسان از محدودیت‌های طبیعت ـ نیمهٔ دوم قرن بیستم، علم ریاضی ـ انکار ارزش‌های عاطفی، اخلاقی و مذهبی

۴) هدف کنش ـ نشان‌دادن شیوهٔ صحیح استفاده از دانش ابزاری ـ نیمهٔ اول قرن بیستم، علم ریاضی ـ تولید دانش خاص خود توسط هر فرهنگ

۵۷- تفاوت‌های اصلی بین قدرت‌های تنبیهی، تشویقی و اقناعی در کدام گزینه به درستی ذکر شده است؟

۱) قدرت تنبیهی بر تغییر نگرش‌ها و باورها تأکید دارد و از ابزارهای قانونی استفاده می‌کند، در حالی که در قدرت اقناعی بیشتر از طریق رسانه‌ها و تبلیغات برای ترغیب افراد به تغییر رفتار خود استفاده می‌شود.

۲) قدرت تنبیهی عمدتاً از طریق اعمال اجبار و تهدید برای پیروی استفاده می‌کند، در حالی که قدرت اقناعی بیشتر از طریق تغییر نگرش و باور فرد به طور غیرمستقیم و از طریق آموزش و تبلیغ اعمال می‌شود.

۳) قدرت اقناعی با استفاده از ابزارهایی مثل آموزش، تعهد و مالکیت اعمال می‌شود، در حالی که قدرت تنبیهی اساساً از طریق ابزارهای فیزیکی و جسمانی مانند خشونت به افراد تحمیل می‌شود.

۴) قدرت اقناعی بیشتر براساس قوانین اجتماعی و هنجارهای فرهنگی اعمال می‌شود، در حالی که قدرت تشویقی از طریق فشار اجتماعی روی افراد به منظور پیروی از دستورات اعمال می‌شود.

۵۸- به ترتیب، «علت عادلانه‌دانستن نابرابری‌های اجتماعی در رویکرد طرفداران قشربندی اجتماعی چیست؟»، «طرفداران رویکرد کمونیستی بر چه اساسی معتقدند که نابرابری‌های اجتماعی باید از بین بروند؟» و «دولت در رویکرد عادلانه چه نقشی در برابر نابرابری‌های اجتماعی ایفا می‌کند و چگونه این رویکرد به رقابت عادلانه در جامعه کمک می‌کند؟»

۱) نابرابری‌های اجتماعی نتیجهٔ تفاوت‌های طبیعی است. ـ نابرابری‌های اجتماعی نتیجهٔ روابط سلطه‌جویانه میان انسان‌هاست. ـ دولت وظیفه دارد نیازهای ضروری همهٔ افراد مانند خوراک و پوشاک را تأمین کند و از این طریق امکان رقابت برابر را فراهم کند.

۲) رقابت در زندگی اجتماعی افراد ضروری است. ـ نابرابری‌های اجتماعی ناشی از تفاوت‌های طبیعی و اسمی است. ـ دولت موظف است برای کاهش نابرابری‌های اجتماعی، مالکیت خصوصی را حفظ کند و رقابت را برای همگان براساس توانایی‌ها و شایستگی‌ها فراهم کند.

۳) قشربندی امری طبیعی و تغییرناپذیر است. ـ عدالت اجتماعی با توزیع برابر ثروت میان همهٔ افراد برقرار می‌شود. ـ دولت باید با فراهم‌کردن امکان رقابت، افراد را در همهٔ پایگاه‌های اجتماعی حمایت کند و از این طریق به برقراری عدالت اقتصادی کمک کند.

۴) افراد در سطح یکسانی از فرصت‌های اجتماعی برخوردارند. ـ حذف مالکیت خصوصی برای حفظ برابری در میان افراد جامعه ضروری است. ـ دولت باید با توزیع برابر ثروت، امکان رقابت اجتماعی برابر را میان افراد ایجاد کند.

۵۹- به ترتیب، کدام‌یک انتقاد وارد بر رویکرد انتقادی نیست و کدام‌یک نقطه‌قوت رویکرد تبیینی است؟

۱) هیچ‌گونه حقیقت یا فضیلتی را کشف نمی‌کند تا براساس این حقایق و فضایل به نقد کنش‌ها و روابط میان انسان‌ها و جوامع بپردازد ـ با شناخت نظم اجتماعی، به انسان‌ها قدرت کنترل جامعه را می‌دهد.

۲) راه رهایی انسان را نه از درون علم، که در بیرون علم جست‌وجو می‌کند و معتقد است خودِ علم با درست و غلط دانستن، سلطه‌گری می‌کند ـ ظرفیت مطالعهٔ قدرت را در قلمرو واقعی دارد.

۳) جامعه‌شناسی انتقادی بدون پذیرش وجود حقایق و ارزش‌هایی فراتر از انسان، در جست‌وجوی ملاک‌ها و معیارهایی است تا براساس آن‌ها بتواند به نقد و ارزیابی زندگی اجتماعی انسان‌ها بپردازد ـ انسان در این دیدگاه یک موجود طبیعی پیچیده‌تر از سایر موجودات دانسته می‌شود.

۴) هر نظریه‌ای درون فرهنگ و تاریخ خود تولید می‌شود؛ از این رو، هیچ فرهنگ و هویتی نمی‌پسندد که موضوع نظریه‌هایی باشد که در زمینهٔ فرهنگی و تاریخی دیگری شکل گرفته‌اند ـ به توصیف ارزش‌های سیاسی مختلف بسنده می‌کند و نمی‌تواند آن‌ها را با یکدیگر مقایسه و داوری کند.

۶۰- هریک از عبارت‌های زیر، به ترتیب نتیجهٔ چیست؟

- **تعداد کثیری از گروه‌های درگیر قومی نژادی در ارتباط با هم یک فرهنگ مختلط می‌سازند.**
- **کار داوری دربارهٔ ارزش‌ها خارج از قلمرو علوم اجتماعی قرار گرفت و غیرعلمی قلمداد شد.**
- **رویکرد تفسیری توان مطالعه و بررسی وجوه محسوس و واقعی سیاست و قدرت را ندارد.**
- **به عقیدهٔ وبر تفهم صرفاً مقدمه و پیش‌نیازی برای روش علمی و تجربی است.**

۱) دیگچهٔ همانندسازی ـ جدایی دانش و ارزش در رویکرد تبیینی ـ فروکاستن قدرت به پدیده‌ای فاقد معنا ـ یکسان‌انگاری طبیعت و جامعه

۲) مدل تعارف هویت‌ها ـ شکل‌گیری دانش انتقادی ـ توصیف ارزش‌های سیاسی در رویکرد تفسیری ـ ناتوانی در بررسی پدیده‌های غیرمحسوس

۳) روش‌های غیر خشونت‌آمیز همانندسازی ـ غلبهٔ رویکرد تبیینی ـ تمرکز رویکرد تفسیری بر ذهنیت‌ها ـ محدودکردن علم به علم تجربی

۴) الگوی سیاست‌گذاری هویتی دورهٔ پسامدرن ـ خلق و بازسازی ارزش‌ها ـ تعدد و تنوع فرهنگ‌ها ـ همانندانستن انسان با موجودات طبیعی

۶۱- درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر، به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- **از دیدگاه فارابی در مدینهٔ ضالّه، آرمان‌ها و ارزش‌های عقلانی، آرمان‌ها، ارزش‌ها و امور غیرعقلانی معرفی می‌شوند.**
- **دیدگاهی که تفاوت دانش علمی و عمومی را در روش آن‌ها می‌داند، معتقد است دانش‌ها، خلق و بازسازی واقعیت‌ها محسوب می‌شوند.**
- **سلطهٔ نظمی که جدا از انسان‌ها و نیازهای واقعی آن‌ها باشد، نشان‌دهندهٔ قفس آهنین و پیامد نادیده‌گرفتن معناداربودن کنش است.**
- **به نظر جامعه‌شناسان، علت نابرابری‌های اجتماعی، توزیع نابرابر ثروت، قدرت و دانش میان افراد جامعه است.**

۱) ن ـ د ـ ن ـ ن
۲) د ـ ن ـ ن ـ د
۳) د ـ ن ـ د ـ ن
۴) ن ـ ن ـ ن ـ د

۶۲- به ترتیب، هر یک از مصادیق زیر به کدام مفهوم اشاره دارد؟

- **ساختن نهرها و زهکشی برای مهار طغیان رود نیل توسط فراعنه**
- **تفکیک نژادی در اماکن عمومی در نظام آپارتاید**
- **علت وجود کاست‌ها در جامعهٔ هند را باورهای دینی آن‌ها دانستن**

۱) قدرت اجتماعی ـ شکل‌گیری نابرابری اجتماعی به علت عدم توزیع برابر مزایای اجتماعی ـ رویکرد تفسیری

۲) قدرت اجتماعی ـ تأثیر تفاوت‌های رتبه‌ای بر قشربندی اجتماعی در جوامع ـ استفاده از روش عقلی

۳) سیاست ـ نابرابری‌های اجتماعی شکل‌گرفته براساس نابرابری طبیعی ـ روش تجربی و تفهمی

۴) عمل سیاسی ـ منجرشدن تفاوت‌های اسمی به نابرابری‌های اجتماعی ـ نگاه انتقادی

۶۳- به ترتیب، براساس دیدگاه فقه سیاسی شیعه در دوران مشروطه و پس از آن، مشروعیت دینی قدرت در عصر غیبت در دیدگاه میرزای نائینی چگونه تبیین شده است و نسبت میان عدالت در ساختارها و عدالت در حاکمان در دیدگاه امام خمینی چگونه است؟

۱) فقدان مشروعیت دینی نظام پادشاهی و امکان تحقق عدالت در ساختارها با مشارکت مردم ـ تحقق عدالت در حاکمان با نظارت مستمر خبرگان و تحقق عدالت در ساختارها با مقررات عادلانهٔ مجلس

۲) امکان شکل‌گیری حکومتی منتظر در عصر غیبت و تأکید بر نظریهٔ مشروطهٔ مشروعه ـ پذیرش ناتوانی مجلس در تحقق عدالت و تأکید بر نقش مؤثر مردم در ایجاد عدالت در عرصهٔ حاکمان و ساختارها

۳) بی‌نیازی از قدرت شاهنشاهی و تأکید بر ضرورت حضور امام معصوم برای تحقق عدالت حقیقی ـ تلاش برای مشروعیت‌بخشی به نظام اسلامی و تحقق عدالت ساختارها و عدالت حاکمان از طریق مجلس شورای اسلامی

۴) مشروط‌کردن حاکمان در چارچوب مقررات عادلانهٔ مجلس و خبرگان و نفی شکل غیرشرعی قدرت ـ تأکید بر تغییر نظام پادشاهی و حذف نقش حاکمان غیرشرعی برای تحقق عدالت در ساختارها

۶۴- در ارتباط با معانی عام و خاص عقل، هر یک از موارد زیر به ترتیب در کدام قسمت جدول قرار می‌گیرد؟

- **ارزیابی و داوری دربارهٔ مناسبات و ارتباطات انسانی**
- **عقلی برای کسب دانش دربارهٔ پدیده‌های طبیعی و مادی**
- **هرگونه تلاش فکری و ذهنی عالمان و عموم مردم**
- **عقلی برای شناخت واقعیت‌های مستقل از آگاهی و ارادهٔ انسان**

«الف»	**شناخت این گزاره که: «در طبیعت و جامعه هیچ رخدادی خودبه‌خودی و بدون علت رخ نمی‌دهد.»**
عقل انتقادی	**«ب»**
«ج»	**جامعه‌شناسی تبیینی برای پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های اجتماعی از این عقل استفاده می‌کند.**
عقل عام	**«د»**

۱) ب ـ ج ـ د ـ الف

۲) ب ـ الف ـ د ـ ج

۳) د ـ ج ـ الف ـ ب

۴) د ـ الف ـ ب ـ ج

۶۵- در رابطه با موارد زیر کدام گزینه صحیح است؟

- **مرگ سیاست از منظر رویکرد انتقادی**
- **طرح مسئلهٔ ولایت فقیه**
- **پیامد نادیده‌گرفتن هدفداربودن کنش**
- **فایدهٔ علوم اجتماعی و علوم انسانی**

۱) نیافتن راهی برای داوری علمی دربارهٔ ارزش‌های اجتماعی ـ اواخر قرن بیستم ـ تأکید افراطی بر امور قابل مشاهده ـ افزایش همدلی و همراهی انسان‌ها با افزایش فهم متقابل انسان‌ها و جوامع مختلف از یکدیگر

۲) عدم کشف حقیقت یا فضیلتی برای نقد کنش‌های انسان ـ اوایل قرن بیستم ـ رعایت نظم بدون توجه به آرمان‌های تحقق‌یافته از سوی آن ـ پیش‌بینی آثار و پیامدهای پدیده‌های اجتماعی در نتیجهٔ شناخت آن‌ها

۳) نداشتن راهکاری برای بهتر ساختن وضعیت موجود ـ اوایل قرن بیستم ـ شکل‌گیری قفس آهنین ماکس وبر ـ توضیح تأثیر اجتماعات بر زندگی انسان از طریق داوری و انتقاد صحیح از آن‌ها

۴) نداشتن ملاک و معیاری برای انتقاد علمی دربارهٔ همهٔ لایه‌های قدرت و سیاست ـ اواخر قرن بیستم ـ انکار ارزش‌های عاطفی، اخلاقی و مذهبی ـ غلبه بر محدودیت‌های طبیعت با نشان‌دادن شیوهٔ صحیح استفاده از علوم طبیعی

پاسخ‌نامهٔ تشریحی آزمون را ساعت ۱۶ از صفحهٔ شخصی خودتان در سایت آزمون خیلی سبز دریافت کنید.

azmoon.kheilisabz.com

اساتید، مشاوران و دانش‌آموزان گرامی؛

نظرات، پیشنهادات، انتقادات و بازخوردهای خود نسبت به سؤالات این آزمون را می‌توانید از طریق آیدی Kheilisabz_edit@ در همهٔ پیام‌رسان‌ها با ما به اشتراک بگذارید.

آزمون آزمایشی خیلی سبز

رشته انسانی

پایه دوازدهم	مرحله نوزدهم
سال تحصیلی ۰۴-۱۴۰۳	تاریخ برگزاری: ۲۶/اردیبهشت/۱۴۰۴

دفترچه شماره دو

بودجه‌بندی دروس

زبان عربی	تاریخ
عربی، زبان قرآن (۳) کل کتاب صفحهٔ ۱ تا ۸۳	تاریخ (۳) کل کتاب صفحهٔ ۲ تا ۱۶۳

جغرافیا	فلسفه‌ومنطق	اقتصاد
جغرافیا (۳) کل کتاب صفحهٔ ۱ تا ۱۱۵	فلسفه (۲) کل کتاب صفحهٔ ۱ تا ۱۱۱	-

مواد امتحانی	تعداد سؤال	از شماره	تا شماره	مدت پاسخگویی
زبان عربی	۲۰	۸۱	۱۰۰	۲۰ دقیقه
تاریخ	۱۳	۱۰۱	۱۱۳	۲۰ دقیقه
جغرافیا	۱۲	۱۱۴	۱۲۵	
فلسفه و منطق	۲۰	۱۲۶	۱۴۵	۲۰ دقیقه
اقتصاد	–	–	–	–
مجموع	۶۵ سؤال			۶۰ دقیقه

استفاده از ماشین حساب مجاز نیست.

این آزمون نمره منفی دارد.

دفترچه سؤالات آزمون های خیلی سبز، از همه نظر (تعداد سؤال ها، زمان پاسخگویی، نوع چینش گزینه ها، نوع صفحه آرایی، فونت سؤالات، سایز کلمات و اعداد، جای خالی محل انجام محاسبات و...) در شبیه ترین حالت به دفترچه سؤالات کنکور سراسری طراحی می شود.

داوطلب گرامی، به علت این‌که بودجه‌بندی این آزمون، از مباحث پایهٔ دوازدهم است، در این آزمون، درس «اقتصاد» نداریم. بنابراین در پاسخ‌برگ از سؤال ۱۴۶ تا ۱۶۰ را خالی بگذارید.

ویژه کنکوری های ۱۴۰۴

آزمون جامع دوازدهم

(با تأکید بر متن، تمرین ها و فعالیت های کتاب درسی)

Azmoon.kheilisabz.com

• **عيّن الأنسب للجواب في التّرجمة أو المفهوم من أو إلى العربيّة (۸۱ - ۸۹):**

۸۱- ﴿كان النّاس أمّةً واحدةً فبعثَ الله النّبيّينَ مبشّرين﴾:

۱) مردم امتی متحد بودند، پس خداوند پیامبرانی را فرستاد تا بشارت دهند!

۲) مردم امتی یگانه بودند، پس خداوند پیامبران بشارت‌دهنده را فرستاد!

۳) مردم امت یگانه‌ای بودند، بنابراین خداوند پیامبرانی بشارت‌دهنده را فرستاد!

۴) مردم امتی واحد بودند، پس خداوند پیامبران را بشارت‌دهنده فرستاد!

۸۲- «لاتَظنّوا أنّ بعض النّاس خُلقوا من الذَهَب فيكونون أفضل بل خَلقَنا الله من طينة فإنّما الفخر لعقل ثابت!»:

۱) نباید گمان کنید که برخی از مردم از طلا آفریده شده‌اند، پس برتر هستند، بلکه خداوند همهٔ ما را از یک گل آفریده و افتخار برای خرد استوار است!

۲) خیال نکنید که برخی از مردم را از طلا آفریده‌اند برای همین برترین هستند، بلکه خداوند همهٔ ما را از گل آفریده است و برتری تنها برای عقل استوار است!

۳) گمان نداشته باشید که برخی از مردم از طلا آفریده شده‌اند و برتر هستند، بلکه خداوند ما را از گل خلق کرده است و افتخار قطعاً برای عقل استوار است!

۴) گمان نکنید که برخی از مردم از طلا آفریده شده‌اند و برتر هستند، بلکه خداوند ما را از یک گل آفریده است و افتخار تنها برای خردی استوار است!

۸۳- «كان غرضُ نوبل من اختراع الدّينامیت هو استخدامه في مَجال الإعمار و تَسهيل الأمور ولكن بعد اختراعه اِزدادتِ الحُروب و كَثُرت أدواتُ القتل!»:

۱) نوبل با اختراع دینامیت قصد داشت که آن را در زمینهٔ آبادانی و ساده‌نمودن کارها به کار برد، ولی پس از اختراع آن جنگ‌ها افزایش یافتند و ابزارهای کشتار بیشتر شد!

۲) هدف نوبل از اختراع‌کردن دینامیت به کار بردن آن در زمینهٔ آبادسازی و ساده‌نمودن کارها بود، ولی بعد از اختراع آن جنگ‌ها افزایش پیدا کرد و بر ابزارهای قتل افزوده شد!

۳) غرض نوبل از این‌که دینامیت را اختراع کرد، به‌کارگیری آن در زمینه‌های آبادسازی و آسان‌کردن کارها بود، ولی بعد از این‌که اختراع شد، جنگ‌ها زیاد شد و ابزارهای قتل افزایش یافت!

۴) هدف نوبل از اختراع دینامیت به‌کارگیری آن در زمینهٔ آبادانی و آسان‌نمودن کارها بود، ولی پس از اختراع آن جنگ‌ها زیاد شد و ابزارهای کشتار افزایش یافت!

۸۴- «عندما وقعت الشّيماء أسيرةً بِيد المسلمين عرفها رسول الله (ص) فأكرمها إكراماً كثيراً ثمّ أعتقَها و هي كانت راضيةً!»:

۱) وقتی شیما به دست مسلمانان اسیر شده بود، پیامبر خدا (ص) او را شناخت و بسیار گرامی داشت؛ سپس در حالی که خشنود بود، او را آزاد نمود!

۲) پس از آن‌که شیما به دست مسلمانان اسیر شد، پیامبر خدا (ص) او را شناخت و بسیار گرامی‌اش داشت، آن‌گاه او را آزاد کرد در حالی که او خشنود بود!

۳) زمانی که شیما به دست مسلمانان اسیر شد، پیامبر خدا (ص) او را شناخت و بسیار تکریمش کرد، سپس او را آزاد کرد در حالی که او خشنود بود!

۴) وقتی که شیما در دست مسلمانان اسیر بود، پیامبر خدا (ص) او را شناخت و بسیار گرامی‌اش داشت، سپس با خشنودی او را آزاد کرد!

۸۵- «يَتمّ توازنُ الطّبيعة إذا لا يتعدّى الإنسان على نظامها تعدّي الظّالمين و لا يَقوم بنشاطاتٍ تُؤدّي إلى الاختلال في نظام الطبيعة!»:

۱) تعادل در طبیعت زمانی برقرار می‌شود که انسان ستمگرانه به نظام آن دست‌درازی نکند و فعالیت‌هایی را که به به‌هم‌ریختگی در نظام طبیعت منجر شده است، انجام ندهد!

۲) تعادل طبیعت به دست می‌آید اگر انسان‌ها به نظام آن مانند ستمگران دست‌درازی ننمایند و فعالیت‌هایی را که منجر به به‌هم‌ریختگی در نظام طبیعت می‌شود، ادامه ندهند!

۳) تعادل طبیعت وقتی انجام می‌شود که انسان به سیستم آن همچون ستمگران دست‌درازی نکند و به فعالیت‌هایی که منجر به به‌هم‌ریختگی در نظام طبیعت می‌شود، نپردازد!

۴) وقتی که انسان به سیستم طبیعت مانند ستمگران دست‌درازی نکند و به کارهایی که منجر به به‌هم‌ریختگی در نظام طبیعت می‌شود نپردازد، تعادل طبیعت برقرار خواهد شد!

۸۶- عيّن الخطأ:

۱) ﴿ما الحياة الدّنيا إلّا لَعبٌ و لَهوٌ﴾: زندگی دنیوی تنها بازیچه و سرگرمی است!

۲) ﴿لا عِلمَ لنا إلّا ما علَّمتَنا﴾: هیچ دانشی نداریم مگر آن‌چه از تو آموختیم!

۳) «لا خير في قول إلّا مع الفعل»: هیچ خیری در سخنی نیست مگر همراه با عمل!

۴) ﴿لو كُنتَ فَظّاً غليظَ القَلب لَانفَضّوا من حولك﴾: اگر درشت‌خوی و سنگدل بودی قطعاً از پیرامونت پراکنده می‌شدند!

۸۷- عيّن الصّحيح:

۱) هناك سمك يَدفنُ نفسه تحت الطّين أكثر من سنةٍ: یک ماهی وجود دارد که بیشتر از یک سال خودش را زیر خاک دفن می‌کند!

۲) يا ربِّ إنّك مُجيب الدّعوات فأعنّي في شدائد الحياة: پروردگارا، تو برآورندهٔ دعاها هستی، پس من را در سختی‌های زندگی یاری کن!

۳) البخيل يُحاسَب في الآخرة مُحاسبة الأغنياء: انسان خسیس را در آخرت مانند ثروتمندان محاسبه می‌کنند!

۴) إنّا لنغرس أشجاراً لكَي يأكُلَ من ثمارها الآخَرون: ما نیز باید درختانی بکاریم تا دیگران از میوهٔ آن بخورند!

۸۸- «آلفرد آزمایشگاه کوچکی ساخت تا آزمایش‌هایش را با پشتکار اجرا کند، ولی آن آزمایشگاه منفجر شد و برادر کوچک‌ترش کشته شد!»:

۱) بنى ألفرد لإجراء أبحاثه المختبر الصّغير دؤوباً ولكنّ ذلك المختبر انفجر و قَتلَ أخاه الأصغر!

۲) ألفرد صنع مختبراً صغيراً لإجراء أبحاثه مُجدّاً ولكن انفجر المختبر و يُقتل أخوه الصغير!

۳) بنى ألفرد مختبراً صغيراً ليُجري أبحاثه دؤوباً ولكنّ المختبر انفجر و قُتل أخوه الأصغر!

۴) ألفرد الدّؤوب بنى مختبراً أصغر ليُجري الأبحاث ولكنّ ذلك المختبر انفجر و قُتل أخوه الصّغير!

۸۹- عيّن الأقرب من مفهوم الآية الشّريفة: ﴿يا أيّها الإنسان ما غرّك بربّك الكريم﴾

۱) باز از فریب وعده دلم را شکیب داد — صد بارش آزمودم و بازم فریب داد

۲) از دورویان نتوان داشت طمع یکرنگی — بلبل آن به که فریب گل رعنا نخورد

۳) مخور فریب محبت که دوستداران را — به روزگارِ سیه‌بختی آزمودم من

۴) کشیده دارد در این دشت پرفریب عنان — که صد هزار سراب غلط‌نما این‌جاست

• **اِقرأ النّصّ التّالي ثمّ أجب عن الأسئلة بما يناسب النّصّ (۹۰ - ۹٤):**

الأوّل: بَعض الطُّيور قد تَلجأ إلى حِيل لِطرد مُفترسها و من هذه الحِيل أنّ أحدَ الطُّيور الّتي يشتهر بـ «الطّائر الذّكيّ» حين يَرى حيواناً مُفترساً قَريباً من عُشّه يَتظاهر بأنّ جناحه مكسور فَيتبع الحيوان المفترس هذه الفريسة و يَبتعد عن العشّ كثيراً و عندما يَتأكّد الطّائر من خداع العدوّ و ابتعاده عن عشّه و إنقاذ حياة فراخه من الموت يطير بغتةً.

الثّاني: هناك طائرٌ يُسمَّى «برناكل». يَبني عُشّه فوقَ جبال مرتفعة بعيداً عن المفترسين و عندما تَكبر فِراخه يُريد منها أن تَقفز من عُشّها المُرتفع. تَقذف الفراخ نَفسها واحداً واحداً من جَبل يَبلغ اِرتفاعه أكثر من ألف مترٍ و تَصطدم بالصّخور عدّة مرّات. يَنتظر الوالدان أسفل الجبل و يَستقبلان فراخهما. سقوط الفراخ مَشهد مُرعب جدّاً ولكن لا فرار منه لأنّه قسم من حياتها القاسية.

۹۰- عيّن الصّحيح:

۱) بعض الطّيور تبني عشّها في مناطق لا يقدر المفترسون أن يقتربوا منها!

۲) فراخ برناكل تقذف أنفسها من جبل مرتفع لتفرّ من الحيوان المفترس!

۳) الطّائر الذّكيّ يُبعد الحيوان المفترس من عشّه مع أنّ جناحه مكسور!

۴) عندما تَقفز الفراخ من عُشّها المرتفع تتعلّم طريقة الطّيران و لا تصطدم بالصّخور!

۹۱- عيّن الصّحيح:

۱) بعد أن تتولّد فراخ برناكل يُريد منها الوالدان أن تقفز من الجبل!

۲) يتظاهر «الطّائر الذّكي» بأنّ جناحه مكسور ليُنقذ نفسه من مفترسه!

۳) عندما تصطدم الفراخ بالصّخور يقوم الوالدان بمساعدتها!

۴) نُسمّي الطائر ذكيّاً لأنّه يلجأ إلى طريق رائع لإنقاذ حياة فراخه!

۹۲- أيّ عبارة أنسبُ للقسم الثّاني من النّصّ:

۱) الحياة مُستمرّة سواء ضحكتَ أم بَكيتَ!

۲) يرى المُتفائلُ الفرصةَ في كلّ صعوبة!

۳) عدوّ عاقل خير من صديق جاهل!

۴) مستقبلك يعتمد على ما تفعله اليوم!

• **عيّن الخطأ في الإعراب و التّحليل الصّرفي (۹۳ و ۹٤):**

۹۳- «يتظاهر ـ مفترساً ـ مكسور ـ يبتعد»:

۱) مُفترساً: اسم ـ مفرد مذكّر ـ اسم فاعل مأخوذ من فعل مزيد ثلاثيّ ـ نكرة ـ معرب / صفة و منصوب بالتبعيّة من موصوفها

۲) يَتظاهرُ: فعل مضارع ـ للمفرد المذكّر ـ مزيد ثلاثي (ماضيه: ظاهرَ) ـ معلوم ـ لازم / فعل و فاعل و الجملة فعليّة

۳) مكسور: اسم ـ مفرد مذكّر ـ اسم مفعول مأخوذ من فعل مجرّد ثلاثيّ ـ نكرة ـ معرب / خبر «أنّ» و مرفوع بالضمّه

۴) يَبتعد: فعل مضارع ـ للغائب ـ مزيد ثلاثي بزيادة حرفين ـ حروفه الأصليّة: «ب ع د» ـ لازم / فعل و فاعل

۹۴- «يُسمَّى ـ ارتفاع ـ يَنتظر ـ مَشهد»:

۱) يُسمَّى: فعل مضارع ـ للغائب ـ مزيد ثلاثي على وزن «يُفعّل» ـ معرب ـ مجهول / فعل مع نائب فاعله جملةٌ وصفيّةٌ

۲) اِرتفاع: مفرد مذكّر ـ مصدر مزيد ثلاثيّ ـ ماضيه: اِرتفعَ ـ مُضارعه: يَرتَفع ـ معرب / فاعل و مرفوع

۳) يَنتظِر: فعل مضارع ـ للمفرد الغائب ـ مزيد ثلاثي من باب انفعال ـ معلوم / فعل و فاعله «الوالدان»

۴) مَشهد: مفرد مذكّر (جمعه: مَشاهِد) ـ اسم مكان ـ معرب ـ نكرة / خبر و مرفوع بالضّمه

• **عيّن الجواب الصّحيح للأسئلة التّالية (۹۵ - ۱۰۰):**

۹۵- عيّن الخطأ في ضبط حركات الحروف:

۱) شَجَّعَ النَّبيُّ (ص) قُوماً يَتَعَلِّمونَ و يُعَلِّمونَ الجاهِلَ!
۲) يا أيُّها المُؤمِنُ؛ لا شَيءَ أجمَلُ مِنَ العَفوِ عِندَ القُدرَةِ!
۳) إنَّ القَلبَ يَموتُ كَالزَّرعِ إذا كَثُرَ عَلَيهِ الماءُ!
۴) اِعلَموا أنَّ حَوائِجَ النّاسِ إلَيكُم مِن نِعَمِ الله عَلَيكُم!

۹۶- عيّن ما فيه الرّجاء لوقوع أمر:

۱) ﴿قال أعلَم أنّ الله على كلّ شيء قدير﴾
۲) كأنّ إرضاءَ جميع النّاس غايةٌ لا تُدرك!
۳) ﴿إنّا جعلناهُ قرآناً عربيّاً لعلّكم تعقلون﴾
۴) ﴿هذا يوم البعث و لكنّكم كُنتم لا تعلمون﴾

۹۷- عيّن ما جاءت فيه «الحال» من نوعين:

۱) تجتهد الطّالبة في أداء واجباتها راضية و تُساعد أُمّها!
۲) مَن أذنبَ و هو يَضحكُ دخل النّار باكياً!
۳) لا تَكُن كذّاباً و أنت تعلم أنّ النّاس لا يحبّون الكاذبين!
۴) عند وقوع مصائب عظيمة تذهب العداوة سريعة!

۹۸- «حلَّ أصدقائي المسائل الصّعبة إلّا .....!» عيّن المناسب للفراغ لتكون «المسائل» مستثنىمنه:

۱) حامداً ۲) اثنين منهم ۳) أصعبها ۴) في امتحان الرّياضيّات

۹۹- عيّن ما ليس فيه التّأكيد على وقوع الفعل:

۱) ﴿إنّا نحنُ نزّلنا عليك القرآن تنزيلاً﴾
۲) الإنسان يَظلم البيئة بأفعاله المخرّبة ظلماً واسعاً!
۳) اِقرأ هذه الرّسالة قراءة ثمّ اكتُب جواباً لها!
۴) لِيهتمّ المواطنون بنظافة الطبيعة اهتماماً و يُحافظوا عليها!

۱۰۰- عيّن ما حُذفت فيه أداة النّداء:

۱) ربّنا إن لا يُعاملنا بفضله فسوف نكون من الخاسرين!
۲) ربّنا أرسَل علينا الأنبياءَ ليهدينا إلى الصّراط المستقيم!
۳) ربّنا كيف نَتحمّل عذاب يوم القيامة و نحن نرجو فضلك!
۴) ربّنا خلقنا من الطّين و رزقنا من الطيّبات و نصرنا في الصّعاب!

۱۰۱- کدام گزینه اطلاعات درستی را دربارهٔ وضعیت باستان‌شناسی در ایران در عصر قاجار ارائه می‌دهد؟

۱) گسترش یافت و در نتیجهٔ آن کتیبه‌های بیستون و طاق‌بستان کشف شد.
۲) با محدودیت مواجه شد و تأثیر کمی بر تاریخ و تاریخ‌نگاری داشت.
۳) گسترش یافت و اطلاعات جدیدی را دربارهٔ تاریخ ایران در اختیار مورخان قرار داد.
۴) با محدودیت مواجه شد و فعالیت‌های آن به دانشگاه محدود شد.

۱۰۲- کدام گزینه اطلاعات درستی دربارهٔ نتایج انقلاب بزرگ فرانسه ارائه می‌دهد؟

۱) ناپلئون بناپارت به دست معترضان خشمگین به قتل رسید.
۲) دولت‌های اروپایی با فرانسه وارد جنگ شدند.
۳) با عنوان انقلاب باشکوه، فاصلهٔ طبقاتی را افزایش داد.
۴) نظام مشروطهٔ سلطنتی جایگزین نظام جمهوری شد.

۱۰۳- کدام گزینه جاهای خالی زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

«در زمان .....، دو دوره جنگ بین ایران و روسیه، به فرماندهی ..... در گرفت که به ..... ایران انجامید.»

۱) ناصرالدین‌شاه ـ آصف‌الدوله ـ پیروزی
۲) فتحعلی‌شاه ـ آصف‌الدوله ـ شکست
۳) ناصرالدین‌شاه ـ عباس‌میرزا ـ پیروزی
۴) فتحعلی‌شاه ـ عباس‌میرزا ـ شکست

۱۰۴- کدام مورد دربارهٔ ویژگی معماری دورهٔ قاجاریه درست است؟

۱) رشد معماری در این دوره مانند دورهٔ پس از سقوط صفویان تداوم داشت.
۲) بناهایی با عنوان «کلاه فرنگی» که ترکیبی از عناصر معماری ایرانی و اروپایی بود، در این عصر رواج یافت.
۳) در نتیجهٔ ورود معماری اروپایی، مظاهر تمدن جدید غربی مانند تلگراف، تلفن، پست و بانک نیز در ایران رواج یافت.
۴) اصول سنتی معماری ایرانی هم‌چنان در این دوره حفظ شد و از مصادیق آن می‌توان به کاخ شمس‌العماره اشاره کرد.

۱۰۵- موارد کدام گزینه مصداقی از رویدادهای دور دوم مشروطه در ایران هستند؟

الف) تقی‌زاده که در جریان دور اول مشروطه به سفارت انگلیس پناهنده شده بود، در دور دوم آن، در مجلس قدرت گرفت.
ب) مجلس شورای ملی که در دورهٔ سوم خود قرار داشت، فاقد ابزارهای لازم برای ادارهٔ کشور و سروسامان‌دادن به امور بود.
ج) چندین کارشناس آمریکایی و سوئدی به ترتیب برای اصلاح امور اداری و امور نظامی، با امتیاز معافیت‌های گمرکی، استخدام شدند.
د) نخست‌وزیر ایران در زمان احمدشاه، برای جلوگیری از اشغال پایتخت، تسلیم تهدیدات روسیه شد و مجلس را منحل کرد.

۱) الف ـ ب
۲) الف ـ د
۳) ب ـ ج
۴) ب ـ د

۱۰۶- در چه تعداد از موارد زیر، رابطهٔ علت و معلولی به درستی رعایت شده است؟

الف) ترجمهٔ آثار اروپایی به فارسی ← آشنایی با بینش و روش مورخان اروپایی
ب) دستیابی فرانسه به هند از طریق ایران ← ارسال نمایندگان به ایران برای برقراری ارتباط
ج) حمایت از اقلیت‌های قومی و مذهبی ← دخالت کشورهای اروپایی در امور بالکان
د) بحران‌های سیاسی و نظامی پس از سقوط صفویه ← رکود اقتصادی ایران در عرصهٔ تولید
ه) نادیده‌گرفتن حقوق مادی مردم ایران ← مخالفت مجلس شورای ملی با قرارداد گس ـ گلشاییان در مجلس پانزدهم
و) تسخیر سفارت آمریکا در تهران توسط دانشجویان ← تداوم دشمنی‌های آمریکا علیه انقلاب اسلامی
ز) مسائل و مشکلات اقتصادی بین دو جنگ جهانی ← روی کار آمدن حکومت‌های دیکتاتوری

۱) پنج
۲) چهار
۳) شش
۴) سه

۱۰۷- اگر نقشهٔ زیر، وضعیت اشغال نظامی ایران را در جنگ جهانی اول نشان دهد؛ کدام گزینه اطلاعات درستی را ارائه می‌دهد؟

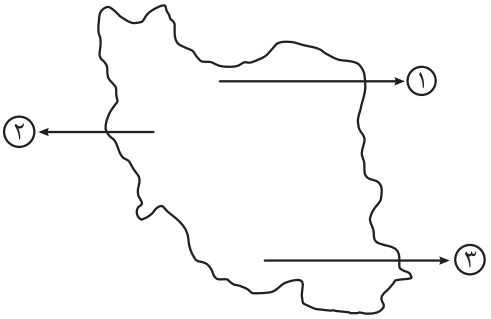

۱) این نقشه به قرارداد ۱۹۱۵ اشاره دارد که (۱) منطقهٔ تحت اشغال روسیه، (۲) فرانسه و (۳) انگلستان را نشان می‌دهد.

۲) (۱) به روسیه اشاره دارد که با زیر پا گذاشتن اعلام بی‌طرفی ایران و اشغال کشور موجب فروپاشی دولت موقت ملی شد.

۳) (۲) به عثمانی اشاره دارد که با اشغال مناطق مذکور و نزدیک‌شدن به تهران، موجب مهاجرت شماری از ملّیون به کرمانشاه شد.

۴) (۳) به انگلستان اشاره دارد که در واکنش به حضور نیروهای ضد متفق در ایران، گروهی از افسران خود و مزدوران هندی را رهسپار کشور کرد.

۱۰۸- براساس متن زیر، موارد کدام گزینه اطلاعات درستی را دربارهٔ ویژگی‌ها یا وظایف مجلس مؤسسان ارائه می‌کند؟

«مجلس مؤسسان که در زمان نخست‌وزیری رضاخان برای ایجاد تغییرات بنیادی در قانون اساسی تشکیل شده بود (الف)، خلع قاجاریه از سلطنت و سپردن حکومت موقت به رضاخان را پیشنهاد کرد (ب)، اما وقتی در آذر ۱۳۰۴ با نطق رضاخان افتتاح شد (ج)، حکومت را در خانوادهٔ وی موروثی اعلام کرد (د).»

۱) الف ـ د　　۲) ب ـ ج　　۳) ج ـ د　　۴) الف ـ ب

۱۰۹- کدام گزینه نمودار زیر را براساس ویژگی‌های مشترک یا اختصاصی نظام‌های دیکتاتوری استالین، موسولینی و هیتلر، به درستی کامل می‌کند؟

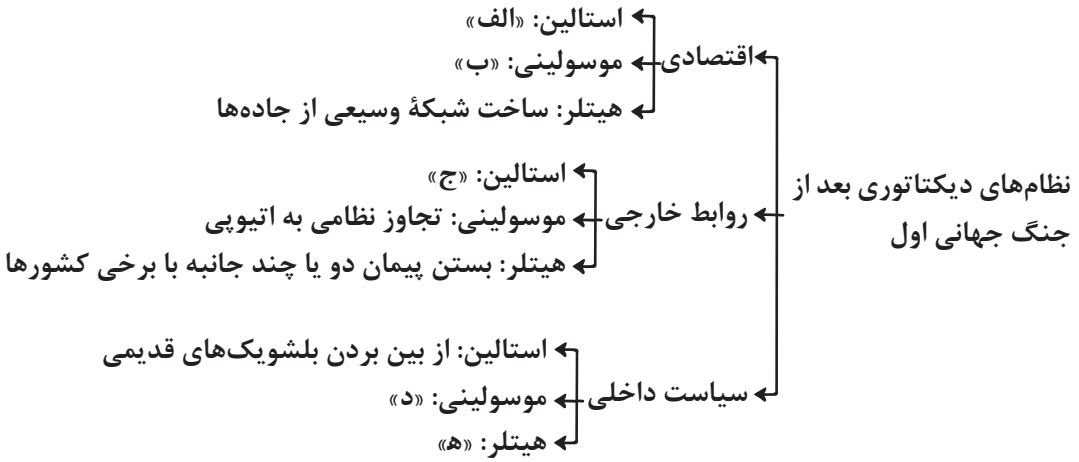

۱) «از بین بردن احزاب رقیب» را می‌توان به طور مشترک برای «د» و «ه» به‌کار برد، اما «احیای امپراتوری روم باستان» فقط برای «د» به کار می‌رود.

۲) «اهتمام به برنامه‌های صنعتی یا کاهش بیکاری» از مشترکات بین «الف» و «ب» است، اما «آغاز طرح اشتراکی‌کردن زمین‌های کشاورزی» تنها به «الف» اختصاص دارد.

۳) برخلاف «تلاش برای تسلط بر سرزمین‌های اروپای شرقی»، اقدامِ «انعقاد پیمان عدم تجاوز با آلمان» را می‌توان به «ج» نسبت داد.

۴) «برخورداری از حمایت صاحبان صنایع و اشراف زمین‌دار برای به قدرت رسیدن» از اشتراکات «د» و «ه» و «لغو قرارداد ورسای» مختص به «ه» است.

۱۱۰- کدام گزینه دربارهٔ قرارداد نفتی ۱۲۸۰ ش. که در زمان مظفرالدین‌شاه منعقد شد، اطلاعات درستی را ارائه می‌کند؟

۱) محدودهٔ جغرافیایی قرارداد به میدان‌های نفتی جنوب کشور محدود بود.

۲) به مدت شصت سال با یک سرمایه‌دار انگلیسی به نام دارسی منعقد شد.

۳) در دوران رضاشاه با اعمال تغییراتی همچون افزایش مدت قرارداد، تمدید شد.

۴) در مذاکرات بین نمایندهٔ دولت ایران و شرکت نفت ایران و انگلیس، مورد بازنگری قرار گرفت.

۱۱۱- کدام گزینه دربارهٔ نهادهای سیاسی ایران قبل از پیروزی انقلاب اسلامی (۱) و بعد از آن (۲) مقایسهٔ درستی ارائه داده است؟

۱) شورای انقلاب که در (۱) و ۳ روز قبل از خروج شاه از ایران شکل گرفته بود، در (۲) عهده‌دار تکمیل روند استقرار نظام سیاسی جدید شد.

۲) مهندس بازرگان که در (۱) پیشنهاد تأسیس دولت موقت ملی را مطرح کرده بود، در (۲) از ریاست دولت به همراه کابینه‌اش استعفا کرد.

۳) مجلس شورای ملی که در (۱) با اتخاذ سیاست موازنهٔ منفی در برابر قدرت‌های بزرگ ایستادگی کرده بود، در (۲) به وزرای معرفی‌شده از سوی رجایی رأی اعتماد داد.

۴) مجلس خبرگان قانون اساسی که در (۱) و از مرداد ۱۳۵۷ آغاز به کار کرده بود، در (۲) قانون اساسی را تدوین کرد و به همه‌پرسی گذاشت.

۱۱۲- کدام گزینه جدول زیر را به درستی کامل می‌کند؟

اقدامات یا رویدادهای تاریخی	پادشاهان ایران
الف) تأسیس مدرسهٔ دوشیزگان تهران	(۱) ناصرالدین‌شاه
ب) حکومت بر مشهد	(۲) رضاشاه
ج) احداث خط آهن سراسری	(۳) شاهرخ‌شاه
د) انعقاد قرارداد صلح ارزنةالروم دوم	(۴) محمدشاه

۱) «ج» به (۲) وصل می‌شود و با وجود آن‌که این اقدام نخستین بار در ایران نبود، اما نتایج مهم آن همچون تبدیل‌شدن ایران به پل ارتباطی متفقین در جنگ جهانی دوم، جدید بود.

۲) «د» به (۴) وصل می‌شود که بعد از جداسازی سرزمین‌های غرب دریای کاسپی همچون گرجستان و قبل از ورود محصولات جدید کشاورزی در ایران رخ داده است.

۳) «الف» به (۱) وصل می‌شود که در کنار مدارسی همچون دارالفنون، به عنوان مراکز علمی جدید، نقش مؤثری در انتشار و ترویج افکار نو به‌ویژه تفکر مشروطه‌خواهی و حکومت قانون داشتند.

۴) «ب» به (۳) وصل می‌شود که بلافاصله پس از مرگ پدربزرگش، بر تخت نشست و توسط قدرتی از میان برداشته شد که تهران را به پایتختی برگزیده بود.

۱۱۳- درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.

- **عین‌الدوله در جریان مهاجرت کبری و قبل از بازگشت مهاجران از قم، از مقام صدراعظمی خود عزل شد.**
- **فرمانروای پروس، بیسمارک، سرزمین‌های آلمانی را متحد و امپراتوری آلمان را تأسیس کرد.**
- **انگلستان آیرون ساید را برای اجرای کودتای ۱۲۹۹ به ایران فرستاد.**
- **صدام علی‌رغم پذیرش قطعنامهٔ ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل توسط ایران، به خاک ایران حمله کرد.**

۱) نادرست ـ درست ـ نادرست ـ درست
۲) درست ـ نادرست ـ درست ـ نادرست
۳) درست ـ نادرست ـ نادرست ـ درست
۴) نادرست ـ درست ـ درست ـ نادرست

۱۱۴- با توجه به عبارت «در هر مکان، پدیده‌های مختلفی هستند که بر یکدیگر تأثیر گذاشته و از هم تأثیر می‌پذیرند»، موارد «الف» تا «ه» در متن زیر به ترتیب، با کدام گزینه مطابقت دارد؟

«تنها عوامل طبیعی موجب انتخاب مکانی برای استقرار سکونتگاه نمی‌شوند. عواملی چون تصمیمات حکومتی، دسترسی به (الف) راه‌های تجاری (ب) و عوامل دفاعی و نظامی نیز می‌توانند نقش داشته باشند. از طرفی نزدیک‌بودن یک شهر به منابع معدنی (ج) در جذب نیروی کار (د) و توسعهٔ صنایع (ه) آن تأثیر زیادی دارد.»

۱) پدیدهٔ طبیعی ـ پدیدهٔ انسان‌ساخت ـ پدیدهٔ طبیعی ـ پدیدهٔ انسانی ـ تأثیر پدیدهٔ طبیعی بر پدیدهٔ انسانی
۲) مکان ـ محیط جغرافیایی ـ محیط جغرافیایی ـ تأثیر پدیدهٔ طبیعی بر پدیدهٔ انسانی ـ تأثیر پدیده‌های انسان‌ساخت بر طبیعت
۳) پدیدهٔ طبیعی ـ محیط جغرافیایی ـ محیط جغرافیایی ـ پدیدهٔ انسانی ـ تأثیر پدیده‌های انسان‌ساخت بر طبیعت
۴) مکان ـ پدیدهٔ انسان‌ساخت ـ پدیدهٔ طبیعی ـ تأثیر پدیدهٔ طبیعی بر پدیدهٔ انسانی ـ تأثیر پدیدهٔ طبیعی بر پدیدهٔ انسانی

۱۱۵- با توجه به موارد زیر، کدام گزینه به مفهوم درستی اشاره دارد؟

الف) در شهرهایی که با تمرکز زیاد جمعیت یا مهاجرت گسترده روبه‌رو هستند، مسکن کافی و مناسب وجود ندارد.
ب) امنیت شهری و آسیب‌های اجتماعی، مانند سرقت، خشونت، اعتیاد، طلاق و ... یکی از معضلات شهری هستند.
ج) بخش قابل توجهی از افرادی که در شهرها به شغل‌هایی، مانند کارگری موقت، روزمزد و خدمتکاری رستوران مشغول هستند، درآمدی که تکافوی هزینه‌های زندگی در شهرهای بزرگ را تأمین کند، ندارند.

۱) اعطای وام از سوی مسئولان محلی و حکومت مرکزی، راهکاری برای حل معضلات مورد «الف» است. ـ بازسازی محله‌های فرسوده و مخروبه راهکاری برای حل مشکلات ناشی از مورد «الف» است.
۲) توسعهٔ امکانات گردشگری، راهکاری برای کاهش معضلات مورد «ج» است. ـ در نتیجهٔ گسترش اسکان غیررسمی و غیرقانونی، مورد «الف» روی می‌دهد.
۳) برای حل معضلات برخاسته از مورد «ب»، نخست باید علل و ریشه‌های آسیب‌ها شناسایی شده و از بین بروند. ـ دوره‌گردی از جلوه‌های مورد «ب» است.
۴) بین مورد «الف» و «ب» نوعی همبستگی وجود دارد، به طوری که افزایش مورد «الف» به افزایش مورد «ب» می‌انجامد. ـ مواردی مانند حاشیه‌نشینی و زاغه‌نشینی مثالی از معضلات مورد «الف» است که بستری برای مورد «ب» هستند.

۱۱۶- فرض کنید به عنوان یک مدیر، قصد برنامه‌ریزی برای توسعه و پیشرفت سکونتگاه (شهری و روستایی) را دارید، راهکار پیشنهادی شما برای بهبود وضعیت هر کدام از مشکلات زیر چیست؟

الف) با اجرای سیاست‌های توسعهٔ کشاورزی و خودکفایی در آن، منابع آب زیرزمینی روستای «نوده»، به شدت افت کرده و بخشی از روستاییان که اشتغالشان به کشاورزی وابسته بود، مجبور به ترک روستا شده‌اند. «نوده» از نظر جاذبه‌های تاریخی و طبیعی (کاروانسرا، آب‌انبار، کویر ماسه‌ای و ...) جایگاه ممتازی دارد.
ب) شهرداری «نوشهر» هزینه‌های زیادی برای بهسازی مسیر پیاده‌روی با گسترش تجهیزات نوری و افزایش نیمکت‌ها انجام داده است، اما گروهی از شهروندان با تخریب برخی از آن‌ها، هزینه‌های زیادی را به شهرداری این شهر تحمیل کرده‌اند.
ج) در مرکز و بخش‌هایی از «تهران»، انبوه دستفروشان و فروشندگان دوره‌گرد، موجب مشکلاتی چون سد معبر و ترافیک شده که نارضایتی کسبهٔ بازار رسمی و ... را در پی داشته است.

۱) توسعهٔ صنعت گردشگری ـ تلاش برای افزایش میزان اشتغال و برگزاری کارگاه‌های آموزشی ـ توسعهٔ امکانات گردشگری
۲) توسعهٔ صنایع تبدیلی ـ توجه به فرهنگ بومی و ملی در طراحی و اجرای مبلمان شهری ـ گسترش مجتمع‌های تجاری در شهر
۳) توسعهٔ صنعت گردشگری ـ توجه به فرهنگ بومی و ملی در طراحی و اجرای مبلمان شهری ـ گسترش مجتمع‌های تجاری در شهر
۴) توسعهٔ صنایع تبدیلی ـ تلاش برای افزایش میزان اشتغال و برگزاری کارگاه‌های آموزشی ـ توسعهٔ امکانات گردشگری

۱۱۷- با توجه به انواع شیوه‌های حمل‌ونقل در دنیای امروز، حمل‌ونقلی که با مشخصات ..... منطبق باشند، به ترتیب ..... شیوه برای مسافت‌های طولانی هستند.

الف)

ب)
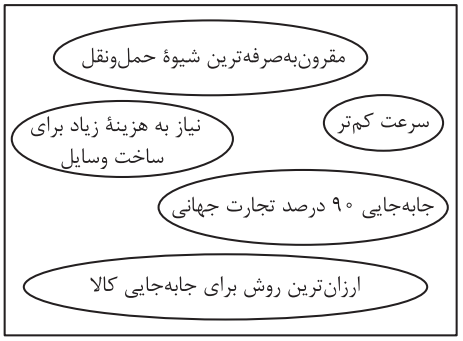

ج)

د)

۱) «د» و «ب» ـ مناسب‌ترین و نامناسب‌ترین
۲) «الف» و «د» ـ مناسب‌ترین و نامناسب‌ترین
۳) «ج» و «د» ـ مناسب‌ترین و نامناسب‌ترین
۴) «ب» و «ج» ـ مناسب‌ترین و نامناسب‌ترین

۱۱۸- کدام گزینه اطلاعات درستی در خصوص جدول زیر ارائه می‌دهد؟

ویژگی حمل‌ونقل	نوع کشتی
الف) اولین تحول در حمل‌ونقل دریایی	**(۱) کشتی‌های فله‌بر**
ب) انتقال مواد پتروشیمی و نفت و گاز	**(۲) کشتی‌های کانتینری**
ج) دومین تحول در حمل‌ونقل دریایی	**(۳) کشتی‌های رو ـ رو**
د) کارکرد تفریحی و گردشگری	**(۴) کشتی‌های کروز**

۱) «الف» به (۲) مرتبط است که مدیریت و انبارداری محموله‌ها را آسان‌تر کرده و «د» به (۴) مرتبط است.
۲) «ج» به (۲) مرتبط است که از لحاظ اندازه استانداردهای مشخصی دارند و «ب» به (۱) مرتبط است.
۳) «د» به (۳) مرتبط است که معمولاً پر هزینه هستند و برخی از آن‌ها چند طبقه‌اند و «الف» به (۴) مرتبط است.
۴) «ج» به (۳) مرتبط است که سرعت جابه‌جایی و تخلیهٔ کالاها را افزایش می‌دهند و «ب» به (۲) مرتبط است.

۱۱۹- با توجه به عبارت داده‌شده و سؤالات زیر، کدام گزینه پاسخ مناسب است؟

«تصمیم گرفته می‌شود که کالا به وسیلهٔ کامیون (۱) به محل کانتینرها برده شود و پس از قرارگرفتن در کانتینرها (۲) با قطار (۳) به سمت بندر حمل شود و سپس با کشتی (۴) به بندر مقصد حمل گردد.»

الف) محاسن شیوهٔ حمل‌ونقلی که در عبارت توضیح داده شده، کدام است؟
ب) یک مورد از معایب شیوهٔ حمل‌ونقل شمارهٔ (۱) را بیان کنید.
ج) امتیاز شیوهٔ حمل‌ونقل شمارهٔ (۳) کدام است؟
د) عیب شیوهٔ حمل‌ونقل (۴) کدام است؟

۱) مدیریت در زمان ـ آلایندگی محیط زیست ـ امنیت زیاد ـ سرعت کم
۲) مدیریت در هزینه ـ انعطاف‌پذیری کم ـ مناسب برای مسافت‌های بسیار طولانی ـ هزینهٔ بالای خرید وسایل حمل
۳) مدیریت در امنیت ـ آلایندگی محیط زیست ـ مناسب برای مسافت‌های بسیار طولانی ـ سرعت کم
۴) مدیریت در سرعت ـ انعطاف‌پذیری کم ـ امنیت زیاد ـ هزینهٔ بالای خرید وسایل حمل

۱۲۰- با توجه به موارد زیر، کدام مورد دربارهٔ ترتیب وقوع پدیده‌ها درست است؟

الف) به وجود آمدن کشیدگی و فشردگی در پوستهٔ زمین و تشکیل گسل

ب) از دست رفتن مقاومت پوستهٔ زمین در برابر نیروهای مختلف

ج) حرکت صفحات به صورت واگرا، همگرا و یا برشی

د) حرکت همرفتی مواد در گوشتهٔ فوقانی

۱) از نظر زمان شکل‌گیری پدیده‌ها در وقوع زمین‌لرزه، «الف» قبل از «د» و پس از «ج» اتفاق افتاده است.

۲) از نظر زمان شکل‌گیری پدیده‌ها در وقوع زمین‌لرزه، «ب» قبل از «د» و بعد از «ج» اتفاق افتاده است.

۳) برای رسیدن به مرحلهٔ «ب» و زمین‌لرزهٔ پس از آن، ابتدا لازم است که «د» و پس از آن «ج» و «الف» اتفاق بیفتد.

۴) برای رسیدن به مرحلهٔ «الف» و زمین‌لرزهٔ پس از آن، ابتدا لازم است که «ج» و پس از آن «د» و «ب» اتفاق بیفتند.

۱۲۱- با بررسی موارد زیر دربارهٔ «عوامل مؤثر در ایجاد زمین لغزش‌ها» کدام‌یک از موارد درست است؟

الف) بارش‌هایی که شدت آن‌ها بیشتر، اما مدت آن‌ها کم‌تر است، تأثیر بسیار بیشتری در ناپایداری دارند.

ب) ذوب تدریجی برف امکان نفوذپذیری بیشتری را فراهم می‌کند و موجب اشباع مواد رسوبی سطح دامنه‌ها و از بین رفتن مقاومت آن‌ها و سرانجام حرکتشان می‌شود.

ج) لرزه‌های ناشی از وقوع یک زلزلهٔ شدید موجب گسیختگی مواد منفصل از سطح پایدار زیربنای دامنه می‌شود.

د) زیربُری دامنه برای ساخت جاده که باعث می‌شود دامنه تکیه‌گاه خود را از دست بدهد از فراوان‌ترین نوع لغزش‌های دامنه‌ای است.

۱) ج ـ د　　۲) الف ـ ج　　۳) ب ـ ج　　۴) الف ـ د

۱۲۲- با بررسی موارد زیر در خصوص ویژگی‌های انواع «مخاطرات طبیعی» کدام گزینه درست است؟

الف) وقوع آن به طور غیر قابل پیش‌بینی است، اما راه‌هایی برای پیش‌بینی احتمالی آن وجود دارد.

ب) در چند دههٔ اخیر، خسارت‌های ناشی از وقوع آن در کشور همواره رو به افزایش بوده است.

ج) عرض و طول آن اغلب کم‌تر از یک کیلومتر بوده، بنابراین خسارت‌های ناشی از وقوع آن چندان فراگیر نیست.

د) تراکم پوشش گیاهی و میزان نفوذپذیری خاک در وقوع این مخاطره نقش دارد.

۱) «الف» و «ب» مربوط به خطر زلزله و «ب» و «ج» مربوط به سیل است.

۲) «ج» برخلاف «د» و همانند «الف» مربوط به خطر زمین لغزش است.

۳) «د» و «ب» همانند «ج» و برخلاف «الف» مربوط به خطر سیل است.

۴) «ج» و «د» مربوط به زمین لغزش و «ب» و «د» مربوط به سیل است.

۱۲۳- با توجه به عبارات زیر در مورد «GIS و GPS» موارد ..... است و رقومی‌کردن اطلاعات و داده‌ها در بخش ..... سامانهٔ اطلاعات جغرافیایی انجام می‌شود.

الف) برای مقاصد نظامی ایجاد شد.

ب) در آمایش سرزمین کاربرد دارد.

ج) برای موقعیت‌یابی استفاده می‌شود.

د) توانایی محاسبات آماری و ریاضی را دارد.

۱) «الف» و «د» برخلاف «ج» و «ب» مربوط به GIS ـ ورودی

۲) «ب» و «ج» همانند «الف» و «د» مربوط به GPS ـ پردازش

۳) «الف» و «ج» برخلاف «ب» و «د» مربوط به GPS ـ ورودی

۴) «د» و «ب» همانند «ج» و «الف» مربوط به GIS ـ پردازش

۱۲۴- با توجه به موارد زیر، کدام گزینه درست است؟

الف) کمربند کوهستانی آلپ ـ هیمالیا

ب) سازه‌های انسانی

۱) «الف» منجر به وقوع زلزله در قارهٔ آسیا می‌شود. ـ «ب» می‌تواند شامل راهکارهای مدیریت پیش از وقوع سیل باشد که در سال‌های اخیر تأکید بیشتری بر آن شده است.

۲) «الف» منجر به وقوع زلزله در قاره‌های اروپا و آفریقا می‌شود. ـ «ب» هم می‌تواند موجب وقوع سیل شود و هم جزء راهکارهای پیشگیری از وقوع سیل است.

۳) «ب» اگر به صورت نامناسب احداث شود، می‌تواند موجب تنگ‌ترشدن مجرای رود و سرریزشدن سیل شود. ـ «الف» می‌تواند موجب وقوع زمین‌لرزه در استرالیا و اروپا شود.

۴) «ب» اگر شامل سازه‌هایی همچون سدهای ذخیره‌ای و تنظیمی باشد، موجب پیشگیری از وقوع سیل می‌شود. ـ «الف» می‌تواند موجب وقوع زمین‌لرزه در آمریکای شمالی و هند شود.

۱۲۵- پاسخ درست سؤالات با توجه به متن زیر در کدام گزینه آمده است؟

«شهر «الف» روی نصف‌النهار ۸۵ درجهٔ غربی و شهر «ب» روی نصف‌النهار ۲۵ درجهٔ غربی است.»

الف) اختلاف ساعت این دو شهر چه‌قدر است؟

ب) اگر ساعت در شهر «ب» ۱۹ باشد، ساعت در شهر «الف» چه‌قدر است؟

ج) زمانی که مردم شهر «ب» ظهر خود را سپری می‌کنند، ساکنان شهری روی نصف‌النهار ۵۰ شرقی چه زمانی از شبانه‌روز خود را تجربه می‌کنند؟

۱) ۴ ساعت ـ ۳ بعدازظهر ـ عصر

۲) ۴ ساعت ـ ۳ بعدازظهر ـ صبح

۳) ۷ ساعت ـ ۱۲ ظهر ـ عصر

۴) ۷ ساعت ـ ۱۲ ظهر ـ صبح

۱۲۶- کدام مورد را نمی‌توان دلیل عدم عینیت وجود با ماهیت دانست؟

۱) می‌توان وجود را بر بسیاری از ماهیات، حمل کرد.

۲) می‌توان برخی اشیا معدوم را در ذهن، تصور کرد.

۳) نمی‌توان تفاوت اشیا را در جهان واقع، انکار کرد.

۴) می‌توان وجود چیزی را بدون علم به چیستی آن، تصدیق کرد.

۱۲۷- حمل «متحرک به اراده» بر «جانور»، مانند حمل بیان‌شده در کدام گزینه است؟

۱) دارای زوایای برابر بر مربع
۲) محال بر تسلسل علل نامتناهی
۳) موجود بر ممکن‌الوجود بالغیر
۴) سه‌بعدی بر جسم

۱۲۸- کدام گزینه در مورد آن‌چه که در حال حاضر وجود ندارد، نمی‌تواند درست باشد؟

۱) ممکن است عقل از پذیرش آن اِبا داشته باشد.

۲) ممکن است ممکن‌الوجود بالذات باشد.

۳) ممکن است ممکن‌الوجود بالغیر باشد.

۴) قطعاً ممتنع‌الوجود بالغیر است.

۱۲۹- کدام گزینه دربارهٔ روابط سه‌گانهٔ مفاهیم با وجود، صحیح است؟

۱) در قضیهٔ «هر شاعری انسان است.» رابطهٔ امکانی برقرار است چون انسان یک ممکن‌الوجود بالذات است.

۲) هر مفهومی که موضوع قضیهٔ «... هست» قرار بگیرد، قطعاً ممکن‌الوجود بالذات است.

۳) رابطهٔ وجوبی رابطه‌ای است که در آن به وجود نیامدن محمول برای موضوع محال نباشد.

۴) برخلاف رابطهٔ ضروری که عقل ملزم به پذیرش آن است، در رابطهٔ امکانی پذیرش رابطه توسط عقل ضروری نیست.

۱۳۰- اگر یک معلول برای ایجادشدن نیازمند مجموعه‌ای از عوامل باشد و ما فقط به وجود یکی از عوامل آگاه باشیم و از وجود یا عدم وجود سایر آن عوامل آگاهی نداشته باشیم، آن‌گاه می‌توان گفت، معلول ..... .

۱) ممتنع‌الوجود بالذات است
۲) واجب‌الوجود بالغیر است
۳) ممکن‌الوجود بالذات است
۴) واجب‌الوجود بالذات است

۱۳۱- وجه اشتراک دیدگاه تجربه‌گرایان در مورد علیت با فلاسفهٔ اسلامی در کدام جمله دقیق‌تر مطرح شده است؟

۱) از طریق تجربه و آموزش به درک رابطهٔ ضروری میان پدیده‌های جهان می‌رسیم، پس کشف مصادیق علیت نیز، از طریق تجربه است.

۲) کشف مصادیق علیت در طبیعت از طریق تجربه و آموزش پدید می‌آید و ادراک انسان‌ها از علیت مادرزادی و فطری نیست.

۳) از طریق تجربه هیچ‌گاه به درک ضرورت میان پدیده‌ها نخواهیم رسید، زیرا صرفاً تولی و تکرار پدیده‌ها را مشاهده می‌کنیم و براساس آن، قوانینی ذهنی می‌سازیم.

۴) از طریق تجربه صرفاً توالی و هم‌زمانی پدیده‌ها درک می‌شود و نمی‌توان ضروری‌بودن رابطهٔ علیت را به صورت تجربی کشف کرد، بلکه نیاز به استدلال عقلی دارد.

۱۳۲- کدام مورد می‌تواند دلیل اعتقاد به وقوع اتفاق در معنای اول باشد؟

۱) پیروی از برخی فلاسفهٔ غربی، در مبحث علیت
۲) عدم شناسایی دقیق علت یک پدیدهٔ خاص
۳) تمایل به تجربه‌گرایی در معرفت‌شناسی
۴) نیافتن غایت و هدف واقعی جهان خلقت

۱۳۳- در فرض قبول کدام مورد، استدلال کانت در بحث خداشناسی، کارایی خود را از دست خواهد داد؟

۱) انسان، تصوری از یک موجود نامتناهی ندارد.

۲) جایگاه وجدان اخلاقی انسان، نفس مجرد از ماده نیست.

۳) شرط این‌که فعلی را خوب یا بد بدانیم، اختیاری‌بودن آن نیست.

۴) برای مقایسهٔ دو موجود که یکی از دیگری برتر است، نیازی به کامل مطلق نیست.

۱۳۴- کدام مورد درست است؟

۱) هیوم براساس دیدگاه معرفت‌شناسانهٔ خود، براهین فیلسوفان بر وجود خدا را رد می‌کند و معتقد است که این براهین در اثبات خدای ازلی و ابدی ناموفق هستند.

۲) هیوم با رد استدلال‌های دکارت و سایر فیلسوفان معتقد بود برهان‌های خداشناسی نمی‌توانند هیچ‌کدام از صفات الهی را ثابت کنند، پس به همین دلیل قابل پذیرفتن نیستند.

۳) فلاسفهٔ تجربه‌گرا چون دستاوردهای عقلی محض را نمی‌پذیرند و برهان‌های عقلی را وابسته به تجربه می‌دانند، هیچ‌کدام از برهان‌های خداشناسی را معتبر ندانسته‌اند.

۴) هر چند فلاسفهٔ تجربه‌گرا خدا را از طریق برهان نظم و حرکت ارسطو پذیرفته‌اند، هیوم آن‌ها را حتی قابل نقد و بررسی هم نمی‌داند.

۱۳۵- کدام‌یک از براهین اثبات وجود خدا، علاوه بر نیاز معلول در لحظهٔ ایجاد، به نیاز او بعد از ایجاد نیز اشاره دارد؟

۱) برهان ابن سینا
۲) برهان فارابی
۳) برهان دکارت
۴) برهان ملاصدرا

۱۳۶- کدام گزینه به کاربرد متفاوتی از عقل از نظر ارسطو اشاره دارد؟

۱) هر انسانی باید به قوانین اخلاقی پایبند باشد.

۲) انسان‌ها موجوداتی اخلاقی هستند.

۳) نباید از اخلاق انسان‌ها سوءاستفاده کرد.

۴) دروغگویی رفتاری ناپسند است.

۱۳۷- کدام گزینه نشان‌دهندهٔ اشتراک نظر ابن سینا و هراکلیتوس دربارهٔ معانی عقل در فلسفه است؟

۱) عقول دارای ده مرتبه هستند که واسطه‌ای برای اداره و تدبیر جهان محسوب می‌شوند.

۲) عقل تفکری و خرد انسانی دارای کارکردهای نظری و عملی است که متوجه بود و نبودها و باید و نبایدها است.

۳) بدون عقل متعالی و برتر از ماده، دستگاه تفکر و استدلال انسان هیچ کاربردی ندارد و چیزی را درک نمی‌کند.

۴) عقول با یکدیگر رابطهٔ سلسله‌مراتبی دارند، اما عقل اول مخلوق بی‌واسطهٔ خدا و واجب‌الوجود بالغیرِ همیشگی است.

۱۳۸- کدام گزینه پاسخ مناسبی به شکل دوم مخالفت با فلسفه نیست؟

۱) کسانی که معتقدند روش‌های فلسفی در همهٔ مسائل دینی کاربرد ندارد و به آن آسیب می‌زند، فهم نادرستی از روش‌های عقلی و فلسفی دارند.

۲) معنای استفاده از دانش فلسفه، پذیرش یا پیروی از آرای فیلسوفان یونان نیست، بلکه اتفاقاً متفکران اسلامی به بحث و بررسی دربارهٔ آن‌ها پرداخته‌اند.

۳) در بسیاری از علوم مختلف هم از نظرات دانشمندان بهره برده شده و اتفاقاً ضرورت دارد که به نقد و بررسی سخنان اندیشمندان قبلی پرداخت.

۴) برخی آرای ارسطو و افلاطون را می‌توان با باورهای اسلامی سازگار دانست و به دلیل نژاد یا غیرمسلمان‌بودن آن‌ها نباید همهٔ دیدگاه‌هایشان را مردود کرد.

۱۳۹- دربارهٔ حکمت مشائی و فیلسوفان مطرح آن کدام گزینه نادرست است؟

۱) فارابی بنیانگذار آن در جهان اسلام است که در همهٔ نظرات فلسفی خود متأثر از ارسطو است.

۲) حکمت مشائی با این‌که فنی عقلی و استدلالی است، ولی باعث کمال نفس انسان نیز می‌شود.

۳) از نظر فارابی، جامعه علاوه بر فراهم‌نمودن سعادت اخروی مسئول آماده‌سازی سعادت دنیوی نیز هست.

۴) مهم‌ترین ویژگی حکمت مشائی، صورت استدلالی آن و الگوگیری از ارسطو می‌باشد.

۱۴۰- کدام عبارت درست است؟

۱) در نظام هستی‌شناسانهٔ شیخ اشراق، هر موجودی غیر از خداوند، آمیخته‌ای از نور و ظلمت است.

۲) براساس مشخصاتی که سهروردی برای حکیم متأله برمی‌شمارد، چنین حکیمی جز پیامبر خدا نیست.

۳) سهروردی، روش ابن سینا در حکمت را به دلیل این‌که مطالب را فقط به صورت عقلی و استدلالی تبیین می‌کند، ناتمام می‌داند.

۴) توصیهٔ ابن سینا برای رسیدن به علم خشیت‌آور، کنارگذاشتن مطالعه در روابط پدیده‌ها و تأمل در رابطهٔ طبیعت با ماوراء طبیعت و خداست.

۱۴۱- به کدام دلیل سهروردی رئیس تامه را حکیم متأله می‌داند؟

۱) زیرا در فن استدلال و برهان به کمال رسیده است و توان اقناع همگان را دارد.

۲) زیرا بهترین دستهٔ جویندگان معرفت به حساب می‌آیند و ریاست برای بهترین‌ها است.

۳) زیرا در تصفیه و تزکیهٔ نفس به رتبه‌ای والا دست پیدا کرده و جامعه را به انحراف نمی‌برند.

۴) زیرا دارندهٔ این مقام که مختص جانشینی الهی است باید مواجههٔ بی‌واسطه با حقایق داشته باشد.

۱۴۲- کدام بیت بیانگر آن اصل حکمت متعالیه است که گاهی نام فلسفهٔ ملاصدرا را به آن نسبت می‌دهند؟

۱) که یکی هست و هیچ نیست جز او — وحده لا اله الّا هو

۲) حُسن روی تو به یک جلوه که در آینه کرد — این همه نقش در آیینهٔ اوهام انداخت

۳) وجود اندر کمال خویش جاری است — تعیّن‌ها امور اعتباری است

۴) گرچه برخیزد ز آب بحر موجی بی‌شمار — کثرت اندر موج باشد لیک آبی بیش نیست

۱۴۳- کدام عبارت درست است؟

۱) حکمت متعالیه یک نظام فکری فلسفی است، چون منبع آن فقط عقل و استدلال عقلی است.

۲) وقتی می‌گوییم «تعین‌ها امور اعتباری است» در حقیقت، به ساختهٔ ذهن‌بودن ماهیات اشاره می‌کنیم.

۳) کسی که ماهیات را اصیل بداند، تفاوت‌های میان موجودات جهان را براساس تفاوت رتبه ماهیات تبیین می‌کند.

۴) پیام فلسفی تعبیر «وحدت در عین کثرت و کثرت در عین وحدت»، مراتب‌داشتن حقیقت واحد وجود است.

۱۴۴- در کدام مورد، آثاری از علامه طباطبایی نام برده‌شده که به ترتیب، در راستای مطالعهٔ تطبیقی مباحث فلسفی و ارتباط با مراکز علمی و فلسفی است؟

۱) اصول فلسفه و روش رئالیسم ـ شیعه

۲) نهایه‌الحکمه ـ رسالت تشیع

۳) عدل الهی ـ اصول فلسفه و روش رئالیسم

۴) المیزان ـ عدل الهی

۱۴۵- آن‌جا که رسول خدا (ص) می‌فرمایند «در هر چیزی تفکر کنید اما در ذات خدا فکر نکنید.»، کدام‌یک از عوامل زمینه‌ساز حیات عقلی و فلسفی در اسلام، مورد توجه قرار گرفته است؟

۱) ارزش قائل‌شدن برای تفکر و تکریم و احترام مداوم عالمان

۲) مذمت جهل و نادانی و تکریم علم به عنوان ثمرهٔ تفکر

۳) ارزش قائل‌شدن برای اصل تفکر و طرح مباحث علمی و عقلی و فلسفی

۴) تکریم علم به عنوان ثمرهٔ تفکر و احترام پیوستهٔ عالمان

پاسخ‌نامهٔ تشریحی آزمون را ساعت ۱۶ از صفحهٔ شخصی خودتان در سایت آزمون خیلی سبز دریافت کنید.

azmoon.kheilisabz.com

اساتید، مشاوران و دانش‌آموزان گرامی؛
نظرات، پیشنهادات، انتقادات و بازخوردهای خود نسبت به سؤالات این آزمون را می‌توانید از طریق آیدی Kheilisabz_edit@ در همهٔ پیام‌رسان‌ها با ما به اشتراک بگذارید.

پاسخ‌نامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

رشته انسانی

پایه دوازدهم	مرحله نوزدهم
سال تحصیلی ۰۴-۱۴۰۳	تاریخ برگزاری: ۲۶/اردیبهشت/۱۴۰۴

نام درس	طراحان به ترتیب حروف الفبا
ریاضی	محمد اسدی ـ سوگند روشنی ـ علی شهرابی ـ علی قهرمان‌زاده ـ علیرضا کاظمی‌بقا
زبان و ادبیات فارسی	مهدی کرانی ـ بهنام کیانی ـ یعقوب کیانی ـ حسینعلی موسی‌زاده
علوم اجتماعی	فاطمه صفری ـ محمدابراهیم مازنی
زبان عربی	کاظم غلامی ـ زهرا فرزانه
تاریخ	خدیجه جنت‌علیپور
جغرافیا	سعید بهروزی‌فر ـ مریم صالحی ـ مجید مصطفوی ـ بهروز یحیی
فلسفه و منطق	علی‌اکبر آخوندی ـ محمدحسین خدام ـ سعید رحیمیان ـ مجید قدرتی‌پور

نام درس	مسئول درس	گزینشگر	مؤلف پاسخ‌نامه	کارشناسان علمی	ویراستاران به ترتیب حروف الفبا
ریاضی	علی شهرابی	علی شهرابی	شقایق راهبریان	مرتضی محمدی‌نژاد	منصور زرکش اصفهانی زهرا فتحی
زبان و ادبیات فارسی	یعقوب کیانی	یعقوب کیانی	یعقوب کیانی	جمال طباطبائی‌نژاد مرجان کامیاب	امیرمحمد شیرزاد صادق محرمی مژده میرزایی
علوم اجتماعی	محمدابراهیم مازنی	محمدابراهیم‌مازنی	محمدابراهیم‌مازنی	فروغ نجمی تیموریان فرناز سلیمانی	فاطمه جمالی آرانی علی سلوکی
زبان عربی	کاظم غلامی	کاظم غلامی	آریا ذوقی	جمال‌الدین هنرور محمدنوید راست خدیو حسام حاج مؤمن	مریم آقایاری سمانه ریحانی
تاریخ	خدیجه جنت‌علیپور	خدیجه جنت‌علیپور	خدیجه جنت‌علیپور	مریم صالحی	زهرا فروغی بهروز یحیی
جغرافیا	مریم صالحی	مریم صالحی	مریم صالحی	خدیجه جنت‌علیپور	کیانا یوسف‌زاده
فلسفه و منطق	محمدجواد سه‌دهی	علی‌اکبر آخوندی	علی‌اکبر آخوندی	علی آقاجانپور	سحر سالیانی علی سلوکی

سرپرست محتوایی: فاطمه آقاجانپور

مشاور محتوایی: مریم صالحی

ویژه کنکوری‌های ۱۴۰۴

آزمون جامع دوازدهم

(با تأکید بر متن، تمرین‌ها و فعالیت‌های کتاب درسی)

Azmoon.kheilisabz.com

آزمون آزمایشی خیلی سبز

سرپرست تولید	الناز علی‌یاری‌زاده
ویراستاران فنی	نیلوفر اعتمادی ـ نیوشا پیمان زهرا صفری ـ فاطمه علی اکبری ـ محیا غنی‌فرد زهرا فرهادی‌مهر ـ مریم مسلمی‌زاده نادره نازآوری ـ ساعده نمازی
رسام	مونا آندستا ندا فخاری سارا گنجی آزادپور
صفحه‌آرایی	صدف امام ـ مریم حسین‌زاده سپیده سخائی ـ الهام سهرابی ـ طاهره صادق نژاد مائده صبری ـ نیلوفر فرخجسته ـ مهدیه گل‌پور دریا لطفی

Azmoon.kheilisabz.com

۱ با توجه به شکل زیر به چند طریق می‌توان از شهر A به شهر C رفت؟

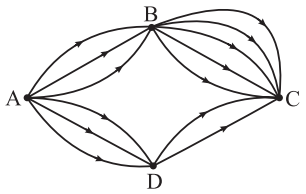

۱) ۴۰

۲) ۱۸

۳) ۲۰

۴) ۲۱

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۱ ـ درس ۱ ـ کار در کلاس صفحهٔ ۴

درس Box

اصل جمع و اصل ضرب:

اصل	تعریف	حرف ربط
جمع	اگر بتوان کار ۱ را به m_1 روش، کار ۲ را به m_2 روش، کار ۳ را به m_3 روش و ... انجام داد و این کارها را نتوان با هم انجام داد، در این صورت به $m_1+m_2+m_3+\cdots$ روش می‌توان کار ۱ یا کار ۲ یا کار ۳ یا ... را انجام داد.	یا
ضرب	اگر کاری در چند مرحله انجام شود به طوری که مرحلهٔ اول به m_1 روش و مرحلهٔ دوم به m_2 روش و ... انجام‌پذیر باشد، کل آن کار را به $m_1\times m_2\times\cdots$ روش می‌توان انجام داد.	و

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: به دو حالت زیر می‌توان از شهر A به شهر C رفت:

- از A به B و سپس به C برویم:

$$\frac{۳}{\text{A به B}}\times\frac{۵}{\text{B به C}}=۱۵$$

- از A به D و سپس به C برویم:

$$\frac{۳}{\text{A به D}}\times\frac{۲}{\text{D به C}}=۶$$

گام دوم: پس مجموع حالات رفتن از شهر A به شهر C برابر است با:

$$۱۵+۶=۲۱$$

۲ در جعبه‌ای ۶ مهرهٔ آبی و ۴ مهرهٔ قرمز داریم. به چند طریق می‌توانیم ۳ مهره از این ظرف خارج کنیم؟

۱) ۷۲۰ ۲) ۳۶۰ ۳) ۲۴۰ ۴) ۱۲۰

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۱ ـ درس ۱ ـ کار در کلاس صفحهٔ ۱۰ ـ سؤال ۴

درس Box

انتخاب r شیء از n شیء متمایز:

به انتخاب r شیء از n شیء متمایز که در آن ترتیب انتخاب اهمیت نداشته باشد، یک ترکیب r تایی از n شیء گفته می‌شود که با نماد $C(n,r)$ یا $\binom{n}{r}$ نشان داده می‌شود و از رابطهٔ زیر به دست می‌آید:

$$C(n,r)=\binom{n}{r}=\frac{n!}{r!(n-r)!}$$

پاسخ خیلی تشریحی در جعبه، به طور کلی ۱۰ مهره وجود دارد که می‌خواهیم بدانیم به چند طریق می‌توانیم ۳ مهره از بینشان انتخاب کنیم. تعداد حالات این کار برابر است با:

$$\binom{۱۰}{۳}=\frac{۱۰!}{۳!\times ۷!}=\frac{\overset{۵}{\cancel{۱۰}}\times \overset{۳}{\cancel{۹}}\times ۸}{\cancel{۳}\times \cancel{۲}}=۱۲۰$$

۳ چند عدد چهاررقمی زوج بزرگ‌تر از ۷۴۰۰ و کوچک‌تر از ۹۰۰۰، بدون ارقام تکراری داریم؟

۱) ۳۴۸ ۲) ۳۵۸ ۳) ۳۶۸ ۴) ۳۷۸

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۱ ـ درس ۱ ـ تمرین صفحهٔ ۱۱ ـ سؤال ۶

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: باید تعداد حالات را یک بار با هزارگان ۷ و یک بار با هزارگان ۸ به دست بیاوریم. برای حالتی که هزارگان را ۷ در نظر می‌گیریم، دو حالت داریم:

۱) «هزارگان ۷» و «یکان صفر یا ۲»: $\underset{\text{ه}}{\underline{۱}} \times \underset{\text{ص}}{\underline{۵}} \times \underset{\text{د}}{\underline{۷}} \times \underset{\text{ی}}{\underline{۲}} = ۷۰$

۷ ← ۱ ، ۴ الی ۹ ← ۵ ، بقیهٔ اعداد ← ۷ ، صفر یا ۲ ← ۲

۲) «هزارگان ۷» و «یکان ۴ یا ۶ یا ۸»: $\underset{\text{ه}}{\underline{۱}} \times \underset{\text{ص}}{\underline{۴}} \times \underset{\text{د}}{\underline{۷}} \times \underset{\text{ی}}{\underline{۳}} = ۸۴$

۷ ← ۱ ، ۴ الی ۹ به جز عددی که در یکان گذاشتیم ← ۴ ، بقیهٔ اعداد ← ۷ ، ۴، ۶ یا ۸ ← ۳

ترتیب مراحل جای‌گذاری اعداد در هر مرحله به صورت «هزارگان ← یکان ← صدگان ← دهگان» است.

گام دوم: حالا اگر رقم ۸ را در هزارگان قرار دهیم، خواهیم داشت:

$\underset{\text{ه}}{\underline{۱}} \times \underset{\text{ص}}{\underline{۸}} \times \underset{\text{د}}{\underline{۷}} \times \underset{\text{ی}}{\underline{۴}} = ۲۲۴$

۸ ← ۱ ، ارقام زوج به غیر ۸ ← ۴

گام سوم: مجموع تعداد اعدادی که می‌توانیم با شرایط مورد نظر بنویسیم، برابر است با:

$۷۰ + ۸۴ + ۲۲۴ = ۳۷۸$

۴ در یک جمع سه‌نفره، چه‌قدر احتمال دارد ماه تولد حداقل دو نفر از افراد یکسان باشد؟

۱) $\frac{۱۱}{۷۲}$ ۲) $\frac{۱۳}{۷۲}$ ۳) $\frac{۱۷}{۷۲}$ ۴) $\frac{۱۹}{۷۲}$

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۱ ـ درس ۲ ـ کار در کلاس صفحهٔ ۲۰ ـ سؤال ۲

درس Box

احتمال پیشامد متمم:

کی ازش استفاده می‌کنیم؟	وقتی شمردن اعضای پیشامد A سخت است ولی شمردن اعضای پیشامد متممش یعنی A' ساده است.
فرمول احتمال متمم	$P(A)=۱-P(A')$
کلمات کلیدی سؤال‌ها	اگر در سؤالی از کلمات «حداقل»، «حداکثر» یا «فعل منفی» استفاده شده بود، حتماً یک بار در ذهنتان متمم پیشامد را بررسی کنید. اگر شمردن اعضای متمم راحت‌تر بود، از احتمال متمم سؤال را حل کنید.

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: تعداد کل حالات را حساب می‌کنیم:

$$n(S)=\underset{\text{نفراول}}{۱۲}\times\underset{\text{نفردوم}}{۱۲}\times\underset{\text{نفرسوم}}{۱۲}=۱۲^{۳}$$

گام دوم: متمم پیشامد «$\underbrace{\text{ماه تولد حداقل ۲ نفر یکسان باشد}}_{A}$»، پیشامد «$\underbrace{\text{ماه تولد هر ۳ نفر با هم فرق داشته باشد}}_{A'}$» است.

تعداد اعضای پیشامد A' را حساب می‌کنیم:

$$n(A')=\underset{\text{نفراول}}{۱۲}\times\underset{\text{نفردوم}}{۱۱}\times\underset{\text{نفرسوم}}{۱۰}$$

گام سوم: پس:

$$P(A')=\frac{n(A')}{n(S)}=\frac{\cancel{۱۲}\times۱۱\times\overset{۵}{\cancel{۱۰}}}{\cancel{۱۲}\times۱۲\times\underset{۶}{\cancel{۱۲}}}=\frac{۵۵}{۷۲}$$

در نتیجه:

$$P(A)=۱-P(A')=۱-\frac{۵۵}{۷۲}=\frac{۱۷}{۷۲}$$

۵ از جعبه‌ای که ۸ سیب سالم و ۴ سیب لکه‌دار دارد، ۴ سیب را به طور تصادفی برمی‌داریم. با چه احتمالی تعداد سیب‌های سالم از تعداد سیب‌های لکه‌دار بیشتر نیست؟

۱) $\frac{۶۱}{۱۶۵}$ ۲) $\frac{۶۷}{۱۶۵}$ ۳) $\frac{۷۱}{۱۶۵}$ ۴) $\frac{۷۳}{۱۶۵}$

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۱ ـ درس ۲ ـ تمرین صفحهٔ ۲۶ ـ سؤال ۸

درس Box

ترکیب:

	$C(n,r)$		
چی می‌خوانیم؟	ترکیب (انتخاب) r شی از n شی		
تعریف	ترکیب: تشکیل گروه r نفره با n نفر		
محل قرارگرفتن افراد در آن مهم ...	نیست.		
نمادهای دیگر	C_r^n و $\binom{n}{r}$		
فرمول	$C(n,r)=\frac{n!}{(n-r)!r!}$		
روابط پراستفاده	$\binom{n}{۰}=\binom{n}{n}=۱$	$\binom{n}{۱}=\binom{n}{n-۱}=n$	$\binom{n}{۲}=\frac{n(n-۱)}{۲}$

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: تعداد حالات کل انتخاب ۴ سیب از $۱۲=۴+۸$ سیب برابر است با:

$$n(S)=\binom{۱۲}{۴}=\frac{۱۲!}{۴!\times ۸!}=\frac{\cancel{۱۲}\times ۱۱\times \overset{۵}{\cancel{۱۰}}\times ۹}{\cancel{۴}\times \cancel{۳}\times \cancel{۲}}=۱۱\times ۴۵$$

گام دوم: برای این‌که تعداد سیب‌های سالم از لکه‌دار بیشتر نباشد سه حالت داریم:

۱) یا همهٔ سیب‌های انتخابی لکه‌دار هستند: $\binom{۴}{۴}\binom{۸}{۰}$

۲) یا تعداد سیب‌های سالم و لکه‌دار انتخابی با هم برابرند (هر کدام ۲ تا): $\binom{۴}{۲}\binom{۸}{۲}$

۳) یا ۳ سیب لکه‌دار و یک سیب سالم داریم: $\binom{۴}{۳}\binom{۸}{۱}$

پس تعداد حالات مطلوب برابر است با:

$$n(A)=\binom{۴}{۴}\binom{۸}{۰}+\binom{۴}{۲}\binom{۸}{۲}+\binom{۴}{۳}\binom{۸}{۱}$$

$$=(۱\times ۱)+(\frac{۴\times ۳}{۲}\times \frac{۸\times ۷}{۲})+(۴\times ۸)=۱+۱۶۸+۳۲=۲۰۱$$

گام سوم: احتمال وقوع پیشامد A برابر است با:

$$P(A)=\frac{n(A)}{n(S)}=\frac{\overset{۶۷}{\cancel{۲۰۱}}}{۱۱\times \underset{۱۵}{\cancel{۴۵}}}=\frac{۶۷}{۱۶۵}$$

۶ «تعیین روش نمونه‌گیری» و «محاسبهٔ واریانس داده‌های جمع‌آوری‌شده» به ترتیب در کدام گام‌های چرخهٔ آمار قرار دارند؟

۱) اول ـ سوم
۲) اول ـ چهارم
۳) دوم ـ سوم
۴) دوم ـ چهارم

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۱ ـ درس ۳ ـ صفحهٔ ۳۰

درس Box

گام‌های چرخهٔ آمار در حل مسائل:

شمارهٔ گام	اسم گام	کارهایی که در آن گام انجام می‌شود.
۱	بیان مسئله	۱) فهم مسئله ۲) تعریف دقیق مسئله
۲	طرح و برنامه‌ریزی	۱) شیوهٔ اندازه‌گیری ۲) روش نمونه‌گیری ۳) روش کار ۴) شیوهٔ تحلیل داده‌ها
۳	گردآوری و پاکسازی داده‌ها	۱) گردآوری داده‌ها ۲) سازماندهی داده‌ها ۳) پاکسازی داده‌ها
۴	تحلیل داده‌ها	۱) مرتب‌کردن داده‌ها ۲) معیارهای مرکزی و پراکندگی ۳) نمودارها ۴) جدول‌ها ۵) ارائهٔ نتایج
۵	بحث و نتیجه‌گیری	۱) تفسیر نتایج ۲) نتیجه‌گیری ۳) نقد و بررسی ۴) ایده‌های جدید ۵) پیداکردن پاسخ مسئلهٔ اصلی

پاسخ خیلی تشریحی با توجه به درس‌باکس، «تعیین روش نمونه‌گیری» مربوط به گام دوم و «محاسبهٔ واریانس داده‌های جمع‌آوری‌شده»، مربوط به معیارهای پراکندگی در گام چهارم چرخهٔ آمار است.

۷ **دامنهٔ مدل ریاضی کدام‌یک از مسائل زیر، اعداد طبیعی است؟**

۱) مصرف برق ماهانهٔ یک خانه از اول سال

۲) دمای تراس یک خانه در هر لحظه از شبانه‌روز

۳) سرعت لحظه‌ای یک ماشین مسابقه‌ای

۴) محیط دایره‌ای به شعاع r

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۲ ـ درس ۱ ـ کار در کلاس صفحهٔ ۴۸ ـ سؤال ۱

پاسخ خیلی تشریحی بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): در مصرف برق ماهانهٔ یک خانه، «ماه‌های یک سال» دامنهٔ ما هستند که می‌توانند مقادیر $\{۱,۲,...,۱۲\}$ را اختیار کنند، پس زیرمجموعهٔ اعداد طبیعی هستند. ✓

گزینهٔ (۲): در این گزینه، «هر لحظه از شبانه‌روز» دامنهٔ ما است که زیرمجموعهٔ اعداد حقیقی است نه اعداد طبیعی. ✗

گزینهٔ (۳): در سرعت لحظه‌ای، مانند گزینهٔ «۲»، «لحظات» دامنهٔ ما هستند که زیرمجموعهٔ اعداد حقیقی‌اند نه طبیعی. ✗

گزینهٔ (۴): در به دست آوردن محیط دایره به شعاع r، مقادیر اختصاص یافته به «شعاع» دامنهٔ ما هستند که این مقادیر هر عدد حقیقی مثبتی را می‌توانند بگیرند. ✗

۸ جملهٔ یازدهم دنبالهٔ $a_n = \frac{۱}{۱-۳n}$ با جملهٔ چندم دنبالهٔ $b_n = (-\frac{۱}{۲})^{n+۱}$ برابر است؟

۱) سوم
۲) چهارم
۳) پنجم
۴) با هیچ‌کدام از جملات b_n برابر نیست.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۲ ـ درس ۱ ـ تمرین صفحهٔ ۵۸ ـ سؤال ۵

پاسخ خیلی تشریحی ✔

گام اول: جملهٔ یازدهم دنبالهٔ a_n را به دست می‌آوریم:

$$a_n = \frac{۱}{۱-۳n} \xrightarrow[\text{می‌دهیم}]{\text{جای n، ۱۱ را قرار}} a_{۱۱} = \frac{۱}{۱-۳(۱۱)} = \frac{۱}{۱-۳۳} = \frac{-۱}{۳۲}$$

گام دوم: می‌خواهیم ببینیم جملهٔ چندم دنبالهٔ b_n برابر $\frac{-۱}{۳۲}$ است، پس جملهٔ عمومی b_n را مساوی $-\frac{۱}{۳۲}$ قرار داده و n را به دست می‌آوریم:

$$(\frac{-۱}{۲})^{n+۱} = \frac{-۱}{۳۲} \xrightarrow{۳۲=۲^۵} (\frac{-۱}{۲})^{n+۱} = \frac{-۱}{۲^۵} = (\frac{-۱}{۲})^۵ \Rightarrow n+۱=۵ \Rightarrow n=۴$$

پس جملهٔ یازدهم دنبالهٔ a_n با جملهٔ چهارم دنبالهٔ b_n برابر است.

۹ در دنباله با رابطهٔ بازگشتی $a_{n+3} = a_n + a_{n+1} + a_{n+2}$، اگر $a_1 = a_2 = a_3 = 1$ باشد، مقدار جملهٔ دهم دنباله کدام است؟

۱) ۱۰۲ ۲) ۱۰۳ ۳) ۱۰۴ ۴) ۱۰۵

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۲ ـ درس ۱ ـ تمرین صفحهٔ ۵۸ ـ سؤال ۶

پاسخ خیلی تشریحی با جای‌گذاری $n = 1$ در رابطهٔ بازگشتی داده‌شده، مقدار a_4، با جای‌گذاری $n = 2$ در رابطهٔ بازگشتی، مقدار a_5 و اگر همین کار را تا $n = 7$ ادامه دهیم، مقدار جملهٔ دهم دنباله یعنی a_{10} به دست می‌آید:

$$n = 1 \Rightarrow a_4 = a_1 + a_2 + a_3 = 1 + 1 + 1 = 3$$

$$n = 2 \Rightarrow a_5 = a_2 + a_3 + a_4 = 1 + 1 + 3 = 5$$

$$n = 3 \Rightarrow a_6 = a_3 + a_4 + a_5 = 1 + 3 + 5 = 9$$

$$n = 4 \Rightarrow a_7 = a_4 + a_5 + a_6 = 3 + 5 + 9 = 17$$

$$n = 5 \Rightarrow a_8 = a_5 + a_6 + a_7 = 5 + 9 + 17 = 31$$

$$n = 6 \Rightarrow a_9 = a_6 + a_7 + a_8 = 9 + 17 + 31 = 57$$

$$n = 7 \Rightarrow a_{10} = a_7 + a_8 + a_9 = 17 + 31 + 57 = 105$$

۱۰ یازدهمین جملهٔ یک دنبالهٔ حسابی ۲۵ و جملهٔ هفدهم آن ۳۲ است. جملهٔ چهل‌ویکم آن کدام است؟

۱) ۵۹ ۲) ۶۰ ۳) ۶۱ ۴) ۶۲

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۲ ـ درس ۲ ـ تمرین صفحهٔ ۷۱ ـ سؤال ۳

درس Box

جملهٔ nاُم دنبالهٔ حسابی با جملهٔ اول a_1 و اختلاف مشترک d برابر است با:

$$a_n = a_1 + (n-1)d$$

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: $a_{11} = 25$ و $a_{17} = 32$ است؛ پس با تشکیل یک دستگاه دومعادله‌ای، می‌توانیم مقدار a_1 و d را به دست آوریم:

$$\begin{cases} a_{17} = \cancel{a_1} + 16d = 32 \\ a_{11} = \cancel{a_1} + 10d = 25 \end{cases} \quad (-)$$

$$6d = 7 \Rightarrow d = \frac{7}{6}$$

حالا مقدار d را در یکی از معادلات قرار داده و a_1 را به دست می‌آوریم:

$$a_1 + 10d = 25 \Rightarrow a_1 + 10(\frac{7}{6}) = 25 \Rightarrow a_1 = 25 - \frac{35}{3} = \frac{75-35}{3} = \frac{40}{3}$$

گام دوم: با داشتن a_1 و d، جملهٔ چهل‌ویکم قابل محاسبه است:

$$a_{41} = a_1 + 40d = \frac{40}{3} + 40(\frac{7}{6}) = \frac{40}{3} + \frac{140}{3} = \frac{180}{3} = 60$$

یه‌جور دیگه

طبق گام اول پاسخ تشریحی، داریم: $6d = 7$

می‌دانیم a_{41}، ۲۴تا d جلوتر از a_{17} است؛ پس:

$$a_{41} = a_{17} + 24d = \underbrace{a_{17}}_{32} + 4(\underbrace{6d}_{7}) = 32 + 4(7) = 32 + 28 = 60$$

۱۱ عرض نخستین پلهٔ یک نردبان ۱۳۰ سانتی‌متر و عرض آخرین پلهٔ آن ۴۰ سانتی‌متر و هر پله، ۱۰ سانتی‌متر کوتاه‌تر از پلهٔ قبلی‌اش است. برای ساخت پله‌ها به چند متر چوب نیاز داریم؟

۱) ۸ ۲) ۸/۵ ۳) ۹ ۴) ۹/۵

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۲ ـ درس ۲ ـ تمرین صفحهٔ ۷۲ ـ سؤال ۹

درس Box

۱) اگر جملهٔ اول، جملهٔ آخر و اختلاف مشترک یک دنبالهٔ حسابی را داشته باشیم، تعداد جملات از رابطهٔ زیر به دست می‌آید:

$$\text{تعداد} = \frac{\text{عدد اولی} - \text{عدد آخری}}{d} + ۱$$

۲) مجموع n جملهٔ اول یک دنبالهٔ حسابی از یکی از دو رابطهٔ زیر قابل محاسبه است:

$$S_n = \frac{n}{۲}(a_۱ + a_n)$$

$$S_n = \frac{n}{۲}[۲a_۱ + (n-۱)d]$$

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: عرض پله‌ها تشکیل یک دنبالهٔ حسابی با اختلاف مشترک ۱۰ می‌دهند. پس طبق مورد (۱) درس‌باکس، تعداد جملات دنباله یا همان تعداد پله‌ها برابر است با:

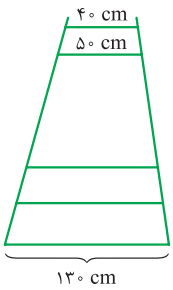

$$n = \frac{۱۳۰ - ۴۰}{۱۰} + ۱ = ۹ + ۱ = ۱۰$$

گام دوم: مقدار چوبی که برای ساخت پله‌ها نیاز داریم، برابر مجموع طول پله‌ها و به عبارتی مجموع جملات دنباله است. با داشتن جملهٔ اول، آخر و تعداد جملات دنباله، مجموع جملات دنباله به صورت زیر قابل محاسبه است:

جملات دنباله: ۴۰ , ۵۰ , ۶۰ , ۷۰ , ۸۰ , ۹۰ , ۱۰۰ , ۱۱۰ , ۱۲۰ , ۱۳۰

$$S = \frac{n}{۲}(a_۱ + a_n) = \frac{۱۰}{۲}(۴۰ + ۱۳۰) = ۵(۱۷۰) = ۸۵۰ \text{ سانتی‌متر} \xrightarrow{\div ۱۰۰} \frac{۸۵۰}{۱۰۰} = ۸/۵ \text{ متر}$$

۱۲ سه عدد را به گونه‌ای میان اعداد ۱۰ و ۲۸ قرار می‌دهیم که یک دنبالهٔ حسابی تشکیل دهند. نسبت عدد بزرگ‌تر به کوچک‌تر بین این سه عدد کدام است؟

۱) $\frac{۴۳}{۲۱}$ ۲) $\frac{۴۳}{۲۳}$ ۳) $\frac{۴۷}{۲۹}$ ۴) $\frac{۴۷}{۲۳}$

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۲ ـ درس ۲ ـ تمرین صفحهٔ ۷۱ ـ سؤال ۷

درس Box

اگر بین دو عدد a و b، k واسطهٔ حسابی با اختلاف مشترک d درج کنیم، خواهیم داشت:

$$d=\frac{b-a}{k+۱}$$

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: d را حساب می‌کنیم:

$$d=\frac{b-a}{k+۱}\xrightarrow[k=۳]{a=۱۰\,,\,b=۲۸}d=\frac{۲۸-۱۰}{۴}=\frac{۱۸}{۴}=\frac{۹}{۲}=۴/۵$$

گام دوم: دنبالهٔ حسابی به صورت مقابل ساخته می‌شود:

۱۰، ۱۴/۵، ۱۹، ۲۳/۵، ۲۸

+۴/۵ +۴/۵ +۴/۵ +۴/۵

پس سه واسطهٔ حسابی درج‌شده بین ۱۰ و ۲۸، سه عدد ۱۴/۵، ۱۹ و ۲۳/۵ هستند که نسبت عدد بزرگ‌تر به کوچک‌تر بین این سه عدد برابر است با:

$$\frac{\text{بزرگ‌تر}}{\text{کوچک‌تر}}=\frac{۲۳/۵}{۱۴/۵}=\frac{\frac{۴۷}{\cancel{۲}}}{\frac{۲۹}{\cancel{۲}}}=\frac{۴۷}{۲۹}$$

یه‌جور دیگه

سه بار واسطهٔ حسابی را محاسبه می‌کنیم:

$$۱۰,\ \bigcirc,\ ۲۸\ \Rightarrow\ \text{واسطهٔ حسابی}=\frac{۱۰+۲۸}{۲}=\frac{۳۸}{۲}=۱۹$$

حالا واسطهٔ حسابی بین ۱۰ و ۱۹ و هم‌چنین بین ۱۹ و ۲۸ را حساب می‌کنیم:

$$۱۰,\ \bigcirc\ \left(\frac{۱۰+۱۹}{۲}=\frac{۲۹}{۲}\right),\ ۱۹,\ \bigcirc\ \left(\frac{۱۹+۲۸}{۲}=\frac{۴۷}{۲}\right),\ ۲۸$$

پس واسطه‌ها ۱۴/۵، ۱۹ و ۲۳/۵ به دست آمدند که نسبت عدد بزرگ‌تر به عدد کوچک‌تر برابر است با:

$$\frac{\text{بزرگ‌تر}}{\text{کوچک‌تر}}=\frac{\frac{۴۷}{\cancel{۲}}}{\frac{۲۹}{\cancel{۲}}}=\frac{۴۷}{۲۹}$$

۱۳ جملهٔ پنجم و هشتم یک دنبالهٔ هندسی به ترتیب ۳ و ۸۱ است. جملهٔ اول این دنباله کدام است؟

۱) $\frac{۱}{۳}$

۲) $\frac{۱}{۹}$

۳) $\frac{۱}{۲۷}$

۴) $\frac{۱}{۸۱}$

مشاوره الگوی حل یک‌سری سؤالات را به خاطر بسپارید. در سؤالات دنبالهٔ هندسی که دو جملهٔ دنباله به شما داده شده، با نسبت دو جمله، می‌توانید هر پارامتر دیگری را که از شما خواسته شده، به دست آورید. حالا این الگو در سؤالات دنبالهٔ حسابی به چه صورت است؟! باید دو جملهٔ داده‌شده را از هم کم کنید.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۳ ـ درس ۱ ـ تمرین صفحهٔ ۸۳ ـ سؤال ۶

Hint نسبت دو جملهٔ داده‌شده را تشکیل دهید.

درس Box جملهٔ nاُم دنبالهٔ هندسی با جملهٔ اول $a_۱$ و نسبت مشترک r برابر است با:

$$a_n = a_۱ r^{n-۱}$$

پاسخ خیلی تشریحی **گام اول**: جملهٔ پنجم ۳ است، پس:

$$a_۵ = ۳ \Rightarrow a_۱ r^۴ = ۳$$

جملهٔ هشتم ۸۱ است، پس:

$$a_۸ = ۸۱ \Rightarrow a_۱ r^۷ = ۸۱$$

گام دوم: طرفین دو تساوی بالا را بر هم تقسیم می‌کنیم:

$$\frac{\cancel{a_۱} r^۷}{\cancel{a_۱} r^۴} = \frac{۸۱}{۳} \Rightarrow r^۳ = ۲۷ \Rightarrow r^۳ = ۳^۳ \Rightarrow r = ۳$$

گام سوم: در تساوی $a_۱ \times r^۴ = ۳$، مقدار r به‌دست‌آمده در گام دوم را جای‌گذاری کرده و $a_۱$ را به دست می‌آوریم:

$$a_۱ \times r^۴ = ۳ \xrightarrow{r=۳} a_۱ \times ۳^۴ = ۳ \Rightarrow a_۱ = \frac{۳}{۳^۴} = \frac{۱}{۳^۳} = \frac{۱}{۲۷}$$

۱۴ اگر ضلع مربع زیر، واسطهٔ هندسی طول و عرض مستطیل باشد، اختلاف محیط مستطیل و مربع کدام است؟

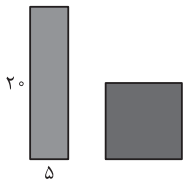

۱) ۸

۲) ۱۰

۳) ۱۵

۴) ۲۰

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۳ ـ درس ۱ ـ تمرین صفحهٔ ۸۴ ـ سؤال ۷

درس Box واسطهٔ هندسی دو عدد a و b برابر با $\sqrt{ab}$ (یا $-\sqrt{ab}$) است.

پاسخ خیلی تشریحی **گام اول**: ضلع مربع، واسطهٔ هندسی اضلاع مستطیل، یعنی واسطهٔ هندسی دو عدد ۵ و ۲۰ است:

$$\text{واسطهٔ هندسی اضلاع مستطیل} = \sqrt{۵\times۲۰} = \sqrt{۱۰۰} = ۱۰ \Rightarrow \text{ضلع مربع} = ۱۰$$

گام دوم: محیط مستطیل و مربع را حساب می‌کنیم:

$$\text{محیط مستطیل} = ۲\times(\text{عرض}+\text{طول}) = ۲\times(۲۰+۵) = ۵۰$$

$$\text{محیط مربع} = ۴\times\text{ضلع} = ۴\times۱۰ = ۴۰$$

اختلافشان برابر است با: $۵۰-۴۰=۱۰$.

۱۵ با توجه به الگوی زیر (که در هر مرحله، نصف مساحت سفید مرحلهٔ قبلش رنگ می‌شود)، کل مساحت رنگ‌شده در شکل ششم کدام است؟

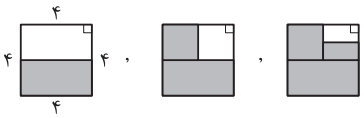

۱) ۱۵
۲) ۱۵ / ۲۵
۳) ۱۵ / ۵
۴) ۱۵ / ۷۵

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۳ ـ درس ۱ ـ تمرین صفحهٔ ۸۵ ـ سؤال ۱۲

درس Box

مجموع n جملهٔ اول دنبالهٔ هندسی با جملهٔ اول a_1 و نسبت مشترک r برابر است با:

$$S_n = \frac{a_1(1-r^n)}{1-r}$$

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: مساحت مربعی به ضلع ۴ برابر است با:

$$\text{مساحت} = 4^2 = 16$$

گام دوم: مساحت قسمت رنگ‌شده در مرحلهٔ اول، نصف ۱۶، یعنی ۸ است:

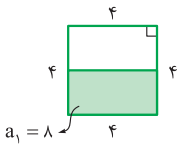

مساحت قسمت رنگ‌شده در مرحلهٔ دوم، نصف ۸، یعنی ۴ است:

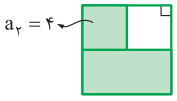

مساحت قسمت رنگ‌شده در مرحلهٔ سوم، نصف ۴، یعنی ۲ است:

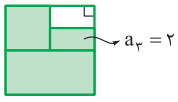

گام سوم: مساحت قسمت‌های رنگ‌شده از این مربع در مراحل مختلف به صورت زیر است:

۸ و ۴ و ۲ و ...

$\times\frac{1}{2}$ $\times\frac{1}{2}$

این اعداد تشکیل یک دنبالهٔ هندسی با $a_1 = 8$ و $r = \frac{1}{2}$ می‌دهند.

گام چهارم: مساحت رنگی شکل ششم، مجموع ۶ جملهٔ دنبالهٔ هندسی بالا است که برابر است با:

$$S_n = \frac{a_1(1-r^n)}{1-r} \Rightarrow S_6 = \frac{8(1-(\frac{1}{2})^6)}{1-\frac{1}{2}} = \frac{8(1-\frac{1}{64})}{\frac{1}{2}} = \frac{\cancel{8}\times\frac{63}{\cancel{64}\,8}}{\frac{1}{2}} = \frac{63\times\cancel{2}}{\cancel{8}\,4} = \frac{63}{4} = 15/75$$

۱۶ اگر $x^4 = 81$ و $y^5 = -32$ باشد، کم‌ترین مقدار $x + y$ کدام است؟

۱) ۱ ۲) ۱− ۳) ۵ ۴) ۵−

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۳ ـ درس ۲ ـ فعالیت صفحهٔ ۷۸ ـ سؤال ۳

درس Box

اگر $a^n = b^n$ باشد، فرد یا زوج بودن n مهم است:

۱) **n فرد باشد:** در این صورت با حذف توان‌ها، پایه‌ها را با هم برابر قرار می‌دهیم: $a = b$.

مثلاً اگر $a^3 = b^3$ باشد، آن وقت $a = b$.

۲) **n زوج باشد:** در این صورت با حذف توان‌ها، پایه‌ها یا برابرند یا قرینه‌اند: $a = \pm b$.

مثلاً اگر $a^4 = b^4$ باشد، آن وقت $a = \pm b$.

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: در تساوی اول، جای ۸۱ می‌نویسیم 3^4:

$$x^4 = 81 \Rightarrow x^4 = 3^4$$

طبق مورد (۲) درس‌باکس، داریم:

$$x = \pm 3$$

گام دوم: در تساوی دوم، جای ۳۲− می‌نویسیم $(-2)^5$:

$$y^5 = -32 \Rightarrow y^5 = (-2)^5$$

طبق مورد (۱) درس‌باکس داریم:

$$y = -2$$

گام سوم: مقدار $x + y$ را در دو حالت حساب می‌کنیم:

$$\left.\begin{array}{l} x = 3 \\ y = -2 \end{array}\right\} \Rightarrow x + y = 1$$

$$\left.\begin{array}{l} x = -3 \\ y = -2 \end{array}\right\} \Rightarrow x + y = -5$$

کم‌ترین مقدارش ۵− است.

۱۷ حاصل $\dfrac{۴(۱۰۰۰)^{\frac{۱}{۳}}}{۱۲۵^{-\frac{۱}{۳}}}$ کدام است؟

۱) ۸۰ ۲) ۲۰۰ ۳) ۲۰ ۴) ۸

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۳ ـ درس ۲ ـ کار در کلاس صفحهٔ ۹۳ ـ سؤال ۴

درس Box

ساده‌کردن اعداد توان‌دار (با توان گویا)

برای ساده‌کردن اعداد توان‌دار به فرم x^c با فرض این‌که c عددی کسری باشد، یکی از دو کار زیر را انجام می‌دهیم:

۱) اگر x تجزیه‌پذیر باشد، آن را تجزیه می‌کنیم: $x = y^a \times z^b \times \cdots$

بعد آن را جای x قرار می‌دهیم: $x^c = (y^a \times z^b \times \cdots)^c = y^{ac} \times z^{bc} \times \cdots$

مثلاً برای ساده‌کردن $۳۲^{۰/۴}$، جای ۳۲ می‌نویسیم $۲^۵$: $(۲^۵)^{۰/۴} = ۲^{۵\times ۰/۴} = ۲^۲ = ۴$

۲) اگر x تجزیه نمی‌شد و می‌خواستیم آن را به صورت رادیکالی بنویسیم از قانون $x^{\frac{m}{n}} = \sqrt[n]{x^m}$ استفاده می‌کنیم.

مثلاً جای $۵^{\frac{۲}{۳}}$ می‌توانیم بنویسیم $\sqrt[۳]{۵^۲}$.

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: عبارت‌های صورت و مخرج را ساده می‌کنیم:

$$۱۰۰۰^{\frac{۱}{۳}} = (۱۰^۳)^{\frac{۱}{۳}} = ۱۰^{۳\times\frac{۱}{۳}} = ۱۰^۱ = ۱۰$$

$$۱۲۵^{-\frac{۱}{۳}} = (۵^۳)^{-\frac{۱}{۳}} = ۵^{۳\times\frac{-۱}{۳}} = ۵^{-۱} = \frac{۱}{۵}$$

گام دوم: پس:

$$\frac{۴(۱۰۰۰)^{\frac{۱}{۳}}}{۱۲۵^{-\frac{۱}{۳}}} = \frac{۴\times ۱۰}{\frac{۱}{۵}} = \frac{\frac{۴۰}{۱}}{\frac{۱}{۵}} = ۲۰۰$$

۱۸ مقدار x در تساوی $(1\frac{3}{5})^{7} \times (\frac{5}{8})^{x} = 1/6$ کدام است؟

۱) ۶ ۲) ۶− ۳) ۵ ۴) ۵−

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۳ ـ درس ۲ ـ تمرین صفحهٔ ۹۴ ـ سؤال ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

گام اول: عدد مخلوط $1\frac{3}{5}$ برابر است با $\frac{8}{5}$، پس در سمت چپ تساوی یک عدد با پایهٔ $\frac{8}{5}$ و یک عدد با پایهٔ $\frac{5}{8}$ داریم. برای رسیدن به پایه‌های برابر، کافی است یکی از آن‌ها را معکوس کنیم و به آن توان ۱− دهیم.

در سمت راست هم عدد اعشاری ۱/۶ را به صورت کسری می‌نویسیم:

$$(1\frac{3}{5})^{7} \times (\frac{5}{8})^{x} = 1/6 \Rightarrow (\frac{8}{5})^{7} \times \underbrace{(\frac{5}{8})^{x}}_{(\frac{8}{5})^{-x}} = \frac{16 \div 2}{10 \div 2} = \frac{8}{5}$$

$$\Rightarrow (\frac{8}{5})^{7} \times (\frac{8}{5})^{-x} = \frac{8}{5} \xrightarrow[\text{توان‌ها جمع می‌شوند.}]{\text{پایه‌ها برابر}} (\frac{8}{5})^{7-x} = (\frac{8}{5})^{1}$$

گام دوم: در گام اول به یک تساوی با پایه‌های برابر رسیدیم؛ پس توان‌ها هم باید با هم برابر باشند:

$$7 - x = 1 \Rightarrow x = 7 - 1 = 6$$

۱۹ شکل زیر نمودار توابع $y = ۲^x$ و $y = (\frac{۱}{۲})^x$ است. مساحت مثلث رنگی کدام است؟

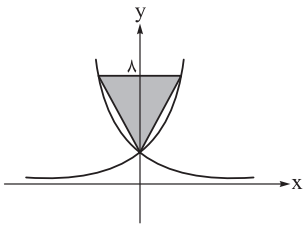

۱) ۱۶

۲) ۲۱

۳) ۱۴

۴) ۲۸

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۳ ـ درس ۳ ـ صفحهٔ ۱۰۲

پاسخ خیلی تشریحی **گام اول**: قاعدهٔ مثلث در $y = ۸$ نمودار را قطع کرده است:

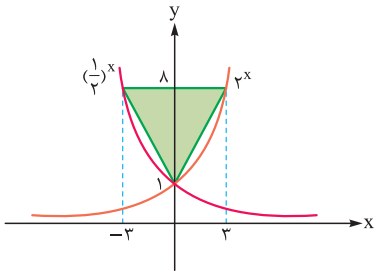

با جای‌گذاری $y = ۸$ در ضابطهٔ دو تابع، طول نقاط تقاطع قاعدهٔ مثلث با نمودارها را به دست می‌آوریم:

$$y = ۲^x \xrightarrow{y=۸} ۸ = ۲^x \Rightarrow ۲^۳ = ۲^x \Rightarrow x = ۳$$

$$y = (\frac{۱}{۲})^x \xrightarrow{y=۸} ۸ = (\frac{۱}{۲})^x \Rightarrow ۲^۳ = ۲^{-x} \xrightarrow{\text{حذف پایه‌ها}} ۳ = -x \Rightarrow x = -۳$$

همان‌طور که روی نمودار مشخص است، قاعدهٔ مثلث برابر می‌شود با:

$$\text{قاعدهٔ مثلث} = ۳ + ۳ = ۶$$

گام دوم: جایی که نمودارها محور y را قطع می‌کنند، $x = ۰$ است، پس داریم:

$$y = ۲^x \xrightarrow{x=۰} y = ۲^۰ = ۱$$

پس با توجه به نمودار، ارتفاع مثلث برابر است با $۸ - ۱ = ۷$.

گام سوم: حالا باید مساحت مثلثی با قاعدهٔ ۶ و طول ارتفاع ۷ را به دست آوریم:

$$S = \frac{\text{ارتفاع} \times \text{قاعده}}{۲} = \frac{۶ \times ۷}{۲} = ۲۱$$

۲۰ جمعیت شهری ۷ میلیون نفر است. اگر رشد جمعیت به صورت نمایی و با ضریب ثابت ۱۰ درصد در سال باشد، جمعیت این شهر پس از دو سال چند نفر خواهد شد؟

۱) ۸۴۰۰۰۰۰
۲) ۸۴۷۰۰۰۰
۳) ۸۵۶۰۰۰۰
۴) ۸۸۲۰۰۰۰

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار ۳ ـ فصل ۳ ـ درس ۳ ـ تمرین صفحهٔ ۱۰۴ ـ سؤال ۲

Hint از فرمول رشد نمایی استفاده می‌کنیم.

درس Box

رشد و زوال نمایی:

رشد نمایی	اگر مقدار اولیهٔ c، نرخ رشد (برحسب درصد) r و تعداد دوره‌های زمانی t باشد، مقدار جدید بعد از t دورهٔ زمانی برابر است با: $\underbrace{f(t)}_{\text{مقدار جدید}}=c(1+r)^t$
زوال نمایی	اگر مقدار اولیهٔ c، نرخ زوال (برحسب درصد) r و تعداد دوره‌های زمانی t باشد، مقدار جدید بعد از t دورهٔ زمانی برابر است با: $\underbrace{f(t)}_{\text{مقدار جدید}}=c(1-r)^t$

پاسخ خیلی تشریحی

تذکر: دقت کنید اگر r برابر با ۱۰ درصد باشد، باید عدد $\frac{10}{100}$ یا ۰/۱ را در فرمول به جای r قرار دهیم.

جمعیت شهر، پس از ۲ سال با نرخ ثابت ۱۰ درصد برابر خواهد شد با:

$$f(t)=c(1+r)^t=7000000\left(1+\frac{10}{100}\right)^2=7000000\underbrace{(1/1)^2}_{1/21}=8470000$$

۲۱ **همهٔ آثار زیر از محمدتقی بهار هستند؛ به‌جز** ..... .

کدام اثر از ناظم‌الاسلام کرمانی است؟

۱) تاریخ تطوّر نظم فارسی

۲) تاریخ بیداری ایرانیان

۳) تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران

۴) سبک‌شناسی

مشاوره برای به خاطر سپردن نام آثار و پدیدآورندگان آن‌ها، از روش رمزگذاری (کدگذاری) استفاده کنید. مثلاً سرواژه‌های همهٔ آثار یک شخصیت ادبی را به هم وصل کنید یا با همین سرواژه‌ها، بین نام آثار و نام صاحبانشان ارتباط برقرار کنید تا در خاطرتان بمانند.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۱ - صفحهٔ ۱۶

پاسخ خیلی تشریحی ✔ تاریخ بیداری ایرانیان از «ناظم‌الاسلام کرمانی» دربارهٔ تاریخ مشروطه است. سایر آثار ذکرشده از محمدتقی بهار هستند.

۲۲ ابیات زیر به ترتیب، سرودهٔ کدام شاعران دورهٔ بیداری هستند؟

الف) من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید — قفسم برده به باغی و دلم شاد کنید

ب) گر این‌چنین به خاک وطن، شب سحر کنم — خاک وطن چو رفت، چه خاکی به سر کنم؟

ج) آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی — دست خود ز جان شستم از برای آزادی

د) غلغلی انداختی در شهر تهران ای قلم! — خوش حمایت می‌کنی از شرع قرآن ای قلم!

۱) ملک‌الشعرای بهار ـ میرزادهٔ عشقی ـ فرخی یزدی ـ نسیم شمال

۲) محمدتقی بهار ـ ایرج میرزا ـ عارف قزوینی ـ اشرف‌الدین گیلانی

۳) عارف قزوینی ـ ایرج میرزا ـ فرخی یزدی ـ ادیب‌الممالک فراهانی

۴) ملک‌الشعرای بهار ـ میرزادهٔ عشقی ـ عارف قزوینی ـ نسیم شمال

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۱ ـ صفحه‌های ۱۶ تا ۱۸

پاسخ خیلی تشریحی این‌گونه سؤالات ترتیبی را بهتر است با رد گزینه پاسخ دهیم.

بیت «الف» از محمدتقی بهار (ملک‌الشعرا) است. (رد گزینهٔ (۳))

بیت «ب» از میرزادهٔ عشقی است. (رد گزینهٔ (۲))

بیت «ج» از فرخی یزدی است. (رد گزینهٔ (۴))

بیت «د» از سید اشرف‌الدین گیلانی مشهور به «نسیم شمال» است. (تأیید گزینهٔ (۱))

نکته در اشعار بسیاری از شاعران دورهٔ بیداری، مانند عارف قزوینی، فرخی یزدی، محمدتقی بهار و ... مضامین آزادی‌خواهی و وطن‌دوستی دیده می‌شود.

گول نخوری وجود نام شاعران آزادی‌خواه و وطن‌دوست در گزینه‌های این تست، می‌تواند دام طراحان برای سنجش میزان دقت شما باشد؛ پس نباید در تحلیل این‌گونه تست‌ها شتاب‌زده و براساس ظاهر قضاوت کرد.

۲۳ توضیح زیر کدام‌یک از شخصیت‌های ادبی دورهٔ بیداری را معرفی می‌کند؟

«فعالیت اصلی‌اش روزنامه‌نگاری بود. وی سردبیری روزنامهٔ «مجلس» را بر عهده داشت. شعر او از زندگی سیاسی او جدا نبود. وی در قصیده بیشتر از قالب‌های دیگر طبع‌آزمایی کرده و مضامین وطنی، سیاسی و اجتماعی در شعرش آشکارتر است.»

۱) ملک‌الشعرای بهار
۲) ادیب‌الممالک فراهانی
۳) سید اشرف‌الدین گیلانی
۴) قائم‌مقام فراهانی

مشاوره به توضیحات کتاب درسی دربارهٔ هر یک از شخصیت‌های ادبی خوب دقت کنید و با روش کدگذاری و رمزنگاری آن‌ها را به خاطر بسپارید تا در آزمون و هنگام برخورد با نام‌های مشابه، دچار سردرگمی و اشتباه نشوید.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۱ ـ صفحهٔ ۱۶

پاسخ خیلی تشریحی این توضیحات و تعاریف دربارهٔ میرزا محمدصادق فراهانی است که بعدها از جانب مظفرالدین‌شاه به ادیب‌الممالک فراهانی ملقب شد.

گول نخوری برخی از شاعران و نویسندگان دورهٔ بیداری، از روزنامه‌نگاران و رجال سیاسی آن زمان بوده‌اند؛ مراقب باشید توضیحات مشابه شما را به اشتباه نیندازد. مثلاً ممکن است با کمی غفلت در این سؤال، گزینهٔ (۱) را انتخاب کنید.

۲۴ کدام مورد از نظر تاریخ ادبیات معاصر، ایراد دارد؟

۱) اوّلین کنگرهٔ نویسندگان و شاعران ایران در تیرماه ۱۳۲۵ تشکیل شد و نیما در آن‌جا شعر «آی آدم‌ها»ی خود را خواند.

۲) از آغاز حکومت محمدرضا پهلوی تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ فضای سیاسی آزادتری نسبت به دورهٔ قبل بر ایران حاکم بود.

۳) تصرف نیما در ماهیت شعر معاصر و ارائهٔ ماهیتی کهن از آن، به تغییر در قالب و ویژگی‌های سخن شاعران قدیم انجامید.

۴) «شعر نو تغزّلی» از طرف حکومت، تقویت شد و در دههٔ ۱۳۲۰ و اوایل ۱۳۳۰، از گسترده‌ترین جریان‌های زمان خود گردید.

مشاوره در تست‌های درست/نادرست تاریخ ادبیات، معمولاً کلّیت یک جمله، همان جملهٔ کتاب درسی به نظر می‌رسد؛ امّا تغییر کوچکی در قیدها یا فعل‌های آن جمله ایجاد شده که باعث نادرستی آن می‌شود؛ پس بهتر است، فقط با دیدن یک جملهٔ آشنا، آن را درست و مطابق کتاب درسی ندانیم و بررسی دقیق‌تری انجام دهیم.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم وفنون ادبی دوازدهم - درس ۷ - صفحهٔ ۶۹

پاسخ خیلی تشریحی ✔ تصرف نیما در ماهیّت شعر قدیم و ارائهٔ ماهیتی نو از آن، به تغییر در قالب و ویژگی‌های سخن شاعران قدیم انجامید.

سایر گزینه‌ها درست ذکر شده‌اند.

۲۵ در کدام گزینه، واژهٔ داخل کمانک درست انتخاب شده است؟

۱) قیصر امین‌پور با مجموعه شعر (طوفان در پرانتز ـ در کوچهٔ آفتاب) توانایی خود را در ادبیات انقلاب، نشان داد.

۲) نثر فارسی تحت تأثیر آثاری که در دورهٔ بیداری از زبان‌های اروپایی ترجمه می‌شد به (تکلّف ـ سادگی) گرایید.

۳) نثر پرشتاب و بریده بریدهٔ (جلال آل احمد ـ محمدعلی جمال‌زاده) را به عنوان «نثر تلگرافی» یاد می‌کنند.

۴) اوج سخن پروین اعتصامی در (قصاید ـ قطعات) او است که در آن‌ها به شیوهٔ انوری و سنایی توجه دارد.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۷ ـ صفحه‌های ۷۰، ۷۲، ۷۴ و ۷۷

پاسخ خیلی تشریحی قیصر امین‌پور با مجموعه شعر «در کوچهٔ آفتاب» توانایی خود را در ادبیات انقلاب، نشان داد. کتاب «طوفان در پرانتز» از آثار منثور قیصر امین‌پور است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): نثر فارسی تحت تأثیر آثاری که در دورهٔ بیداری از زبان‌های اروپایی ترجمه می‌شد، به «سادگی» گرایید.

گزینهٔ (۳): نثر پرشتاب و بریده بریدهٔ «جلال آل احمد» را به عنوان «نثر تلگرافی» یاد می‌کنند.

گزینهٔ (۴): اوج سخن پروین اعتصامی در «قطعات» او است که در آن‌ها به شیوهٔ انوری و سنایی توجه دارد.

میانبر: ممکن است اطلاعات برخی از گزینه‌ها برای شما آشنا و تحلیل آن راحت باشد. با بررسی و رد یا تأیید همین گزینه‌ها می‌توان زودتر به پاسخ رسید.

۲۶ کدام ویژگی‌های زیر، مربوط به «سطح ادبی» نثر دورهٔ بیداری است؟

الف) عبارت‌های وصفی دور و دراز و و لفظ‌پردازی‌های بیجا در نامه‌ها و نوشته‌ها کاهشی آشکار می‌یابد.

ب) از شاخه‌های ارزنده‌ای که در نثر عصر بیداری چشم‌نواز است، طنز سیاسی ـ اجتماعی است.

ج) نثر فارسی در دورهٔ بیداری، قید و بندهای نثر مصنوع و فنی را کنار می‌گذارد و گزارشی و ساده می‌شود.

د) اکثر نویسندگان این دوره، داستان را مطابق ذوق عامهٔ مردم می‌نوشتند.

۱) الف ـ ب ۲) ج ـ د ۳) الف ـ ج ۴) ب ـ د

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۴ ـ صفحه‌های ۴۵ و ۴۶

پاسخ خیلی تشریحی موارد «الف» و «ب» به ترتیب، مربوط به سطح زبانی و سطح فکری نثر در دورهٔ بیداری هستند.

نکته ویژگی‌هایی که در آن‌ها به سبک نویسندگی، اشاره می‌شود، مربوط به سطح ادبی نثر هستند.

۲۷ **ویژگی‌های فکری شعر عصر بیداری در همهٔ ابیات زیر، مشهود است؛ به‌جز .....**

۱) مُلک را ز آزادی فکر و قلم، قوّت فزای / خامهٔ آزاد، نافذتر ز نوک خنجر است

۲) سعی فرما تا به قانون افکنی بنیان کار / شه که از قانون بپیچد سر، سزای کیفر است

۳) مُلک را لشگر نگه دارد ز قصد دشمنان / مُلک بی‌لشگر همانا قصر بی بام و در است

۴) در ره فرهنگ و آیین وطن غفلت مورز / مُلک بی‌فرهنگ و بی‌آیین، درختی بی‌بر است

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۴ ـ صفحهٔ ۴۴

پاسخ خیلی تشریحی در بیت گزینهٔ (۳) از «لشگر» و «لشگرداری» سخن گفته که از درون‌مایه‌های شعر عصر بیداری نیست.

بررسی سایر گزینه‌ها:

درون‌مایهٔ بیت گزینهٔ (۱) «آزادی فکر، بیان و قلم» است.

درون‌مایهٔ بیت گزینهٔ (۲) «قانون» و «قانون‌گرایی» است.

درون‌مایهٔ بیت گزینهٔ (۴) پرداختن به «فرهنگ و آیین وطن» است.

نکته علاوه‌بر درون‌مایه‌های ذکرشده در بالا، «توجه به مردم»، «تعلیم و تربیت جدید» و «دانش‌ها و فنون نوین» از درون‌مایه‌های رایج شعر عصر بیداری به شمار می‌روند.

۲۸ ابیات زیر، با کدام ویژگی شعر دورهٔ انقلاب اسلامی، «مغایرت» دارد؟

«پیش از تو آب، معنی دریاشدن نداشت — شب مانده بود و جرأت فرداشدن نداشت

گم بود در عمیقِ زمین، شانهٔ بهار — بی تو ولی زمینهٔ پیداشدن نداشت»

۱) روی‌آوردن به ترکیب‌های بدیع و بی‌سابقه یکی از مشخصه‌های شعر این دوره است.

۲) روی‌آوردن به مفاهیم انتزاعی در شعر این دوره آشکار است.

۳) گرایش به خیال‌بندی، شعر برخی شاعران این دوره را گاه به شعر صائب و بیدل نزدیک کرده است.

۴) شاعران در سال‌های نخستین این دوره، به صراحت بیان و بهره‌گیری کم‌تر از تمثیل و نمادگرایی گرایش دارند.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۱۰ - تمرین صفحهٔ ۱۰۳ - سؤال ۴

درس Box

سبک‌شناسی شعر دورهٔ انقلاب اسلامی	سطح زبانی	۱) نزدیکی زبان و واژگان شعری در قصاید دورهٔ انقلاب به سبک خراسانی ۲) افزایش واژگان متناسب با دین، جبهه و جنگ، شهادت، ایثار و وطن‌دوستی در شعر و نثر ۳) باستان‌گرایی و علاقهٔ فراوان به استفاده از واژه‌های کهن در زبان شعر ۴) آشنایی‌زدایی زبانی و روی‌آوردن به ترکیب‌های بدیع و بی‌سابقه که در نتیجهٔ روی‌آوردن به مفاهیم انتزاعی حاصل شده است.
	سطح ادبی	۱) توجه به قالب‌های سنتی بعد از پیروزی انقلاب (از رونق افتادن نسبی شیوهٔ نیمایی به‌ویژه در میان جوانان و انقلابیون و رواج قالب‌های قصیده و غزل) ۲) تمایل زیاد به تقلید از سبک عراقی و خراسانی در شعر سنتی ۳) نزدیک‌شدن شعر برخی از شاعران به شعر بیدل و صائب به دلیل گرایش به خیال‌بندی ۴) گرایش شاعران به صراحت بیان در سال‌های نخستین و بهره‌گیری کم‌تر از تمثیل و نمادگرایی و راه‌یابی تدریجی استفاده از تمثیل و نماد در ادبیّات با الهام از فرهنگ اسلامی
	سطح فکری	۱) توجه شاعران به مفاهیم و مضامین اسلامی به‌ویژه فرهنگ عاشورایی ۲) آشکارشدن روح حماسه و عرفان در شعر (در حماسه، بُعد زمینی و در عرفان، بُعد آسمانی غلبه دارد؛ تلفیق این دو را در غزل حماسی انقلاب می‌توان دید.) ۳) روی‌آوردن به مفاهیم انتزاعی ۴) فرهنگ دفاع مقدس که یکی از اصلی‌ترین درون‌مایه‌های شعر این دوره است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ سلمان هراتی در این سروده از نمادهایی مانند «شب»، «فردا» و «بهار» استفاده کرده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): در این ابیات، ترکیب تازهٔ «عمیق زمین» و «شانهٔ بهار» به چشم می‌خورد.

گزینهٔ (۲): مفاهیم انتزاعی مانند «آب معنی دریاشدن نداشت.» و «شب جرأت فرداشدن نداشت.» دیده می‌شود.

گزینهٔ (۳): خیال‌بندی‌های تازه (گم‌بودن شانهٔ بهار در عمق زمین) در بیت دوم به چشم می‌خورد.

۲۹ کدام بخش مشخص‌شده در متن زیر، نادرست است؟

از پایان دهۀ پنجاه تا پایان دهۀ شصت، گرایش به داستان‌های بلند بیشتر از داستان‌های کوتاه است. در صورتی که قبل از انقلاب، اقبال به داستان کوتاه، هم در میان مردم و هم نویسندگان وجود داشت. این روند از آغاز دهۀ هفتاد شکل دیگر به خود گرفت و گرایش به داستان بلند بیشتر شد.

۱) ۱ ۲) ۲ ۳) ۳ ۴) ۴

پاسخ: گزینۀ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۱۰ ـ صفحۀ ۱۰۱

پاسخ خیلی تشریحی از آغاز دهۀ هفتاد، گرایش به داستان کوتاه بیشتر شد.

نکته به جزئیات متون کتاب درسی و واژه به واژۀ آن توجه داشته باشید.

۳۰ با توجه به سبک‌شناسی شعر دورهٔ معاصر، کدام مورد با سطح روبه‌روی آن تناسب ندارد؟

۱) ابهام در شعر معاصر پسندیده است و معنی‌گریزی از ویژگی‌های شعر این دوره است. (سطح فکری)

۲) مفاهیم خصوصی، سیاسی و اجتماعی بسیار مورد توجه شاعران قرار گرفته‌اند. (سطح فکری)

۳) انتخاب وزن، متناسب با لحن طبیعی گفتار و زبان شعر است. (سطح ادبی)

۴) صور خیال، جدید و نو هستند و تکرار تصاویر شاعران دوره‌های قبل نیستند. (سطح ادبی)

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۱۰ - صفحهٔ ۹۷

درس Box

سبک‌شناسی شعر دورهٔ معاصر تا انقلاب اسلامی	سطح زبانی	۱) ورود لغات و ترکیبات امروزی و جدید به شعر ۲) بازبودن دست شاعر در به‌کارگیری همهٔ واژه‌ها ۳) سادگی و روانی زبان شعر و جمله‌بندی‌های ساده در شعر معاصر
	سطح ادبی	۱) تمایل به سنت‌شکنی در قالب شعر، موسیقی و قافیه ۲) تغییر در قالب‌های شعری ۳) تغییر واحد شعر و به‌کارگیری بند به جای بیت ۴) ورود آرایه‌های بیانی و بدیعی به صورت طبیعی در شعر ۵) پرکاربردبودن قالب نیمایی و سپید علاوه بر قالب‌های سنتی ۶) هم‌اندازه‌نبودن طول مصراع و تعداد پایه‌های آوایی در اشعار نو ۷) پسندیده‌بودن ابهام و معنی‌گریزی در شعر معاصر نو و جدید بودن صور خیال ۸) افزایش گرایش به نماد در تصاویر شعری ۹) تناسب میان وزن، با لحن طبیعی گفتار و زبان شعر
	سطح فکری	تغییرات فضای سیاسی و اجتماعی جامعه و تحولاتی که در ایران به وقوع پیوسته بود، در حوزهٔ فکری شعر معاصر مسائل تازه‌ای را به وجود آوردند: ۱) معشوق در ادبیّات معاصر، زمینی است. ۲) مخاطب شعر عامهٔ مردم هستند. ۳) تفکر شاعر بیشتر زمینی و پیرامون امور دنیوی است. ۴) موضوع شعر، بسیار متنوع و انتخاب موضوع، آزاد است. ۵) مفاهیم خصوصی، سیاسی و اجتماعی، مورد توجه شاعران قرار گرفته است. ۶) لحن شاعر صمیمانه و متواضعانه است. ۷) مدح و ذم و هجو در شعر این دوره بسیار کم است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ مورد گزینهٔ (۱) از ویژگی‌های «سطح ادبی» شعر معاصر تا انقلاب اسلامی است.

۳۱ هر دو «تلمیح» به‌کاررفته در بیت زیر، در کدام بیت، یافت می‌شوند؟

«گواه رهرو آن باشد که سردش یابی از دوزخ　　نشان عاشق آن باشد که خشکش بینی از دریا»

۱) تا همچو خلیل، آتش اندر نشوی　　چون خضر به آب زندگانی نرسی

۲) خشک سازد هیبت او نیل را　　می‌برد از مصر، اسرائیل را

۳) درگذر مثل کلیم از رود نیل　　سوی آتش گام زن مثل خلیل

۴) چون خلیلی هیچ از آتش مترس　　من از آتش صد گلستانت کنم

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳ ـ تمرین صفحهٔ ۳۶ ـ سؤال ۲

پاسخ خیلی تشریحی در بیت صورت سؤال، مصراع اوّل به داستان «در آتش افکندن حضرت ابراهیم و سرد و گلستان شدن آتش بر وی» و مصراع دوم به «خشک‌شدن رود نیل و گذشتن حضرت موسی از آن» اشاره کرده است.

بیت گزینهٔ (۳) نیز در مصراع اوّل به داستان «خشک‌شدن رود نیل و گذشتن حضرت موسی از آن» و در مصراع دوم به «در آتش افکندن حضرت ابراهیم و سرد و گلستان شدن آتش بر وی» اشاره دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

بیت گزینهٔ (۱): در مصراع اول به داستان «در آتش افکندن حضرت ابراهیم و سرد و گلستان شدن آتش بر وی» و در مصراع دوم به داستان «حضرت خضر و رسیدن او به آب حیات» اشاره دارد.

بیت گزینهٔ (۲): فقط به داستان «خشک‌شدن رود نیل و گذشتن حضرت موسی از آن و سپس غرق‌شدن دشمنان وی در آب نیل» اشاره دارد.

بیت گزینهٔ (۴): فقط به داستان «در آتش افکندن حضرت ابراهیم و سرد و گلستان شدن آتش بر وی» اشاره دارد.

۳۲ آرایه‌های «تضاد، لفّ و نشر مرتب، متناقض‌نما، لفّ و نشر مشوش» به ترتیب در کدام بیت‌ها یافت می‌شوند؟

الف) از عفو و خشم تو دو نمونه است روز و شب / وز مهر و کین تو دو نمونه است شهد و سم

ب) گر ندیدی قبض و بسط عشق را در یک بساط / گریهٔ مینا نگر خندیدن ساغر ببین

ج) اگر ز خلق، ملامت و گر ز کرده ندامت / کشیدم از تو کشیدم شنیدم از تو شنیدم

د) عجب مدار که در عین درد خاموشم / که درد یار پری‌چهره عین درمان است

۱) ب ـ الف ـ ج ـ د

۲) د ـ ب ـ ج ـ الف

۳) ج ـ الف ـ د ـ ب

۴) الف ـ ب ـ د ـ ج

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۶ ـ صفحه‌های ۵۷ تا ۶۱

پاسخ خیلی تشریحی

الف) تضاد: روز و شب، مهر و کین، شهد و سم

ب) لفّ و نشر مرتب: لفّ ۱: قبض ـ لفّ ۲: بسط / نشر ۱: گریه ـ نشر ۲: خندیدن

د) متناقض‌نما: درد یار عین درمان است.

ج) لفّ و نشر مشوش: لفّ ۱: ملامت ـ لفّ ۲: ندامت / نشر ۱: کشیدم ـ نشر ۲: شنیدم

بررسی آرایه‌های ابیات:

الف) این بیت دارای تضاد (روز و شب، مهر و کین، شهد و سم) و لفّ و نشر مرتب (لفّ ۱: عفو ـ لفّ ۲: خشم / نشر ۱: روز ـ نشر ۲: شب) هم‌چنین (لفّ ۱: مهر ـ لفّ ۲: کین / نشر ۱: شهد ـ نشر ۲: سم) است.

ب) این بیت دارای آرایه‌های تضاد (قبض و بسط، گریه و خندیدن) و لفّ و نشر مرتب (لفّ ۱: قبض ـ لفّ ۲: بسط / نشر ۱: گریه ـ نشر ۲: خندیدن) است.

ج) این بیت دارای لفّ و نشر نامرتب (مشوش) است: لفّ ۱: ملامت ـ لفّ ۲: ندامت / نشر ۱: کشیدم ـ نشر ۲: شنیدم

د) این بیت دارای تضاد (درد، درمان) و متناقض‌نما (درد یار عین درمان است.) می‌باشد.

تیزبازی

با روش، رد گزینه می‌توانید به این‌گونه سؤالات جواب دهید.

۳۳ نوع لفّ و نشر در کدام بیت، تفاوت دارد؟

۱) فرورفت و بررفت روز نبرد / به ماهی نم خون و بر ماه گرد

۲) دل و کشورت جمع و معمور باد / ز مُلکت پراکندگی دور باد

۳) روی و چشمی دارم اندر مهر او / کاین گهر می‌ریزد آن زَر می‌زند

۴) ز سرمستی برون از روی و مویت / نه از صبح آگهی دارم نه از شام

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۶ ـ صفحهٔ ۵۸

پاسخ خیلی تشریحی در بیت گزینهٔ (۳)، لفّ و نشر نامرتب (مشوش) و در سایر گزینه‌ها، لفّ و نشر مرتب به کار رفته است.

بررسی لفّ و نشر موجود در ابیات گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): لفّ ۱: فرورفت ـ لفّ ۲: بررفت / نشر ۱: به ماهی نم خون ـ نشر ۲: بر ماه گَرد

(در روز نبرد، نم خون به ماهی فرورفت و گَرد بر ماه بررفت.)

گزینهٔ (۲): لفّ ۱: دل ـ لفّ ۲: کشور / نشر ۱: جمع ـ نشر ۲: معمور

(دلت جمع (آسوده) و کشورت معمور (آباد) باد.)

گزینهٔ (۳): لفّ ۱: روی ـ لفّ ۲: چشم / نشر ۱: گهر می‌ریزد ـ نشر ۲: زَر می‌زند. (لفّ و نشر نامرتب)

(در مهر او، رویی دارم که زَر می‌زند (زرد می‌شود) و چشمی دارم که گهر (اشک) می‌ریزد.)

گزینهٔ (۴): لفّ ۱: روی ـ لفّ ۲: موی / نشر ۱: صبح ـ نشر ۲: شام

(از سرمستی، به غیر از رویت، از صبح و به غیر از مویت، از شام آگهی ندارم.

به عبارت دیگر، صبحی به غیر از صبح روی تو و شامی جز شام موی تو نمی‌شناسم.)

۳۴ **با توجه به دو آرایهٔ «ایهام» و «ایهام تناسب» کدام بیت آرایهٔ متفاوتی دارد؟**

۱) جـان ریختـه شـد بـا تـو آمیخته شـد بـا تو / چـون بـوی تـو دارد جـان، جـان را هلـه بنوازم

۲) گویند روی سـرخ تو سـعدی کـه زرد کرد؟ / اکسـیر عشـق، بـر مسـم افتـاد و زر شـدم

۳) بـر لـب کـوه جنـون، خنـدهٔ شـیرین بهـار / نقـش زخمی اسـت که از تیشـهٔ فرهاد شـکفت

۴) روی خوبـت آیتی از لطف بر ما کشـف کرد / زان زمان جز لطف و خوبی نیسـت در تفسـیر ما

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۹ ـ صفحه‌های ۸۹ تا ۹۱ ـ تمرین صفحهٔ ۹۴ ـ سؤال ۲

پاسخ خیلی تشریحی در بیت گزینهٔ (۱) واژهٔ «بو» ایهام دارد: ۱) رایحه ۲) امید و آرزو

در سایر ابیات آرایهٔ «ایهام تناسب» به کار رفته است:

گزینهٔ (۲): واژهٔ «روی» به معنای «چهره» است و معنی دیگر آن (فلز روی) با واژه‌های «مس» و «زر» تناسب دارد.

گزینهٔ (۳): واژهٔ «شیرین» در این بیت تنها به معنای «دلنشین‌بودن» است؛ اما تناسب معنای دیگر (شخصیت شیرین) آن با واژهٔ «فرهاد» ایهام تناسب پدید می‌آورد.

گزینهٔ (۴): واژهٔ «آیت» در این بیت به معنای «نشانه» است؛ معنای دیگر آن «آیه» است که در این معنی با واژه‌های «تفسیر» و «کشف» تناسب دارد.

۳۵ آرایه‌های «حسن تعلیل، حس‌آمیزی، اسلوب معادله» به ترتیب در کدام ابیات یافت می‌شوند؟

الف) گریهٔ دائم سیاهی را نبرد از بخت من — زاغ را بسیاری باران نسازد پر سپید

ب) جان از سکوت سرد شب، دلگیر می‌شد — دل در رکاب آرزوها پیر می‌شد

ج) نرگس همی رکوع کند در میان باغ — زیرا که کرد فاخته بر سرو مؤذنی

۱) الف ـ ب ـ ج

۲) الف ـ ج ـ ب

۳) ج ـ ب ـ الف

۴) ج ـ الف ـ ب

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۱۲ ـ صفحه‌های ۱۱۲ تا ۱۱۵

پاسخ خیلی تشریحی

حسن تعلیل: در بیت «ج»، شاعر دلیل رکوع‌کردن (خمیده‌بودن) گل «نرگس» را اذان گفتن (آوازخواندن) فاخته بر روی سرو می‌داند.

حس‌آمیزی: در بیت «ب»، سکوت (شنیداری) با صفت سرد (لامسه) آمده است.

اسلوب معادله: در مصراع نخست بیت «الف»، شاعر مفهومی را بیان می‌کند (گریهٔ دائمی بخت سیاهم را دگرگون نکرد.) و سپس برای تأیید این مفهوم، در مصراع دوم می‌گوید: باران زیاد، باعث سفیدی پرهای زاغ نمی‌شود.

هر مصراع این بیت، یک عبارت مستقل و رابطهٔ دو مصراع بر پایهٔ شباهت است.

تیزبازی

برای جواب‌دادن به این تست‌ها، ابتدا سراغ آرایه‌ای بروید که تسلّط بیشتری بر آن دارید؛ سپس با روش رد گزینه ادامه دهید تا به جواب برسید.

۳۶ آرایه‌های ذکرشده در مقابل همهٔ ابیات زیر، کاملاً درست هستند؛ به‌جز .....

۱) بر سرو قامتت گل و بادام روی و چشم — نشنیده‌ام که سرو چنین آورد بری (مراعات نظیر، لفّ و نشر)

۲) حافظ از جور تو حاشا که بگرداند روی — من از آن روز که در بند توام، آزادم (متناقض‌نما، تضمین)

۳) پشت‌گوژ آمد فلک در آفرینش تا کند — هر زمان پیشت زمین‌بوس از برای افتخار (ایهام تناسب، حسن تعلیل)

۴) زخوی تندنتوان‌روی گردان گشت‌ازخوبان — به زخم خار نتوان داد از کف دامن گل را (تضاد، اسلوب معادله)

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس‌های ۳، ۶، ۹ و ۱۲ - صفحه‌های ۲۹، ۳۳، ۵۷ تا ۶۱، ۹۰، ۱۱۲ و ۱۱۴

پاسخ خیلی تشریحی در بیت گزینهٔ (۳) آرایهٔ «ایهام تناسب» یافت نمی‌شود، ولی «حسن تعلیل» به کار رفته است: آسمان به این دلیل، خمیده‌پشت شده است تا هر لحظه در برابر تو برای افتخار، سجده کند!

بررسی دیگر ابیات:

در بیت گزینهٔ (۱) واژه‌های «سرو»، «گل» و «بادام» مراعات نظیر دارند و ارتباط تشبیهی «گل» (لفّ ۱) و «بادام» (لفّ ۲) با «روی» (نشر ۱) و «چشم» (نشر ۲) لفّ و نشر مرتب پدید آورده است.

در بیت گزینهٔ (۲) عبارت «در بند توام، آزادم» متناقض‌نما (پارادوکس) دارد و حافظ مصراع دوم را از این بیت سعدی، «تضمین» کرده است:

من از آن روز که در بند توام آزادم — پادشاهم که به دست تو اسیر افتادم

در بیت گزینهٔ (۴) واژه‌های «خار» و «گل» تضاد مفهومی دارند و میان دو مصراع، آرایهٔ «اسلوب معادله» برقرار است:

از زیبارویان، به خاطر اخلاق تندشان، نمی‌توان روی‌گردان شد؛ همان‌طور که به خاطر زخم خار، نمی‌توان گل را از دست داد.

۳۷ آرایه‌های «ایهام، پارادوکس، ایهام تناسب، حسن تعلیل» به ترتیب در کدام ابیات یافت می‌شوند؟

الف) شمع در کوتهی خویش از آن دارد سعی — که به خاکستر پروانه رساند خود را

ب) منم آن نخل خزان‌دیده کز اسباب جهان — هیچ در بار بجز برگ سفر نیست مرا

ج) از تماشای گلستان جهان چون شبنم — بهره غیر از دل و چشم نگران نیست مرا

د) از قبول نظر عشق شود عیب، هنر — ورنه جز بی‌هنری، هیچ هنر نیست مرا

۱) ج ـ ب ـ د ـ الف

۲) ج ـ د ـ ب ـ الف

۳) ج ـ د ـ الف ـ ب

۴) ب ـ د ـ الف ـ ج

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس‌های ۶، ۹ و ۱۲ ـ صفحه‌های ۶۰، ۸۹ تا ۹۱، ۱۱۲

پاسخ خیلی تشریحی همان‌طور که می‌دانید، برای پاسخ‌دادن به این‌گونه سؤالات، با آرایه‌های خاص و آسان‌یاب شروع می‌کنیم.

در این سؤال، آرایهٔ «پارادوکس» برای شروع مناسب است:

ابیات «ب» و «د» در گزینه‌ها برای «پارادوکس» پیشنهاد شده‌اند. در بیت «ب» پارادوکس یافت نمی‌شود. (رد گزینهٔ (۱))

در بیت «د» مصراع دوم (جز بی‌هنری، هیچ هنری ندارم!)، پارادوکس دارد؛ شاعر دیگری می‌گوید:

حاصل ذوق و هنر خون جگر بود مرا — این هم از بی‌هنری‌های هنر بود مرا

آرایهٔ مناسب دیگر، «حسن تعلیل» است که در گزینه‌ها برای ابیات «الف»، «ب» و «ج» پیشنهاد شده است.

در بیت «الف» حسن تعلیل وجود دارد: شمع بدان سبب، در کوتاهی خود تلاش دارد (با سوختن و ذوب‌شدن کوتاه می‌شود) که می‌خواهد به خاکستر پروانه برسد! در ابیات «ب» و «ج» حسن تعلیل یافت نمی‌شود. (رد گزینه‌های (۳) و (۴))

تا این‌جا، گزینهٔ (۲) به عنوان پاسخ تست مشخص شده است؛ ولی برای اطمینان بیشتر، با توجه به گزینهٔ (۲) آرایه‌های «ایهام» و «ایهام تناسب» را در ابیات «ج» و «ب» بررسی می‌کنیم:

در بیت «ج» واژهٔ دومعنایی «نگران» دیده می‌شود و دو معنی «دلواپس» و «نگرنده» از آن، دریافت می‌شود. (تأیید گزینهٔ (۲))

در بیت «ب» واژهٔ چندمعنایی «برگ» دیده می‌شود که تنها یک معنی آن (توشه و اسباب سفر) پذیرفتنی است و معنای دیگر آن (برگ درخت) با واژه‌های «نخل» و «خزان‌دیده» تناسب دارد. (تأیید گزینهٔ (۲))

۳۸ آرایه‌های ذکرشده در مقابل همهٔ ابیات زیر، کاملاً درست هستند؛ به‌جز .....

۱) به فلک می‌رسد از روی چو خورشید تو نور — قـل هـو الله احد، چشـم بـد از روی تـو دور (اغراق، تضمین)

۲) آن‌چنان کز موج گردد شـورش دریا زیاد — سـوختن شـد باعـث نشـو و نمـا این‌دانـه را (پارادوکس، اسلوب معادله)

۳) در بـاغ شـد از قـدّ و رخ و زلف تو بی‌آب — گلبـرگ تـری، سـرو سـهی، سـنبل سـیراب (لفّ و نشر، مراعات نظیر)

۴) منّـت خشـک و جبیـن تلـخ آب زندگی — بـر سـکندر آب حیـوان می‌کنـد آیینـه را (حس‌آمیزی، تلمیح)

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس‌های ۳، ۶، ۹ و ۱۲ ـ صفحه‌های ۲۹ تا ۳۳، ۵۷ تا ۶۱، ۸۹، ۱۱۳ تا ۱۱۵

پاسخ خیلی تشریحی بیت گزینهٔ (۱): در مصراع اول (نور روی تو به آسمان می‌رسد!) اغراق وجود دارد و در مصراع دوم آیهٔ «قُل هُوَ اللهُ اَحَد» تضمین شده است.

بیت گزینهٔ (۲): در مصراع دوم (سوختن، باعث نشو و نمای دانه شد!) پارادوکس وجود دارد، ولی اسلوب معادله در بیت یافت نمی‌شود؛ زیرا دو مصراع از نظر نحوی، مستقل نیستند.

بیت گزینهٔ (۳): واژه‌های «قد»، «رخ» و «زلف» به طور نامرتب با «گلبرگ تری»، «سرو سهی» و «سنبل سیراب» لفّ و نشر می‌سازند؛ هم‌چنین بین واژه‌های یادشده، مراعات نظیر وجود دارد.

بیت گزینهٔ (۴): «منّت خشک» و «جبین تلخ» حس‌آمیزی دارند و اشاره به «آب زندگی»، «آب حیات» و «اسکندر»، تلمیح است.

۳۹ آرایه‌های «اغراق، حس‌آمیزی، اسلوب معادله، ایهام تناسب» به ترتیب در کدام ابیات یافت می‌شوند؟

الف) در خودآرایی خطرها مضمر است / حلقهٔ فتراک طاووس از پر است

ب) در سخن، لعلش قیامت می‌کند / این نمکدان پر ز شور محشر است

ج) حسن، هر ساعت به رنگی می‌شود / شعله را هر دم زبانی دیگر است

د) کوه غم عشق، برگ کاهی نیست / بر خاطر من که برگ گل، بار است

۱) د ـ ج ـ ب ـ الف

۲) ج ـ ب ـ الف ـ د

۳) د ـ ج ـ الف ـ ب

۴) ب ـ د ـ ج ـ الف

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس‌های ۹ و ۱۲ ـ صفحه‌های ۸۸ تا ۹۱، ۱۱۳ تا ۱۱۵

پاسخ خیلی تشریحی ✔ پاسخ‌گویی را با آرایهٔ «حس‌آمیزی» شروع می‌کنیم. در گزینه‌ها، ابیات «ج»، «ب» و «د» برای این آرایه، پیشنهاد شده‌اند.

بیت «ب» حس‌آمیزی ندارد. (رد گزینهٔ (۲)) در بیت «د» نیز حس‌آمیزی یافت نمی‌شود. (رد گزینهٔ (۴))

در بیت «ج» نسبت‌دادن «رنگ» به «حسن» حس‌آمیزی است. (تأیید گزینه‌های (۱) و (۳))

آرایهٔ مناسب دیگر، «اسلوب معادله» است. در گزینه‌ها، ابیات «ب»، «الف» و «ج» برای این آرایه، پیشنهاد شده‌اند.

در بیت «الف» اسلوب معادله برقرار است: در خودآرایی و زیبایی، خطرهایی وجود دارد؛ همان‌طور که پر طاووس باعث شکارشدن او می‌شود. (پر زیبای طاووس باعث می‌شود که آن را شکار کنند و بر حلقهٔ فتراک (ترک‌بند) ببندند.) (تأیید گزینهٔ (۳))

در بیت «ب» اسلوب معادله یافت نمی‌شود. (رد گزینهٔ (۱))

در بیت «ج» اسلوب معادله برقرار است، ولی گزینهٔ (۴) با آرایه‌های دیگر رد شده است.

اکنون سراغ «اغراق» می‌رویم که در ابیات «د»، «ب» و «ج» پیشنهاد شده است.

در بیت «ب» اغراق یافت می‌شود، ولی گزینهٔ (۴) با آرایه‌های دیگر رد شده است.

در بیت «ج» اغراق یافت نمی‌شود. (رد گزینهٔ (۲))

در بیت «د» اغراق وجود دارد:

بر خاطر من که برگ گل، برایش چون بار، سنگینی می‌کند، کوه غم عشق، به اندازهٔ برگ کاهی وزن ندارد! (تأیید گزینهٔ (۳))

تا این‌جا، گزینهٔ (۳) می‌ماند و در بیت «ب» نیز ایهام تناسب وجود دارد:

واژهٔ «شور» در این بیت، تنها با معنی «غوغا» پذیرفتنی است و معنی دیگرش (مزهٔ شور) با واژهٔ «نمکدان» تناسب دارد.

۴۰ هر سه آرایهٔ «تضاد، حس‌آمیزی و اسلوب معادله» در کدام بیت، یافت می‌شوند؟

۱) نـوای گـرم نی از فیض آتشین‌نفسـی اسـت / ز سـوز سـینه بـود گرمـی ترانـهٔ مـا

۲) گرمـی دل‌هـا بـود از نالـهٔ جانسـوز مـن / خنـدهٔ گل‌هـا بـود از گریـهٔ مسـتانه‌ام

۳) طفـل بازیگـوش، آرام از معلّـم می‌بـرد / تلـخ دارد زندگـی بـر مـا دل خـودکام مـا

۴) در غـم فـردا برآمـد شـادی امـروز مـا / یـاد شـنبه تلـخ بـر طفـلان کنـد آدینـه را

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس‌های ۶ و ۱۲ ـ صفحه‌های ۵۹، ۱۱۳ تا ۱۱۵

پاسخ خیلی تشریحی در بیت گزینهٔ (۴) بین واژه‌های «غم» و «شادی» تضاد دیده می‌شود. عبارت «تلخ‌کردن آدینه»، حس‌آمیزی است و بین دو مصراع بیت، اسلوب معادله برقرار است: شادی امروز (حال) ما در غم و نگرانی فردا (آینده)، خراب شد؛ همان‌طور که یاد شنبه، تعطیلی جمعه را بر کودکان، تلخ می‌کند.

بررسی آرایه‌های دیگر ابیات:

در بیت گزینهٔ (۱) تضاد یافت نمی‌شود، ولی ترکیب‌های «نوای گرم» و «گرمی ترانه» حس‌آمیزی دارند و اسلوب معادله نیز برقرار است: گرمی ترانهٔ ما از سوز سینهٔ ما است؛ همان‌طور که نوای گرم نی از فیض آتشین‌نفسی آن است.

در بیت گزینهٔ (۲) میان «خنده» و «گریه» تضاد وجود دارد و شاید بتوان «گرمی دل‌ها» را حس‌آمیزی دانست؛ امّا اسلوب معادله یافت نمی‌شود.

در بیت گزینهٔ (۳) تضاد یافت نمی‌شود، ولی عبارت «تلخ داشتن زندگی» حس‌آمیزی دارد و اسلوب معادله نیز میان دو مصراع، برقرار است: دل خودکام ما، زندگی را بر ما تلخ می‌کند؛ همان‌طور که طفل بازیگوش، آرامش معلم را بر هم می‌زند.

۴۱ وزن مقابل کدام بیت، نادرست است؟

۱) خورشید تو چون از افق زلف برآید / ریزد عرق شرم ز سیمای قیامت: مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

۲) بوی وفا ز گلبن عالم نیافت کس / تا اوست اندر او دل خرّم نیافت کس: مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

۳) اگر چراغ نباشد مرا تو چشم و چراغی / ور آفتاب نباشد مرا تو ماه تمامی: مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

۴) حال تو ای ماهروی چیست که باری / دور ز روی تو حال بنده تباه است: مفتعلن فاعلات مفتعلن فع

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۲ - صفحه‌های ۲۲ تا ۲۶

پاسخ خیلی تشریحی

وزن بیت گزینهٔ (۳) «مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن» است:

اَ گَر چِ را / غ نَ با شَد / مَ را تُ چَش / مُ چِ را غی: مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن

بررسی وزن سایر ابیات:

گزینهٔ (۱): خُر شی دِ / تُ چُن اَز اُ / فُ قِ زُلــف / بَ را یَد: مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فعولن (مستفعلُ مستفعلُ مستفعلُ مستف)

در هجای دوم رکن سوم، اختیار زبانی بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه وجود دارد.

گزینهٔ (۲): بو یِ وَ / فا زِ گُل بُ / نِ عا لَم نَ / یا فت کَس: مفعولُ فاعلاتُ مفاعیلُ فاعلن (مستفعلن مفاعلُ مستفعلن فَعَل)

در هجای دوم رکن اوّل، اختیار زبانی بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه وجود دارد.

گزینهٔ (۴): حا لِ تُ اِی / ما ه رو ی / چیــست کِ با / ری: مفتعلن فاعلاتُ مفتعلن فع

گول نخوری

وزن ذکرشده در مقابل بیت گزینهٔ (۳) تنها یک هجا در آخر، کم‌تر از وزن «مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن» دارد و معمولاً طراحان، این دو وزن را به جای یکدیگر در گزینه‌ها قرار می‌دهند.

۴۲ در کدام بیت، هر سه اختیار زبانی «حذف همزه»، «کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند» و «بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه» به کار رفته است؟

۱) خدا چو صورت ابروی دلگشای تو بست / گشاد کار من اندر کرشمه‌های تو بست

۲) به آب و تاب جوانی چگونه غرّه شدی / که خود جوانی و این آب و تاب می‌گذرد

۳) کمان ابروی آن مه چو یاد می‌کردم / خدنگ آه من از آسمان گذر می‌کرد

۴) کنون که کشتی ما در میان موج افتاد / اگر چنان که مجال شنا بود غم نیست

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۵ - صفحه‌های ۴۹ تا ۵۴

Hint ابیات همهٔ گزینه‌ها را با توجه به وزن و اختیارات شاعری یادشده، تقطیع هجایی کنید.

پاسخ خیلی تشریحی وزن همهٔ ابیات، «مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن (فع لن)» است که در بیت گزینهٔ (۴) هر سه اختیار زبانی یادشده، به کار رفته است: حذف همزه در آغاز واژهٔ «افتاد» / کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند در هجای دوم واژهٔ «کشتی» / بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه در هجای سوم واژهٔ «مجالِ».

بررسی اختیارات زبانی در دیگر ابیات:

در بیت گزینهٔ (۱) حذف همزه در آغاز واژهٔ «اندر» وجود دارد.

در بیت گزینهٔ (۲) فقط مصوّت بلند «ی» در واژهٔ «جوانی» (در مصراع دوم)، کوتاه تلفظ می‌شود.

در بیت گزینهٔ (۳) حذف همزه در آغاز واژهٔ «از» و کوتاه تلفظ کردن مصوّت بلند «و» در واژهٔ «ابرو» به کار رفته است.

۴۳ در کدام بیت، «چهار بار» هجای کشیده، بلند به حساب می‌آید؟

۱) باد بهاری فشاند عنبر بحری به صبح / تا صدف آتشین کرد به ماهی شتاب

۲) سرو درآید ز پای گر تو بجنبی ز جای / ماه بیفتد به زیر گر تو برآیی به بام

۳) ما سپر انداختیم گردن تسلیم پیش / گر بکشی حاکمی ور بدهی زینهار

۴) تا تو مصوّر شدی در دل یکتای من / جای تصوّر نماند دیگرم اندر ضمیر

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۸ - صفحه‌های ۸۳ و ۸۴

درس Box

بنا بر اختیار وزنی، هجای کشیدهٔ پایان مصراع، بلند به حساب می‌آید. در وزن‌های دولختی (دوری) نیز که هر مصراع از دو لَخت (دو نیم‌مصراع) تشکیل می‌شود، هر لَخت (نیم‌مصراع)، در حکم هجای پایان مصراع است و اگر هجای پایانی آن کشیده باشد، بلند به حساب می‌آید.

پاسخ خیلی تشریحی

وزن ابیات همهٔ گزینه‌ها، «مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن» است که یک وزن دولختی (دوری) است؛ بنابراین، علاوه‌بر پایان مصراع، هجای کشیده در پایان هر نیم‌مصراع نیز بلند به حساب می‌آید.

در بیت گزینهٔ (۲) در پایان هر مصراع و هر نیم مصراع (چهار بار) هجای کشیده آمده است و طبق اختیار زبانی، بلند به حساب می‌آید.

سرو درآید ز پای، گر تو بجنبی ز جای / ماه بیفتد به زیر، گر تو برآیی به بام

بررسی سایر ابیات:

در بیت گزینهٔ (۱) سه بار هجای کشیده، بلند به حساب می‌آید:

باد بهاری فشاند، عنبر بحری به صبح / تا صدف آتشین، کرد به ماهی شتاب

در بیت گزینهٔ (۳) نیز سه بار هجای کشیده، بلند به حساب می‌آید:

ما سپر انداختیم، گردن تسلیم پیش / گر بکشی حاکمی، ور بدهی زینهار

در بیت گزینهٔ (۴) دو بار هجای کشیده، بلند به حساب می‌آید:

تا تو مصوّر شدی، در دل یکتای من / جای تصوّر نماند، دیگرم اندر ضمیر

۴۴ نام وزن (بحر) مقابل کدام مصراع، درست است؟

۱) مرا تا پای می‌پوید طریق وصل می‌جوید: هزج مثمّن محذوف

۲) رنج‌ها بردیم و آسایش نبود اندر جهان: رمل مثمّن سالم

۳) تو بار جانان می‌بری من بار هجران می‌برم: رجز مثمّن سالم

۴) ز شوقش به خون روی خود می‌نگارم: متقارب مثمّن محذوف

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۱۱ - صفحه‌های ۱۰۷ و ۱۰۸

Hint مصراع‌های همهٔ گزینه‌ها را با توجه به وزن یادشده و اختیارات شاعری، تقطیع هجایی کنید.

پاسخ خیلی تشریحی وزن مصراع گزینهٔ (۳)، «مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن» و نام بحر آن، «رجز مثمّن سالم» است.

وزن مصراع گزینهٔ (۱)، «مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن» و نام بحر آن، «هزج مثمّن سالم» است؛ نه محذوف.

وزن مصراع گزینهٔ (۲)، «فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن» و نام بحر آن، «رمل مثمّن محذوف» است؛ نه سالم.

وزن مصراع گزینهٔ (۴)، «فعولن فعولن فعولن فعولن» و نام بحر آن، «متقارب مثمّن سالم» است؛ نه محذوف.

۴۵ پایه‌های آوایی کدام بیت را می‌توان به دو صورت «همسان» و «ناهمسان» برش زد؟

۱) باغ بهشت بی سر کویت جهنّم است / دیدار حور بی تو عذاب الیم ماست

۲) از خال سیه بر لب شیرین تو داغی است / آری شکری هست ولی بی مگسی نیست

۳) دوری ز درِ تو، اهل معنی را / چون طعنهٔ دوست، دل‌شکن باشد

۴) ماهی اگرچه مه را بر روی گل نروید / جانی اگرچه جان را صورت چنین نباشد

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۲ - صفحه‌های ۲۲ تا ۲۶

Hint بیت‌ها را تقطیع هجایی کنید و به هر دو صورت، برش بزنید.

پاسخ خیلی تشریحی وزن همسان بیت گزینهٔ (۲) «مستفعل مستفعل مستفعل مستف» است. نشانه‌های هجایی این بیت را می‌توان به صورت ناهمسان «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن» هم برش زد.

بررسی سایر ابیات:

گزینهٔ (۱): هر دو وزن این بیت ناهمسان هستند: الف) مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن ب) مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل

گزینهٔ (۳): هر دو وزن این بیت نیز ناهمسان هستند: الف) مفعول مفاعلن مفاعیلن ب) مستفعل فاعلات مستفعل

گزینهٔ (۴): هر دو وزن این بیت همسان دولختی هستند: الف) مستفعلن فعولن، مستفعلن فعولن ب) مفعول فاعلاتن، مفعول فاعلاتن

۴۶ **پس از اعمال اختیارات زبانی، نشانه‌های هجایی کدام مصراع، نادرست است؟**

۱) سوی چاره گشتم ز بیچارگی: U−−/U−−/U−−/−U

۲) چارقت دوزم کنم شانه سرت: −U−−/−U−−/−U−/−U

۳) برگ گل لعل بود شاهد بزم بهار: −UU−/−U−/−UU−/−U−

۴) درخت دوستی بنشان که کام دل به بار آرد: U−U−/−−−U/−U−U/−−−

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۵ - صفحه‌های ۴۹ تا ۵۴

Hint اختیارات زبانی به‌کاررفته در هر مصراع را مشخص کنید.

پاسخ خیلی تشریحی وزن مصراع گزینهٔ (۴)، «مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن» است؛ بنابراین نشانه‌های هجایی آن به شکل زیر است:

U−−−/U−−−/U−−−/U−−−

وزن سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): فعولن فعولن فعولن فعل

گزینهٔ (۲): فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

گزینهٔ (۳): مفتعلن فاعلن، مفتعلن فاعلن

۴۷ در کدام ابیات، شاعر از «سه نوع اختیار وزنی» بهره گرفته است؟

الف) گل سوری به دست باد بهار / سوی باده همی دهد پیغام

ب) نیست در دیدهٔ ما منزلتی دنیا را / ما نبینیم کسی را که نبیند ما را

ج) قیمت دل نشناسند و ز هر قصّابی / دل پر خون و جگرپارهٔ بریان طلبند

د) گفت که خاقانیا روی تو زرفام نیست / گفتم معذور دار زر ننماید به شب

۱) الف ـ ج
۲) ب ـ د
۳) الف ـ د
۴) ب ـ ج

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۸ ـ صفحه‌های ۸۳ تا ۸۶

Hint با تقطیع بیت‌ها، اختیارات زبانی آن‌ها را نشان دهید.

پاسخ خیلی تشریحی وزن بیت «الف» «فعلاتن مفاعلن فعلن» است و اختیارات وزنی آن عبارت‌اند از:

۱) آمدن «فاعلاتن به جای فعلاتن» در رکن اوّل مصراع دوم.

۲) «ابدال» در رکن آخر مصراع دوم: به جای فعلن (∪∪–)، فعلن (– –) آمده است.

۳) بلند به حساب آمدن هجای کشیدهٔ پایانی هر دو مصراع.

وزن بیت «ج» نیز «فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن» و اختیارات وزنی آن به قرار زیر است:

۱) آوردن «فاعلاتن به جای فعلاتن» در رکن اول مصراع اول.

۲) بلند به حساب آمدن هجای کشیدهٔ پایانی مصراع دوم.

۳) «ابدال» در رکن آخر مصراع اوّل: به جای فعلن (∪∪–)، فعلن (– –) آمده است.

بررسی سایر ابیات:

ب) وزن این بیت «فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن» است. در هر دو مصراع این بیت، اختیارات وزنی «فاعلاتن به جای فعلاتن» و «ابدال» (فعلن به جای فعلن) در رکن پایانی، وجود دارد.

د) وزن این بیت، «مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن» است و اختیارات وزنی «بلند به حساب آمدن هجای کشیده» در پایان مصراع اوّل و «ابدال» در رکن اوّل مصراع دوم (مفعولن به جای مفتعلن) به کار رفته است.

۴۸ کدام بیت در بحر «رمل مسدّس سالم» سروده شده است؟

۱) موی و رویت روز و شب در چشم ماست / زان که گه تاریک و گاهی روشن است

۲) من به بوی خال مشکین تو افتادم به بند / مرغ وحشی از برای دانه می‌افتد به دام

۳) گر سخن، خوش گویی ای جان و جهانم / بنده گردد بی‌سخن، جان و جهانت

۴) گرچه مه در عالم‌آرایی ز گیتی بر سر آمد / کی تواند شد مقابل با رخت از ناتمامی

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۱۱ - صفحه‌های ۱۰۷ و ۱۰۸

Hint با تقطیع بیت‌ها و یافتن اختیارات زبانی آن‌ها، به وزن‌های ذکرشده دست پیدا کنید.

پاسخ خیلی تشریحی وزن بیت گزینهٔ (۳)، «فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن» است؛ بنابراین نام بحر آن «رمل مسدّس سالم» و نشانه‌های هجایی آن به شکل زیر است:

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ –

وزن و بحر سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (رمل مسدّس محذوف)

گزینهٔ (۲): فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (رمل مثمّن محذوف)

گزینهٔ (۴): فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن (رمل مثمّن سالم)

۴۹ **وزن ذکرشده در مقابل همهٔ گزینه‌ها درست است؛ به‌جز ..... .**

۱) بیا ره‌توشه برداریم / قدم در راه بگذاریم: مفاعیلن مفاعیلن / مفاعیلن مفاعیلن

۲) باز در گوش این نداها / آی آدم‌ها: فاعلاتن فاعلاتن / فاعلاتن فع

۳) گل باغ آشنایی / گل من، کجا شکفتی؟: فعلاتن فعلاتن / فعلاتن فعلاتن

۴) همان خندهٔ خاموش در او خفته بسی راز: مفاعیلُ مفاعیلُ مفاعیلُ مفاعی

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۱۱ - صفحه‌های ۱۰۴ تا ۱۰۶ و تمرین صفحهٔ ۱۱۸ - سؤال ۲

Hint با تقطیع سروده‌های سایر گزینه‌ها، نشانه‌های هجایی آن‌ها را مشخص کنید.

پاسخ خیلی تشریحی وزن درست گزینهٔ (۳) «فعلاتُ فاعلاتن / فعلاتُ فاعلاتن» است و تقطیع و نشانه‌های هجایی آن به شکل زیر است:

گُ لِ با غِ / آشِ نا یی // گُ لِ مَن کُ/ جا شِ کُف تی

– – ∪ – / ∪ – ∪∪ // – – ∪ – / ∪ – ∪∪

۵۰ با توجّه به سرودهٔ زیر، تمام موارد درست هستند؛ به‌جز ..... .

«نفسم را پر پرواز از توست / به دماوند تو سوگند که گر بگشایند / بندم از بند ببینند که آواز از توست / همه اجزایم با مهر تو آمیخته است / همه ذرّاتم با جان تو آمیخته باد!»

۱) وزن مصراع دوم، «فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن» است

۲) در مصراع سوم، سه «اختیار وزنی» به کار رفته است

۳) در مصراع‌های چهارم و پنجم، اختیار وزنی «ابدال» به کار رفته است

۴) در تمام سروده، چهار بار اختیار زبانی «حذف همزه» رخ می‌دهد

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۱۱ - صفحهٔ ۱۰۶

Hint با تقطیع مصراع‌ها، نشانه‌های هجایی، وزن و اختیارات وزنی آن‌ها را مشخص کنید.

پاسخ خیلی تشریحی گزینهٔ (۱): وزن مصراع دوم، با در نظر گرفتن اختیار وزنی «ابدال» (کاربرد «فعلن» به جای «فعلن») در رکن پایانی و «بلند به حساب آوردن هجای آخر»، «فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن» است.

گزینهٔ (۲): در مصراع سوم، سه اختیار وزنی «آوردن فاعلاتن به جای فعلاتن» در آغاز مصراع، «ابدال» (کاربرد «فعلن» به جای «فعلن») در رکن پایانی و «بلند به حساب آوردن هجای آخر» به کار رفته است.

گزینهٔ (۳): در مصراع‌های چهارم و پنجم، اختیار وزنی «ابدال» (کاربرد «مفعولن» به جای «فعلاتن») در رکن دوم، به کار رفته است.

گزینهٔ (۴): در تمام سروده، سه بار همزه در آغاز واژهٔ «از» (فقط در مصراع‌های اوّل و سوم) حذف می‌شود.

۵۱ هر یک از موارد «فهم کنش اجتماعی»، «انسجام‌بخشی به زندگی اجتماعی»، «محدودیت علم به علم تجربی» و «کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن» به ترتیب نشان‌دهندهٔ چیست؟

۱) نقطه‌ضعف رویکرد تبیینی ـ هدف رویکرد تفسیری ـ نقطهٔ اشتراک رویکردهای تبیینی و تفسیری ـ موضوع جامعه‌شناسی انتقادی

۲) هدف جامعه‌شناسی تفسیری ـ عقیدهٔ نظریه‌پردازان کنش اجتماعی ـ نتایج غلبهٔ رویکرد تفسیری ـ موضوع جامعه‌شناسی انتقادی

۳) هدف جامعه‌شناسی تفسیری ـ پیامد غلبهٔ رویکرد تفسیری ـ نقطه‌ضعف رویکرد تبیینی ـ موضوع جامعه‌شناسی تفسیری

۴) انتقادات مربوط به رویکرد تبیینی ـ روش جامعه‌شناسی انتقادی ـ روش جامعه‌شناسی تبیینی ـ موضوع جامعه‌شناسی تفسیری

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۳، ۵ و ۷ ـ صفحه‌های ۲۶، ۵۱ و ۸۰

نکته

رویکرد	نقطه‌قوت	نقطه‌ضعف
تبیینی	مطالعهٔ نظم اجتماعی	فهم کنش اجتماعی
تفسیری	فهم معنای زندگی	مطالعه و بررسی قدرت اجتماعی
انتقادی	مطالعهٔ نابرابری اجتماعی	ارائهٔ معیارهای جهان‌شمول برای رفع منازعات هویتی

پاسخ خیلی تشریحی

- نقطه‌قوت جامعه‌شناسی تبیینی، مطالعهٔ نظم اجتماعی است و نقطه‌ضعف آن، فهم کنش اجتماعی است.
- معنابخشی و انسجام‌بخشی به زندگی اجتماعی، هدف رویکرد جامعه‌شناسی تفسیری است.
- در رویکرد تبیینی، علم به علم تجربی منحصر می‌شود؛ هم‌چنین در رویکرد تفسیری، ضمن به رسمیت شناختن تفسیر و تفهم، هم‌چنان علم به علم تجربی محدود می‌شود.
- موضوع جامعه‌شناسی انتقادی، کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن است.

۵۲ **عبارت درست دربارهٔ «دانش عمومی» و نادرست دربارهٔ «دانش اجتماعی» در کدام گزینه آمده است؟**

۱) همهٔ افرادی که از دانش عمومی برخوردارند، آسیب‌ها و اشکالات مربوط به دانش علمی را شناسایی می‌کنند. ـ موضوع آن خاص‌تر از علوم انسانی است و به بررسی آن دسته از کنش‌های انسان می‌پردازد که اجتماعی هستند.

۲) مجموعه‌ای از آگاهی و دانش‌هاست که اعضای جهان اجتماعی در آن شریک و سهیم هستند. ـ شامل دانش‌هایی است که اجتماعات انسانی و چگونگی اثرگذاری آن‌ها بر کنش‌ها و شیوهٔ زندگی ما را به روش علمی مطالعه می‌کند.

۳) اگر دانش حاصل از زندگی نباشد، زندگی اجتماعی مختل می‌شود و جهان اجتماعی فرومی‌پاشد. ـ علوم اجتماعی با شناخت نظم و قواعد جهان اجتماعی و کشف آن‌ها، فرصت پیش‌بینی پدیده‌ها در جهان اجتماعی را پدید می‌آورد.

۴) جهان‌های اجتماعی مختلف براساس هویت فرهنگی خود، تعاریف متفاوتی از دانش عمومی ایجاد می‌کنند. ـ دانش‌های اجتماعی با رهاسازی انسان از محدودیت‌های طبیعت، به انسان‌ها در استفادهٔ صحیح از طبیعت کمک می‌کنند.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۱ و ۲ ـ صفحه‌های ۳، ۴ و ۱۰

درس Box

۱)

دانش عمومی (دانش حاصل از زندگی)
- انسان‌ها با تولد و ورود به جهان اجتماعی، در مجموعه‌ای از دانش‌ها با دیگران **سهیم و شریک** می‌شوند؛ این نوع از دانش را، دانش عمومی می‌نامند.
- اگر این آگاهی‌ها و دانش‌ها نباشند
  - زندگی اجتماعی مختل می‌شود.
  - جهان اجتماعی فرومی‌پاشد.
- از آن‌جا که ما انسان‌ها با هم زندگی می‌کنیم، **مجبور نیستیم** خودمان به تنهایی، دانش لازم برای کنش‌هایمان را تولید کنیم؛ بلکه جهان اجتماعی، این دانش عمومی را در اختیارمان قرار می‌دهد.
- دانش عمومی، گسترده‌ترین بخش ذخیرهٔ دانشی ماست که
  - دربارهٔ آن **کم‌تر** می‌اندیشیم.
  - **بیشتر** از آن استفاده می‌کنیم.
  - در تعامل با یکدیگر آن را به کار می‌بریم.
- دانش عمومی برای زندگی اجتماعی، مانند **هوا برای انسان** است.

۲) اجتماعاتی که در آن زندگی می‌کنیم، بر رفتار ما اثر می‌گذارند و ما نیز با کنش‌های خود، بر آن تأثیر می‌گذاریم؛ مطالعهٔ علمی این اجتماعات، به **شکل‌گیری علوم اجتماعی** انجامید.

علوم اجتماعی
- به دانش‌هایی گفته می‌شود که اجتماعات انسانی و چگونگی اثرگذاری آن‌ها بر کنش‌ها و شیوهٔ زندگی ما و هم‌چنین اثرپذیری آن‌ها از کنش‌ها و شیوهٔ زندگی ما را به **روش علمی** مطالعه می‌کند.
- کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن (**پدیده‌های اجتماعی**) را بررسی می‌کند.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): نادرست (کسی که دانش علمی دارد، به درک عمیقی از دانش عمومی جهان اجتماعی خود می‌رسد و آسیب‌ها و اشکالاتی که به دانش عمومی راه پیدا کرده است را شناسایی می‌کند.) ـ درست

گزینهٔ (۲): درست ـ درست

گزینهٔ (۳): درست ـ نادرست (فراهم‌آوردن فرصت پیش‌بینی پدیده‌های اجتماعی، پیامد شناخت پدیده‌های اجتماعی است، نه کشف نظم اجتماعی.)

گزینهٔ (۴): نادرست (جهان‌های اجتماعی مختلف براساس هویت فرهنگی خود، تعاریف متفاوتی از دانش علمی دارند.) ـ نادرست (رهاسازی انسان‌ها از محدودیت‌های طبیعت، از فواید دانش طبیعی است، نه دانش اجتماعی.)

۵۳ در ارتباط با رویکرد جامعه‌شناسی تبیینی، پاسخ سؤالات زیر در کدام گزینه آمده است؟

- کدام‌یک، از روش‌ها و کاربردهای رویکرد تبیینی محسوب نمی‌شود؟
- کدام مورد بیشترین تعارض مفهومی را با دیدگاهی دارد که جامعه را همانند طبیعت، واقعیتی بیرونی با نظمی استوار می‌داند؟
- کدام عبارت بیانگر یک «تبیین تجربی» است؟

۱) استفاده از روش‌های علمی برای پیش‌بینی رفتارهای جمعی جامعه ـ تأکید بر شناخت علمی پدیده‌های اجتماعی برای انطباق با نظم موجود ـ اگر انسان به خودآگاهی برسد می‌تواند جامعه‌ای عادلانه بنا کند.

۲) تلاش برای کشف نظم به منظور کنترل پدیده‌های اجتماعی ـ باور به محدودیت انسان در ایجاد تغییرات بنیادین در ساختارهای اجتماعی جامعه ـ رکود اقتصادی باعث می‌شود بیکاری در جامعه افزایش یابد.

۳) تأکید بر منحصربه‌فردبودن تجربه‌های زیسته و پرهیز از تعمیم‌پذیری ـ پذیرش جامعه به عنوان محصول کنش متقابل انسان‌ها و قابل دگرگونی توسط کنش‌های انسانی ـ هر چه همبستگی اجتماعی افزایش یابد انحرافات اجتماعی کاهش می‌یابد.

۴) تلقی جامعه به مثابهٔ نظامی متشکل از عناصر مرتبط همانند طبیعت ـ استفاده از دانش ابزاری برای تحلیل و پیش‌بینی رفتارهای اجتماعی ـ تاریخ بشر صحنهٔ مبارزهٔ خیر و شر در جامعه است.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۳ ـ صفحه‌های ۲۵ و ۲۹

پاسخ خیلی تشریحی

- در رویکرد تبیینی، نتایج مطالعه بر روی یک جامعه قابل تعمیم به جوامع دیگر است؛ بنابراین «پرهیز از تعمیم‌پذیری» از روش‌ها و کاربردهای رویکرد تبیینی نیست. قسمت اول سایر گزینه‌ها همگی مربوط به رویکرد تبیینی است.
- دیدگاهی که جامعه را همانند طبیعت یک واقعیت بیرونی می‌داند، معتقد است که ما فقط می‌توانیم از دانش‌های ابزاری خود استفاده کنیم و جامعه و پدیده‌های اجتماعی را بشناسیم، اما قادر نخواهیم بود، تغییری بنیادین در جامعه به وجود آوریم؛ بنابراین «قابلیت دگرگونی جامعه توسط انسان» با این دیدگاه در تعارض است.
- منظور از تبیین، بیان چرایی یک پدیده یا نشان‌دادن علت ایجاد یا زوال آن است. قسمت سوم گزینه‌های (۲) و (۳)، از تبیین‌های تجربی است و موارد گزینه‌های (۱) و (۴)، غیرتجربی هستند.

۵۴ **عبارت درست در رابطه با نظم اجتماعی و مفاهیم مرتبط با آن کدام است؟**

۱) در زندگی روزمره، بی‌نظمی بیشتر از نظم به چشم می‌آید. ـ به دلیل آن‌که به نظم عادت کرده‌ایم، برای شناخت نظم، با هنر آشنایی‌زدایی از چشم‌انداز فردی غریبه به موقعیت‌های اجتماعی نگاه می‌کنیم تا به دانش عملی و عمومی آن موقعیت نزدیک‌تر شویم. ـ ساختار اجتماعی را در گروه‌های رسمی مانند سازمان‌ها بهتر می‌توان دید.

۲) محل قرارگرفتن پدیده‌ها در جایگاه درست خود را قواعد اجتماعی تعیین می‌کنند. ـ جامعه‌شناسان در شناختن نظم اجتماعی، چگونگی پدیدآیی، دوام و تغییر قواعد و هنجارهای با هم زندگی کردن را بررسی می‌کنند. ـ نظام اجتماعی یک ساختار اجتماعی پویاست؛ یعنی بخش‌های مختلف آن بر یکدیگر اثر می‌گذارند و از یکدیگر اثر می‌پذیرند.

۳) نظم اجتماعی پیش‌بینی رفتار دیگران و همکاری با آن‌ها را امکان‌پذیر می‌نماید و باعث می‌شود شما بدانید که چه توقعات و انتظاراتی می‌توانید از دیگران داشته باشید. ـ قواعد اجتماعی در نتیجهٔ نظمی برقرار می‌شود که ما انسان‌ها برای با هم زندگی کردن آن‌ها را پذیرفته‌ایم. ـ خاکستری‌شدن جمعیت از جمله پیامدهای تغییرات یک نظام اجتماعی در خود است.

۴) چگونگی هماهنگی قواعد اقتصادی با قواعد سیاسی را ساختار اجتماعی مورد بررسی قرار می‌دهد. ـ نظام اجتماعی همانند یک موجود زنده تلاش می‌کند با تغییر در خود و محیط، نیازهای خود را تأمین کند و خود را در بلندمدت حفظ نماید. ـ زندگی اجتماعی انسان و نظم همزاد یکدیگرند، امّا انسان‌ها مجریان نظم نیستند بلکه با عبور از آن تغییرات مهمی در جامعه ایجاد می‌کنند.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۳ ـ صفحه‌های ۲۱ و ۲۴

پاسخ خیلی تشریحی بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): درست ـ نادرست (جامعه‌شناس تلاش می‌کند با هنر آشنایی‌زدایی، از چشم‌انداز فردی غریبه به موقعیت‌های اجتماعی نگاه کند تا از دانش عملی و عمومی عبور کند و به پیچیدگی و عمق آن موقعیت اجتماعی نزدیک‌تر شود.) ـ درست

گزینهٔ (۳): درست ـ نادرست (نظم اجتماعی در نتیجهٔ قواعد اجتماعی شکل می‌گیرد.) ـ درست

گزینهٔ (۴): درست ـ درست ـ نادرست (انسان‌ها مجری نظم هستند، اما این موضوع به صورت مطلق نیست.)

۵۵ **چه عاملی باعث ضرورت استفاده از ابزارهای پژوهش کیفی در جامعه‌شناسی شد؟**

۱) کنشگران فردی و جمعی در تولید معانی ذهنی و فرهنگی نقش فعالی داشته‌اند و به گونه‌ای خلاقانه در شکل‌گیری خرده‌فرهنگ‌ها مشارکت کرده‌اند.

۲) جهان‌های اجتماعی مختلف از درون کنش‌های انسانی پدید آمده‌اند و معانی ذهنی و فرهنگی متفاوتی را نیز در درون خود پدید آورده‌اند.

۳) تنوع و تکثر معانی ذهنی و فرهنگی در جوامع گوناگون، فهم کنش‌های انسانی را پیچیده کرده و برای فهم این کنش‌ها از روش‌های تبیینی نمی‌توان بهره برد.

۴) انسان‌ها در بسترهای فرهنگی مختلف به صورت فعالانه و خلاقانه دست به تولید معانی زده‌اند و باعث شکل‌گیری تنوع گروه‌های اجتماعی شده‌اند.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم - درس ۵ - صفحهٔ ۵۰

پاسخ خیلی تشریحی ✔ تنوع و تکثر معانی، موجب پیچیدگی کنش‌های انسانی و دشواری فهمیدن معانی آن‌ها می‌شود؛ بنابراین برای فهم کنش انسان‌ها باید به سراغ روش‌هایی رفت که این تنوع‌ها و تفاوت‌ها را در نظر می‌گیرند. این روش‌ها در مقابل «روش‌های کمی» قرار می‌گیرند که در جامعه‌شناسی تبیینی به کار می‌روند و به نام «روش‌های کیفی» شناخته می‌شوند.

۵۶ **پاسخ پرسش‌های زیر به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟**

- **با بررسی زمینهٔ فرهنگی‌ای که کنشگر در آن عمل می‌کند، به کدام معنای کنش دست می‌یابیم؟**
- **کدام مورد از فواید علوم اجتماعی نیست؟**
- **محدودیت دانش به علم تجربی در کدام دوره مورد تردید قرار گرفت و با کدام چالش مواجه شد؟**
- **جامعه‌شناسی تبیینی با کدام انتقاد مواجه است؟**

۱) هدف کنش ـ انتقاد از کنش‌های ناپسند و ظالمانهٔ انسان‌ها ـ نیمهٔ اول قرن بیستم، علم فلسفه ـ مغلوب‌شدن جامعه در برابر انسان

۲) دلالت‌های کنش ـ شناخت طبیعت و قوانین آن ـ نیمهٔ دوم قرن بیستم، علم فلسفه ـ نادیده‌گرفتن خلاقیت انسان با تأکید بر ساختارهای اجتماعی

۳) نمادهای کنش ـ رهاسازی انسان از محدودیت‌های طبیعت ـ نیمهٔ دوم قرن بیستم، علم ریاضی ـ انکار ارزش‌های عاطفی، اخلاقی و مذهبی

۴) هدف کنش ـ نشان‌دادن شیوهٔ صحیح استفاده از دانش ابزاری ـ نیمهٔ اول قرن بیستم، علم ریاضی ـ تولید دانش خاص خود توسط هر فرهنگ

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۱، ۲، ۴ و ۵ ـ صفحه‌های ۶، ۱۳، ۳۸ و ۵۰

پاسخ خیلی تشریحی

- برای فهمیدن نمادها، نشانه‌ها و دلالت‌های کنش، باید به زمینهٔ فرهنگی‌ای که کنشگر در آن عمل می‌کند، مراجعه کنیم.
- شناخت طبیعت و قوانین آن و رهاسازی انسان از محدودیت‌های طبیعت، از فواید علوم طبیعی و سایر گزینه‌ها از فواید علوم اجتماعی است.
- محدوددانستن علم به علم تجربی از نیمهٔ دوم قرن بیستم با چالش‌های متعددی مواجه شد و کم‌کم در محافل علمی از رونق افتاد. یکی از این چالش‌ها، مربوط به علم ریاضی بود؛ علمی که فراتر از مشاهده و تجربه است و اگر تجربهٔ ما برخلاف اصول اولیهٔ آن باشد، ما تجربهٔ خودمان را نادرست می‌دانیم نه آن‌چه علم ریاضی می‌گوید.
- به سبب این‌که بسیاری از کنش‌های عاطفی، هنری، اخلاقی و مذهبی با رویکرد تبیینی قابل توضیح نیستند، کسانی که فقط روش‌های تجربی را معتبر می‌دانند، با انکار ارزش‌های عاطفی، اخلاقی، مذهبی و ... دچار اخلاق‌گریزی می‌شوند.

۵۷ **تفاوت‌های اصلی بین قدرت‌های تنبیهی، تشویقی و اقناعی در کدام گزینه به درستی ذکر شده است؟**

۱) قدرت تنبیهی بر تغییر نگرش‌ها و باورها تأکید دارد و از ابزارهای قانونی استفاده می‌کند، در حالی که در قدرت اقناعی بیشتر از طریق رسانه‌ها و تبلیغات برای ترغیب افراد به تغییر رفتار خود استفاده می‌شود.

۲) قدرت تنبیهی عمدتاً از طریق اعمال اجبار و تهدید برای پیروی استفاده می‌کند، در حالی که قدرت اقناعی بیشتر از طریق تغییر نگرش و باور فرد به طور غیرمستقیم و از طریق آموزش و تبلیغ اعمال می‌شود.

۳) قدرت اقناعی با استفاده از ابزارهایی مثل آموزش، تعهد و مالکیت اعمال می‌شود، در حالی که قدرت تنبیهی اساساً از طریق ابزارهای فیزیکی و جسمانی مانند خشونت به افراد تحمیل می‌شود.

۴) قدرت اقناعی بیشتر براساس قوانین اجتماعی و هنجارهای فرهنگی اعمال می‌شود، در حالی که قدرت تشویقی از طریق فشار اجتماعی روی افراد به منظور پیروی از دستورات اعمال می‌شود.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم - درس ۶ - صفحهٔ ۵۹

پاسخ خیلی تشریحی

اقناعی	**قدرت اقناعی** با تغییر نگرش و اعتقاد فردِ تابع قدرت، اعمال می‌شود. **در ترغیب، تبلیغ و آموزش و تعهد اجتماعی**، آن‌چه فرد، درست و حق و هنجار می‌پندارد، موجب تبعیت او از اراده و خواست دیگران می‌شود. در قدرت اقناعی، تبعیت و پیروی نشانهٔ **کار درست** است. به گونه‌ای که پیروی‌کننده در مواردی **متوجه** تبعیت و پیروی خود **نمی‌شود** و برای پیروی، **محاسبهٔ سود و زیان** خود را نمی‌کند. در مواردی اقناع از طریق **درست و شایسته** و در مواردی از مسیر **نادرست و ناشایست** شکل می‌گیرد.
تشویقی	در استفاده از **ابزارهای تشویقی**، پیروی‌کننده نسبت به تبعیت و پیروی خود، **آگاهی** دارد (وجه مشترک با ابزارهای تنبیهی) و برای **پاداش** پیروی می‌کند. «مالکیت» مربوط به این نوع از قدرت است.
تنبیهی	در استفاده از **ابزارهای تنبیهی**، پیروی‌کننده نسبت به تبعیت و پیروی خود، **آگاهی** دارد و به دلیل **اجبار** پیروی می‌کند. امروزه **قدرت تنبیهی** عمدتاً منحصر و متمرکز در دست **دولت‌هاست** که از طریق **قانون** و پیمودن مراحل قانونی اعمال می‌شود.

۵۸ **به ترتیب، «علت عادلانه‌دانستن نابرابری‌های اجتماعی در رویکرد طرفداران قشربندی اجتماعی چیست؟»، «طرفداران رویکرد کمونیستی بر چه اساسی معتقدند که نابرابری‌های اجتماعی باید از بین بروند؟» و «دولت در رویکرد عادلانه چه نقشی در برابر نابرابری‌های اجتماعی ایفا می‌کند و چگونه این رویکرد به رقابت عادلانه در جامعه کمک می‌کند؟»**

۱) نابرابری‌های اجتماعی نتیجهٔ تفاوت‌های طبیعی است. ـ نابرابری‌های اجتماعی نتیجهٔ روابط سلطه‌جویانه میان انسان‌هاست. ـ دولت وظیفه دارد نیازهای ضروری همهٔ افراد مانند خوراک و پوشاک را تأمین کند و از این طریق امکان رقابت برابر را فراهم کند.

۲) رقابت در زندگی اجتماعی افراد ضروری است. ـ نابرابری‌های اجتماعی ناشی از تفاوت‌های طبیعی و اسمی است. ـ دولت موظف است برای کاهش نابرابری‌های اجتماعی، مالکیت خصوصی را حفظ کند و رقابت را برای همگان براساس توانایی‌ها و شایستگی‌ها فراهم کند.

۳) قشربندی امری طبیعی و تغییرناپذیر است. ـ عدالت اجتماعی با توزیع برابر ثروت میان همهٔ افراد برقرار می‌شود. ـ دولت باید با فراهم‌کردن امکان رقابت، افراد را در همهٔ پایگاه‌های اجتماعی حمایت کند و از این طریق به برقراری عدالت اقتصادی کمک کند.

۴) افراد در سطح یکسانی از فرصت‌های اجتماعی برخوردارند. ـ حذف مالکیت خصوصی برای حفظ برابری در میان افراد جامعه ضروری است. ـ دولت باید با توزیع برابر ثروت، امکان رقابت اجتماعی برابر را میان افراد ایجاد کند.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۷ ـ صفحه‌های ۷۲ تا ۷۵

درس Box

الف) **باورهای جامعه‌شناسان طرفدار مدل لیبرالی:**

- موافق قشربندی اجتماعی هستند.
- معتقدند از گذشته تاکنون، **هیچ جامعه‌ای بدون قشربندی اجتماعی نبوده** است، یعنی قشربندی پدیده‌ای است که در همهٔ زمان‌ها و مکان‌ها وجود داشته است.
- بر این باورند که نابرابری‌های اجتماعی **نتیجهٔ تفاوت‌ها یا نابرابری‌های طبیعی** هستند؛ بنابراین **عادلانه‌اند**.
- با طبیعی دانستن قشربندی اجتماعی، **نقش انسان‌ها و جوامع** را در **پدیدآمدن** و **ادامه‌یافتن قشربندی اجتماعی** نادیده می‌گیرند و تغییر در آن را چندان امکان‌پذیر نمی‌دانند.
- با تأکید بر کارکردهای قشربندی، آن را **تأیید و تثبیت** می‌کنند.

ب) **باورهای جامعه‌شناسان طرفدار مدل کمونیستی:**

- معتقدند نابرابری‌های اجتماعی ناشی از تفاوت‌ها و نابرابری‌های طبیعی نیستند؛ بلکه نتیجهٔ روابط سلطه‌جویانه میان انسان‌ها هستند و از این‌رو باید با آن‌ها مبارزه کرد.
- **عدالت اقتصادی** را مهم می‌دانند و معتقدند که عدالت، با توزیع برابر ثروت برقرار می‌شود.
- بر این باورند که مالکیت خصوصی موجب برقراری روابط ظالمانه میان افراد شده و نابرابری اجتماعی ایجاد کرده است؛ بنابراین برای ایجاد برابری، باید مالکیت خصوصی را از میان برداشت.
- عقیده دارند قشربندی اجتماعی **توسط انسان‌ها** پدید آمده و **تداوم یا تغییر** آن نیز به دست خود آن‌هاست.
- تأکید آن‌ها بر معایب قشربندی نشان می‌دهد که خواهان از میان برداشتن قشربندی هستند.

ج) **باورهای جامعه‌شناسان طرفدار مدل عدالت اجتماعی:**

- مالکیت خصوصی لغو نمی‌شود.
- جامعه وظیفه دارد امکان رقابت را برای همگان فراهم کند.
- جامعه باید زمینهٔ رقابت از نقطهٔ شروع یکسان را برای همه فراهم نماید.
- برای تحقق دو هدف فوق، دولت به نمایندگی از جامعه موظف است نیازهای ضروری همهٔ افراد (مانند خوراک، پوشاک و مسکن) را تأمین کند؛ در نتیجه همهٔ کودکان از امکانات اولیه برای پیشرفت، بهره‌مند می‌شوند و می‌توانند براساس توانایی و شایستگی خود با دیگران رقابت کنند.
- دولت باید برای **کاهش نابرابری‌های اجتماعی** تدابیر بیشتری بیندیشد؛ مثلاً از ثروتمندان مالیات بگیرد و از آن برای رفع فقر در جامعه استفاده کند.

پاسخ خیلی تشریحی

- طرفداران قشربندی اجتماعی چنین می‌پندارند که نابرابری‌های اجتماعی نتیجهٔ تفاوت‌ها یا نابرابری‌های طبیعی هستند؛ بنابراین عادلانه‌اند؛ اما آن‌ها این واقعیت را نادیده می‌گیرند که نابرابری‌های اجتماعی همیشه نتیجهٔ نابرابری‌های طبیعی نیستند.
- اندیشمندان اجتماعی که مخالف قشربندی اجتماعی هستند، معتقدند که نابرابری‌های اجتماعی، ناشی از تفاوت‌ها و نابرابری‌های طبیعی نیست، بلکه نتیجهٔ روابط سلطه‌جویانه میان انسان‌هاست و باید با آن مبارزه کرد.
- در رویکرد عادلانه، مالکیت خصوصی لغو نمی‌شود، اما جامعه وظیفه دارد امکان رقابت را برای همگان فراهم کند و نقطهٔ شروع رقابت را یکسان نماید. بدین منظور، دولت به نمایندگی از جامعه موظف است نیازهای ضروری همهٔ افراد، مانند خوراک، پوشاک و مسکن را تأمین کند.

۵۹ به ترتیب، کدام‌یک انتقاد وارد بر رویکرد انتقادی نیست و کدام‌یک نقطه‌قوت رویکرد تبیینی است؟

۱) هیچ‌گونه حقیقت یا فضیلتی را کشف نمی‌کند تا براساس این حقایق و فضایل به نقد کنش‌ها و روابط میان انسان‌ها و جوامع بپردازد ـ با شناخت نظم اجتماعی، به انسان‌ها قدرت کنترل جامعه را می‌دهد.

۲) راه رهایی انسان را نه از درون علم، که در بیرون علم جست‌وجو می‌کند و معتقد است خودِ علم با درست و غلط دانستن، سلطه‌گری می‌کند ـ ظرفیت مطالعهٔ قدرت را در قلمرو واقعی دارد.

۳) جامعه‌شناسی انتقادی بدون پذیرش وجود حقایق و ارزش‌هایی فراتر از انسان، در جست‌وجوی ملاک‌ها و معیارهایی است تا براساس آن‌ها بتواند به نقد و ارزیابی زندگی اجتماعی انسان‌ها بپردازد ـ انسان در این دیدگاه یک موجود طبیعی پیچیده‌تر از سایر موجودات دانسته می‌شود.

۴) هر نظریه‌ای درون فرهنگ و تاریخ خود تولید می‌شود؛ از این رو، هیچ فرهنگ و هویتی نمی‌پسندد که موضوع نظریه‌هایی باشد که در زمینهٔ فرهنگی و تاریخی دیگری شکل گرفته‌اند ـ به توصیف ارزش‌های سیاسی مختلف بسنده می‌کند و نمی‌تواند آن‌ها را با یکدیگر مقایسه و داوری کند.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۳، ۵، ۶، ۷ و ۸ ـ صفحه‌های ۲۹، ۷۹ و ۸۹

پاسخ خیلی تشریحی بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): درست ـ درست

گزینهٔ (۲): نادرست (رویکرد انتقادی راه رهایی انسان را از درون علم جست‌وجو می‌کند.) ـ درست

گزینهٔ (۳): درست ـ نادرست (انتقاد وارد به رویکرد تبیینی است.)

گزینهٔ (۴): نادرست (مربوط به رویکرد نسبی‌گرایی است، نه رویکرد انتقادی.) ـ نادرست (انتقاد وارد به رویکرد تفسیری است.)

۶۰ هریک از عبارت‌های زیر، به ترتیب نتیجهٔ چیست؟

- **تعداد کثیری از گروه‌های درگیر قومی نژادی در ارتباط با هم یک فرهنگ مختلط می‌سازند.**
- **کار داوری دربارهٔ ارزش‌ها خارج از قلمرو علوم اجتماعی قرار گرفت و غیرعلمی قلمداد شد.**
- **رویکرد تفسیری توان مطالعه و بررسی وجوه محسوس و واقعی سیاست و قدرت را ندارد.**
- **به عقیدهٔ وبر تفهم صرفاً مقدمه و پیش‌نیازی برای روش علمی و تجربی است.**

۱) دیگچهٔ همانندسازی ـ جدایی دانش و ارزش در رویکرد تبیینی ـ فروکاستن قدرت به پدیده‌ای فاقد معنا ـ یکسان‌انگاری طبیعت و جامعه

۲) مدل تعارف هویت‌ها ـ شکل‌گیری دانش انتقادی ـ توصیف ارزش‌های سیاسی در رویکرد تفسیری ـ ناتوانی در بررسی پدیده‌های غیرمحسوس

۳) روش‌های غیر خشونت‌آمیز همانندسازی ـ غلبهٔ رویکرد تبیینی ـ تمرکز رویکرد تفسیری بر ذهنیت‌ها ـ محدودکردن علم به علم تجربی

۴) الگوی سیاست‌گذاری هویتی دورهٔ پسامدرن ـ خلق و بازسازی ارزش‌ها ـ تعدد و تنوع فرهنگ‌ها ـ همانندانستن انسان با موجودات طبیعی

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۵، ۶، ۷ و ۸ ـ صفحه‌های ۴۸، ۶۵، ۷۶ و ۸۴

پاسخ خیلی تشریحی ✔

- همانندسازی همیشه به صورت یک‌سویه و سخت و خشن انجام نمی‌شود، بلکه تفاوت‌ها و تمایزات قومی، نژادی و ... می‌توانند از راه دیگری نیز ناپدید شوند که برخی از جامعه‌شناسان آن را «دیگچهٔ همانندسازی» می‌نامند؛ در آن، تعداد کثیری از گروه‌های درگیر قومی نژادی در ارتباط با هم، یک فرهنگ مختلط می‌سازند.
- غلبهٔ رویکرد تبیینی در جامعه‌شناسی موجب شد که کار داوری دربارهٔ ارزش‌ها خارج از قلمرو علوم اجتماعی قرار گیرد و غیرعلمی قلمداد شود.
- سیاست و قدرت، خارج از ذهن مردم و مستقل از ادراک آن‌ها، وجوهی محسوس و واقعی دارد که رویکرد تفسیری، به علت تمرکز بر ذهنیت‌ها، توان مطالعه و بررسی آن را ندارد.
- وبر با این‌که فهمیدن را برای درک معنای پدیده‌های اجتماعی ضروری می‌دانست، اما از آن‌جا که هنوز علم را به علم تجربی محدود می‌دانست، معتقد بود آن‌چه جامعه‌شناسان از مطالعهٔ پدیده‌ها می‌فهمند، باید با روش تجربی اثبات شود وگرنه ارزش علمی ندارد. از این‌رو، «تفهم» را روش مستقلی برای علوم انسانی نمی‌دانست، بلکه آن را مقدمه و پیش‌نیازی برای روش علمی ـ که همان روش تجربی بود ـ می‌انگاشت.

۶۱ درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر، به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- از دیدگاه فارابی در مدینهٔ ضالّه، آرمان‌ها و ارزش‌های عقلانی، آرمان‌ها، ارزش‌ها و امور غیرعقلانی معرفی می‌شوند.
- دیدگاهی که تفاوت دانش علمی و عمومی را در روش آن‌ها می‌داند، معتقد است دانش‌ها، خلق و بازسازی واقعیت‌ها محسوب می‌شوند.
- سلطهٔ نظمی که جدا از انسان‌ها و نیازهای واقعی آن‌ها باشد، نشان‌دهندهٔ قفس آهنین و پیامد نادیده‌گرفتن معناداربودن کنش است.
- به نظر جامعه‌شناسان، علت نابرابری‌های اجتماعی، توزیع نابرابر ثروت، قدرت و دانش میان افراد جامعه است.

۱) ن ـ د ـ ن ـ ن
۲) د ـ ن ـ ن ـ د
۳) د ـ ن ـ د ـ ن
۴) ن ـ ن ـ ن ـ د

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۱، ۴، ۷ و ۹ ـ صفحه‌های ۸، ۳۷، ۷۱ و ۹۸

پاسخ خیلی تشریحی بررسی عبارت‌های نادرست:

عبارت اول: مدینهٔ ضالّه، جامعه‌ای است که در اثر انحراف نظری از مدینهٔ فاضله شکل می‌گیرد. در مدینهٔ ضالّه، نظریات علمی پذیرفته‌شده در مدینهٔ فاضله نیز تحریف می‌گردند و آرمان‌ها، ارزش‌ها و امور غیرعقلانی، به عنوان آرمان‌ها و ارزش‌های عقلانی معرفی می‌شوند.

عبارت دوم: دیدگاهی که تفاوت دانش علمی و عمومی را در روش پدیدآمدن آن‌ها می‌داند، معتقد است که دانش‌ها، کشف و بازخوانی واقعیت هستند.

عبارت سوم: قفس آهنین، از پیامدهای نادیده‌گرفتن ارادی‌بودن کنش است.

۶۲ به ترتیب، هر یک از مصادیق زیر به کدام مفهوم اشاره دارد؟

- ساختن نهرها و زهکشی برای مهار طغیان رود نیل توسط فراعنه
- تفکیک نژادی در اماکن عمومی در نظام آپارتاید
- علت وجود کاست‌ها در جامعهٔ هند را باورهای دینی آن‌ها دانستن

۱) قدرت اجتماعی ـ شکل‌گیری نابرابری اجتماعی به علت عدم توزیع برابر مزایای اجتماعی ـ رویکرد تفسیری

۲) قدرت اجتماعی ـ تأثیر تفاوت‌های رتبه‌ای بر قشربندی اجتماعی در جوامع ـ استفاده از روش عقلی

۳) سیاست ـ نابرابری‌های اجتماعی شکل‌گرفته براساس نابرابری طبیعی ـ روش تجربی و تفهمی

۴) عمل سیاسی ـ منجرشدن تفاوت‌های اسمی به نابرابری‌های اجتماعی ـ نگاه انتقادی

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۶، ۷ و ۹ ـ صفحه‌های ۵۶، ۷۰، ۷۱ و ۹۹

پاسخ خیلی تشریحی

- تصمیم‌گیری دربارهٔ مسائل مشترک و رفع اختلاف‌ها و تضادها میان افراد و گروه‌هایی که با هم زندگی می‌کنند، سیاست و عمل سیاسی را در زندگی اجتماعی به وجود می‌آورد.
- در نظام آپارتاید، تفاوت‌های اسمی همچون نژاد را بهانه‌ای برای نابرابری‌های اجتماعی قرار می‌دهند.
- ابوریحان بیرونی در کتاب تحقیق ماللهند، ابتدا به توصیف جامعهٔ هند با روش تجربی تفهمی پرداخت و سپس با روش عقلی به ارزیابی انتقادی این فرهنگ نیز پرداخت. از همین رو، علت وجود کاست‌ها را در جامعهٔ هند، باورهای دینی هندوها می‌داند که معتقدند خداوند جهان را این‌گونه طبقه‌بندی‌شده آفریده است.

۶۳ **به ترتیب، براساس دیدگاه فقه سیاسی شیعه در دوران مشروطه و پس از آن، مشروعیت دینی قدرت در عصر غیبت در دیدگاه میرزای نائینی چگونه تبیین شده است و نسبت میان عدالت در ساختارها و عدالت در حاکمان در دیدگاه امام خمینی چگونه است؟**

۱) فقدان مشروعیت دینی نظام پادشاهی و امکان تحقق عدالت در ساختارها با مشارکت مردم ـ تحقق عدالت در حاکمان با نظارت مستمر خبرگان و تحقق عدالت در ساختارها با مقررات عادلانهٔ مجلس

۲) امکان شکل‌گیری حکومتی منتظر در عصر غیبت و تأکید بر نظریهٔ مشروطهٔ مشروعه ـ پذیرش ناتوانی مجلس در تحقق عدالت و تأکید بر نقش مؤثر مردم در ایجاد عدالت در عرصهٔ حاکمان و ساختارها

۳) بی‌نیازی از قدرت شاهنشاهی و تأکید بر ضرورت حضور امام معصوم برای تحقق عدالت حقیقی ـ تلاش برای مشروعیت‌بخشی به نظام اسلامی و تحقق عدالت ساختارها و عدالت حاکمان از طریق مجلس شورای اسلامی

۴) مشروط‌کردن حاکمان در چارچوب مقررات عادلانهٔ مجلس و خبرگان و نفی شکل غیرشرعی قدرت ـ تأکید بر تغییر نظام پادشاهی و حذف نقش حاکمان غیرشرعی برای تحقق عدالت در ساختارها

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۱۰ ـ صفحهٔ ۱۰۹

درس Box

۱) انقلاب مشروطه:

- در آغاز قرن بیستم، **میرزای نائینی** با توجه به **واقعیت‌های اجتماعی ایران**، با استفاده از فقه، **نظام مشروطه** را تبیین کرد.
- **از نظر میرزای نائینی**
  - ما **نمی‌توانیم ویژگی دوم جامعهٔ مطلوب شیعه** را تحقق ببخشیم، زیرا مستلزم تغییر **نظام پادشاهی** است.
  - **می‌توانیم ویژگی اول جامعهٔ مطلوب شیعه** را تحقق ببخشیم تا مردم از طریق مجلس، سازمان‌ها و ساختارهای اجتماعی را به گونه‌ای عادلانه شکل دهند.
  - مطابق با نظریات او، مشروطه که مجلس را برقرار می‌سازد، گرچه نظام مطلوب در زمان غیبت امام معصوم **نیست**، ولی **بهترین نظام** در شرایط موجود آن روزگار است. از نظر او، مشروطه به معنای **مشروط‌کردن حاکمان** و حکومتی است که در چارچوب **مقررات عادلانهٔ مجلس** عمل کند.

۲) انقلاب اسلامی:

- **امام خمینی** با توجه به شرایط اجتماعی پایان قرن بیستم، مسئلهٔ **ولایت فقیه و انقلاب اسلامی** را طرح نمود.
- امام خمینی در ادامهٔ تلاش و مبارزه برای تشکیل جامعهٔ مطلوب به این نتیجه رسید که مردم ایران می‌توانند با مشارکت و حضور فعال خود، جامعه‌ای ایجاد کنند که هر دو ویژگی جامعهٔ مطلوب را داشته باشد؛ یعنی هم قوانین آن عادلانه باشند و هم مجریان این قوانین از دو شرط علم و عدالت برخوردار باشند.
- **در این جامعه، مردم**
  - از طریق **مجلس شورای اسلامی** با مشارکت نمایندگان مردم، **شرط اول جامعهٔ مطلوب شیعه (قوانین عادلانه)** را محقق می‌کنند.
  - از طریق **مجلس خبرگان، شرط دوم جامعهٔ مطلوب شیعه (حاکمان عالم و عادل)** را تحقق می‌بخشند؛ یعنی رهبر جامعه را براساس معیارهای اسلامی شناسایی و معرفی می‌کنند و بر عملکرد او نظارت می‌نمایند.

پاسخ خیلی تشریحی

- میرزا حسین نائینی در دوران مشروطه و در شرایطی که اصل قدرت شاهنشاهی را فاقد مشروعیت دینی می‌دانست در کتاب تنبیه‌الامة و تنزیه‌الملة می‌کوشد تا با دلایل فقهی، اهل دیانت را برای تحقق عدالت در عرصهٔ سیاست قانع کند. از نظر او، ما نمی‌توانیم ویژگی دوم جامعهٔ مطلوب را ـ که مستلزم تغییر نظام پادشاهی است ـ تحقق ببخشیم، ولی می‌توانیم ویژگی اول چنین جامعه‌ای را محقق کنیم تا مردم از طریق مجلس، سازمان‌ها و ساختارهای اجتماعی را به گونه‌ای عادلانه شکل دهند.
- در پایان قرن بیستم، امام خمینی در ادامهٔ تلاش و مبارزه برای تشکیل جامعهٔ مطلوب، به این نتیجه رسید که مردم ایران می‌توانند با مشارکت و حضور فعال خود، جامعه‌ای ایجاد کنند که هر دو ویژگی جامعهٔ مطلوب را داشته باشد؛ یعنی هم قوانین آن عادلانه باشند و هم مجریان این قوانین از دو شرط علم و عدالت برخوردار باشند. از دیدگاه او، مجلس شورای اسلامی با مشارکت نمایندگان مردم، موظف است ساختارهای عادلانه را محقق کند. مجلس خبرگان نیز موظف است رهبر جامعه را براساس معیارهای اسلامی شناسایی و معرفی کند و بر عملکرد او نظارت نماید.

۶۴ در ارتباط با معانی عام و خاص عقل، هر یک از موارد زیر به ترتیب در کدام قسمت جدول قرار می‌گیرد؟

- ارزیابی و داوری دربارهٔ مناسبات و ارتباطات انسانی
- عقلی برای کسب دانش دربارهٔ پدیده‌های طبیعی و مادی
- هرگونه تلاش فکری و ذهنی عالمان و عموم مردم
- عقلی برای شناخت واقعیت‌های مستقل از آگاهی و ارادهٔ انسان

«الف»	شناخت این گزاره که: «در طبیعت و جامعه هیچ رخدادی خودبه‌خودی و بدون علت رخ نمی‌دهد.»
عقل انتقادی	«ب»
«ج»	جامعه‌شناسی تبیینی برای پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های اجتماعی از این عقل استفاده می‌کند.
عقل عام	«د»

۱) ب ـ ج ـ د ـ الف
۲) ب ـ الف ـ د ـ ج
۳) د ـ ج ـ الف ـ ب
۴) د ـ الف ـ ب ـ ج

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۹ و ۱۰ ـ صفحهٔ ۱۰۳ و ۱۱۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

- عقل انتقادی، عقلی است که برای ارزیابی و داوری دربارهٔ مناسبات و ارتباطات انسانی به کار می‌رود.
- دانشمندان برای کسب دانش دربارهٔ پدیده‌های طبیعی و مادی (محسوس)، از عقل ابزاری (تجربی) استفاده می‌کنند. جامعه‌شناسی تبیینی از عقل ابزاری برای پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های اجتماعی استفاده می‌کند.
- گاهی عقل را در یک معنای عام به کار می‌برند که هر گونه تلاش ذهنی و فکری را شامل می‌شود که هم عالمان در دانش علمی از آن استفاده می‌کنند و هم عموم مردم در دانش عمومی از آن بهره می‌برند.
- عقل نظری واقعیت‌هایی را که مستقل از آگاهی و ارادهٔ انسان وجود دارند، شناسایی می‌کند و علومی مانند فلسفه، ریاضیات و طبیعیات را پدید می‌آورد. برای مثال، قانون علیت در فلسفه (در طبیعت و جامعه، هیچ رخدادی خودبه‌خود و بدون علت رخ نمی‌دهد) با این عقل شناخته می‌شود.

۶۵ در رابطه با موارد زیر کدام گزینه صحیح است؟

- مرگ سیاست از منظر رویکرد انتقادی
- طرح مسئلهٔ ولایت فقیه
- پیامد نادیده‌گرفتن هدفداربودن کنش
- فایدهٔ علوم اجتماعی و علوم انسانی

۱) نیافتن راهی برای داوری علمی دربارهٔ ارزش‌های اجتماعی ـ اواخر قرن بیستم ـ تأکید افراطی بر امور قابل مشاهده ـ افزایش همدلی و همراهی انسان‌ها با افزایش فهم متقابل انسان‌ها و جوامع مختلف از یکدیگر

۲) عدم کشف حقیقت یا فضیلتی برای نقد کنش‌های انسان ـ اوایل قرن بیستم ـ رعایت نظم بدون توجه به آرمان‌های تحقق‌یافته از سوی آن ـ پیش‌بینی آثار و پیامدهای پدیده‌های اجتماعی در نتیجهٔ شناخت آن‌ها

۳) نداشتن راهکاری برای بهتر ساختن وضعیت موجود ـ اوایل قرن بیستم ـ شکل‌گیری قفس آهنین ماکس وبر ـ توضیح تأثیر اجتماعات بر زندگی انسان از طریق داوری و انتقاد صحیح از آن‌ها

۴) نداشتن ملاک و معیاری برای انتقاد علمی دربارهٔ همهٔ لایه‌های قدرت و سیاست ـ اواخر قرن بیستم ـ انکار ارزش‌های عاطفی، اخلاقی و مذهبی ـ غلبه بر محدودیت‌های طبیعت با نشان‌دادن شیوهٔ صحیح استفاده از علوم طبیعی

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۲، ۴، ۶ و ۱۰ ـ صفحه‌های ۱۳، ۳۸، ۶۵ و ۱۰۸

پاسخ خیلی تشریحی

- جامعه‌شناسان انتقادی، یافتن راهی برای داوری علمی دربارهٔ ارزش‌های اجتماعی به‌ویژه در عرصهٔ سیاست و قدرت را ضروری می‌دانند و دست‌شستن از این آرمان بزرگ را مرگ سیاست و بن‌بست زندگی انسان معرفی می‌کنند.
- امام خمینی با توجه به شرایط اجتماعی پایان قرن بیستم، مسئلهٔ ولایت فقیه و انقلاب اسلامی را طرح نمود.
- اندازه‌گیری اجزای بدن در ایام جنگ جهانی دوم برای تعیین این‌که چه کسی از نژاد برتر برخوردار است و برگزاری جشنواره‌های زیبایی در روزگار ما، نشان‌دهندهٔ تأکید افراطی بر امور قابل‌مشاهده‌اند که مربوط به سقوط ارزش‌ها و نادیده‌گرفتن هدفمندی کنش است.
- علوم اجتماعی زمینهٔ فهم متقابل انسان‌ها و جوامع مختلف از یکدیگر را فراهم می‌سازند و به افزایش همدلی و همراهی انسان‌ها کمک می‌کنند.

● عیّن الأنسب للجواب في التّرجمة أو المفهوم من أو إلی العربیّة (۸۱ - ۸۹):

۸۱ ﴿کان النّاس أمّةً واحدةً فبعثَ اللّه النّبیّینَ مبشّرین﴾:

۱) مردم امتی متحد بودند، پس خداوند پیامبرانی را فرستاد تا بشارت دهند!

۲) مردم امتی یگانه بودند، پس خداوند پیامبران بشارت‌دهنده را فرستاد!

۳) مردم امت یگانه‌ای بودند، بنابراین خداوند پیامبرانی بشارت‌دهنده را فرستاد!

۴) مردم امتی واحد بودند، پس خداوند پیامبران را بشارت‌دهنده فرستاد!

مشاوره در آزمون‌ها غالباً سؤال اول عربی یکی از آیات قرآن داخل کتابه؛ پس حتماً از قبل معنای آیات رو با دقت یاد بگیرین، چون گاهی ممکنه نکاتی داشته باشن که نیاز به بررسی‌شدن قبل از آزمون دارن!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ درس ۲ ـ تمرین صفحهٔ ۲۷ ـ شمارهٔ ۳

Hint «النّبیّینَ» معرفه‌ست یا نکره؟ به نقشِ «مُبشّرینَ» خوب دقت کن!

درس Box

۱) **فرق حال و صفت:**

موصوف و صفت دو کلمه‌ای هستند که یا هر دو معرفه‌اند یا نکره.

مثال:

- النّبیّینَ المُبشّرینَ ← پیامبرانِ بشارت‌دهنده
- نَبیّینَ مُبشّرینَ ← پیامبرانی بشارت‌دهنده

اما حال کلمه‌ای است که نکره است و مرجع آن معرفه است.

مثال:

یَعودُ التّلمیذُ ناجِحاً مِن الاِمتحانِ.

«التلمیذ» و «ناجحاً» موصوف و صفت نیستند، چون «التلمیذ» معرفه و «ناجحاً» نکره است.

۲) موصوف و صفت نکره (أمّةً واحدةً) را می‌توانیم به سه صورت ترجمه کنیم:

الف) به موصوف «ی» نکره اضافه کنیم. ← امّتی واحد

ب) به صفت «ی» نکره اضافه کنیم. ← امّت واحدی

ج) پیش از آن‌ها «یک» بیاوریم. ← یک امّت واحد

کلمات مهم: «کانَ النّاسُ: مردم بودند»، «أمّةً واحدةً: امّتی واحد»، «بَعَثَ: فرستاد»، «النّبیّینَ: پیامبران»، «مُبَشِّرینَ: بشارت‌دهنده»

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): پیامبرانی («النّبیّینَ» معرفه است نه نکره) ـ تا بشارت دهند («مُبشِّرینَ» حال و اسم است، ولی در این‌جا به صورت فعل ترجمه شده است.)

گزینهٔ (۲): پیامبران بشارت‌دهنده («النبیّینَ» مفعول و «مُبشِّرینَ» حال است، ولی در این‌جا به اشتباه به صورت موصوف و صفت ترجمه شده است.)

گزینهٔ (۳): پیامبرانی بشارت‌دهنده (اولاً «النّبیّینَ» معرفه است نه نکره. ثانیاً «النبیّینَ» مفعول و «مُبشِّرینَ» حال است، ولی در این‌جا به اشتباه به صورت موصوف و صفت ترجمه شده است.)

۸۲ «لاتَظنّوا أنّ بعض النّاس خُلقوا من الذَهَب فیکونون أفضل بل خَلَقَنا الله من طینة فإنّما الفخر لعقل ثابت!»:

۱) نباید گمان کنید که برخی از مردم از طلا آفریده شده‌اند، پس برتر هستند، بلکه خداوند همهٔ ما را از یک گل آفریده و افتخار برای خرد استوار است!

۲) خیال نکنید که برخی از مردم را از طلا آفریده‌اند برای همین برترین هستند، بلکه خداوند همهٔ ما را از گل آفریده است و برتری تنها برای عقل استوار است!

۳) گمان نداشته باشید که برخی از مردم از طلا آفریده شده‌اند و برتر هستند، بلکه خداوند ما را از گل خلق کرده است و افتخار قطعاً برای عقل استوار است!

۴) گمان نکنید که برخی از مردم از طلا آفریده شده‌اند و برتر هستند، بلکه خداوند ما را از یک گل آفریده است و افتخار تنها برای خردی استوار است!

مشاوره در حل تست‌های تک‌عبارتی برای خودتون کلیدواژه انتخاب کنین، این‌جوری زودتر به جواب می‌رسین. مثلاً تو این تست انتخاب فعل‌ها یا واژهٔ «إنّما» می‌تونه کلیدواژه‌های خوبی براتون باشه!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ درس ۱ ـ صفحهٔ ۳

Hint «طینَةٍ» و «عقلٍ ثابتٍ» معرفه هستن یا نکره؟

درس Box

۱) در ترجمهٔ نهی مخاطب از لفظِ «نباید» استفاده نمی‌کنیم.

لا تَنظُروا ← نگاه نکنید ✓ نباید نگاه کنید ✗

۲) اگر ابتدای فعل ماضی ضمّه (ـُ) باشد، مجهول است و غالباً به همراه «شد» ترجمه می‌شود.

أُنتِجَ ← تولید شد خُلِقوا ← آفریده شده‌اند

۳) «إنّما» به معنای «فقط و تنها» است و به معنای «قطعاً» نیست.

إنّما الأعمالُ بِالنّیاتِ ← اعمال فقط به نیّت‌هاست!

کلمات مهم: «لا تَظُنّوا: گمان نکنید»، «خُلِقوا: آفریده شده‌اند» (مجهول)، «من الذَّهَب: از طلا»، «یَکونونَ أفضَل: برتر هستند»، «خَلَقَنا: ما را آفریده است»، «مِن طینَةٍ: از یک گِل»، «إنّما: فقط، تنها»، «الفَخر: افتخار»، «لِعقلٍ ثابتٍ: برای خردی استوار»

پاسخ خیلی تشریحی بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): نباید (اضافی است و در ترجمهٔ نهی مخاطب از لفظ «نباید» استفاده نمی‌کنیم.) ـ همهٔ ما (لفظِ «همه» اضافی است.) ـ خرد استوار (اولاً «عقلٍ ثابتٍ» نکره است نه معرفه، ثانیاً «إنّما» ترجمه نشده است.)

گزینهٔ (۲): آفریده‌اند («خُلِقوا» مجهول است نه معلوم.) ـ همهٔ ما (مانند گزینهٔ (۱)) ـ گِل («طینَةٍ» نکره است نه معرفه.) ـ برتری (ترجمهٔ درستی برای «الفَخر» نیست.) ـ عقل استوار (مانند گزینهٔ (۱)).

گزینهٔ (۳): گِل (مانند گزینهٔ (۲)) ـ قطعاً (ترجمهٔ درستی برای «إنّما» نیست.) ـ عقل استوار (مانند گزینهٔ (۱)).

تیزبازی «عقلٍ ثابتٍ» که یک ترکیب وصفی و نکره است، فقط در گزینهٔ (۴) درست ترجمه شده است.

۸۳ «كان غرضُ نوبل من اختراع الدّينامیت هو استخدامه في مَجال الإعمار و تَسهيل الأمور ولكن بعد اختراعه اِزدادتِ الحُروب و كَثُرت أدواتُ القتل!»:

۱) نوبل با اختراع دینامیت قصد داشت که آن را در زمینهٔ آبادانی و ساده‌نمودن کارها به کار برد، ولی پس از اختراع آن جنگ‌ها افزایش یافتند و ابزارهای کشتار بیشتر شد!

۲) هدف نوبل از اختراع‌کردن دینامیت به کار بردن آن در زمینهٔ آبادسازی و ساده‌نمودن کارها بود، ولی بعد از اختراع آن جنگ‌ها افزایش پیدا کرد و بر ابزارهای قتل افزوده شد!

۳) غرض نوبل از این‌که دینامیت را اختراع کرد، به‌کارگیری آن در زمینه‌های آبادسازی و آسان‌کردن کارها بود، ولی بعد از این‌که اختراع شد، جنگ‌ها زیاد شد و ابزارهای قتل افزایش یافت!

۴) هدف نوبل از اختراع دینامیت به‌کارگیری آن در زمینهٔ آبادانی و آسان‌نمودن کارها بود، ولی پس از اختراع آن جنگ‌ها زیاد شد و ابزارهای کشتار افزایش یافت!

مشاوره گاهی گزینه‌های ترجمه تفاوت‌های ریزی با هم دارن که باید با تمرین زیاد این تفاوت‌ها رو شناسایی کنی و این‌قدر مهارت داشته باشی که با اون‌ها گزینه‌ای رو حذف کنی.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ درس ۲ ـ صفحهٔ ۲۱

Hint «غَرَض» و «اِختِراع» اسم هستن یا فعل؟

کلمات مهم: «كانَ: بود»، «غَرَض: هدف»، «اِستِخدامُه: به‌کارگیری آن»، «مَجالِ الإعمار: زمینهٔ آبادانی»، «تَسهيلِ الأُمورِ: آسان‌نمودن کارها»، «اِزدادَتِ الحُروبُ: جنگ‌ها زیاد شد»، «كَثُرَتْ: افزایش یافت»، «أدَواتُ القَتلِ: ابزارهای کشتار»

پاسخ خیلی تشریحی بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): نوبل با ... قصد داشت (در ترجمه ساختار جمله به هم ریخته است، در ضمن «غَرَض» اسم است نه فعل.) ـ آن را ... به کار برد («اِستِخدامه» اسم است نه فعل.)

گزینهٔ (۲): بر ابزارهای قتل افزوده شد («كَثُرَتْ» مجهول نیست، در ضمن «أدَواتُ» که فاعل است به صورت فاعلی ترجمه نشده است.)

گزینهٔ (۳): اختراع کرد («اِختِراع» اسم است نه فعل.) ـ زمینه‌ها («مَجال» مفرد است.) ـ اختراع شد («اِختِراعه» اسم است نه فعل. ← اختراع آن)

۸۴ «عندما وقعت الشّيماء أسيرةً بِيد المسلمين عرفها رسول الله (ص) فأكرمها إكراماً كثيراً ثمّ أعتقَها و هي كانت راضيةً!»:

۱) وقتی شیما به دست مسلمانان اسیر شده بود، پیامبر خدا (ص) او را شناخت و بسیار گرامی داشت؛ سپس در حالی که خشنود بود، او را آزاد نمود!

۲) پس از آن‌که شیما به دست مسلمانان اسیر شد، پیامبر خدا (ص) او را شناخت و بسیار گرامی‌اش داشت، آن‌گاه او را آزاد کرد در حالی که او خشنود بود!

۳) زمانی که شیما به دست مسلمانان اسیر شد، پیامبر خدا (ص) او را شناخت و بسیار تکریمش کرد، سپس او را آزاد کرد در حالی که او خشنود بود!

۴) وقتی که شیما در دست مسلمانان اسیر بود، پیامبر خدا (ص) او را شناخت و بسیار گرامی‌اش داشت، سپس با خشنودی او را آزاد کرد!

مشاوره در حل تست‌های تک‌عبارتی برای خودتون کلیدواژه انتخاب کنین، این‌جوری زودتر به جواب می‌رسین.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ درس ۳ ـ صفحهٔ ۳۹

Hint «وَ هي كانت راضية» چه‌جور جمله‌ای است؟ «وقعت» مربوط به چه زمانی است؟

درس Box «حال» نیز مانند خبر می‌تواند به صورت مفرد یا جمله بیاید. حال اگر جمله اسمیه (مبتدا + خبر) باشد، همراه با «وَ» می‌آید که به آن «واو حالیه» می‌گوییم و در ترجمهٔ آن از «در حالی که» استفاده می‌کنیم.

رَأيتُ الطِّفلَ وَ هُوَ يَلعبُ في الشّارِعِ ← کودک را دیدم در حالی که در خیابان بازی می‌کرد!

کلمات مهم: «عِندَما: زمانی که»، «وَقَعَتْ ... أسيرةً: اسیر شد»، «بِيَد المُسلمينَ: به دست مسلمانان»، «عَرَفَها: او را شناخت»، «أكرَمَها إكراماً كَثيراً: او را بسیار تکریم کرد» (مفعول مطلق تأکیدی)، «أعتَقَها: او را آزاد کرد»، «وَ هي كانَتْ راضيةً: در حالی که او خشنود بود» (جملهٔ حالیه)

پاسخ خیلی تشریحی بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): شده بود (دلیلی ندارد «وَقَعَت» به صورت ماضی بعید ترجمه شود، بلکه ماضی ساده است.) ـ گرامی داشت (ضمیر مفعولی در فعل «أكرَمَها» ترجمه نشده است.)

گزینهٔ (۲): پس از آن‌که (ترجمهٔ درستی برای «عِندَما» نیست.)

گزینهٔ (۴): اسیر بود («وقعت ... أسيرةً» یعنی «اسیر شد» نه «اسیر بود».) ـ با خشنودی («و هي كانَت راضيةً» جملهٔ حالیه است نه حال مفرد ← در حالی که او خشنود بود.)

نکته «وقعت ... أسيرةً» با هم به معنای «اسیر شد» است!

۸۵ «يَتمّ توازنُ الطّبيعة إذا لا يتعدّى الإنسان على نظامها تعدّي الظّالمين و لا يَقوم بنشاطاتٍ تُؤدّي إلى الاختلال في نظام الطبيعة!»:

۱) تعادل در طبیعت زمانی برقرار می‌شود که انسان ستمگرانه به نظام آن دست‌درازی نکند و فعالیت‌هایی را که به به‌هم‌ریختگی در نظام طبیعت منجر شده است، انجام ندهد!

۲) تعادل طبیعت به دست می‌آید اگر انسان‌ها به نظام آن مانند ستمگران دست‌درازی ننمایند و فعالیت‌هایی را که منجر به به‌هم‌ریختگی در نظام طبیعت می‌شود، ادامه ندهند!

۳) تعادل طبیعت وقتی انجام می‌شود که انسان به سیستم آن همچون ستمگران دست‌درازی نکند و به فعالیت‌هایی که منجر به به‌هم‌ریختگی در نظام طبیعت می‌شود، نپردازد!

۴) وقتی که انسان به سیستم طبیعت مانند ستمگران دست‌درازی نکند و به کارهایی که منجر به به‌هم‌ریختگی در نظام طبیعت می‌شود نپردازد، تعادل طبیعت برقرار خواهد شد!

مشاوره در حل تست‌های تک‌عبارتی برای خودتون کلیدواژه انتخاب کنین، این‌جوری زودتر به جواب می‌رسین. ترجمهٔ مفعول مطلق نوعی و فعل «قامَ بِـ» از موارد مهم در این تست است.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ درس ۴ ـ صفحهٔ ۵۴

Hint «تعدّي الظّالمين» چطور ترجمه می‌شه؟ زمانِ «يَتمّ» چیه؟

درس Box

مفعول مطلق نوعی و ترجمهٔ آن

تعریف: مفعول مطلق یک مصدر منصوب از جنسِ خود فعل است. حالا اگر بعد از مفعول مطلق یک صفت یا یک مضافٌ‌الیه بیاید، به آن مفعول مطلق نوعی می‌گویند.

ترجمهٔ آن: اگر بعد از مفعول مطلق صفت آمده باشد ← به صورت قید ترجمه می‌شود.

- اِجتَهَدَ التّلميذُ في الدّروسِ اِجتِهاداً كثيراً ← دانش‌آموز در درس‌ها بسیار تلاش کرد!

ترجمهٔ آن: اگر بعد از مفعول مطلق مضافٌ‌الیه آمده باشد ← در ترجمه قبل از مضافٌ‌الیه قید «مانند، همچون» می‌آوریم.

- اِجتَهَدَ التّلميذُ في الدّروسِ اِجتِهادَ المُعلِّمينَ ← دانش‌آموز در درس‌ها مانند معلّمان تلاش کرد!

کلمات مهم: «يَتمّ: انجام می‌شود، کامل می‌شود»، «تَوازُن الطَّبيعَة: تعادل طبیعت»، «إذا: وقتی»، «لا يَتعدّى ... تعدّي الظّالمينَ: همچون ستمگران دست‌درازی نکند» (مفعول مطلق نوعی، فعل در این‌جا به صورت التزامی ترجمه می‌شود)، «لا يَقوم بِـ: نپردازد» (چون وابسته به فعل «لا يَتعدّى» است، پس آن هم به صورت التزامی ترجمه می‌شود)، «نَشاطاتٍ: فعّالیّت‌هایی»، «تُؤدّي إلى: که منجر می‌شود» (جملهٔ وصفیه)، «الاِختِلال: به‌هم‌ریختگی»

پاسخ خیلی تشریحی بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): برقرار می‌شود (ترجمهٔ درستی برای «يَتمّ» نیست.) ـ ستمگرانه («تعدّي» مفعول مطلق نوعی است، چون «الظّالمين» مضافٌ‌الیه آن است و باید به صورت «همچون ستمگران» ترجمه شود، ولی در این گزینه به صورت حال ترجمه شده است.) ـ در طبیعت («در» اضافی است.) ـ منجر شده است («تُؤدّي» مضارع است نه ماضی.)

گزینهٔ (۲): به دست می‌آید (ترجمهٔ درستی برای «يَتمّ» نیست.) ـ انسان‌ها («الإنسان» مفرد است.) ـ دست‌درازی ننمایند («لا يَتعدّى» مفرد است نه جمع.) ـ ادامه ندهند (ترجمهٔ درستی برای «يَقوم بِـ» نیست.)

گزینهٔ (۴): سیستم طبیعت («نظامها: سیستم آن») ـ کارهایی (ترجمهٔ دقیقی برای «نشاطات» نیست.) ـ برقرار خواهد شد («يَتمّ» مضارع است نه مستقبل.)

نکته به تفاوت «قامَ» و «قامَ بِـ» توجه کنید.

قامَ ← ایستاد　　قامَ بِـ ← پرداخت، انجام داد

۸۶ عیّن الخطأ:

۱) ﴿ما الحياة الدّنيا إلّا لَعبٌ و لَهوٌ﴾: زندگی دنیوی تنها بازیچه و سرگرمی است!

۲) ﴿لا عِلمَ لنا إلّا ما علَّمتَنا﴾: هیچ دانشی نداریم مگر آن‌چه از تو آموختیم!

۳) «لا خير في قول إلّا مع الفعل»: هیچ خیری در سخنی نیست مگر همراه با عمل!

۴) ﴿لو كُنتَ فَظّاً غليظَ القَلب لَانفَضّوا من حولك﴾: اگر درشت‌خوی و سنگدل بودی قطعاً از پیرامونت پراکنده می‌شدند!

مشاوره این تست‌های چهارعبارتی دوتا سؤال از سؤالات کنکور رو شامل می‌شه که نقطه‌ضعف خیلی از داوطلب‌ها به حساب میاد. با تمرین کافی می‌شه حسابی از رقبا جلو افتاد.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ ترکیبی درس‌های ۱ و ۳ ـ صفحهٔ ۹ ـ تمرین صفحهٔ ۱۰ ـ شمارهٔ ۱ ـ صفحهٔ ۳۹ ـ تمرین صفحهٔ ۴۶ ـ شمارهٔ ۱

Hint کلمه‌ها را تک‌به‌تک و دقیقاً بررسی کن تا غلط‌ها رو بتونی ببینی.

درس Box

۱) یکی از معادل‌های «داشتن» در عربی، «لِـ + ضمیر (اسم)» است.

لي ← دارم / لَك ← داری / لَنا ← داریم

۲) «إلّا» دوتا معنا دارد:

الف) زمانی که جملهٔ قبل از آن کامل باشد، «إلّا» به صورت «مگر، جز» ترجمه می‌شود.

«رأيتُ صديقاتي في المدرسة إلّا فاطمة»: دوستانم را در مدرسه دیدم مگر فاطمه را.

ب) زمانی که جملهٔ قبل از «إلّا» کامل نباشد، «إلّا» به صورت «فقط» یا «مگر» ترجمه می‌شود.

«لا أستعينُ في أمور حياتي إلّا باللّه»:

در کارهای زندگی‌ام فقط از خداوند کمک می‌خواهم. ✓

در کارهای زندگی‌ام کمک نمی‌خواهم مگر از خداوند. ✓

۳) «لا»یی که بر سر اسمِ بدون «ال» و تنوین وارد می‌شود، «لا»ی نفی جنس و به معنای «هیچ ... نیست» است.

لا رجُلَ في الحافلةِ ← هیچ مردی در اتوبوس نیست.

۴) اگر بعد از «لو» فعل ماضی بیاید، آن فعل ماضی را می‌توان به صورت «ماضی استمراری» یا «ماضی بعید» ترجمه کرد.

﴿لو كُنتَ فَظّاً غليظَ القلبِ لَانفَضّوا من حولك﴾: اگر درشت‌خوی و سنگدل بودی قطعاً از پیرامونت پراکنده می‌شدند / پراکنده شده بودند.

کلمات مهم: «ما: نیست»، «الحياةُ الدّنيا: زندگی دنیا»، «إلّا: مگر»، «لَعبٌ و لهوٌ: بازیچه و سرگرمی»، «لا علمَ لَنا: هیچ دانشی نداریم» («لا»ی نفی جنس)، «ما عَلَّمتَنا: آن‌چه که به ما آموختی»، «لا خَيرَ في قولٍ: هیچ خیری در سخنی نیست» («لا»ی نفی جنس)، «لو كُنتَ: اگر بودی»، «فَظّاً غَليظَ القلبِ: درشت‌خوی و سنگدل»، «لَـ: قطعاً»، «اِنفَضّوا: پراکنده می‌شدند» (چون بعد از «لو» آمده است به صورت ماضی استمراری ترجمه می‌شود.)

پاسخ خیلی تشریحی خطای گزینهٔ (۲): از تو آموختیم («عَلَّمتَنا» از «عَلَّمتَ + نا» تشکیل شده، بنابراین به صورت «به ما آموختی» ترجمه می‌شود.)

۸۷ عيّن الصّحيح:

۱) هناك سمك يَدفنُ نفسه تحت الطّين أكثر من سنةٍ: یک ماهی وجود دارد که بیشتر از یک سال خودش را زیر خاک دفن می‌کند!

۲) یا ربِّ إنّك مُجيب الدّعوات فأعنّي في شدائد الحياة: پروردگارا، تو برآورندهٔ دعاها هستی، پس من را در سختی‌های زندگی یاری کن!

۳) البخيل يُحاسَب في الآخرة مُحاسبة الأغنياء: انسان خسیس را در آخرت مانند ثروتمندان محاسبه می‌کنند!

۴) إنّا لنغرس أشجاراً لكَي يأكُلَ من ثمارها الآخَرون: ما نیز باید درختانی بکاریم تا دیگران از میوهٔ آن بخورند!

مشاوره این تست‌های چهارعبارتی دوتا سؤال از سؤالات کنکور رو شامل می‌شه که نقطه‌ضعف خیلی از داوطلب‌ها به حساب میاد. با تمرین کافی می‌شه حسابی از رقبا جلو افتاد.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ درس ۵ ـ صفحه‌های ۳۹، ۶۹ و ۷۲

Hint به معلوم و مجهول بودنِ فعل‌ها و مفرد یا جمع بودنِ کلمات خوب دقّت کن!

درس Box اگر ابتدای فعل مضارع ضمّه «ـُ» داشته باشد و عین‌الفعل (دومین حرف از حروف اصلی) فتحه «ـَ» داشته باشد، مجهول است و غالباً به همراه «می‌شود» ترجمه می‌شود.

تُنتَجُ ← تولید می‌شود

کلمات مهم: «هُناك: وجود دارد»، «سَمكٌ: یک ماهی»، «يَدفنُ: دفن می‌کند»، «نفسَهُ: خودش»، «تحتَ الطّين: زیر گِل»، «أكثَر من سَنةٍ: بیشتر از یک سال»، «یا ربِّ: پروردگارا، پروردگارم»، «مُجيبُ الدَّعَواتِ: برآورندهٔ دعاها»، «أعِنّي: من را یاری کن» (أعِنْ + «ن» وقایه + ي)، «شَدائد الدَّهرِ: سختی‌های زندگی»، «يُحاسَبُ: محاسبه می‌شود» (مجهول)، «مُحاسَبَةَ الأغنياء: مانند ثروتمندان» (مفعول مطلق نوعی)، «لِنَغرس: باید بکاریم»، « لِكَي يَأكُلَ ... الآخَرونَ: تا دیگران بخورند»، «مِن ثِمارِها: از میوه‌هایش»

پاسخ خیلی تشریحی بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): خاک («الطّين» به معنای «گِل» است.)

گزینهٔ (۳): محاسبه می‌کنند («يُحاسَبُ» مجهول است ← محاسبه می‌شود.)

گزینهٔ (۴): نیز (اضافی است.) ـ میوه («ثمار» جمع است نه مفرد ← میوه‌ها.)

نکته ۱) «هُناك» وقتی در ابتدای جملهٔ اسمیه قرار بگیرد، غالباً معنای «وجود دارد، هست» می‌دهد.

هُناك سَمَك يَدفنُ نفسَه ...: یک ماهی وجود دارد که خودش را دفن می‌کند ...

۲) در ترجمهٔ امر غیرمخاطب از لفظِ «باید» استفاده می‌کنیم.

لِنَغرس ← باید بکاریم

۸۸ «آلفرد آزمایشگاه کوچکی ساخت تا آزمایش‌هایش را با پشتکار اجرا کند، ولی آن آزمایشگاه منفجر شد و برادر کوچک‌ترش کشته شد!»:

۱) بنی ألفرد لإجراء أبحاثه المختبر الصّغیر دؤوباً ولکنّ ذلك المختبر انفجر و قَتَلَ أخاه الأصغر!

۲) ألفرد صنع مختبراً صغیراً لإجراء أبحاثه مُجدّاً ولکن انفجر المختبر و یُقتل أخوه الصغیر!

۳) بنی ألفرد مختبراً صغیراً لیُجري أبحاثه دؤوباً ولکنّ المختبر انفجر و قُتل أخوه الأصغر!

۴) ألفرد الدّؤوب بنی مختبراً أصغر لیُجري الأبحاث ولکنّ ذلك المختبر انفجر و قُتل أخوه الصّغیر!

مشاوره در این مدل سؤالات به تفاوت گزینه‌ها مثل بودن یا نبودن ضمیر، جمع یا مفرد بودن کلمات، «ال» داشتن یا نداشتن اسم‌ها و ... خیلی دقّت کن!

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ درس ۲ ـ صفحهٔ ۲۰

Hint «آزمایشگاه کوچکی» معرفه‌س یا نکره؟ «کوچک‌ترش» اسم تفضیل است، برای ساخت اسم تفضیل از چه وزنی استفاده می‌کنیم؟

درس Box در زبان عربی وقتی یک اسمی ابتدا به صورت نکره بیاید، سپس همان اسم دوباره تکرار شود، همراه با «ال» می‌آید که آن «ال» به صورت «این» یا «آن» ترجمه می‌شود.

بَنی ألفرد مُختبراً صَغیراً ... ولکنّ المُختبرِانفَجَر: آلفرد آزمایشگاه کوچکی ساخت ... ولی آن آزمایشگاه منفجر شد!

پاسخ خیلی تشریحی بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): لإجراء («تا اجرا کند» فعل است نه اسم ← لِیُجریَ) ـ المُختَبر الصَّغیر («آزمایشگاه کوچکی» نکره است ← مُختبراً صَغیراً) ـ قَتَلَ أخاهُ الأصغَر (به معنای «برادر کوچک‌ترش را کُشت» است، در حالی که «کُشته شد» مجهول است ← قُتِلَ أخوهُ ... .)

گزینهٔ (۲): لِإجراء (مانند گزینهٔ (۱)) ـ یُقتَلُ («کُشته شد» ماضی است نه مضارع ← قُتِلَ.) ـ الصَّغیر («کوچک‌تر» اسم تفضیل است ← الأصغَر.)

گزینهٔ (۴): ألفرد الدَّؤوب (این یک ترکیب وصفی است، در حالی که «با پشتکار» در عبارتِ سؤال حال است ← دَوؤباً) ـ مُختبراً أصغَر («کوچکی» اسم تفضیل نیست ← مُختَبراً صَغیراً) ـ الأبحاث (ضمیر در «آزمایش‌هایش» ترجمه نشده است ← أبحاثه) ـ أخوه الصّغیر («کوچک‌ترش» اسم تفضیل است ← أخوه الأصغَر.)

۸۹ عیّن الأقرب من مفهوم الآیة الشّریفة: ﴿یا أیّها الإنسان ما غرّك بربّك الكریم﴾

۱) باز از فریب وعده دلم را شکیب داد / صد بارش آزمودم و بازم فریب داد

۲) از دورویان نتوان داشت طمع یکرنگی / بلبل آن به که فریب گل رعنا نخورد

۳) مخور فریب محبت که دوستداران را / به روزگارِ سیه‌بختی آزمودم من

۴) کشیده دارد در این دشت پرفریب عنان / که صد هزار سراب غلط‌نما این‌جاست

مشاوره سؤالات مفهوم غالباً بدون تغییر از جملات کتاب درسی طرح می‌شوند، پس باید از قبل بررسی شده باشند!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ درس ۵ ـ تمرین صفحهٔ ۷۶ ـ شمارهٔ ۳

Hint به دنبال گزینه‌ای باش که علّت فریب‌خوردن انسان را بیان می‌کنه!

پاسخ خیلی تشریحی

ترجمهٔ آیهٔ شریفه: «ای انسان چه چیزی تو را در برابر پروردگار بزرگوارت فریب داده است؟!»

مفهوم گزینهٔ (۴): دنیا پر از چیزهایی است که مانند سراب واقعی نیستند و انسان فریب آن‌ها را می‌خورد!

این گزینه با آیهٔ موردنظر قرابت دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): به تکرار فریب‌خوردن (بدون ذکر علت) اشاره دارد.

گزینهٔ (۲): تأکید بیت بر فریبنده‌بودن دورویان و لزوم هشیاری انسان است.

گزینهٔ (۳): به تجربه‌ای تلخ اشاره دارد که وعده‌های شیرین در نهایت به رنج و فریب خواهد رسید.

● اِقرأ النّصّ التّالي ثمّ أجب عن الأسئلة بما يناسب النّصّ (۹۰ - ۹٤):

الأوّل: بَعض الطُّيور قد تَلجأ إلى حِيل لِطرد مُفترسها و من هذه الحِيل أنّ أحدَ الطُّيور الّتي يشتهر بـ «الطّائر الذّكيّ» حين يَرى حيواناً مُفترساً قَريباً من عُشّه يَتظاهر بأنّ جناحه مكسور فَيتبع الحيوان المفترس هذه الفريسة و يَبتعد عن العشّ كثيراً و عندما يَتأكّد الطّائر من خداع العدوّ و ابتعاده عن عشّه و إنقاذ حياة فراخه من الموت يطير بغتةً.

الثّاني: هناك طائرٌ يُسمَّى «برناكل». يَبني عُشّه فوقَ جبال مرتفعة بعيداً عن المفترسين و عندما تَكبر فِراخه يُريد منها أن تَقفز من عُشّها المُرتفع. تَقذف الفراخ نَفسها واحداً واحداً من جَبل يَبلغ اِرتفاعه أكثر من ألف مترٍ و تَصطدم بالصّخور عدّة مرّات. يَنتظر الوالدان أسفل الجبل و يَستقبلان فراخهما. سقوط الفراخ مَشهد مُرعب جدّاً ولكن لا فرار منه لأنّه قسم من حياتها القاسية.

ترجمهٔ متن:

اوّل: برخی از پرندگان گاهی به حیله‌هایی برای طردکردن شکارچی‌هایشان پناه می‌برند. از جملهٔ این حیله‌ها این است که یکی از پرندگانی که به «پرندهٔ باهوش» مشهور است، هنگامی که حیوان درنده‌ای را نزدیک به لانه‌اش می‌بیند، تظاهر می‌کند که بالش شکسته است؛ بنابراین حیوان درنده این طعمه (شکار) را دنبال می‌کند و از لانه بسیار دور می‌شود و هنگامی که پرنده از فریب دشمن و دورشدنش از لانه‌اش و نجات‌دادنِ زندگی جوجه‌هایش از مرگ مطمئن می‌شود، ناگهان پرواز می‌کند.

دوم: پرنده‌ای وجود دارد که «برناکل» نامیده می‌شود. لانه‌اش را بالای کوه‌هایی بلند به دور از شکارچیان می‌سازد و هنگامی که جوجه‌هایش بزرگ می‌شوند از آن‌ها می‌خواهد که از لانهٔ بلندشان بپرند. جوجه‌ها یکی‌یکی خودشان را از کوهی پرت می‌کنند که ارتفاعش به بیشتر از هزار متر می‌رسد و چندین‌بار با صخره‌ها برخورد می‌کنند. پدر و مادر پایین کوه منتظر می‌مانند و از جوجه‌هایشان استقبال می‌کنند. سقوط جوجه‌ها صحنه‌ای بسیار وحشتناک است، ولی هیچ گریزی از آن نیست، زیرا قسمتی از زندگی سخت آن‌هاست.

۹۰ عيّن الصّحيح:

۱) بعض الطّيور تبني عشّها في مناطق لا يقدر المفترسون أن يقتربوا منها!

۲) فراخ برناكل تقذف أنفسها من جبل مرتفع لتفرّ من الحيوان المفترس!

۳) الطّائر الذّكيّ يُبعد الحيوان المفترس من عشّه مع أنّ جناحه مكسور!

۴) عندما تَقفز الفراخ من عُشّها المرتفع تتعلّم طريقة الطّيران و لا تصطدم بالصّخور!

مشاوره چند نکته رو مد نظر داشته باشین:
- سؤالات درک متن رو در آخر سؤالات عربی جواب بدین.
- متن رو با دقّت، ولی سریع بخونین.
- به کلماتی مانند «هیچ، همه، گاهی، اصلاً، فقط، همیشه، قطعاً، ممکنه و ... » دقّت کنین.
- در سؤالات درک مطلب برای تشخیص گزینهٔ صحیح یا خطا عجله نکنین و حتماً همهٔ گزینه‌ها رو بخونین، سپس بهترین گزینه رو انتخاب کنین.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ ترکیبی ـ صفحهٔ ۶۸ ـ التّمرين السّادس

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): برخی از پرندگان لانه‌هایشان را در منطقه‌هایی می‌سازند که شکارچیان نمی‌توانند به آن‌ها نزدیک شوند. ✓ (بله طبق متن پرنده‌ای به نام «برناکل» لانه‌اش را بالای کوه‌های مرتفع به دور از شکارچیان می‌سازد.)

گزینهٔ (۲): جوجه‌های برناکل خودشان را از کوه بلندی پرت می‌کنند تا از حیوان درّنده فرار کنند. ✗ (خیر، لانهٔ آن‌ها که دور از شکارچیان است، این کار قسمتی از زندگی سخت آن‌هاست که باید آن را انجام دهند.)

گزینهٔ (۳): پرندهٔ باهوش حیوان درّنده را از لانه‌اش دور می‌کند با این‌که بالش شکسته است. ✗ (بالش نشکسته، بلکه وانمود می‌کند که بالش شکسته است.)

گزینهٔ (۴): هنگامی که جوجه‌ها از لانهٔ مرتفعشان می‌پرند، روش پروازکردن را یاد می‌گیرند و به صخره‌ها برخورد نمی‌کنند. ✗ (طریقهٔ پرواز را می‌آموزند، ولی به صخره‌ها هم برخورد می‌کنند.)

۹۱ عيّن الصّحيح:

۱) بعد أن تتولّد فراخ برناكل يُريد منها الوالدان أن تقفز من الجبل!

۲) يتظاهر «الطّائر الذّكي» بأنّ جناحه مكسور ليُنقذ نفسه من مفترسه!

۳) عندما تصطدم الفراخ بالصّخور يقوم الوالدان بمساعدتها!

۴) نُسمّي الطائر ذكيّاً لأنّه يلجأ إلى طريق رائع لإنقاذ حياة فراخه!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ ترکیبی ـ صفحهٔ ۶۸ ـ التّمرين السّادس

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): بعد از این‌که جوجه‌های «برناکل» متولّد می‌شوند، پدر و مادر از آن‌ها می‌خواهند که از کوه بپرند. ✘ (بعد از این‌که بزرگ می‌شوند این کار را انجام می‌دهند.)

گزینهٔ (۲): پرندهٔ باهوش تظاهر می‌کند که بالش شکسته است تا خودش را از شکارچی‌اش نجات بدهد. ✘ (در واقع این کار را می‌کند تا جوجه‌هایش را از مرگ نجات دهد.)

گزینهٔ (۳): وقتی که جوجه‌ها به صخره‌ها برخورد می‌کنند، پدر و مادر به کمک‌کردن آن‌ها می‌پردازند. ✘ (خیر، پدر و مادر پایین کوه منتظر جوجه‌هایشان هستند و فقط از آن‌ها استقبال می‌کنند.)

گزینهٔ (۴): این پرنده را باهوش می‌نامیم، چون به راه جالبی برای نجات‌دادنِ زندگی جوجه‌هایش پناه می‌برد. ✓ (کاملاً درسته)

۹۲ أيّ عبارة أنسبُ للقسم الثّاني من النّصّ:

۱) الحياة مُستمرّة سواء ضحكتَ أم بَكيتَ!

۲) يرى المُتفائلُ الفرصةَ في كلّ صعوبة!

۳) عدوّ عاقل خير من صديق جاهل!

۴) مستقبلك يعتمد على ما تفعله اليوم!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ ترکیبی ـ صفحهٔ ۶۸ ـ التّمرين السّادس

پاسخ خیلی تشریحی ✔

ترجمهٔ سؤال: کدام عبارت برای قسمت دوم از متن، مناسب‌تر است؟

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): زندگی ادامه دارد فرقی ندارد بخندی یا گریه کنی!

گزینهٔ (۲): خوش‌بین فرصت را در هر سختی‌ای می‌بیند!

گزینهٔ (۳): دشمنی دانا بهتر از دوستی نادان است!

گزینهٔ (۴): آینده‌ات به آن‌چه که امروز آن را انجام می‌دهی، بستگی دارد! (کاملاً واضح است که این عبارت به قسمت دوم از متن نزدیک است، چون جوجه‌های پرندهٔ «برناکل» وقتی خودشون رو از کوه پرت می‌کردند پایین، در واقع خودشون رو برای پروازکردن در آینده آماده می‌کردند.)

●عيّن الخطأ في الإعراب و التّحليل الصّرفي (۹۳ و ۹٤):

۹۳ «يتظاهر ـ مفترساً ـ مكسور ـ يبتعد»:

۱) مُفترساً: اسم ـ مفرد مذكّر ـ اسم فاعل مأخوذ من فعل مزيد ثلاثيّ ـ نكرة ـ معرب / صفة و منصوب بالتبعيّة من موصوفها

۲) يَتظاهرُ: فعل مضارع ـ للمفرد المذكّر ـ مزيد ثلاثي (ماضيه: ظاهرَ) ـ معلوم ـ لازم / فعل و فاعل و الجملة فعليّة

۳) مكسور: اسم ـ مفرد مذكّر ـ اسم مفعول مأخوذ من فعل مجرّد ثلاثيّ ـ نكرة ـ معرب / خبر «أنّ» و مرفوع بالضمّه

۴) يَبتعد: فعل مضارع ـ للغائب ـ مزيد ثلاثي بزيادة حرفين ـ حروفه الأصليّة: «ب ع د» ـ لازم / فعل و فاعل

مشاوره در این مدل تستها حتماً دقّت کن که صحیح رو می‌خواد یا خطا رو!

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ ترکیبی ـ صفحهٔ ۶۸ ـ التّمرين السّادس

Hint اول موارد سمت راست رو بررسی کن، چون نیاز به بررسی جمله ندارن، بعد اگه سؤال حل نشد موارد سمت چپ رو بررسی کن!

درس Box

اسم فاعل و مفعولی که بر وزنِ «فاعِل» و «مَفعول» باشند، از فعل و مصدر ثلاثی مجرّد ساخته شده‌اند.

- ناصِر (اسم فاعل) ← از فعلِ «نَصَرَ» و مصدر «نُصرَة»
- مَنصور (اسم مفعول) ← از فعلِ«نَصَرَ» و مصدر «نُصرَة»

اسم فاعل و مفعولی که از ساختارِ «مُـ ... ـِ» و «مُـ ...ـَ» ساخته شده باشند، از فعل و مصدر ثلاثی مزید گرفته شده‌اند.

- مُؤمِن (اسم فاعل) ← از فعلِ «آمَنَ» و مصدر «إيمان»
- مُقَدَّر (اسم مفعول) ← از فعلِ «قَدَّرَ» و مصدر «تَقدير»

پاسخ خیلی تشریحی خطای گزینهٔ (۲): ماضیه: ظاهَرَ («يَتَظاهَرُ» بر وزنِ «يَتَفاعَلُ» مضارعِ باب «تَفاعُل» است، پس ماضیِ آن بر وزنِ «تَفاعَلَ»، «تَظاهَرَ» می‌باشد.)

۹۴ «یُسمَّی ـ ارتفاع ـ یَنتظر ـ مَشهد»:

۱) یُسمَّی: فعل مضارع ـ للغائب ـ مزید ثلاثي علی وزن «یُفعّل» ـ معرب ـ مجهول / فعل مع نائب فاعله جملةٌ وصفیّةٌ

۲) اِرتفاع: مفرد مذکّر ـ مصدر مزید ثلاثيّ ـ ماضیه: اِرتفعَ ـ مُضارعه: یَرتَفع ـ معرب / فاعل و مرفوع

۳) یَنتظِر: فعل مضارع ـ للمفرد الغائب ـ مزید ثلاثي من باب انفعال ـ معلوم / فعل و فاعله «الوالدان»

۴) مَشهد: مفرد مذکّر (جمعه: مَشاهِد) ـ اسم مکان ـ معرب ـ نکرة / خبر و مرفوع بالضّمه

مشاوره در این مدل تست‌ها حتماً دقّت کن که صحیح رو می‌خواد یا خطا رو!

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ ترکیبی ـ صفحهٔ ۶۸ ـ التّمرین السّادس

Hint اول موارد سمت راست رو بررسی کن، چون نیاز به بررسی جمله ندارن، بعد اگه سؤال حل نشد موارد سمت چپ رو بررسی کن!

درس Box وقتی حرف دوم و سوم فعلی «نتـ» باشد غالباً آن فعل از بابِ «اِفتِعال» است.

- یَنتظِرُ ← از باب اِفتِعال
- یَنتَخِبُ ← از باب اِفتِعال

پاسخ خیلی تشریحی خطای گزینهٔ (۳): من باب اِنفِعال (حروف اصلی «یَنتَظِرُ»، «ن ظ ر» می‌باشد، پس این فعل بر وزنِ «یَفتَعِلُ» از بابِ «اِفتِعال» است.)

نکته اسم‌های مکان بر وزنِ «مَفاعِل» جمع بسته می‌شوند.

- مَطعَم (رستوران) ← مَطاعِم
- مَدرَسَة ← مَدارِس

● عیّن الجواب الصّحیح للأسئلة التّالیة (۹۵ - ۱۰۰):

۹۵ عیّن الخطأ في ضبط حرکات الحروف:

۱) شَجَّعَ النَّبيُّ (ص) قُوماً یَتَعَلِّمونَ و یُعَلِّمونَ الجاهِلَ!

۲) یا أیُّها المُؤمِنُ؛ لا شَيءَ أجمَلُ مِنَ العَفوِ عِندَ القُدرَةِ!

۳) إنَّ القَلبَ یَموتُ کَالزَّرعِ إذا کَثُرَ عَلَیهِ الماءُ!

۴) إعلَموا أنَّ حَوائِجَ النّاسِ إلَیکُم مِن نِعَمِ اللّهِ عَلَیکُم!

مشاوره در این‌گونه تست‌ها باید ابتدا سراغ وزن فعل‌ها و مصدرهای مزید و حرکت «ن» در آخر جمع‌های مذکّر سالم و مثنّی رفت، بعد به اسم تفضیل‌ها، اسم فاعل‌ها و اسم مفعول‌ها و در نهایت به فعل‌های مجهول دقّت کرد!

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ درس ۱ ـ تمرین صفحهٔ ۱۲ ـ شمارهٔ ۵ / تمرین صفحهٔ ۱۳ ـ شمارهٔ ۶ / تمرین صفحهٔ ۱۷ ـ شمارهٔ ۱ / تمرین صفحهٔ ۴۷ ـ شمارهٔ ۲

Hint به نگارش صحیح کلمات و وزن افعال دقّت کن!

پاسخ خیلی تشریحی خطاهای گزینهٔ (۱): قُوماً (نگارش صحیح این کلمه «قَوم» است.) ـ یَتَعَلِّمونَ (این فعل بر وزنِ «یَتَفَعَّلونَ» از بابِ «تَفَعُّل» است ← یَتَعَلَّمون.)

۹۶ عيّن ما فيه الرّجاء لوقوع أمر:

۱) ﴿قال أعلَم أنّ الله على كلّ شيء قدير﴾

۲) كأنّ إرضاءَ جميع النّاس غايةٌ لا تُدرك!

۳) ﴿إنّا جعلناهُ قرآناً عربيّاً لعلّكم تعقلون﴾

۴) ﴿هذا يوم البعث و لكنّكم كُنتم لا تعلمون﴾

مشاوره کاربرد حروف مشبّهة بالفعل از سؤالات پرتکرار در کنکوره!

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ درس ۱ ـ صفحهٔ ۶

Hint کدوم‌یک از حروف مشبّهة به امیدواری دلالت داره؟

درس Box

کاربرد حروف مشبّهة بالفعل:

إنَّ: (قطعاً) تأکید بر کلّ جملهٔ اسمیه بعد از خود / رفع شک	لکنَّ: (اما) تکمیل معنای جمله قبل از خود/ رفع ابهام از آن
أنَّ: (که) ربط‌دادن و وصل‌کردن دو جمله	لیتَ: (کاش) بیان آرزوی غیر ممکن/ ناامیدی/ حسرت
کَأنَّ: (گویا) تشبیه/ تخمین و حدس و گمان/ بیان شک	لَعَلَّ: (شاید) بیان امیدواری/ بیان شک

پاسخ خیلی تشریحی سؤال از ما گزینه‌ای را می‌خواهد که در آن رجاء و امیدواری به کار رفته باشد.

در گزینهٔ (۳)، «لَعَلَّ: شاید» به کار رفته، پس این گزینه صحیح است.

ترجمه: «همانا ما آن را قرآنی عربی قرار دادیم، شاید که شما بیندیشید!»

۹۷ عیّن ما جاءت فیه «الحال» من نوعین:

۱) تجتهد الطّالبة في أداء واجباتها راضية و تُساعد أُمّها!

۲) مَن أذنبَ و هو يَضحكُ دخل النّار باكياً!

۳) لا تَكُن كذّاباً و أنت تعلم أنّ النّاس لا يحبّون الكاذبين!

۴) عند وقوع مصائب عظيمة تذهب العداوة سريعة!

مشاوره سؤالات مربوط به حال رو معمولاً با صفت و خبر افعال ناقصه ترکیب می‌کنن که شما باید حال رو از میون این‌ها تشخیص بدین!

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ درس ۲ ـ صفحهٔ ۳۵

Hint حواست باشه کلمه‌ای که به عنوان حال مفرد انتخاب می‌کنی خبر فعل ناقص نباشه، در ضمن بعد از «و» حالیه مبتدا و خبر اومده باشه!

درس Box

ما دو نوع حال داریم:

الف) **حال از نوع اسم**: اسمی است نکره و منصوب که حالت یک اسم معرفه را بیان می‌کند و اغلب معنای وصفی دارد.

رأیتُ المعلّمَ ضاحکاً: معلّم را خندان دیدم.

ب) **حال جمله**: این نوع از حال همراه حرف «وَ» می‌آید که بعد از آن مبتدا و خبر قرار می‌گیرد.

رأیتُ المعلّمَ و هو یضحکُ: معلّم را دیدم در حالی که می‌خندید.

پاسخ خیلی تشریحی در گزینهٔ (۲) «هو یَضحَكُ» جملهٔ حالیه است که بعد «و» حالیه آمده و «باکیاً» حال مفرد است، پس این گزینه هر دو نوع حال را دارد.

ترجمه: «هرکس گناه کند در حالی که می‌خندد، گریان وارد آتش می‌شود!»

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): «راضیةً» حال مفرد است، ولی دقّت کنید که جمله «تُساعد أُمَّها» جملهٔ حالیه نیست؛ چون بعد از «وَ» جملهٔ اسمیه نیامده است.

ترجمه: «دانش‌آموز در انجام تکالیفش خشنود تلاش می‌کند و به مادرش کمک می‌کند!»

گزینهٔ (۳): «کَذّاباً» خبرِ «لا تَکُن» می‌باشد و «أنت تعلم» جملهٔ حالیه است که بعد از «و» حالیه آمده است.

ترجمه: «دروغگو نباش درحالی‌که تو می‌دانی که مردم دروغگویان را دوست ندارند!»

گزینهٔ (۴): «سَریعةً» حال از نوع مفرد است، ولی در این گزینه اصلاً «واوی» وجود ندارد که جملهٔ حالیه هم داشته باشیم.

ترجمه: «هنگام وقوع سختی‌های بزرگ، دشمنی به سرعت از بین می‌رود!»

۹۸ «حلَّ أصدقائي المسائل الصّعبة إلّا .....!» عيّن المناسب للفراغ لتكون «المسائل» مستثنی‌منه:

۱) حامداً

۲) اثنين منهم

۳) أصعبها

۴) في امتحان الرّياضيّات

مشاوره در اسلوب استثنا، مهم‌ترین مسئله تشخیص مستثنی‌منه است!

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ درس ۳ ـ تمرین صفحهٔ ۴۴ ـ شمارهٔ ۷

Hint حواست باشه که «مسائل» جمع غیرعاقله!

پاسخ خیلی تشریحی ✔ بررسی گزینه‌ها:

اگر قرار است که «المَسائل» مستثنی‌منه باشد:

گزینهٔ (۱): «حامداً» نمی‌تواند مستثنی باشد، چون از لحاظ مفهومی «حامداً» را نمی‌توانیم از «المَسائل» جدا کنیم. در واقع اگر «أصدقائي» مستثنی‌منه بود، آن وقت «حامداً» می‌توانست مستثنی باشد.

گزینهٔ (۲): ضمیرِ «هم» در «اِثنَینِ منهم» به ما می‌فهماند که این گزینه هم نمی‌تواند به عنوان مستثنی قرار بگیرد، چون «المَسائل» جمع غیرعاقل است، باید به صورت «اِثنَینِ منها» به کار می‌رفت.

گزینهٔ (۳): هم از لحاظ مفهوم و هم از لحاظ قواعد این گزینه کاملاً صحیح است. ضمیرِ «ها» که مفرد مؤنّث است با «المَسائل» مطابقت دارد.

ترجمه: «دوستانم مسأله‌های سخت را حل کردند به‌جز سخت‌ترین آن‌ها را!»

نکته حواستان باشد که برای جمع غیرعاقل ضمیر به صورت مفرد مؤنّث می‌آید!

گزینهٔ (۴): از لحاظ مفهوم این گزینه نمی‌تواند صحیح باشد، چون «في امتحان الرّياضيّات» را نمی‌توانیم از «المَسائل» جدا کنیم.

۹۹ عیّن ما لیس فیه التّأکید علی وقوع الفعل:

۱) ﴿إنّا نحنُ نزّلنا علیك القرآن تنزیلاً﴾

۲) الإنسان یَظلم البیئة بأفعاله المخرّبة ظلماً واسعاً!

۳) اِقرأ هذه الرّسالة قراءة ثمّ اکتُب جواباً لها!

۴) لِیهتمّ المواطنون بنظافة الطبیعة اهتماماً و یُحافظوا علیها!

مشاوره در سؤالات مفعول مطلق معمولاً فهمیدن صورت سؤال مهم‌تر از گزینه‌هاست!

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ درس ۴ ـ صفحه‌های ۵۹ و ۶۰

Hint تأکید بر وقوع فعل چطور اتّفاق می‌افته؟

درس Box تأکید بر وقوع فعل با مفعول مطلق تأکیدی اتّفاق می‌اُفتد.

مفعول مطلق تأکیدی: وقتی مصدر فعلِ جمله بدون صفت یا مضافٌ‌الیه بیاید، در واقع بر روی فعل جمله تأکید می‌کنیم که در ترجمه آن از الفاظی مانند «حتماً، قطعاً، بی‌شک، بی‌گمان و ...» برسرِ فعلِ جمله استفاده می‌شود:

قرأ کتابَ القصّةِ قراءةً: کتاب قصّه را قطعاً خواند.

پاسخ خیلی تشریحی «ظُلماً» مفعول مطلق است، ولی حواستان باشد که چون صفت (واسِعاً) دارد، پس مفعول مطلق نوعی است نه تأکیدی و بر روی فعل جمله تأکید نمی‌کند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): «تَنزیلاً» مصدرِ فعلِ «نَزَّلْنا» است و مفعول مطلق تأکیدی است، چون بعد از آن هیچ صفت یا مضافٌ‌الیهی نیامده است، پس تأکید بر وقوع فعل اتّفاق اُفتاده است.

گزینهٔ (۳): «قراءةً» مصدرِ فعلِ «اِقرأ» است و مفعول مطلق تأکیدی است، چون بعد از آن هیچ صفت یا مضافٌ‌الیهی نیامده است، پس تأکید بر وقوع فعل اتّفاق افتاده است. دقّت کنید که بعد از «ثُمَّ» یک جملهٔ جدید شروع شده و به اشتباه آن را به عنوان جملهٔ وصفیّه در نظر نگیرید.

گزینهٔ (۴): «اِهتِماماً» مصدرِ فعلِ «یَهتمّ» است و مفعول مطلق تأکیدی است، چون بعد از آن هیچ صفت یا مضافٌ‌الیهی نیامده است، پس تأکید بر وقوع فعل اتّفاق افتاده است. دقّت کنید که بعد از «وَ» یک جملهٔ جدید شروع شده و به اشتباه آن را به عنوان جملهٔ وصفیّه در نظر نگیرید.

۱۰۰ عيّن ما حُذفت فيه أداة النّداء:

۱) ربّنا إن لا يُعاملنا بفضله فسوف نكون من الخاسرين!

۲) ربّنا أرسَل علينا الأنبياءَ ليهدينا إلى الصّراط المستقيم!

۳) ربّنا كيف نَتحمّل عذاب يوم القيامة و نحن نرجو فضلك!

۴) ربّنا خلقنا من الطّين و رزقنا من الطيّبات و نصرنا في الصّعاب!

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی ۱۲ ـ درس ۵ ـ صفحهٔ ۷۴

Hint ببین در کدوم گزینه فعل یا ضمیر مخاطب به کار رفته!

درس Box هرگاه در جمله فعل مخاطب یا ضمیر مخاطب داشته باشیم و یا این‌که جمله سؤالی باشد، متوجّه می‌شویم که اسمی که در ابتدای عبارت قرار گرفته مناداست که مورد خطاب قرار گرفته است.

ربّنا نسألُك أن تُساعدنا في أُمورِنا ← پروردگارا، از تو می‌خواهیم که در کارهایمان به ما کمک کنی! (ربَّنا: منادی)

پاسخ خیلی تشریحی گزینهٔ (۳): ترجمه: «پروردگارا، چگونه عذاب روز قیامت را تحمّل کنیم درحالی‌که ما به بخشش تو امید داریم!»

هم از «کیفَ» که عبارت را سؤالی می‌کند و هم از ضمیرِ «ك» در «فضلك» متوجّه می‌شویم که «رَبَّنا» مناداست.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): ترجمه: «پروردگار ما، اگر با ما با بخشش خود رفتار نکند، به زودی از زیانکاران خواهیم بود!»

گزینهٔ (۲): ترجمه: «پروردگار ما پیامبران را برای ما فرستاد تا ما را به راه مستقیم هدایت کند!»

گزینهٔ (۴): ترجمه: «پروردگار ما، ما را از گِل آفرید و به ما از پاکی‌ها روزی داد و ما را در سختی‌ها یاری کرد!»

همان‌طور که می‌بینید در هیچ‌کدام از این سه گزینه نه فعل و ضمیر مخاطب به کار رفته و نه عبارت سؤالی است.

۱۰۱ **کدام گزینه اطلاعات درستی را دربارهٔ وضعیت باستان‌شناسی در ایران در عصر قاجار ارائه می‌دهد؟**

۱) گسترش یافت و در نتیجهٔ آن کتیبه‌های بیستون و طاق‌بستان کشف شد.

۲) با محدودیت مواجه شد و تأثیر کمی بر تاریخ و تاریخ‌نگاری داشت.

۳) گسترش یافت و اطلاعات جدیدی را دربارهٔ تاریخ ایران در اختیار مورخان قرار داد.

۴) با محدودیت مواجه شد و فعالیت‌های آن به دانشگاه محدود شد.

مشاوره این سؤال با تمرکز بر سؤال ۱۱ امتحان نهایی ۱۴۰۳ طرح شده. یادتون باشه که توی امتحانات نهایی، نتایج یک رخداد، همیشه مهمه و ممکنه ازش سؤال بیاد.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۱ ـ صفحهٔ ۴

Hint کشفیات باستان‌شناسی در دورهٔ قاجار گسترش یافت.

پاسخ خیلی تشریحی با گسترش فعالیت علمی شرق‌شناسان، کتیبه‌های بیستون و طاق‌بستان رمزگشایی شد و اطلاعات جدیدی دربارهٔ تاریخ ایران به دست آمد. گسترش کشفیات باستان‌شناسی در ایران، منابع نوینی را پیش روی مورخان قرار داد و زمینهٔ تحولی عمیق و اساسی را در تاریخ‌نگاری فراهم آورد.

گول نخوری کتیبه‌های بیستون و طاق‌بستان در این زمان رمزگشایی شد نه این‌که کشف شده باشد.

۱۰۲ کدام گزینه اطلاعات درستی دربارهٔ نتایج انقلاب بزرگ فرانسه ارائه می‌دهد؟

۱) ناپلئون بناپارت به دست معترضان خشمگین به قتل رسید.

۲) دولت‌های اروپایی با فرانسه وارد جنگ شدند.

۳) با عنوان انقلاب باشکوه، فاصلهٔ طبقاتی را افزایش داد.

۴) نظام مشروطهٔ سلطنتی جایگزین نظام جمهوری شد.

مشاوره سؤالات آخر هر درس می‌تونه بهمون کمک کنه که مطالب مهم‌تر رو پیدا کنیم. مثلاً «پرسش‌های نمونه» در درس دوم، از آثار سیاسی و اجتماعی عصر افشاریه و زندیه، اقدامات نادر، انقلاب بزرگ فرانسه و انقلاب باشکوه انگلستان پرسیده. شاید الان فرصت خوبی باشه که یک دور این مطالب رو مرور کنید.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۲ ـ تمرین صفحهٔ ۳۱ ـ سؤال ۵

پاسخ خیلی تشریحی اعدام لویی شانزدهم (پادشاه فرانسه) و ماری‌آنتوانت و بسیاری از مخالفان با گیوتین و هم‌چنین افکار و شعارهای آزادی‌خواهانهٔ انقلابیون موجب ترس و خشم دولت‌ها در اروپا شد. در نتیجه، آن‌ها با فرانسه وارد جنگ شدند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): طی جنگ‌های فرانسه با کشورهای اروپایی یکی از فرماندهان ارتش فرانسه به نام ناپلئون بناپارت با پیروزی‌های درخشانی که به دست آورد، مشهور شد. او با اجرای یک کودتا به قدرت دست یافت (۱۷۹۹م.) و سپس به عنوان امپراتور فرانسه انتخاب شد.

گزینهٔ (۳): انقلاب باشکوه در تاریخ انگلستان اتفاق افتاده است که در نتیجهٔ آن منشأ الهی سلطنت نفی و مجلس منشأ قدرت و تعیین‌کنندهٔ اختیارات پادشاه شناخته شد.

گزینهٔ (۴): در ۱۴ ژوئیهٔ ۱۷۸۹م. (۱۱۶۸ ش.) مردم اغلب بینوا و خشمگین پاریس با حمله به زندان باستیل، انقلاب خود را آغاز کردند. انقلابیون سرانجام لویی شانزدهم، پادشاه مستبد فرانسه را وادار به امضای قانون اساسی جدید و پذیرش نظام مشروطهٔ سلطنتی کردند. مدتی بعد، انقلابیون تندرو، پادشاه را عزل و نظام جمهوری را برقرار کردند.

۱۰۳ کدام گزینه جاهای خالی زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

«در زمان ....., دو دوره جنگ بین ایران و روسیه، به فرماندهی ..... در گرفت که به ..... ایران انجامید.»

۱) ناصرالدین‌شاه ـ آصف‌الدوله ـ پیروزی
۲) فتحعلی‌شاه ـ آصف‌الدوله ـ شکست
۳) ناصرالدین‌شاه ـ عباس‌میرزا ـ پیروزی
۴) فتحعلی‌شاه ـ عباس‌میرزا ـ شکست

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۳ ـ صفحهٔ ۴۲

درس Box

جنگ‌های ایران و روس

- دور اول
  - بازهٔ زمانی جنگ: ۱۲۱۸ ـ ۱۲۲۸ ق. یا ۱۸۰۳ ـ۱۸۱۳ م. ـ حدود ۱۰سال
  - فرماندهٔ سپاه ایران: عباس‌میرزا
  - نتیجهٔ جنگ: پیروزی روسیه یا شکست ایران
  - دلایل شکست ایران
    - عدم توازن قدرت نظامی و اقتصادی دو کشور
    - ضعف سیاسی حکومت قاجار
    - پیمان‌شکنی دولت‌های فرانسه و انگلستان
  - قرارداد منعقدشده: معاهدهٔ گلستان
- دور دوم
  - بازهٔ زمانی جنگ: ۱۲۴۱ ـ ۱۲۴۳ ق. یا ۱۸۲۶ ـ ۱۸۲۸ م. ـ حدود ۲ سال
  - فرماندهٔ سپاه ایران: عباس‌میرزا (*مانند دور اول*)
  - دلایل شروع جنگ
    - مشخص‌نبودن خطوط مرزی در عهدنامهٔ گلستان و ادعاهای ارضی جدید روس‌ها
    - فریاد کمک‌خواهی مردم مسلمان مناطقی که به واسطهٔ معاهدهٔ گلستان تحت سلطهٔ روس‌ها قرار گرفته بودند.
  - نتیجهٔ جنگ: پیروزی روسیه یا شکست ایران (*مانند دور اول*)
  - دلایل شکست ایران
    - خودداری انگلستان از کمک مالی و نظامی به ایران
    - ناتوانی فتحعلی‌شاه در تأمین تدارکات سپاه
    - بی‌کفایتی برخی فرماندهان مانند آصف‌الدوله
    - اعتماد به وعده‌ها و قدرت خارجی
  - قرارداد منعقدشده: معاهدهٔ ترکمانچای

پاسخ خیلی تشریحی در زمان حکومت **فتحعلی‌شاه قاجار** و پس از آن که حاکم گرجستان خود را تحت حمایت دولت روسیه قرار داد، روس‌ها به منطقهٔ قفقاز لشکرکشی کردند و گرجستان را تصرف کردند. این اقدام سرآغاز جنگ‌های ایران و روسیه به حساب می‌آید. فرماندهٔ سپاه ایران در هر دو دور جنگ‌ها، که به **شکست ایران** منجر شد، **عباس‌میرزا بود.**

۱۰۴ کدام مورد دربارهٔ ویژگی معماری دورهٔ قاجاریه درست است؟

۱) رشد معماری در این دوره مانند دورهٔ پس از سقوط صفویان تداوم داشت.

۲) بناهایی با عنوان «کلاه فرنگی» که ترکیبی از عناصر معماری ایرانی و اروپایی بود، در این عصر رواج یافت.

۳) در نتیجهٔ ورود معماری اروپایی، مظاهر تمدن جدید غربی مانند تلگراف، تلفن، پست و بانک نیز در ایران رواج یافت.

۴) اصول سنتی معماری ایرانی هم‌چنان در این دوره حفظ شد و از مصادیق آن می‌توان به کاخ شمس‌العماره اشاره کرد.

مشاوره یکی از مباحث مهمی که همیشه مورد مقایسه قرار می‌گیره، مقایسهٔ وضعیت ابعاد گوناگون جامعه در عصر «صفوی»، «افشاریه»، «زندیه» و «قاجاریه» است. این مورد از چشم طراحان امتحان نهایی ۱۴۰۳ هم دور نمونده و یکی از سؤالات تیپ مقایسه، به این مبحث اختصاص داشت. برای پاسخ‌گویی به این سؤالات، باید ویژگی‌های هر دوره رو خوب بدونید تا دچار اشتباه نشید. ما تو سؤالات آزمون‌های قبل هم خیلی سؤالات مقایسه‌ای از این قسمت داشتیم که مرورش خالی از لطف نیست.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ ترکیبی ـ درس‌های ۲ و ۴ ـ صفحه‌های ۲۴ و ۶۰

درس Box

کاخ شمس‌العماره
- از جمله بناهای کارت‌پستالی
- واقع در مجموعهٔ کاخ گلستان
- ساخته‌شده به دستور ناصرالدین‌شاه در سال ۱۲۸۰ ق.
- تلفیق عناصر معماری فرنگی با معماری ایرانی

پاسخ خیلی تشریحی

پس از سقوط صفویان، با وجود شرایط موجود در عصر افشاریه و زندیه، امکان رشد و ترقی هنر و معماری دور از انتظار بود. با این حال در زمان حکومت نادرشاه و دورهٔ استقرار کریم‌خان زند در شیراز، اقدامات قابل توجهی صورت گرفت. سنت معماری ایرانی اسلامی که در دوران سلجوقی، تیموری و صفویان درخشش بی‌نظیری داشت، در عصر قاجار با توجه به شرایط اقلیمی و آب‌وهوایی و نوع مصالح ساختمانی ادامه یافت. *پس معماری از زمان صفویه و افشاریه و زندیه تا عصر قاجار، مسیر پررشدی رو پشت سر گذاشت.*

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): کلاه فرنگی نوعی از بناها با کاربرد تفریحی بود که در دورهٔ زندیه گسترش یافت. در عصر قاجار، بسیاری از معماران به سفارش دربار و ثروتمندان با استفاده از برخی عناصر **معماری** فرنگی و ترکیب آن با معماری ایرانی، سبکی از معماری را به وجود آوردند که در آن عناصر و ویژگی‌های معماری ایرانی و اروپایی تلفیق شده بود. این بناها به بناهای کارت پستالی معروف شد.

نکته کلاه فرنگی بنایی کوچک و گاهی تزیینی بود که در وسط باغ‌ها یا تفریحگاه‌ها ساخته می‌شد.

گزینهٔ (۳): ورود مظاهر جدید تمدن مانند تلگراف، پست، تلفن، بانک، روزنامه و تئاتر نیز در گسترش سبک معماری اروپایی در ایران مؤثر بود. *(علت و معلول جابه‌جا اومده)*

گزینهٔ (۴): با وجود تأثیر و نفوذ سبک‌های فرنگی بر عناصر معماری ایرانی، بسیاری از معماران می‌کوشیدند در ساخت بناها قواعد و اصول معماری سنتی ایرانی را هم‌چنان حفظ و پاسداری کنند. برای نمونه می‌توان به خانه‌هایی اشاره کرد که در برخی از شهرها به صورت مجلل و باشکوهی ساخته شدند، مثل خانهٔ بروجردی‌ها در کاشان.

نکته کاخ شمس‌العماره، نمونه‌ای از بناهای کارت پستالی بود که به تقلید از معماری اروپایی ساخته شده است.

۱۰۵ موارد کدام گزینه مصداقی از رویدادهای دور دوم مشروطه در ایران هستند؟

الف) تقی‌زاده که در جریان دور اول مشروطه به سفارت انگلیس پناهنده شده بود، در دور دوم آن، در مجلس قدرت گرفت.

ب) مجلس شورای ملی که در دورهٔ سوم خود قرار داشت، فاقد ابزارهای لازم برای ادارهٔ کشور و سروسامان‌دادن به امور بود.

ج) چندین کارشناس آمریکایی و سوئدی به ترتیب برای اصلاح امور اداری و امور نظامی، با امتیاز معافیت‌های گمرکی، استخدام شدند.

د) نخست‌وزیر ایران در زمان احمدشاه، برای جلوگیری از اشغال پایتخت، تسلیم تهدیدات روسیه شد و مجلس را منحل کرد.

۱) الف ـ ب
۲) الف ـ د
۳) ب ـ ج
۴) ب ـ د

مشاوره ویژگی‌های بارز دور دوم مشروطه، از جمله سؤالات مربوط به تیپ توصیف و فهرست‌بندی امتحان نهایی ۱۴۰۳ بود. حتماً اتفاقات مربوط به دور اول و دور دوم مشروطه رو از هم تفکیک کنید و به شکل مقایسه‌ای اون‌ها رو بخونید.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۵ ـ صفحه‌های ۷۲ و ۷۶

پاسخ خیلی تشریحی

پس از به توپ بسته‌شدن مجلس، بعضی از نمایندگان که مورد تعقیب قرار گرفته بودند (از جمله تقی‌زاده)، به سفارت انگلیس پناه بردند. پس از آن که دولت جدید تشکیل شد و جمعی از مستبدان و مرتجعان به وزارت و حکمرانی و سایر مقام‌های‌دولتی رسیدند، آتش خشم مشروطه‌خواهان تبریز شعله‌ور شد و ناخرسندی آنان علنی شد. افرادی نظیر ستارخان، باقرخان و جمعی از طرفداران مشروطه که برای نهضت فداکاری و مجاهدت کرده بودند، هنگامی که دیدند مستبدان دورهٔ استبداد و دشمنان دیروز مشروطه، دوباره زمامدار مملکت شدند، بسیار ناخشنود و معترض بودند. آن‌ها هم‌چنین خواستار اخراج افراد تندرو و افراطی نظیر تقی‌زاده از مجلس بودند. (درستی الف)

در دور دوم مشروطه و پس از فتح تهران، مجلسی فوق‌العاده، مرکب از سران و رؤسای مجاهدان، شاهزادگان، اعیان و وکلای سابق مجلس شورای ملی، تشکیل شد و به اتفاق آرا، محمدعلی‌شاه از سلطنت خلع و پسر دوازده‌سالهٔ او، احمدمیرزای ولیعهد، به مقام سلطنت برگزیده شد.

روسیه در واکنش به اقدامات اصلاحی کارشناسان آمریکایی و سوئدی، ایران را تهدید کرد که اگر ظرف ۴۸ ساعت آینده به خواسته‌هایش عمل نشود، به اشغال ایران خواهد پرداخت. با به پایان رسیدن مهلت ۴۸ ساعته، روسیه بلافاصله نیروهای خود را به خاک ایران اعزام کرد. اخطار روسیه، بحرانی بزرگ در کشور ایجاد کرد. بین مجلس و دولت، بر سر پذیرفتن یا ردکردن آن، اختلاف افتاد. هیجان عمومی و احساسات مردمی اوج گرفت. مجلس، اخطار روسیه را رد کرد، ولی نخست‌وزیر ایران، از ترس اشغال پایتخت، تسلیم شد و مجلس شورای ملی را منحل کرد. (درستی د)

بررسی عبارت‌های نادرست:

ب) دورهٔ دوم مشروطه مصادف با دورهٔ دوم مجلس شورای ملی بود.

ج) برای حل این مشکلات مجلس تصمیم گرفت عده‌ای کارشناس از کشورهای دیگر استخدام کند؛ چندین کارشناس آمریکایی برای اصلاح امور اداری ـ مالی و تعدادی کارشناس نظامی سوئدی برای تأسیس نیروی ژاندارمری استخدام شدند.

گول نخوری در عصر افشار و زند نمایندگانی از بعضی کشورهای اروپایی به ایران آمدند. نادر برای انگلیسی‌ها معافیت‌های گمرکی در نظر گرفت و درصدد برآمد از دانش آنان در زمینهٔ تأسیس نیروی دریایی در دریای خزر و خلیج فارس بهره ببرد.

۱۰۶ در چه تعداد از موارد زیر، رابطهٔ علت و معلولی به درستی رعایت شده است؟

الف) ترجمهٔ آثار اروپایی به فارسی ← آشنایی با بینش و روش مورخان اروپایی

ب) دستیابی فرانسه به هند از طریق ایران ← ارسال نمایندگان به ایران برای برقراری ارتباط

ج) حمایت از اقلیت‌های قومی و مذهبی ← دخالت کشورهای اروپایی در امور بالکان

د) بحران‌های سیاسی و نظامی پس از سقوط صفویه ← رکود اقتصادی ایران در عرصهٔ تولید

ه) نادیده‌گرفتن حقوق مادی مردم ایران ← مخالفت مجلس شورای ملی با قرارداد گس ـ گلشاییان در مجلس پانزدهم

و) تسخیر سفارت آمریکا در تهران توسط دانشجویان ← تداوم دشمنی‌های آمریکا علیه انقلاب اسلامی

ز) مسائل و مشکلات اقتصادی بین دو جنگ جهانی ← روی کار آمدن حکومت‌های دیکتاتوری

۱) پنج ۲) چهار ۳) شش ۴) سه

مشاوره بحث علت و معلول‌ها همیشه توی تاریخ مهمه. توی امتحان نهایی هم که ازش سؤال داشتیم. در کنار علت و معلول، ترتیب یک فرایند رو هم حتماً یاد بگیرید چون ممکنه سؤالات به اون سمت هم بره. راستی حواستون باشه که چیا بهانه است و چیا علت اصلی!

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ ترکیبی ـ درس‌های ۱، ۳، ۴، ۶، ۸، ۹ و ۱۱ ـ صفحه‌های ۳، ۴۵، ۴۶، ۴۹، ۸۳، ۱۰۰، ۱۱۸ و ۱۴۲

پاسخ خیلی تشریحی بررسی عبارت‌ها:

الف) در دورهٔ ریاست محمدحسن‌خان اعتمادالسلطنه بر دارالترجمه (در عهد ناصرالدین‌شاه) نوشته‌های تاریخی بخش قابل توجهی از نخستین آثار ترجمه‌شده از زبان‌های اروپایی به زبان فارسی را تشکیل می‌دادند و ترجمهٔ آن‌ها، تأثیر به‌سزایی در آشنایی نویسندگان و مورخان ایرانی با بینش و روش مورخان اروپایی داشت. (درست)

ب) ناپلئون که سیاست توسعه‌طلبانه‌ای را در اروپا و جهان دنبال می‌کرد، با مانع بزرگی چون انگلستان روبه‌رو بود؛ بنابراین تصمیم گرفت رقیب خود را با هجوم به مستعمراتش (همچون هند) از پای درآورد. از آن‌جا که ایران مناسب‌ترین راه دستیابی ناپلئون به هند بود، نمایندگان او یکی پس از دیگری راهی دربار قاجار شدند. (درست)

ج) *بهانه و علت اصلی فرق می‌کنه*؛ از قرن هجدهم، هم‌زمان با کاهش قدرت امپراتوری عثمانی، دخالت کشورهای اروپایی در بالکان به **بهانهٔ** (نه علت اصلی) حمایت از این اقلیت‌ها افزایش یافت. (نادرست)

نکته علت اصلی توسعهٔ مناطق تحت نفوذ توسط روسیه و کشورهای اروپایی بود.

د) با سقوط صفویان و آغاز بحران‌های شدید سیاسی و نظامی، ایران در عرصهٔ اقتصادی و تولید دچار رکود فراوانی شد. (درست)

ه) *از نظر محتوایی درست نیست*؛ رابطهٔ علت و معلولی درست است، اما این مسئله مربوط به مجلس شانزدهم است نه پانزدهم. (نادرست)

و) *علت و معلول برعکس اومده*؛ در زمان تدوین قانون اساسی، دانشجویان موسوم به پیرو خط امام در ۱۳ آبان ۱۳۵۸ سفارت آمریکا را در تهران تسخیر کردند. آنان علت این اقدام را تداوم دشمنی‌ها و توطئه‌های دولت آمریکا علیه انقلاب اسلامی و دخالت در امور داخلی ایران از جمله اجازهٔ ورود به محمدرضاشاه پهلوی برای سفر به آن کشور اعلام کردند. (نادرست)

ز) مسائل و مشکلات اقتصادی تأثیر به‌سزایی در روی کار آمدن حکومت‌های دیکتاتوری به‌خصوص در اروپا داشت. (درست)

۱۰۷ **اگر نقشهٔ مقابل، وضعیت اشغال نظامی ایران را در جنگ جهانی اول نشان دهد؛ کدام گزینه اطلاعات درستی را ارائه می‌دهد؟**

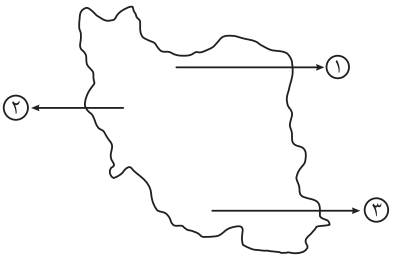

۱) این نقشه به قرارداد ۱۹۱۵ اشاره دارد که (۱) منطقهٔ تحت اشغال روسیه، (۲) فرانسه و (۳) انگلستان را نشان می‌دهد.

۲) (۱) به روسیه اشاره دارد که با زیر پا گذاشتن اعلام بی‌طرفی ایران و اشغال کشور موجب فروپاشی دولت موقت ملی شد.

۳) (۲) به عثمانی اشاره دارد که با اشغال مناطق مذکور و نزدیک‌شدن به تهران، موجب مهاجرت شماری از ملّیون به کرمانشاه شد.

۴) (۳) به انگلستان اشاره دارد که در واکنش به حضور نیروهای ضد متفق در ایران، گروهی از افسران خود و مزدوران هندی را رهسپار کشور کرد.

مشاوره برخلاف کنکور، سروکلهٔ نقشه‌ها توی آزمون تشریحی پیدا شده! حالا نکتهٔ جالب این سؤال اینه که نقشهٔ مذکور در صورت سؤال مستقیماً تو کتاب نیومده و براساس توضیحات کتاب، ترسیمش کردیم تا آمادگی لازم رو برای این دسته از سؤالات داشته باشین. پس هر جایی که تو کتاب‌ها توصیفی از جهت‌ها دیدید، سعی کنید نقشه‌شو برای خودتون بکشید تا هم یادگیری بهتری داشته باشید و هم برای امتحان نهایی آماده باشید؛ مطالبی مثل: ورود اقوام مهاجم از شمال به تمدن مصر، تصرف‌نشدن جنوب هند تا قرن‌ها توسط هیچ قومی، فرایند اکتشافات دریایی در زمان داریوش، ورود پرتغالی‌ها به اقیانوس هند از طریق دماغهٔ امیدنیک و ... .

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۶ ـ صفحه‌های ۸۷ و ۸۸

پاسخ خیلی تشریحی

دولت ایران پس از شروع جنگ جهانی اول اعلام بی‌طرفی کرد، اما کشورهای درگیر در جنگ به خصوص انگلستان و روسیه به بهانه‌های مختلفی آن را نقض کردند. در اوایل جنگ مأموران و جاسوسان آلمانی، در مناطق مختلف ایران به اقداماتی بر ضد دولت‌های متفقین دست زدند. انگلستان و روسیه نیز همین موضوع را بهانهٔ لشکرکشی به ایران قرار دادند. انگلستان گروهی از افسران انگلیسی و مزدوران هندی را به ایران فرستاد و در بخش‌های جنوبی ایران، نیروی پلیس جنوب را تشکیل داد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): روسیه و انگلستان در قرارداد ۱۹۱۵ مجدداً ایران را به دو قسمت تقسیم کردند. نیمهٔ شمالی متعلق به روسیه و نیمهٔ جنوبی سهم انگلستان شد. با شروع جنگ، ارتش عثمانی مناطقی از غرب کشور را اشغال کرد؛ پس منطقهٔ شمارهٔ (۲) تحت اشغال عثمانی قرار گرفت نه فرانسه.

گزینهٔ (۲): شکست عثمانی از نیروهای اتفاق مثلث موجب فروپاشی دولت موقت ملی و پراکنده‌شدن اعضای آن شد.

گزینهٔ (۳): با شروع جنگ بزرگ، ارتش عثمانی نیز مناطقی از غرب ایران را اشغال کرد و با نیروهای اتفاق مثلث درگیر شد *(تا این‌جاش درسته)*، اما با نزدیک‌شدن ارتش روسیه به تهران بود که شماری از ملّیون، شامل برخی نمایندگان مجلس شورای ملی، وزیران و شخصیت‌های مذهبی به کرمانشاه مهاجرت کردند و دولت موقت ملی را در آن شهر تأسیس کردند.

نکته

- نزدیک‌شدن ارتش روسیه به تهران: مهاجرت شماری از ملّیون به کرمانشاه و تشکیل دولت موقت ملی
- شکست سپاه عثمانی از اتفاق مثلث: فروپاشی دولت موقت ملی

۱۰۸ براساس متن زیر، موارد کدام گزینه اطلاعات درستی را دربارهٔ ویژگی‌ها یا وظایف مجلس مؤسسان ارائه می‌کند؟

«مجلس مؤسسان که در زمان نخست‌وزیری رضاخان برای ایجاد تغییرات بنیادی در قانون اساسی تشکیل شده بود (الف)، خلع قاجاریه از سلطنت و سپردن حکومت موقت به رضاخان را پیشنهاد کرد (ب)، اما وقتی در آذر ۱۳۰۴ با نطق رضاخان افتتاح شد (ج)، حکومت را در خانوادهٔ وی موروثی اعلام کرد (د).»

۱) الف ـ د

۲) ب ـ ج

۳) ج ـ د

۴) الف ـ ب

مشاوره مطمئنم می‌دونین که اسم‌های خاص همیشه در امتحان نهایی مهمه، این اسم خاص می‌تونه اسم یک شخص (پادشاه، وزیر) تا نام یک مجلس یا نهاد یا تعریفی از یک فرایند خاص باشه. طراحان امتحان نهایی هم می‌تونن بگن فلان اسم خاص رو تعریف کنید و هم می‌تونن بگن ویژگی‌ها یا اقداماتش رو نام ببرید و فهرست کنید. پس مطمئن باشید اگه به این دسته از مطالب مسلط باشید، حتماً از چندتاشون سؤال میاد و می‌تونید ازش نمره بگیرید.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۷ ـ تمرین صفحهٔ ۹۵ ـ سؤال ۳

درسی Box

فرایند به پادشاهی رسیدن رضاشاه در صحنهٔ سیاست ایران

- انتخاب رضاخان توسط آیرون ساید به کمک سید ضیاءالدین طباطبایی
- انجام کودتای قوای قزاق به فرماندهی رضاخان و تسخیر نقاط حساس پایتخت در سوم اسفند ۱۲۹۹
- منصوب‌شدن رضاخان به فرماندهی ارتش و ملقب‌شدن به سردار سپه
- ماندن در سمت وزیر جنگ (از سال ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۲)
- منصوب‌شدن به نخست‌وزیری توسط شاه قاجار و مجلس (از سال ۱۳۰۲ تا ۱۳۰۴)
- خروج احمدشاه از کشور و تلاش رضاخان برای تبلیغات علیه او
- مطرح‌کردن برقراری حکومت جمهوری و ردشدن آن از سوی افرادی همچون مدرس
- سرکوبی شورش‌های شیخ خزعل و سایر شورش‌ها و بالارفتن محبوبیت او در جامعه
- مطرح‌شدن ماده واحدهٔ خلع قاجار از سلطنت و سپردن حکومت موقت به رضاخان در مجلس
- تشکیل مجلس مؤسسان و تصمیم این مجلس برای به پادشاهی رساندن رضاخان (آذر ۱۳۰۴)

پاسخ خیلی تشریحی بررسی عبارت‌های نادرست:

الف) پس از آن‌که انگلیسی اذهان مردم ایران را به سود رضاخان آماده کردند، سرانجام در سال ۱۳۰۴ش.، **ماده واحده‌ای** به صورت طرح در مجلس شورای ملی مطرح شد که در آن خلع قاجاریه از سلطنت و سپردن حکومت موقت به رضاخان خواسته شده بود.

ب) در این ماده واحده پیش‌بینی شده بود که پس از خلع قاجاریه، مجلس مؤسسان برای **تغییر چند ماده از قانون اساسی** تشکیل خواهد شد و تکلیف قطعی سلطنت را تعیین خواهد کرد.

گول نخوری موارد «الف» و «ب» مربوط به مادهٔ واحده‌ای است که پیش از تشکیل مجلس مؤسسان در مجلس شورای ملی مطرح شد و مسئلهٔ تشکیل این مجلس از پیشنهادات همین طرح بوده است.

۱۰۹ کدام گزینه نمودار زیر را براساس ویژگی‌های مشترک یا اختصاصی نظام‌های دیکتاتوری استالین، موسولینی و هیتلر، به درستی کامل می‌کند؟

- **نظام‌های دیکتاتوری بعد از جنگ جهانی اول**
  - **اقتصادی**
    - استالین: «الف»
    - موسولینی: «ب»
    - هیتلر: ساخت شبکهٔ وسیعی از جاده‌ها
  - **روابط خارجی**
    - استالین: «ج»
    - موسولینی: تجاوز نظامی به اتیوپی
    - هیتلر: بستن پیمان دو یا چند جانبه با برخی کشورها
  - **سیاست داخلی**
    - استالین: از بین بردن بلشویک‌های قدیمی
    - موسولینی: «د»
    - هیتلر: «ه»

۱) «از بین بردن احزاب رقیب» را می‌توان به طور مشترک برای «د» و «ه» به‌کار برد، اما «احیای امپراتوری روم باستان» فقط برای «د» به کار می‌رود.

۲) «اهتمام به برنامه‌های صنعتی یا کاهش بیکاری» از مشترکات بین «الف» و «ب» است، اما «آغاز طرح اشتراکی‌کردن زمین‌های کشاورزی» تنها به «الف» اختصاص دارد.

۳) برخلاف «تلاش برای تسلط بر سرزمین‌های اروپای شرقی»، اقدامِ «انعقاد پیمان عدم تجاوز با آلمان» را می‌توان به «ج» نسبت داد.

۴) «برخورداری از حمایت صاحبان صنایع و اشراف زمین‌دار برای به قدرت رسیدن» از اشتراکات «د» و «ه» و «لغو قرارداد ورسای» مختص به «ه» است.

مشاوره صورت این سؤال رو از سؤال دومِ «پرسش‌های نمونه» درس هشتم وام گرفتیم. اگر به مطالبی که در کتاب، دو یا چند مفهوم رو با هم مقایسه کرده، دقت کنین و تسلط داشته باشین، دوبار برد کردین؛ چون هم توی کنکور سؤالات مقایسه‌ای داریم و هم توی امتحان نهایی یک تیپ اختصاصی به اسم مقایسه!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم - درس ۸ - تمرین صفحهٔ ۱۱۳ - سؤال ۲

درس Box

پس از پایان جنگ جهانی اول، رژیم‌های دیکتاتوری بر سر کار آمدند که اقدامات زیادی در زمینه‌های مختلف سیاست، اقتصادی و عمرانی و سیاست خارجی انجام دادند.

- **شوروی استالینی**
  - داخلی: از بین بردن مخالفان خود همچون عدهٔ زیادی از بلشویک‌های قدیمی، اعضای حزب کمونیست، مردم عادی و ... .
  - برنامه‌های اقتصادی و فرهنگی
    - ادامه‌دادن طرح اشتراکی‌کردن مزارع کشاورزی
    - اجرای برنامه‌ای با هدف صنعتی‌کردن کشور براساس تولید کالاهای سرمایه‌ای و سلاح‌های جنگی
  - بُعد روابط خارجی ← گسترش مرزها و تسلط بر برخی از کشورها و سرزمین‌های اروپای شرقی
- **فاشیست‌ها در ایتالیا**
  - سیاست داخلی
    - از بین بردن احزاب رقیب با هدف یکپارچه‌کردن قدرت
    - نظارت کامل بر مردم از طریق وسایل ارتباط جمعی و شگردهای تبلیغاتی
    - سرکوب مخالفان از طریق یک سازمان امنیتی و پلیسی
  - برنامه‌های اقتصادی ← عمل‌کردن به وعده‌های خویش دربارهٔ کاهش بیکاری و تورم و پایان‌دادن به اعتصاب‌ها
  - بُعد روابط خارجی ← در سر پروراندن سودای احیای امپراتوری روم باستان و تسلط بر دریای مدیترانه و شمال آفریقا ← تجاوز نظامی به اتیوپی

- **هیتلر در آلمان**
  - سیاست داخلی
    - برقرارکردن نظام دیکتاتوری تک‌حزبی
    - منحل‌کردن تمام حزب‌های سیاسی به‌جز حزب نازی
    - پاک‌سازی نیروی پلیس و سازمان‌های دولتی از افراد غیرنازی
    - واگذاری مسئولیت تأمین امنیت داخلی بر عهدهٔ گشتاپو
    - برپایی اردوگاه‌های کار اجباری برای مخالفان
    - لغو قرارداد ورسای
  - برنامه‌های عمرانی و اقتصادی
    - ساختن شبکهٔ وسیعی از جاده‌ها و راه‌آهن
    - ایجاد مؤسسات عمومی
    - راه‌اندازی کارخانه‌های بزرگ به‌خصوص صنایع تسلیحاتی
    - پایان‌دادن به رکود و بیکاری در آلمان
  - بعد روابط خارجی
    - بستن پیمان‌های دو یا چند جانبه با برخی از کشورها
    - پیش‌بردن برنامه‌های توسعه‌طلبانهٔ سرحدی و سرزمینی خود
    - عقیدهٔ هیتلر به فتح سرزمین‌هایی در اروپا برای به دست آوردن فضای حیاتی

پاسخ خیلی تشریحی ✔ پادشاه ایتالیا به تشویق صاحبان صنایع، زمین‌داران و نظامیان که خواستار ایجاد دولتی مقتدر بودند، موسولینی را به نخست‌وزیری منصوب کرد.

پس از موفقیت نازی‌ها در انتخابات مجلس، هیتلر با حمایت صاحبان صنایع، اشراف زمین‌دار، افسران ارتش و برخی کانون‌های سری، صدر اعظم آلمان شد. هیتلر پس از به قدرت رسیدن، قرارداد ورسای را لغو کرد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): در بعد سیاست داخلی، هر سه به از بین بردن احزاب رقیب پرداختند (*تا این‌جاش درسته*)، اما در **بعد روابط خارجی (نه سیاست داخلی)** بود که موسولینی سودای احیای دوبارهٔ امپراتوری روم باستان و تسلط بر دریای مدیترانه و شمال آفریقا را در سر می‌پروراند. تجاوز نظامی این کشور به اتیوپی (۱۹۳۵م.) در آفریقا با تکیه بر همین تفکر صورت گرفت.

گزینهٔ (۲): استالین برنامه‌های صنعتی جدیدی را در کشور اجرا کرد. موسولینی هم تا حدود زیادی به وعده‌های خویش دربارهٔ کاهش بیکاری و تورم و پایان‌دادن به اعتصاب‌ها عمل کرد (*تا این‌جاش درسته*)، اما استالین آغازکنندهٔ **طرح زمین‌های اشتراکی** نبود بلکه این برنامه را که از زمان لنین آغاز شده بود، با خشونت بسیار **ادامه داد**.

گزینهٔ (۳): حکومت استالین در عرصهٔ خارجی به دنبال گسترش مرزها و تسلط بر برخی کشورها و سرزمین‌های اروپای شرقی بود. با وجود بی‌اعتمادی و دشمنی‌ای که میان شوروی و آلمان وجود داشت، دو کشور با یکدیگر پیمان عدم تجاوز امضا کردند (۱۹۳۹م.)

۱۱۰ کدام گزینه دربارهٔ قرارداد نفتی ۱۲۸۰ ش. که در زمان مظفرالدین‌شاه منعقد شد، اطلاعات درستی را ارائه می‌کند؟

امتیاز کشف و استخراج نفت

۱) محدودهٔ جغرافیایی قرارداد به میدان‌های نفتی جنوب کشور محدود بود.

۲) به مدت شصت سال با یک سرمایه‌دار انگلیسی به نام دارسی منعقد شد.

۳) در دوران رضاشاه با اعمال تغییراتی همچون افزایش مدت قرارداد، تمدید شد.

۴) در مذاکرات بین نمایندهٔ دولت ایران و شرکت نفت ایران و انگلیس، مورد بازنگری قرار گرفت.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۹ ـ صفحه‌های ۱۱۴ و ۱۱۵

درس Box

تاریخچهٔ قراردادهای نفتی ایران:

- در زمان مظفرالدین‌شاه امتیاز کشف و استخراج نفت به مدت شصت سال به سرمایه‌دار انگلیسی به نام دارسی واگذار شد (۱۲۸۰ ش./ ۱۹۰۱ م.).
- پس از کشف نفت در منطقهٔ مسجد سلیمان، شرکت نفت پارس و انگلیس تأسیس شد.
- در نتیجهٔ اختلافات دربارهٔ نحوهٔ عملکرد شرکت نفت ایران و انگلیس و پرداخت سهم ایران، رضاشاه قرارداد نفتی سال ۱۲۸۰ ش. را یک‌طرفه لغو کرد.
- رضاشاه خیلی زود قرارداد نفتی دیگری با انگلستان منعقد نمود (۱۳۱۲ ش. / ۱۹۳۳ م.).
- در دوران اشغال ایران، دولت‌های آمریکا و شوروی برای کسب امتیاز استخراج نفت در مناطقی که در خارج از محدودهٔ قرارداد (۱۳۱۲ ش. / ۱۹۳۳ م.) (نفت جنوب) ایران و انگلیس قرار داشتند، از جمله امتیاز نفت شمال، به شدت با هم رقابت کردند.
- در این میان، نمایندگان مجلس شورای ملی (دورهٔ چهاردهم) به پیشنهاد دکتر محمد مصدق طرحی را به تصویب رساندند که دولت را از مذاکره و انعقاد قرارداد با کشورهای خارجی در خصوص نفت ایران بدون تأیید و تصویب مجلس منع می‌کرد (۱۳۲۳ ش.). این مصوبه در حکم اتخاذ سیاست موازنهٔ منفی بود.
- پس از پایان جنگ جهانی دوم، شوروی نمی‌خواست بدون گرفتن امتیاز، نیروهایش را از ایران خارج کند. از این‌رو احمد قوام (قوام‌السلطنه) نخست‌وزیر وقت، طی موافقت‌نامه‌ای امتیاز نفت شمال را به شوروی واگذار کرد. این موافقت‌نامه می‌بایست به تأیید و تصویب مجلس شورای ملی برسد، اما نمایندگان مجلس نه تنها موافقت‌نامهٔ مذکور را رد کردند، بلکه واگذاری هرگونه امتیاز استخراج نفت و مشتقات آن را به خارجی‌ها ممنوع کردند.
- نمایندگان مجلس شورای ملی در مخالفت با اعطای نفت شمال به شوروی، دولت را مکلّف ساختند که برای گرفتن حقوق ملی در موضوع نفت جنوب مذاکره کند و اقدامات لازم را انجام دهد (مهر ۱۳۲۶ ش.). این اقدام به معنای اعلام نارضایتی رسمی و علنی از قرارداد نفتی ایران با انگلستان (قرارداد ۱۳۱۲ ش. / ۱۹۳۳ م.) *(همونی که رضاشاه با انگلیسی‌ها بسته بود)* و تلاش برای تجدیدنظر در آن به حساب می‌آمد.
- پس از مذاکراتی که میان نمایندهٔ دولت ایران و نمایندهٔ شرکت نفت ایران و انگلیس با هدف بازنگری در قرارداد نفت جنوب و تأمین منافع ایران صورت گرفت، قرارداد الحاقی (گس ـ گلشاییان) تدوین و امضا شد. این قرارداد معاهدهٔ نفتی ۱۳۱۲ ش. را اندکی تعدیل کرد، اما باز هم تأمین‌کنندهٔ حقوق و منافع کشور ما نبود. به همین سبب، معدودی از نمایندگان مجلس شورای ملی که مخالف قرارداد بودند، مانع رأی‌گیری دربارهٔ آن شدند.
- در مجلس شانزدهم نیز اقلیتی از نمایندگان عضو جبههٔ ملی به رهبری دکتر مصدق، با مخالفت مؤثر خود از تصویب قرارداد مذکور جلوگیری کردند.
- نمایندگان مخالف قرارداد الحاقی در مجلس شانزدهم، ضمن مخالفت مجدد با قرارداد الحاقی گس ـ گلشاییان، طرح ملی‌شدن صنعت نفت ایران را نیز پیشنهاد کردند.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ در زمان مظفرالدین‌شاه امتیاز کشف و استخراج نفت به مدت شصت سال به سرمایه‌دار انگلیسی به نام دارسی واگذار شد (۱۲۸۰ش./ ۱۹۰۱م.) در مقابل او تعهد کرد که ۲۰ هزار لیرهٔ نقد، ۲۰ هزار لیره به شکل سهام و تنها ۱۶ درصد سود خالص سالانه را به دولت ایران پرداخت کند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه‌های(۱) و (۳): پس از نهضت مشروطه، همواره میان دولت ایران و انگلیس اختلافات دامنه‌داری دربارهٔ نحوهٔ عملکرد شرکت نفت ایران و انگلیس و پرداخت سهم ایران وجود داشت. در نتیجهٔ چنین اختلافاتی بود که رضاشاه امتیازنامهٔ دارسی را یک‌طرفه لغو کرد. رضاشاه خیلی زود قرارداد نفتی دیگری با انگلستان منعقد نمود (۱۹۳۳ / ۱۳۱۲ش.). در قرارداد جدید دوران رضاشاه الف) سهم ایران نسبت به قرارداد قبلی اندکی افزایش یافت و ب) محدودهٔ جغرافیایی قرارداد به میدان‌های نفتی شناخته‌شدهٔ جنوب کشور محدود گردید، اما در عوض پ) ۳۰ سال به مدت قرارداد افزوده شد.

گزینهٔ (۴): مربوط به بازنگری دربارهٔ قرارداد ۱۳۱۲ ش. است.

گول نخوری ✘ اگه حواست به این نکته نباشه که رضاشاه امتیازنامهٔ دارسی رو لغو کرد و یک قرارداد دیگه با انگلستان منعقد کرد، ممکنه تو دام گزینهٔ (۳) بیفتی.

۱۱۱ **کدام گزینه دربارهٔ نهادهای سیاسی ایران قبل از پیروزی انقلاب اسلامی (۱) و بعد از آن (۲) مقایسهٔ درستی ارائه داده است؟**

۱) شورای انقلاب که در (۱) و ۳ روز قبل از خروج شاه از ایران شکل گرفته بود، در (۲) عهده‌دار تکمیل روند استقرار نظام سیاسی جدید شد.

۲) مهندس بازرگان که در (۱) پیشنهاد تأسیس دولت موقت ملی را مطرح کرده بود، در (۲) از ریاست دولت به همراه کابینه‌اش استعفا کرد.

۳) مجلس شورای ملی که در (۱) با اتخاذ سیاست موازنهٔ منفی در برابر قدرت‌های بزرگ ایستادگی کرده بود، در (۲) به وزرای معرفی‌شده از سوی رجایی رأی اعتماد داد.

۴) مجلس خبرگان قانون اساسی که در (۱) و از مرداد ۱۳۵۷ آغاز به کار کرده بود، در (۲) قانون اساسی را تدوین کرد و به همه‌پرسی گذاشت.

مشاوره سعی کنید به کار نهادهای مختلفی که کتاب درسی معرفی‌کرده مثل مجلس مؤسسان، مجلس شورای ملی، مجلس شورای اسلامی، شورای انقلاب، دولت موقت ملی (در زمان جنگ جهانی اول و در جریان پیروزی انقلاب)، مجلس خبرگان قانون اساسی و ... مسلط باشید چون ممکنه از تعاریف اون‌ها در امتحان نهایی سؤال بیاد!

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم - ترکیبی - درس‌های ۱۰ و ۱۱ - صفحه‌های ۱۱۸، ۱۴۰، ۱۴۲ و ۱۴۳

پاسخ خیلی تشریحی امام خمینی در ۲۳ دی با ارسال پیامی تشکیل شورای انقلاب را به اطلاع مردم رساندند. این شورا وظیفه داشت زمینهٔ انتقال قدرت را فراهم کند. شاه در تاریخ ۲۶ دی (یعنی ۱۰ روز بعد از تشکیل دولت بختیار و سه روز بعد از تشکیل شورای انقلاب) از کشور خارج شد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): امام خمینی در ۱۵ بهمن به پیشنهاد شورای انقلاب، مهندس مهدی بازرگان را به عنوان نخست‌وزیر دولت موقت انقلابی معرفی و از همه تقاضا کردند که از او حمایت کنند. از فردای پیروزی انقلاب اسلامی، دولت موقت انقلاب به ریاست مهندس مهدی بازرگان استقرار یافت، اما پس از تسخیر سفارت آمریکا توسط دانشجویان، مهندس بازرگان و کابینه‌اش که با این اقدام موافق نبودند، استعفا کردند.

گزینهٔ (۳): *مجلس شورای ملی پس از پیروزی انقلاب وجود نداره!* بلکه این مجلس شورای اسلامی بود که پس از پیروزی انقلاب و نیز مدت کوتاهی پس از انتخابات ریاست جمهوری، شروع به کار کرد.

گزینهٔ (۴): مجلس خبرگان قانون اساسی پس از پیروزی انقلاب اسلامی و از مرداد ۱۳۵۸ *(یعنی قبل انقلاب وجود نداشته)* کار تدوین قانون اساسی جدید را آغاز کرد. پس از آن‌که نمایندگان مجلس خبرگان قانون اساسی جدید را تدوین و تصویب کردند، این قانون به همه‌پرسی گذاشته شد (آذر ۱۳۵۸) و مورد تأیید اکثر مردم ایران قرار گرفت.

۱۱۲ کدام گزینه جدول زیر را به درستی کامل می‌کند؟

اقدامات یا رویدادهای تاریخی	پادشاهان ایران
الف) تأسیس مدرسهٔ دوشیزگان تهران	(۱) ناصرالدین‌شاه
ب) حکومت بر مشهد	(۲) رضاشاه
ج) احداث خط آهن سراسری	(۳) شاهرخ‌شاه
د) انعقاد قرارداد صلح ارزنةالروم دوم	(۴) محمدشاه

۱) «ج» به (۲) وصل می‌شود و با وجود آن‌که این اقدام نخستین بار در ایران نبود، اما نتایج مهم آن همچون تبدیل‌شدن ایران به پل ارتباطی متفقین در جنگ جهانی دوم، جدید بود.

۲) «د» به (۴) وصل می‌شود که بعد از جداسازی سرزمین‌های غرب دریای کاسپی همچون گرجستان و قبل از ورود محصولات جدید کشاورزی در ایران رخ داده است.

۳) «الف» به (۱) وصل می‌شود که در کنار مدارسی همچون دارالفنون، به عنوان مراکز علمی جدید، نقش مؤثری در انتشار و ترویج افکار نو به‌ویژه تفکر مشروطه‌خواهی و حکومت قانون داشتند.

۴) «ب» به (۳) وصل می‌شود که بلافاصله پس از مرگ پدربزرگش، بر تخت نشست و توسط قدرتی از میان برداشته شد که تهران را به پایتختی برگزیده بود.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ ترکیبی ـ درس‌های ۲، ۳، ۴ و ۷ ـ صفحه‌های ۱۹، ۳۲، ۴۳، ۴۶، ۵۲، ۵۴ و ۹۶

پاسخ خیلی تشریحی صلح ارزنةالروم دوم در عهد محمدشاه با عثمانی منعقد شده است.

در عهد فتحعلی‌شاه (پدربزرگ محمدشاه)، در نتیجهٔ قراردادهای گلستان و ترکمانچای، مناطق وسیعی از سرزمین‌های حاصلخیز ایران در غرب دریای کاسپی که شامل ولایات گرجستان، داغستان، ارمنستان، نخجوان و اران (کشورهای کنونی گرجستان، ارمنستان و جمهوری آذربایجان) با شهرها و روستاهای آباد و پرجمعیت بود، به روسیه واگذار شد و رود ارس مرز دو کشور قرار گرفت.

در عهد ناصرالدین‌شاه (پسر محمدشاه) با ورود محصولات جدید کشاورزی از اروپا به ایران، تحولی عظیم در شیوهٔ تغذیه ایرانیان ایجاد شد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): در دورهٔ قاجار خطوط محدودی در بعضی از مناطق ساخته شده بود، ولی احداث راه‌آهن سراسری در زمان رضاشاه آغاز گشت. رضاشاه تصمیم گرفت ریل‌های راه‌آهن از شمال به جنوب کشیده شود و بندر ترکمن را به بندر شاهپور متصل نماید. در جنگ جهانی دوم همین مسیر به مهم‌ترین عامل ارتباطی نیروهای متفقین مبدل شد.

گزینهٔ (۳): بی‌بی خانم استرآبادی مدرسهٔ دوشیزگان تهران را در ۱۲۸۵ ش. در تهران و با ساختار مدارس جدید تأسیس کرد، اما دورهٔ پادشاهی ناصرالدین‌شاه سال‌های ۱۲۲۷ تا ۱۲۷۵ شمسی را در بر می‌گیرد.

نکته مدارس جدید نقش مؤثری در انتشار و ترویج افکار نو به‌ویژه تفکر مشروطه‌خواهی و حکومت قانون داشتند.

گزینهٔ (۴): پس از مرگ نادر دو تن از برادرزادگانش بر تخت نشستند. سپس نوبت به شاهرخ، نوهٔ نادر رسید. شاهرخ از قلمرو وسیع نادر، به شهر مشهد بسنده کرد و در نهایت حکومتش توسط آقامحمدخان قاجار از میان برداشته شد.

نکته آقامحمدخان قاجار تهران را پایتخت خود قرار داد، سپس با غلبه بر برخی رقیبان در سال ۱۲۱۰ق./ ۱۱۷۴ش. در تهران تاج‌گذاری کرد.

گول نخوری یادت باشه این، «خطوط راه‌آهن» بود که در دورهٔ قاجار به صورت محدودی کشیده شده بود، اما «احداث خط آهن سراسری» واقعاً به دورهٔ رضاشاه برمی‌گرده و نخستین بار در عهد پهلوی اتفاق افتاده.

۱۱۳ **درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.**

- **عین‌الدوله در جریان مهاجرت کبری و قبل از بازگشت مهاجران از قم، از مقام صدراعظمی خود عزل شد.**
- **فرمانروای پروس، بیسمارک، سرزمین‌های آلمانی را متحد و امپراتوری آلمان را تأسیس کرد.**
- **انگلستان آیرون ساید را برای اجرای کودتای ۱۲۹۹ به ایران فرستاد.**
- **صدام علی‌رغم پذیرش قطعنامهٔ ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل توسط ایران، به خاک ایران حمله کرد.**

۱) نادرست ـ درست ـ نادرست ـ درست

۲) درست ـ نادرست ـ درست ـ نادرست

۳) درست ـ نادرست ـ نادرست ـ درست

۴) نادرست ـ درست ـ درست ـ نادرست

مشاوره سؤالات تعیین درستی و نادرستی، اولین سؤالات امتحان نهایی هستند و معمولاً تمرکز این نوع سؤال بر روی اسم یک شخص یا کشور خاصه. بنابراین با ریزبینی، می‌تونید این نوع سؤالات رو حل کنید.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ ترکیبی ـ درس‌های ۵، ۶، ۷ و ۱۲ ـ صفحه‌های ۶۸، ۸۱، ۹۲ و ۱۶۳

پاسخ خیلی تشریحی بررسی عبارت‌های نادرست:

- ویلهم یکم، فرمانروای پروس به کمک صدراعظم خود بیسمارک، ملقب به مرد آهنین آن ایالت، سرزمین‌های آلمانی را متحد و امپراتوری آلمان را تأسیس کرد.

نکته آیرون ساید، فرماندهٔ نظامی نیروهای انگلیسی در ایران بود. انگلستان طرح‌ریزی و اجرای کودتا را به نیروهای انگلیسی مستقر در ایران واگذار کرد.

۱۱۴ با توجه به عبارت «در هر مکان، پدیده‌های مختلفی هستند که بر یکدیگر تأثیر گذاشته و از هم تأثیر می‌پذیرند»، موارد «الف» تا «ه» در متن زیر به ترتیب، با کدام گزینه مطابقت دارد؟

«تنها عوامل طبیعی موجب انتخاب مکانی برای استقرار سکونتگاه (الف) نمی‌شوند. عواملی چون تصمیمات حکومتی، دسترسی به راه‌های تجاری (ب) و عوامل دفاعی و نظامی نیز می‌توانند نقش داشته باشند. از طرفی نزدیک‌بودن یک شهر به منابع معدنی (ج) در جذب نیروی کار (د) و توسعهٔ صنایع (ه) آن تأثیر زیادی دارد.»

۱) پدیدهٔ طبیعی ـ پدیدهٔ انسان‌ساخت ـ پدیدهٔ طبیعی ـ پدیدهٔ انسانی ـ تأثیر پدیدهٔ طبیعی بر پدیدهٔ انسانی

۲) مکان ـ محیط جغرافیایی ـ محیط جغرافیایی ـ تأثیر پدیدهٔ طبیعی بر پدیدهٔ انسانی ـ تأثیر پدیده‌های انسان‌ساخت بر طبیعت

۳) پدیدهٔ طبیعی ـ محیط جغرافیایی ـ محیط جغرافیایی ـ پدیدهٔ انسانی ـ تأثیر پدیده‌های انسان‌ساخت بر طبیعت

۴) مکان ـ پدیدهٔ انسان‌ساخت ـ پدیدهٔ طبیعی ـ تأثیر پدیدهٔ طبیعی بر پدیدهٔ انسانی ـ تأثیر پدیدهٔ طبیعی بر پدیدهٔ انسانی

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۱ ـ صفحهٔ ۲

درس Box

مفاهیم اساسی جغرافیایی:

مکان	مکان چیست؟ محل معینی که بسیاری از فعالیت‌های انسان در آن انجام می‌شود. (**مثال** مزرعه، خانه، مدرسه) پدیده چیست؟ یک واقعیت یا رویداد جغرافیایی که محسوس و مشهود باشد. (هم می‌تواند طبیعی باشد و هم انسانی) در هر مکان، پدیده‌های مختلف بر هم تأثیر گذاشته و از هم تأثیر می‌پذیرند. (این روند موجب تغییر ← شکل مکان‌ها می‌شود.)
روابط متقابل انسان با محیط	محیط طبیعی (پیش از ورود انسان): مجموعه‌ای متعادل است. با ورود انسان ← زمینه‌های تغییر در محیط فراهم می‌شود. هوش و استعداد انسان به او در جهت ← تغییر (محیط) کمک می‌کند تا انسان بتواند از محیط بهره‌مند شود. فناوری باعث شده ← انسان در محیط تأثیر بسیاری بگذارد. محیط جغرافیایی چه زمانی به وجود می‌آید؟ انسان برای رفع نیازهای خود به تغییر محیط دست می‌زند ← محیط طبیعی به محیط جغرافیایی تبدیل می‌شود. (یا محیط جغرافیایی از تعامل محیط طبیعی و محیط انسانی به وجود می‌آید.)

در انتخاب مکان برای استقرار و سکونت جمعیت کدام عامل بیشترین تأثیر را دارد؟

عوامل طبیعی

عواملی که در شکل‌گیری هستهٔ اولیهٔ روستاها و شهرها تأثیرگذار هستند:

۱) دسترسی به راه‌های تجاری

۲) عوامل دفاعی

۳) عوامل نظامی

عواملی که در شکل‌گیری هستهٔ اولیهٔ روستاها و شهرها در ایران تأثیرگذار بوده‌اند:

۱) دسترسی به آب

۲) قلعه‌های دفاعی

۳) بازارهای محلی

۴) قرارگرفتن در تقاطع راه‌ها

پاسخ خیلی تشریحی

الف) سکونتگاه یک **مکان** و یک **پدیدهٔ انسانی (انسان‌ساخت)** است، چرا؟ *چون اولاً بخشی از سطح زمین رو اشغال کرده (پس مکان محسوب می‌شه) و هم توسط انسان‌ها به وجود اومده، پس پدیدهٔ انسانی می‌شه.*

ب) راه‌های تجاری، **پدیدهٔ انسان‌ساخت** هستند ← چون انسان‌ها آن را به وجود آورده‌اند.

ج) منابع معدنی، **پدیده‌های طبیعی** یا منابع طبیعی هستند، چون انسان‌ها آن‌ها را به وجود نیاورده‌اند و فقط می‌توانند از آن‌ها استفاده و بهره‌برداری کنند.

د) وجود منابع طبیعی (پدیدهٔ طبیعی) باعث ← جذب نیروی کار به یک منطقه (پدیدهٔ انسانی) شده است.

ه) وجود منابع معدنی (پدیدهٔ طبیعی) باعث ← توسعهٔ صنایع در یک منطقه (پدیدهٔ انسانی) شده است.

۱۱۵ **با توجه به موارد زیر، کدام گزینه به مفهوم درستی اشاره دارد؟**

الف) در شهرهایی که با تمرکز زیاد جمعیت یا مهاجرت گسترده روبه‌رو هستند، مسکن کافی و مناسب وجود ندارد.

ب) امنیت شهری و آسیب‌های اجتماعی، مانند سرقت، خشونت، اعتیاد، طلاق و ... یکی از معضلات شهری هستند.

ج) بخش قابل توجهی از افرادی که در شهرها به شغل‌هایی، مانند کارگری موقت، روزمزد و خدمتکاری رستوران مشغول هستند، درآمدی که تکافوی هزینه‌های زندگی در شهرهای بزرگ را تأمین کند، ندارند.

۱) اعطای وام از سوی مسئولان محلی و حکومت مرکزی، راهکاری برای حل معضلات مورد «الف» است. ـ بازسازی محله‌های فرسوده و مخروبه راهکاری برای حل مشکلات ناشی از مورد «الف» است.

۲) توسعهٔ امکانات گردشگری، راهکاری برای کاهش معضلات مورد «ج» است. ـ در نتیجهٔ گسترش اسکان غیررسمی و غیرقانونی، مورد «الف» روی می‌دهد.

۳) برای حل معضلات برخواسته از مورد «ب»، نخست باید علل و ریشه‌های آسیب‌ها شناسایی شده و از بین بروند. ـ دوره‌گردی از جلوه‌های مورد «ب» است.

۴) بین مورد «الف» و «ب» نوعی همبستگی وجود دارد، به طوری که افزایش مورد «الف» به افزایش مورد «ب» می‌انجامد. ـ مواردی مانند حاشیه‌نشینی و زاغه‌نشینی مثالی از معضلات مورد «الف» است که بستری برای مورد «ب» هستند.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۲ ـ صفحه‌های ۲۱ تا ۲۴

درس Box

پاسخ خیلی تشریحی

مورد اول: درآمد کم، بیکاری و **مسکن نامناسب و حاشیه‌نشینی** (مورد الف) ← به فقر شهری منجر می‌شود.

بین **فقر** و **جرم** و **بزهکاری** ارتباط زیادی وجود دارد (مورد ب).

در نواحی **حاشیه‌نشین** (مورد الف) و حومه‌های فقیرنشین شهرها ← انحرافات و کج‌روی‌های اجتماعی، سرقت و خشونت، اعتیاد، طلاق و ... (مورد ب) گسترش می‌یابد.

بررسی نادرستی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): درست ـ نادرست: بازسازی محله‌های فرسوده و مخروبه راهکاری برای حل مشکلات ناشی از مورد «**ب**» است. متن کتاب درسی: افزایش نظارت و نصب دوربین‌های مداربسته در نقاط مختلف شهر، بهبود روشنایی معابر و بازسازی محله‌های فرسوده و مخروبه از جمله کارهایی است که مدیران شهری می‌توانند در این زمینه (آسیب‌های اجتماعی) انجام دهند.

گزینهٔ (۲): درست ـ نادرست: در نتیجهٔ مورد «الف» ← اسکان غیررسمی و غیرقانونی گسترش می‌یابد. (افزایش مهاجرت و جمعیت باعث گسترش اسکان غیررسمی و غیرقانونی می‌شه و نه برعکس.)

گزینهٔ (۳): درست ـ نادرست: دوره‌گردی و دستفروشی مرتبط با «ج»، یعنی معضلات اشتغال شهری است.

۱۱۶ فرض کنید به عنوان یک مدیر، قصد برنامه‌ریزی برای توسعه و پیشرفت سکونتگاه (شهری و روستایی) را دارید، راهکار پیشنهادی شما برای بهبود وضعیت هر کدام از مشکلات زیر چیست؟

الف) با اجرای سیاست‌های توسعهٔ کشاورزی و خودکفایی در آن، منابع آب زیرزمینی روستای «نوده»، به شدت افت کرده و بخشی از روستاییان که اشتغالشان به کشاورزی وابسته بود، مجبور به ترک روستا شده‌اند. «نوده» از نظر جاذبه‌های تاریخی و طبیعی (کاروانسرا، آب‌انبار، کویر ماسه‌ای و ...) جایگاه ممتازی دارد.

ب) شهرداری «نوشهر» هزینه‌های زیادی برای بهسازی مسیر پیاده‌روی با گسترش تجهیزات نوری و افزایش نیمکت‌ها انجام داده است، اما گروهی از شهروندان با تخریب برخی از آن‌ها، هزینه‌های زیادی را به شهرداری این شهر تحمیل کرده‌اند.

ج) در مرکز و بخش‌هایی از «تهران»، انبوه دستفروشان و فروشندگان دوره‌گرد، موجب مشکلاتی چون سد معبر و ترافیک شده که نارضایتی کسبهٔ بازار رسمی و ... را در پی داشته است.

۱) توسعهٔ صنعت گردشگری ـ تلاش برای افزایش میزان اشتغال و برگزاری کارگاه‌های آموزشی ـ توسعهٔ امکانات گردشگری

۲) توسعهٔ صنایع تبدیلی ـ توجه به فرهنگ بومی و ملی در طراحی و اجرای مبلمان شهری ـ گسترش مجتمع‌های تجاری در شهر

۳) توسعهٔ صنعت گردشگری ـ توجه به فرهنگ بومی و ملی در طراحی و اجرای مبلمان شهری ـ گسترش مجتمع‌های تجاری در شهر

۴) توسعهٔ صنایع تبدیلی ـ تلاش برای افزایش میزان اشتغال و برگزاری کارگاه‌های آموزشی ـ توسعهٔ امکانات گردشگری

مشاوره مبحث «نیازها و مسائل شهرهای امروز» در درس دوم دوازدهم، مبحث تست‌خیزیه. برای حل این مدل سؤالات (مثل این سؤال و سؤال قبل) باید از روی کلیدواژه‌ها تشخیص بدید هر عبارت به کدوم معضل اشاره می‌کند و در پاسخ به دنبال راه‌حل مناسب با اون باشید. یادتون باشه گول دانش عمومی خودتون رو نخورید و فقط به کلیدواژهٔ کتاب اکتفا کنید.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۲ ـ صفحه‌های ۲۴ تا ۲۶

درس Box

پاسخ خیلی تشریحی بررسی عبارت‌ها:

الف) توسعهٔ نابخردانهٔ کشاورزی بیش از ظرفیت‌های آبی در نوده، باعث ایجاد بیکاری شده است (مشکل اشتغال شهری)، با توجه به ظرفیت‌های این روستا **برای توسعهٔ گردشگری**، بهترین پیشنهاد برای بهبود وضعیت اشتغال و کاهش آسیب به محیط زیست، توسعهٔ گردشگری است.

ب) آسیب به اموال عمومی و بناهای شهری، مانند مبلمان شهری، یکی از **انحرافات اجتماعی** (وندالیسم شهری) در شهرها است. یکی از راه‌های مقابله با آسیب‌های اجتماعی، **برگزاری کارگاه‌های آموزشی** و همین‌طور تلاش برای از بین بردن ریشه‌های این آسیب‌ها، مانند **بیکاری** و فقر به وسیلهٔ **افزایش اشتغال** است.

ج) تهران دچار مشکلات ناشی از **افزایش اشتغال غیررسمی و غیرقانونی** است، راهکارهایی مانند **توسعهٔ امکانات گردشگری**، می‌تواند وضعیت اشتغال این شهر را بهبود بخشد.

نکته تغییرات کالبدی و عملکردی در روستاها موجب شده که برخی از روستاها نقش‌هایی همچون صیادی، گردشگری و صنعتی که در آن صنایع کوچک تبدیلی یا خانگی رونق زیادی دارند، به خود بگیرند.

۱۱۷ با توجه به انواع شیوه‌های حمل‌ونقل در دنیای امروز، حمل‌ونقلی که با مشخصات ..... منطبق باشند، به ترتیب ..... شیوه برای مسافت‌های طولانی هستند.

الف)
- هزینهٔ متوسط احداث ترمینال
- امنیت زیاد
- آلایندگی محیط‌زیست
- نیاز به زمین هموار برای احداث
- مصرف سوخت پایین

ب)
- مقرون‌به‌صرفه‌ترین شیوهٔ حمل‌ونقل
- سرعت کم‌تر
- نیاز به هزینهٔ زیاد برای ساخت وسایل
- جابه‌جایی ۹۰ درصد تجارت جهانی
- ارزان‌ترین روش برای جابه‌جایی کالا

ج)
- نیاز به دقت و مراقبت زیاد برای کنترل ایمنی
- عدم نیاز به احداث مسیر
- صرفه‌جویی در زمان
- امنیت بسیار زیاد
- مصرف سوخت بسیار بالا

د)
- انعطاف‌پذیری بیشتر
- حمل بار و مسافر
- کم هزینه بودن احداث ترمینال
- مصرف سوخت زیاد
- دسترسی به نقاط مختلف در مسیر

۱) «د» و «ب» ـ مناسب‌ترین و نامناسب‌ترین
۲) «الف» و «د» ـ مناسب‌ترین و نامناسب‌ترین
۳) «ج» و «د» ـ مناسب‌ترین و نامناسب‌ترین
۴) «ب» و «ج» ـ مناسب‌ترین و نامناسب‌ترین

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۳ ـ صفحه‌های ۴۵ تا ۵۶

درس Box

پاسخ‌خیلی‌تشریحی حمل‌ونقل آبی، هوایی و لوله‌ای برای مسافت‌های طولانی و بسیار طولانی مناسب است و حمل‌ونقل جاده‌ای برای مسافت‌های کوتاه. در صورت سؤال، مورد الف) مربوط به حمل‌ونقل ریلی، ب) مربوط به حمل‌ونقل دریایی، ج) حمل‌ونقل هوایی و د) مربوط به حمل‌ونقل جاده‌ای است.

۱۱۸ کدام گزینه اطلاعات درستی در خصوص جدول زیر ارائه می‌دهد؟

ویژگی حمل‌ونقل	نوع کشتی
الف) اولین تحول در حمل‌ونقل دریایی	(۱) کشتی‌های فله‌بر
ب) انتقال مواد پتروشیمی و نفت و گاز	(۲) کشتی‌های کانتینری
ج) دومین تحول در حمل‌ونقل دریایی	(۳) کشتی‌های رو ـ رو
د) کارکرد تفریحی و گردشگری	(۴) کشتی‌های کروز

۱) «الف» به (۲) مرتبط است که مدیریت و انبارداری محموله‌ها را آسان‌تر کرده و «د» به (۴) مرتبط است.

۲) «ج» به (۲) مرتبط است که از لحاظ اندازه استانداردهای مشخصی دارند و «ب» به (۱) مرتبط است.

۳) «د» به (۳) مرتبط است که معمولاً پر هزینه هستند و برخی از آن‌ها چند طبقه‌اند و «الف» به (۴) مرتبط است.

۴) «ج» به (۳) مرتبط است که سرعت جابه‌جایی و تخلیهٔ کالاها را افزایش می‌دهند و «ب» به (۲) مرتبط است.

مشاوره این سؤال براساس سؤال ۵ امتحان نهایی ۱۴۰۳ طرح شده. حواستون باشه که در امتحان نهایی معمولاً ستون دوم یک مورد اضافه داره. هم‌چنین مباحثی که شامل چند مورد می‌شه و هر مورد توضیح مربوط به خودش رو داره، پتانسیل بالایی برای طرح چنین سؤالاتی رو دارن، مباحثی مثل انواع شیوه‌های حمل‌ونقل در این سؤال، انواع مخاطرات طبیعی و ویژگی‌ها و اقدامات مربوط به اون‌ها، ملاک‌های تفاوت شهر، روستا و ... .

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۳ ـ صفحه‌های ۵۳ و ۵۷

پاسخ خیلی تشریحی

الف) تولید کشتی‌های رو ـ رو: کشتی‌های رو ـ رو برای جابه‌جایی وسایل نقلیهٔ چرخ‌دار به کار می‌روند و این امر هزینهٔ تخلیه و بارگیری را کاهش می‌دهد. حمل خودروهای صادراتی از یکی از کاربردهای مهم آن‌هاست.

ب) از کشتی‌های فله‌بر برای جابه‌جایی کالاهایی مانند نفت و گاز و مواد معدنی و مواد پتروشیمی و غلات استفاده می‌شود.

ج) تولید کشتی‌های کانتینری: این کشتی‌ها از نظر اندازه استانداردهای مشخصی دارند و سرعت جابه‌جایی و تخلیهٔ کالاها را افزایش می‌دهند. هم‌چنین مدیریت و انبارداری محموله‌ها را آسان‌تر می‌کند.

د) کشتی‌های کروز کشتی‌های تفریحی و گردشگری هستند. سفر با این کشتی‌ها معمولاً پر هزینه است.

بررسی نادرستی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): اولین تحول در حمل‌ونقل دریایی از دههٔ ۱۹۷۰ م، تولید کشتی‌های **رو ـ رو** بود.

گزینهٔ (۳): کارکرد تفریحی و گردشگری مربوط به کشتی‌های **کروز** است. هم‌چنین همان‌طور که در گزینهٔ (۱) گفتیم، «الف» به کشتی‌های رو ـ رو مرتبط است.

گزینهٔ (۴): دومین تحول در حمل‌ونقل از دههٔ ۱۹۷۰ م، مربوط به کشتی‌های کانتینری است.

نکته انتقال موادی همچون نفت، گاز و ... با کشتی‌های فله‌بر هم انجام می‌شود.

۱۱۹ با توجه به عبارت داده‌شده و سؤالات زیر، کدام گزینه پاسخ مناسب است؟

«تصمیم گرفته می‌شود که کالا به وسیلهٔ کامیون (۱) به محل کانتینرها برده شود و پس از قرارگرفتن در کانتینرها (۲) با قطار (۳) به سمت بندر حمل شود و سپس با کشتی (۴) به بندر مقصد حمل گردد.»

الف) محاسن شیوهٔ حمل‌ونقلی که در عبارت توضیح داده شده، کدام است؟

ب) یک مورد از معایب شیوهٔ حمل‌ونقل شمارهٔ (۱) را بیان کنید.

ج) امتیاز شیوهٔ حمل‌ونقل شمارهٔ (۳) کدام است؟

د) عیب شیوهٔ حمل‌ونقل (۴) کدام است؟

۱) مدیریت در زمان ـ آلایندگی محیط زیست ـ امنیت زیاد ـ سرعت کم

۲) مدیریت در هزینه ـ انعطاف‌پذیری کم ـ مناسب برای مسافت‌های بسیار طولانی ـ هزینهٔ بالای خرید وسایل حمل

۳) مدیریت در امنیت ـ آلایندگی محیط زیست ـ مناسب برای مسافت‌های بسیار طولانی ـ سرعت کم

۴) مدیریت در سرعت ـ انعطاف‌پذیری کم ـ امنیت زیاد ـ هزینهٔ بالای خرید وسایل حمل

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس‌های ۳ و ۴ ـ ترکیبی ـ صفحه‌های ۴۵ تا ۵۶ و ۶۵

پاسخ خیلی تشریحی متن داده‌شده مربوط به شیوهٔ حمل‌ونقل چندوجهی یا چندمنظوره است.

الف) محاسن این شیوهٔ حمل‌ونقل کدام است ← مدیریت زمان و هزینه

ب) یک مورد از معایب شیوهٔ حمل‌ونقل کامیون (جاده‌ای) (۱) ← آلایندگی محیط زیست

نکته حمل‌ونقل جاده‌ای از نظر دسترسی به نقاط مختلف در مسیر راه و توقف در ایستگاه‌های متعدد انعطاف بیشتری دارد.

ج) امتیاز شیوهٔ حمل‌ونقل با قطار (ریلی) (۳) ← امنیت زیاد

نکته حمل‌ونقل ریلی برای مسافت‌های متوسط و نسبتاً طولانی مناسب است نه مسافت‌های بسیار طولانی.

د) عیب شیوهٔ حمل‌ونقل با کشتی (آبی) (۴) ← سرعت کم

۱۲۰ با توجه به موارد زیر، کدام مورد دربارهٔ ترتیب وقوع پدیده‌ها درست است؟

الف) به وجود آمدن کشیدگی و فشردگی در پوستهٔ زمین و تشکیل گسل

ب) از دست رفتن مقاومت پوستهٔ زمین در برابر نیروهای مختلف

ج) حرکت صفحات به صورت واگرا، همگرا و یا برشی

د) حرکت همرفتی مواد در گوشتهٔ فوقانی

۱) از نظر زمان شکل‌گیری پدیده‌ها در وقوع زمین‌لرزه، «الف» قبل از «د» و پس از «ج» اتفاق افتاده است.

۲) از نظر زمان شکل‌گیری پدیده‌ها در وقوع زمین‌لرزه، «ب» قبل از «د» و بعد از «ج» اتفاق افتاده است.

۳) برای رسیدن به مرحلهٔ «ب» و زمین‌لرزهٔ پس از آن، ابتدا لازم است که «د» و پس از آن «ج» و «الف» اتفاق بیفتد.

۴) برای رسیدن به مرحلهٔ «الف» و زمین‌لرزهٔ پس از آن، ابتدا لازم است که «ج» و پس از آن «د» و «ب» اتفاق بیفتند.

مشاوره برای پاسخ به این گونه تست‌ها، اول ترتیب وقوع یک پدیده رو توی ذهنت مرور کن، بعد برای این‌که فراموش نکنی، کنار هر مورد علامت بذار. در ادامه هم برو سراغ گزینه‌ها و شماره‌گذاری‌ها رو با اون‌ها تطبیق بده.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم - درس ۵ - صفحه‌های ۸۲ و ۸۳

پاسخ خیلی تشریحی

در گوشتهٔ فوقانی، حرکت همرفتی مواد موجب حرکت صفحات نسبت به هم می‌شود. ← این صفحات یا از هم دور می‌شوند (واگرا)، یا به هم نزدیک می‌شوند (همگرا) و یا در کنار هم می‌لغزند (امتداد لغز یا برشی) ← این حرکت در ابتدا موجب کشیدگی و فشردگی پوستهٔ زمین می‌شوند و اگر ادامه یابند، شکستگی‌هایی به نام گسل ایجاد می‌کنند. حرکت گسل‌ها موجب زمین‌لرزه می‌شود؛ بنابراین محل زمین‌لرزه‌ها و مرز صفحات ارتباط تنگاتنگی با یکدیگر دارند. ← در یک منطقه، زمانی زمین‌لرزه اتفاق می‌افتد که سنگ‌های پوستهٔ زمین مقاومت خود را در برابر نیروهای واگرا، همگرا و برشی از دست بدهند.

پس ترتیب وقوع پدیده‌ها به این شکل است: د ← ج ← الف ← ب

بررسی نادرستی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): بخش نخست این گزینه اشتباه است. به وجود آمدن شکستگی‌ها پیش از حرکت همرفتی مواد در گوشتهٔ فوقانی صورت نمی‌گیرد.

گزینهٔ (۲): از دست رفتن مقاومت پوستهٔ زمین در برابر نیروهای مختلف، آخرین مرحله پیش از وقوع زمین‌لرزه است؛ هم‌چنین حرکت پلیت‌ها (صفحه‌ها) ناشی از حرکت همرفتی مواد در گوشتهٔ فوقانی است.

گزینهٔ (۴): بین مرحلهٔ «الف» و زمین‌لرزه، مرحلهٔ «ب» وجود دارد. هم‌چنین حرکت همرفتی مواد در گوشتهٔ فوقانی سبب حرکت صفحات نسبت به هم می‌شود.

۱۲۱ با بررسی موارد زیر دربارهٔ «عوامل مؤثر در ایجاد زمین لغزش‌ها» کدام‌یک از موارد درست است؟

الف) بارش‌هایی که شدت آن‌ها بیشتر، اما مدت آن‌ها کم‌تر است، تأثیر بسیار بیشتری در ناپایداری دارند.

ب) ذوب تدریجی برف امکان نفوذپذیری بیشتری را فراهم می‌کند و موجب اشباع مواد رسوبی سطح دامنه‌ها و از بین رفتن مقاومت آن‌ها و سرانجام حرکتشان می‌شود.

ج) لرزه‌های ناشی از وقوع یک زلزلهٔ شدید موجب گسیختگی مواد منفصل از سطح پایدار زیربنای دامنه می‌شود.

د) زیربُری دامنه برای ساخت جاده که باعث می‌شود دامنه تکیه‌گاه خود را از دست بدهد از فراوان‌ترین نوع لغزش‌های دامنه‌ای است.

۱) ج ـ د
۲) الف ـ ج
۳) ب ـ ج
۴) الف ـ د

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۵ ـ صفحه‌های ۹۴ و ۹۵

درس Box

ردیف	عوامل مؤثر در ایجاد زمین‌لغزش‌ها	
۱	بارش سنگین	بارش‌هایی که شدت آن‌ها کم‌تر، اما مدت آن‌ها بیشتر است، تأثیر بسیار بیشتری در ناپایداری دارند؛ زیرا بارش‌های شدید به سرعت جاری می‌شوند و کم‌تر نفوذ پیدا می‌کنند تا موجب لغزش شوند.
۲	ذوب برف	ذوب تدریجی برف امکان نفوذ بیشتری را فراهم می‌کند و موجب اشباع مواد رسوبی سطح دامنه‌ها و از بین رفتن مقاومت آن‌ها و سرانجام حرکتشان می‌شود.
۳	زمین‌لرزه	لرزش‌های ناشی از وقوع یک زلزلهٔ شدید موجب گسیختگی مواد منفصل از سطح پایدار زیربنای دامنه می‌شود. **مثال:** پس از وقوع زلزلهٔ سال ۱۳۶۹ در منطقهٔ رودبار و منجیل صدها لغزش روی داد که بر اثر آن‌ها بسیاری از راه‌های ارتباطی مسدود شدند.
۴	فوران‌های آتشفشانی	خروج و انباشته‌شدن خاکسترهای آتشفشانی با ضخامت زیاد بر سطح دامنه‌ها و سپس وقوع بارش، موجب اشباع آن‌ها می‌شود. دوغاب گِلی حاصل به صورت روانه‌های بسیار سیال در می‌آید که بسیار خطرآفرین‌اند.
۵	فعالیت‌های انسانی روی دامنه‌ها	ساخت و ساز بر روی دامنه‌ها باعث افزایش وزن دامنه‌ها، فشار روی آن‌ها و ناپایداری‌شان می‌شود. هم‌چنین فعالیت‌های کشاورزی، خاک‌برداری و زیربُری دره‌های پُرشیب برای ساخت جاده نیز از دخالت‌های انسانی در وقوع زمین لغزش‌هاست. زیربُری دامنه برای ساخت جاده باعث می‌شود که دامنه، تکیه‌گاه خود را از دست بدهد و دچار زمین‌لغزش شود.
۶	زیربُری رودخانه‌ها	در دره‌های پُرشیب کوهستانی، رودها با حفر و فرسایش کنارهٔ آبراهه‌ها، تکیه‌گاه دامنه را از بین می‌ببرند و باعث لغزش در آن می‌شوند. این نوع لغزش از فراوان‌ترین نوع لغزش‌های دامنه‌ای به حساب می‌آید.

پاسخ خیلی تشریحی موارد «ب» و «ج» از عوامل مؤثر در ایجاد زمین لغزش‌ها درست‌اند.

بررسی عبارت‌های نادرست:

الف) این مورد از عوامل وقوع سیل است و عکس آن در مورد زمین لغزش درست است؛ یعنی بارش‌هایی که شدت آن‌ها کم‌تر، اما مدت آن‌ها بیشتر است، تأثیر بسیار بیشتری در ناپایداری دارند.

د) زیربُری رودخانه‌ای (نه زیربُری دامنه برای ساخت جاده) از فراوان‌ترین لغزش‌های دامنه‌ای به حساب می‌آیند.

۱۲۲ با بررسی موارد زیر در خصوص ویژگی‌های انواع «مخاطرات طبیعی» کدام گزینه درست است؟

الف) وقوع آن به طور غیر قابل پیش‌بینی است، اما راه‌هایی برای پیش‌بینی احتمالی آن وجود دارد.

ب) در چند دهۀ اخیر، خسارت‌های ناشی از وقوع آن در کشور همواره رو به افزایش بوده است.

ج) عرض و طول آن اغلب کم‌تر از یک کیلومتر بوده، بنابراین خسارت‌های ناشی از وقوع آن چندان فراگیر نیست.

د) تراکم پوشش گیاهی و میزان نفوذپذیری خاک در وقوع این مخاطره نقش دارد.

۱) «الف» و «ب» مربوط به خطر زلزله و «ب» و «ج» مربوط به سیل است.

۲) «ج» برخلاف «د» و همانند «الف» مربوط به خطر زمین لغزش است.

۳) «د» و «ب» همانند «ج» و برخلاف «الف» مربوط به خطر سیل است.

۴) «ج» و «د» مربوط به زمین لغزش و «ب» و «د» مربوط به سیل است.

پاسخ: گزینۀ ۴

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس‌های ۵ و ۶ ـ صفحه‌های ۸۲ تا ۹۹

Hint پوشش گیاهی و نفوذپذیری خاک مربوط به هر دو خطر لغزش و سیل است.

پاسخ خیلی تشریحی بررسی عبارت‌ها:

الف) به طور کلی زمین‌لرزه‌ها غیرقابل پیش‌بینی هستند، اما برای پیش‌بینی احتمالی آن نشانه‌هایی وجود دارد.

نکته **نشانه‌های زمین‌لرزه:**

۱) کاهش لرزش‌های کوچک زمین در راستای گسل

۲) تغییر در آب‌های زیرزمینی

۳) بررسی تغییر اندازۀ فاصلۀ بین شکستگی‌های پوستۀ زمین

ب) در چند دهۀ اخیر، خسارت‌های ناشی از سیلاب‌هایی که در کشور به وقوع پیوسته همواره رو به افزایش بوده است.

نکته دلیل اصلی این مورد، توسعۀ سکونتگاه‌ها و تغییر کاربری اراضی و ساخت و سازها در حریم سیل‌گیر رودخانه‌ها و فعالیت‌های نابخردانۀ انسانی مانند از بین بردن پوشش گیاهی بوده است.

ج) گسترۀ زمین لغزش‌ها بسیار کم‌تر از مخاطراتی مانند زمین‌لرزه است؛ یعنی عرض و طول اغلب توده‌های لغزشی کم‌تر از یک کیلومتر است و بنابراین خسارت در آن چندان فراگیر نیست.

د) از بین بردن پوشش گیاهی یکی از عوامل وقوع سیل است؛ زیرا با از بین رفتن پوشش گیاهی نفوذپذیری خاک کاهش می‌یابد و سرعت رواناب حاصل از بارش بیشتر می‌شود.

هم‌چنین در زمین لغزش هر چه‌قدر میزان نفوذپذیری خاک بیشتر باشد احتمال وقوع زمین لغزش بیشتر می‌شود و میزان نفوذپذیری خاک نیز با تراکم پوشش گیاهی رابطۀ مستقیم دارد.

۱۲۳ با توجه به عبارات زیر در مورد « GIS و GPS » موارد ..... است و رقومی‌کردن اطلاعات و داده‌ها در بخش ..... سامانهٔ اطلاعات جغرافیایی انجام می‌شود.

الف) برای مقاصد نظامی ایجاد شد.

ب) در آمایش سرزمین کاربرد دارد.

ج) برای موقعیت‌یابی استفاده می‌شود.

د) توانایی محاسبات آماری و ریاضی را دارد.

۱) «الف» و «د» برخلاف «ج» و «ب» مربوط به GIS ـ ورودی

۲) «ب» و «ج» همانند «الف» و «د» مربوط به GPS ـ پردازش

۳) «الف» و «ج» برخلاف «ب» و «د» مربوط به GPS ـ ورودی

۴) «د» و «ب» همانند «ج» و «الف» مربوط به GIS ـ پردازش

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ فنون و مهارت در جغرافیای ۱ و ۲ ـ صفحه‌های ۳۸ تا ۴۰

درس Box

قابلیت‌های سامانهٔ اطلاعات جغرافیایی (GIS)
- طبقه‌بندی و ترکیب داده‌ها در لایه‌های جداگانه
- دسته‌بندی و برقراری ارتباط منطقی و ریاضی بین انواع اطلاعات
- امکان به‌روزکردن اطلاعات در همهٔ بخش‌ها
- توانایی محاسبات آماری و ریاضی
- مکان‌یابی

کاربردهای (GIS)
- برنامه‌ریزی و مدیریت شهرها و روستاها
- کاربری زمین
- آمایش سرزمین
- مدیریت منابع طبیعی
- مکان‌یابی شهرک‌ها و صنایع
- کشاورزی، معادن، محیط زیست، عمران
- مخاطرات طبیعی
- شبکه‌های حمل‌ونقل
- امور نظامی و دفاعی
- شبکه‌های بهداشت
- نقشه‌برداری
- کسب‌وکار و تجارت

قابلیت‌های سامانهٔ موقعیت‌یاب جهانی (GPS)
- دسترسی به نقشهٔ شهرها و مکان‌های مختلف
- دریافت اطلاعات مسیر و مسافت توسط کاربر
- تعیین موقعیت جغرافیایی
- نمایش وضعیت آب‌وهوایی مکان‌ها
- نمایش لحظه‌به‌لحظهٔ مبدأ تا مقصد
- نمایش نقشهٔ شهرها و مکان‌ها
- نمایش جهت‌های جغرافیایی
- هدایت کاربر در موقع حرکت
- امکان به اشتراک گذاشتن موقعیت مکانی
- امکان ذخیرهٔ نقشه‌ها

کاربردهای (GPS)
- مسیریابی
- نقشه‌برداری
- طرح‌های عمرانی
- کوهنوردی
- عملیات امداد و نجات
- ردیابی و کنترل ترافیک

پاسخ خیلی تشریحی موارد «الف» و «ج» در مورد GPS یا سامانهٔ موقعیت‌یاب جهانی و موارد «ب» و «د» مربوط به GIS یا سامانهٔ اطلاعات جغرافیایی است. در سامانهٔ اطلاعات جغرافیایی یا هر سامانه‌ای اطلاعات از سه بخش ورودی، پردازش و خروجی تشکیل شده است. در مرحلهٔ **ورودی**، داده‌ها و اطلاعات جمع‌آوری‌شده از محیط به صورت رقومی به محیط نرم‌افزار GIS وارد می‌شود و در آن‌جا کدبندی و ذخیره می‌شود.

نکته سامانهٔ GPS که متخصصان در آمریکا آن را طراحی کردند و در فضا قرار دادند، ابتدا برای اهداف نظامی تولید شد، اما بعداً در اختیار عموم قرار گرفت.

۱۲۴ **با توجه به موارد زیر، کدام گزینه درست است؟**

الف) کمربند کوهستانی آلپ ـ هیمالیا

ب) سازه‌های انسانی

۱) «الف» منجر به وقوع زلزله در قارهٔ آسیا می‌شود. ـ «ب» می‌تواند شامل راهکارهای مدیریت پیش از وقوع سیل باشد که در سال‌های اخیر تأکید بیشتری بر آن شده است.

۲) «الف» منجر به وقوع زلزله در قاره‌های اروپا و آفریقا می‌شود. ـ «ب» هم می‌تواند موجب وقوع سیل شود و هم جزء راهکارهای پیشگیری از وقوع سیل است.

۳) «ب» اگر به صورت نامناسب احداث شود، می‌تواند موجب تنگ‌ترشدن مجرای رود و سرریزشدن سیل شود. ـ «الف» می‌تواند موجب وقوع زمین‌لرزه در استرالیا و اروپا شود.

۴) «ب» اگر شامل سازه‌هایی همچون سدهای ذخیره‌ای و تنظیمی باشد، موجب پیشگیری از وقوع سیل می‌شود. ـ «الف» می‌تواند موجب وقوع زمین‌لرزه در آمریکای شمالی و هند شود.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس‌های ۵ و ۶ ـ صفحه‌های ۸۷ و ۱۰۴

درس Box

مدیریت پیش از وقوع سیل:

الف) روش‌های سازه‌ای

ب) روش‌های غیرسازه‌ای

پاسخ خیلی تشریحی

الف) کمربند کوهستانی آلپ ـ هیمالیا جایی است که پوستهٔ تشکیل‌دهندهٔ قارهٔ آسیا ـ اروپا به پوستهٔ تشکیل‌دهندهٔ قارهٔ آفریقا و هند برخورد می‌کند؛ بنابراین می‌تواند منجر به وقوع زمین‌لرزه در این مناطق شود.

ب) یکی از عوامل وقوع سیل دخالت‌های انسانی است و از جملهٔ این دخالت‌ها، احداث سازه‌های نامناسب در مسیر رودها و سنگ‌چین‌کردن کناره‌های رود است که منجر به تنگ‌ترشدن مجرای رود و سرریزشدن سیل می‌شود. سازه‌های انسانی هم‌چنین، یکی از راهکارهای مدیریت پیش از وقوع سیل است. پس مورد «ب» هم می‌تواند در صورت نامناسب‌بودن منجر به وقوع سیل و در صورت مناسب‌بودن موجب پیشگیری از وقوع سیل شود.

نکته در سال‌های اخیر بر به‌کارگیری روش‌های غیرسازه‌ای تأکید بیشتری می‌شود.

۱۲۵ پاسخ درست سؤالات با توجه به متن زیر در کدام گزینه آمده است؟

«شهر «الف» روی نصف‌النهار ۸۵ درجهٔ غربی و شهر «ب» روی نصف‌النهار ۲۵ درجهٔ غربی است.»

الف) اختلاف ساعت این دو شهر چه‌قدر است؟

ب) اگر ساعت در شهر «ب» ۱۹ باشد، ساعت در شهر «الف» چه‌قدر است؟

ج) زمانی که مردم شهر «ب» ظهر خود را سپری می‌کنند، ساکنان شهری روی نصف‌النهار ۵۰ شرقی چه زمانی از شبانه‌روز خود را تجربه می‌کنند؟

۱) ۴ ساعت ـ ۳ بعدازظهر ـ عصر

۲) ۴ ساعت ـ ۳ بعدازظهر ـ صبح

۳) ۷ ساعت ـ ۱۲ ظهر ـ عصر

۴) ۷ ساعت ـ ۱۲ ظهر ـ صبح

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ فنون مهارت‌های جغرافیای ۲ ـ فعالیت صفحه‌های ۷۶ و ۷۷

Hint وقتی هر دو نقطه در یک نیمکره باشند، طول جغرافیایی دو مکان را از هم کم می‌کنیم و وقتی هر دو مکان در نیمکره‌های متفاوتی (غربی و شرقی) باشند، طول جغرافیایی دو مکان را به هم اضافه می‌کنیم.

پاسخ خیلی تشریحی برای به دست آوردن اختلاف ساعت دو مکان ابتدا باید اختلاف درجهٔ آن‌ها را به دست بیاوریم، سپس عدد به‌دست‌آمده را بر ۱۵ درجه (هر قاچ ۱۵ درجه است) تقسیم کنیم:

اختلاف درجه $۸۵^\circ - ۲۵^\circ = ۶۰^\circ$

اختلاف ساعت $۶۰ \div ۱۵ = ۴$

ب) اکنون برای به دست آوردن ساعت در مکان «الف»، عدد اختلاف ساعت دو مکان را از ساعت شهر «ب» کم می‌کنیم؛ چون شهر «الف» در غرب شهر «ب» قرار دارد.

$۱۹ - ۴ = ۱۵$ (۳ بعدازظهر)

ج) همان‌طور که گفتیم، چون مکان «ب» و شهر معرفی‌شده در عبارت «ج» در یک نیمکره نیستند، طول جغرافیایی آن‌ها را با هم جمع می‌کنیم و مراحل قبل را برای به دست آوردن اختلاف ساعت تکرار می‌کنیم.

اختلاف درجه $۲۵^\circ + ۵۰^\circ = ۷۵^\circ$

اختلاف ساعت شهر «ب» و شهر «ج» $۷۵ \div ۱۵ = ۵$

معمولاً هنگام ظهر ساعت ۱۲ یا ۱۳ است، پس یکی از این اعداد را با عدد اختلاف ساعت جمع می‌کنیم چون شهر «ج» در شرق شهر «ب» قرار دارد.

$۱۲ + ۵ = ۱۷$ (۵ عصر)

پس می‌توان گفت وقتی در شهر «ب» هنگام ظهر است، مردم شهر «ج» در نیمکرهٔ شرقی عصر خود را می‌گذرانند.

۱۲۶ کدام مورد را نمی‌توان دلیل عدم عینیت وجود با ماهیت دانست؟

۱) می‌توان وجود را بر بسیاری از ماهیات، حمل کرد.

۲) می‌توان برخی اشیا معدوم را در ذهن، تصور کرد.

۳) نمی‌توان تفاوت اشیا را در جهان واقع، انکار کرد.

۴) می‌توان وجود چیزی را بدون علم به چیستی آن، تصدیق کرد.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۱ ـ صفحهٔ ۶

درس Box

اگر «وجود» و «ماهیت» با هم مغایر نباشند (برهان خلف)

- اگر «وجود» عین «ماهیت» باشد
  - تصور وجود و ماهیت از هم جدا نمی‌شوند (علت). ← امور فرضی بی‌معنی می‌شود (معلول).
  - در آن صورت همه‌چیز یکی است یا به عبارتی همهٔ ماهیت‌ها یکی می‌شود.
  - وجودداشتن همه‌چیز بی‌نیاز از دلیل می‌شد و حمل وجود بر ماهیت‌ها نیاز به دلیل نداشت.
  - نفی وجود از هیچ ماهیتی ممکن نبود.
  - ماهیت‌ها منشأ اثر موجودات می‌شدند.
- اگر «وجود» و «ماهیت» جزء یکدیگر باشند
  - تمام موارد عینیت وجود و ماهیت اتفاق می‌افتاد به‌جز یکی‌شدن همهٔ ماهیت‌ها.
  - تسلسل علل نامتناهی ایجاد می‌شد.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ در یک قضیهٔ حملی، لزومی ندارد که موضوع و محمول، غیر یکدیگر باشند، بلکه می‌توان عین موضوع یا اجزاء ذاتی آن را بر موضوع، حمل کرد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): اگر وجود، عین ماهیت بود، هر ماهیتی که تصور می‌شد، باید به وجود می‌آمد و دیگر هیچ شیء معدوم نبود.

گزینهٔ (۳): وجود، جنبهٔ مشترک میان اشیاء است و اگر ماهیت، عین وجود بود، تفاوت میان اشیاء که به ماهیات مربوط است، از بین می‌رفت و همهٔ ماهیات یکی می‌شدند.

گزینهٔ (۴): اگر ماهیت عین وجود بود، علم به وجود، علم به ماهیت را نیز به همراه داشت.

۱۲۷ **حمل «متحرک به اراده» بر «جانور»، مانند حمل بیان‌شده در کدام گزینه است؟**

۱) دارای زوایای برابر بر مربع

۲) محال بر تسلسل علل نامتناهی

۳) موجود بر ممکن‌الوجود بالغیر

۴) سه‌بعدی بر جسم

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۱ ـ صفحهٔ ۵

درس Box

انواع قضایای حملی از نظر نوع حمل

- حمل نیازمند دلیل
  - محمول، عین یا جزء ذات موضوع یا تعریف موضوع نیست.
  - **مثال**
    - انسان موجود است.
    - زمستان سرد است.
    - و ...
  - برای حمل‌کردن «وجود» بر «انسان» نیازمند دلیل هستیم چون «وجود» جزء ذات انسان نیست.
  - دلیل حمل می‌تواند از طریق حس و تجربه شناسایی شود یا از طریق عقل محض.
- حمل بی‌نیاز از دلیل
  - محمول، عین یا جزء ذات موضوع است.
  - یا این‌که محمول، مترادف و یا تعریف خود موضوع و یا حتی بخشی از تعریف موضوع است.
  - **مثال**
    - انسان حیوان ناطق است.
    - انسان، بشر است.
    - مثلث، شکل است.
    - و ...
  - برای حمل‌کردن «حیوان ناطق» بر «انسان» نیاز به دلیل نداریم، چون «حیوان ناطق» جزء تعریف و جزء ذات انسان است و از آن جدا نمی‌شود و اصولاً برای انسان به کار می‌رود.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ حمل متحرک به اراده بر جانور یعنی «جانور (حیوان) متحرک به اراده است»، از آن‌جا که «متحرک به اراده» جزء تعریف حیوان است، بی‌نیاز از دلیل است و از نظر نسبت‌های سه‌گانه هم ضروری است.

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): حمل ضروری اما نیازمند دلیل است.

گزینهٔ (۲): حمل ضروری اما نیازمند دلیل است.

گزینهٔ (۳): حمل امتناعی و بی‌نیاز از دلیل است.

گزینهٔ (۴): ضروری و بی‌نیاز از دلیل است، چون «سه‌بعدی» بخشی از تعریف «جسم» است. (جسم: جوهر دارای سه بعد)

نکته حمل‌های بی‌نیاز از دلیل از نظر نسبت میان موضوع و محمول فقط ضروری هستند اما حمل‌هایِ نیازمند دلیل، از نظر نسبت یا ضروری هستند یا امکانی یا امتناعی.

۱۲۸ **کدام گزینه در مورد آن‌چه که در حال حاضر وجود ندارد، نمی‌تواند درست باشد؟**

۱) ممکن است عقل از پذیرش آن اِبا داشته باشد.

۲) ممکن است ممکن‌الوجود بالذات باشد.

۳) ممکن است ممکن‌الوجود بالغیر باشد.

۴) قطعاً ممتنع‌الوجود بالغیر است.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۲ ـ صفحهٔ ۱۲

پاسخ خیلی تشریحی آن‌چه در حال حاضر وجود ندارد یا ممتنع‌الوجود بالذات است و یا ممتنع‌الوجود بالغیر، پس نمی‌توان گفت قطعاً ممتنع‌الوجود بالغیر است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): عقل از پذیرش ممتنع‌الوجود بالذات اِبا دارد.

گزینهٔ (۲): اگر ممتنع‌الوجود بالغیر باشد، از نظر ذاتی امکانی است.

گزینهٔ (۳): ممکن‌الوجود بالغیر، مصداق ممتنع‌الوجود بالذات است، پس امکان دارد آن‌چه که در حال حاضر موجود نیست، ممکن‌الوجود بالغیر باشد.

۱۲۹ کدام گزینه دربارهٔ روابط سه‌گانهٔ مفاهیم با وجود، صحیح است؟

۱) در قضیهٔ «هر شاعری انسان است.» رابطهٔ امکانی برقرار است چون انسان یک ممکن‌الوجود بالذات است.

۲) هر مفهومی که موضوع قضیهٔ «... هست» قرار بگیرد، قطعاً ممکن‌الوجود بالذات است.

۳) رابطهٔ وجوبی رابطه‌ای است که در آن به وجود نیامدن محمول برای موضوع محال نباشد.

۴) برخلاف رابطهٔ ضروری که عقل ملزم به پذیرش آن است، در رابطهٔ امکانی پذیرش رابطه توسط عقل ضروری نیست.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۲ ـ صفحه‌های ۱۲ و ۱۳

درس Box

رابطهٔ ضروری نسبت‌های سه‌گانه میان قضایا

- نسبت‌های سه‌گانه میان قضایا، تصاحبات جهات قضایا یا مواد قضایا
- در این قضایا، محمول، ذاتی موضوع خود می‌باشد.
- محمول برای موضوع خود، «ضروری» و «واجب» است.
- **مثال**
  - مثلث شکلی سه‌ضلعی است.
  - جانور، جاندار است.
  - ذوزنقه، شکل است.
  - انسان، جسم است.
  - اسب، جاندار است.
  - خدا، غنی است.
  - مجموع دو ضلع مثلث، بزرگ‌تر از ضلع سوم است.
- **چند نکته**
  - حمل‌ها بی‌نیاز از دلیل، حتماً ضروری هستند.
  - برخی از حمل‌ها نیازمند دلیل ضروری هستند، مثل اوصاف خدا.
  - حمل‌های مرتبط با خدا، ضروری است اما نیازمند دلیل است.

رابطهٔ امکانی در نسبت‌های سه‌گانهٔ قضایا

- رابطهٔ امکانی همان رابطهٔ «لا اقتضا» است.
- در این قضایا، محمول برای موضوع خود ضروری نیست.
- در این قضایا، موضوع
  - می‌تواند این محمول را بپذیرد.
  - می‌تواند این محمول را نپذیرد.
- محمول برای موضوع خود، حالت امکانی دارد.
- **مثال**
  - دیوار خانهٔ ما سفید است.
  - جاندار، جانور است.
  - شکل، مثلث است.
  - انسان، ده‌چشمی است.
  - میز موجود است.
  - ارتفاع و میانه در مثلث یکی است.
- **یک نکتهٔ مهم**: چیزهای عجیب و فرضی، امکانی محسوب می‌شود. (امتناعی نیست)

رابطهٔ امتناعی در نسبت‌های سه‌گانهٔ قضایا

- رابطهٔ امتناعی، همان رابطهٔ «محال» است.
- در این قضایا برقراری ارتباط میان موضوع و محمول غیرممکن است.
- **مثال**
  - مجموع زوایای مثلث برابر با سه قائمه است.
  - انسان، جماد (غیرجاندار) است.
  - تعداد موجودات روی زمین بی‌نهایت است. (تعداد باید بی‌شمار باشد نه بی‌نهایت.)
  - انسان، غیرحیوان است.
- **چند نکته**
  - چیزهای عجیب و فرضی، امتناعی نیست.
  - حمل‌های ضروری اگر نقیض شود محال می‌شود.
    - **مثال**
      - انسان، حیوان است (ضروری).
      - انسان، غیرحیوان است (امتناعی).

روابط سه‌گانهٔ قضایا
- وجوبی ← عقل ضرورتاً آن را می‌پذیرد و خلاف آن را نمی‌پذیرد.
- امکانی ← عقل نه ناگزیر به قبول آن است و نه ناگزیر به قبول خلاف آن.
- امتناعی ← عقل ضرورتاً خلاف آن را می‌پذیرد.

پاسخ خیلی تشریحی بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): ← رابطه در قضیهٔ «هر شاعری انسان است.» وجوبی و ضروری است.

گزینهٔ (۲): ← موضوع قضیهٔ «... هست» می‌تواند یک واجب‌الوجود (مانند خدا) یا ممکن‌الوجود (مانند انسان) یا ممتنع‌الوجود (مانند شریک‌الباری) قرار بگیرد.

گزینهٔ (۳): ← وقتی به وجود آمدن چیزی محال نباشد با یک ممکن‌الوجود مواجه هستیم.

۱۳۰ **اگر یک معلول برای ایجادشدن نیازمند مجموعه‌ای از عوامل باشد و ما فقط به وجود یکی از عوامل آگاه باشیم و از وجود یا عدم وجود سایر آن عوامل آگاهی نداشته باشیم، آن‌گاه می‌توان گفت، معلول ..... .**

۱) ممتنع‌الوجود بالذات است

۲) واجب‌الوجود بالغیر است

۳) ممکن‌الوجود بالذات است

۴) واجب‌الوجود بالذات است

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس‌های ۳ و ۴ ـ صفحه‌های ۲۴ و ۲۵

درس Box

علت تامه و علت ناقصه ← **چند نکتهٔ مهم**
- ← علت تامه، گاهی مجموعهٔ علت‌های ناقصه است.
- ← وقتی علت ناقصه نباشد، علت تامه هم نیست.
- ← پدیدآمدن معلول
  - ← اگر علت تامه باشد ← معلول حتماً هست.
  - ← اگر علت تامه نباشد ← معلول حتماً نیست.
  - ← اگر علت ناقصه باشد ← معلول
    - ← شاید باشد.
    - ← شاید نباشد.
  - ← اگر علت ناقصه نباشد ← معلول حتماً نیست

پاسخ خیلی تشریحی ✔ اگر بدانیم یکی از علل ناقصه وجود دارد و از حضور دیگر علل آگاه نباشیم دو حالت دارد: اگر سایر علت‌ها هم باشند، معلول ایجاد می‌شود و اگر نباشند معلول ایجاد نمی‌شود، پس معلول حالت امکانی دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): ← ممتنع‌الوجود بالذات، مفهومی است که هرگز نمی‌تواند به وجود بیاید و علتی هم برای آن وجود ندارد.

گزینهٔ (۲): ← واجب‌الوجود بالغیر، موجودی است که به واسطهٔ علتش موجود شده است.

گزینهٔ (۴): ← واجب‌الوجود بالذات نیازمند علت نیست.

۱۳۱ **وجه اشتراک دیدگاه تجربه‌گرایان در مورد علیت با فلاسفهٔ اسلامی در کدام جمله دقیق‌تر مطرح شده است؟**

۱) از طریق تجربه و آموزش به درک رابطهٔ ضروری میان پدیده‌های جهان می‌رسیم، پس کشف مصادیق علیت نیز، از طریق تجربه است.

۲) کشف مصادیق علیت در طبیعت از طریق تجربه و آموزش پدید می‌آید و ادراک انسان‌ها از علیت مادرزادی و فطری نیست.

۳) از طریق تجربه هیچ‌گاه به درک ضرورت میان پدیده‌ها نخواهیم رسید، زیرا صرفاً توالی و تکرار پدیده‌ها را مشاهده می‌کنیم و براساس آن، قوانینی ذهنی می‌سازیم.

۴) از طریق تجربه صرفاً توالی و هم‌زمانی پدیده‌ها درک می‌شود و نمی‌توان ضروری‌بودن رابطهٔ علیت را به صورت تجربی کشف کرد، بلکه نیاز به استدلال عقلی دارد.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم - درس ۳ - صفحهٔ ۱۶

درس Box

اکثر تجربه‌گرایان
- به عقیدهٔ آن‌ها، هر چیزی براساس حس و تجربه تحلیل می‌شود.
- به نظر آن‌ها، انسان از طریق حس، توالی یا هم‌زمانی پدیده‌ها را مشاهده می‌کند و رابطهٔ ضروری میان علت و معلول را درک می‌کند.
- **مثال**: چون زمین همواره با خورشید روشن می‌شود و با ناپدیدشدن آن تاریک می‌گردد، انسان متوجه رابطهٔ میان آن‌ها می‌شود.

منشأ درک و پذیرش رابطهٔ علیت در نگاه فلاسفهٔ مسلمان
- از نظر آن‌ها، اصل علیت یک قاعدهٔ عقلی است و از تجربه به دست نمی‌آید.
  - به این معنا که استدلال عقلی دارد.
  - نه به این معنا که فطری است.
- دلیل فلاسفهٔ مسلمان برای تجربی‌نبودن رابطهٔ علیت: علیت، خودش، پایه و اساس هر تجربه است.
- اصل امتناع اجتماع نقیضین
  - همین که ذهن انسان شکل می‌گیرد، متوجه می‌شود که وجود یک‌چیز با عدم آن، جمع نمی‌شود.
  - یک‌چیز نمی‌تواند هم موجود باشد هم موجود نباشد.
  - یک‌چیز نمی‌تواند هم خودش باشد هم غیرخودش.
  - این امر یک اصل بدیهی (بدون نیاز به دلیل) است.
  - نتایج اصل امتناع اجتماع نقیضین
    - پدیده‌ها، خودبه‌خود به وجود نمی‌آیند (معلول).
    - اگر چیزی، خودش به خودش وجود بدهد، یعنی چیزی که نبوده، بوده که محال‌بودن آن بدیهی است (علت).
- با توجه به اصل امتناع اجتماع نقیضین، پس هر چیزی که وجود دارد، حتماً یک علتی دارد.
- درست است که به نظر فلاسفهٔ مسلمان، درک علیت، تجربی نیست اما یافتن مصادیق آن یا به عبارتی کشف علل امور طبیعی، با حس و تجربه به دست می‌آید.

پاسخ خیلی تشریحی بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): درست است که درک مصادیق طبیعی علیت را هم تجربه‌گرایان و هم فلاسفهٔ مسلمان از طریق تجربه و آموزش می‌دانند ولی درک ضرورت میان پدیده‌ها را فلاسفهٔ اسلامی براساس استدلال عقلی اثبات می‌کنند؛ ولی تجربه‌گرایان (به‌جز هیوم) آن را از طریق تجربه می‌دانند.

گزینهٔ (۲): هم فلاسفهٔ اسلامی و هم تجربه‌گرایان با دیدگاه دکارتی مبتنی بر وجود آگاهی فطری از علیت مخالفت دارند.

گزینه‌های (۳) و (۴): تجربه‌گرایان به‌جز هیوم ضرورت علیت را کشف تجربی می‌دانند.

۱۳۲ **کدام مورد می‌تواند دلیل اعتقاد به وقوع اتفاق در معنای اول باشد؟**

۱) پیروی از برخی فلاسفهٔ غربی، در مبحث علیت

۲) عدم شناسایی دقیق علت یک پدیدهٔ خاص

۳) تمایل به تجربه‌گرایی در معرفت‌شناسی

۴) نیافتن غایت و هدف واقعی جهان خلقت

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۴ ـ صفحه‌های ۲۴ و ۲۵

درس Box

بررسی معنای اول اتفاق

- در این معنا، میان پدیده‌ها و علت آن‌ها، رابطهٔ ضروری وجود ندارد.
- این معنا در مقابل اصل علیت یا ضرورت علی و یا هر دوی آن‌ها است.
- کسی که معنای اول اتفاق را تأیید می‌کند، اصل علیت را انکار می‌کند.
- هیچ فیلسوفی به‌طور صریح و روشن با معنای اول اتفاق موافق نیست.
  - حتی هیوم هم، به طور صریح علیت را انکار نمی‌کند بلکه واقعی‌بودن علیت را انکار می‌کند.
- فلاسفه می‌گویند که امکان ندارد موجودی خودبه‌خود و بدون علت به وجود آید.
- برخی از مردم، معنای اول اتفاق را می‌پذیرند (معلول)
  - علت
    - مردم گاهی می‌پندارند که در برخی موارد، در عین وجود علت، معلول آن پدیده نیامده است و بر این اساس می‌پندارند که میان علت و معلول، رابطهٔ ضروری وجود ندارد.
    - به عبارتی مردم، گاهی علت تامه و علت ناقصه را با هم اشتباه می‌کنند.
- علت تامه و علت ناقصه
  - در مواردی که معلول از مجموعهٔ عوامل پدید آید
    - هر کدام از عوامل علت ناقصه هستند.
    - مجموعهٔ عوامل، علت تامه است.
  - **مثال**: برای پیدایش گل هر کدام از باغبان، آب، خاک، نور و ... علت ناقصه هستند و مجموعهٔ آن‌ها علت تامه است.

پاسخ خیلی تشریحی گاهی ممکن است برخی افراد به دلیل نشناختن همهٔ اجزاء علت یک پدیده، علت ناقصه را با علت تامه اشتباه بگیرند و گمان کنند که علت تامهٔ یک پدیده وجود دارد، ولی معلول آن به وجود نیامده و بدین ترتیب گمان کنند که ضرورت علی و معلولی نقض شده و معنای اول اتفاق، به وقوع پیوسته است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): هیچ فیلسوفی را نمی‌شناسیم که به صراحت، معنای اول اتفاق را پذیرفته باشد.

گزینهٔ (۲): تجربه‌گرایان غیر از هیوم، رابطهٔ ضروری میان علت و معلول را می‌پذیرند و هیوم نیز، صریحاً منکر آن نیست.

گزینهٔ (۴): مربوط به معنای سوم اتفاق است، نه معنای اول.

۱۳۳ **در فرض قبول کدام مورد، استدلال کانت در بحث خداشناسی، کارایی خود را از دست خواهد داد؟**

۱) انسان، تصوری از یک موجود نامتناهی ندارد.

۲) جایگاه وجدان اخلاقی انسان، نفس مجرد از ماده نیست.

۳) شرط این‌که فعلی را خوب یا بد بدانیم، اختیاری‌بودن آن نیست.

۴) برای مقایسهٔ دو موجود که یکی از دیگری برتر است، نیازی به کامل مطلق نیست.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۵ ـ صفحهٔ ۳۶

پاسخ خیلی تشریحی

کانت، در برهان اخلاقی خود، از مسئولیت اخلاقی انسان، اختیار و ارادهٔ آزاد را نتیجه می‌گیرد. پس اگر کسی معتقد باشد که افعال غیراختیاری نیز می‌توانند از نظر اخلاقی، خوب یا بد باشند، دیگر نمی‌توان از مسئولیت اخلاقی، ارادهٔ آزاد را نتیجه گرفت و بدین ترتیب، برهان کانت با مشکل مواجه می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): مربوط به برهان دکارت است.

گزینهٔ (۲): جایگاه وجدان اخلاقی، نقش تعیین‌کننده در برهان کانت ندارد.

گزینهٔ (۴): مربوط به برهان درجات کمال ارسطو است.

نکته

اگر هر کدام از موارد زیر نقض شود، برهان کانت زیر سؤال می‌رود:

۱) وجود وجدان اخلاقی (نه جایگاه آن)

۲) داشتن اختیار و ارادهٔ آزاد

۳) وجود بُعد غیرمادی در انسان (نفس مجرد)

۴) وجود جهان غیرمادی

۵) خدایی جاودان و فناناپذیر

۱۳۴ کدام مورد درست است؟

۱) هیوم براساس دیدگاه معرفت‌شناسانهٔ خود، براهین فیلسوفان بر وجود خدا را رد می‌کند و معتقد است که این براهین در اثبات خدای ازلی و ابدی ناموفق هستند.

۲) هیوم با رد استدلال‌های دکارت و سایر فیلسوفان معتقد بود برهان‌های خداشناسی نمی‌توانند هیچ‌کدام از صفات الهی را ثابت کنند، پس به همین دلیل قابل پذیرفتن نیستند.

۳) فلاسفهٔ تجربه‌گرا چون دستاوردهای عقلی محض را نمی‌پذیرند و برهان‌های عقلی را وابسته به تجربه می‌دانند، هیچ‌کدام از برهان‌های خداشناسی را معتبر ندانسته‌اند.

۴) هر چند فلاسفهٔ تجربه‌گرا خدا را از طریق برهان نظم و حرکت ارسطو پذیرفته‌اند، هیوم آن‌ها را حتی قابل نقد و بررسی هم نمی‌داند.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۵ ـ صفحهٔ ۳۵

درس Box

دیدگاه فلاسفهٔ تجربه‌گرای دورهٔ جدید اروپا دربارهٔ خدا

- دیوید هیوم
  - ادعا می‌کند که دلایل دکارت و سایر فیلسوفان پذیرفتنی نیست.
  - علت: عقل اساساً ادراک مستقل از حس و تجربه ندارد.
  - معلول: دلایلی که صرفاً متکی بر عقل باشند، مردود هستند.
  - مهم‌ترین برهان فیلسوفان برای اثبات وجود خدا، از نظر هیوم، برهان نظم است، چون براساس تجربه است.
  - به عقیدهٔ او برهان نظم
    - توانایی اثبات وجود خدا را ندارد.
    - فقط اوصافی را بیان می‌کند
      - ناظم
      - خالق
  - هیوم، اثباتی برای انکار خدا ندارد، اما اثبات‌های وجود خدا را هم نمی‌پذیرد.
- برخی از فیلسوفان تجربه‌گرا، به خدا اعتقاد داشتند ← براساس برهان نظم

پاسخ خیلی تشریحی ✔ دیدگاه معرفت‌شناسانهٔ هیوم که عدم اعتبار استدلال عقلی محض و این‌که دلایل مستقل از حس و تجربه قابل پذیرش نیست بوده است باعث می‌شود براهین فلاسفهٔ گذشته در اثبات خدا را رد کند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): هیوم معتقد بود برهان نظم می‌تواند وجود ناظم و خالق را برای جهان اثبات کند و البته علت مردودکردن سایر براهین این مطلب نبود.

گزینهٔ (۳): فلاسفهٔ تجربه‌گرا همهٔ براهین خداشناسی را رد نمی‌کنند و برخی از آن‌ها به خدا اعتقاد داشته و برهان‌هایی مثل برهان نظم را می‌پذیرند.

گزینهٔ (۴): هیوم برهان نظم را بهترین برهان فلاسفهٔ گذشته می‌داند و آن را نقد می‌کند.

۱۳۵ **کدام‌یک از براهین اثبات وجود خدا، علاوه بر نیاز معلول در لحظهٔ ایجاد، به نیاز او بعد از ایجاد نیز اشاره دارد؟**

۱) برهان ابن سینا
۲) برهان فارابی
۳) برهان دکارت
۴) برهان ملاصدرا

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۶ ـ صفحهٔ ۴۶

درس Box

بیان ملاصدرا (صدرالمتألهین)

- براساس مبانی فلسفی خود، استدلال ابن سینا را ارتقا بخشید.
- **مقدمات**
  - الف) موجودات، وجودشان عین وابستگی و نیاز به دیگری است.
  - ب) موجودات وابسته و نیازمند باید به وجودی متصل باشند که آن موجود در ذات خود، نیازی به غیر نداشته باشد.
- **نتیجه** ← موجودات این جهان وابسته به وجودی بی‌نیاز و غیروابسته‌اند. ← همهٔ موجودات و واقعیات جهان، عین وابستگی و نیاز هستند و «وابستگی» و «نیاز به غیر»، سراسر وجود آن‌ها را فرا گرفته است.
- **توجه**: ملاصدرا، نیازمندی موجودات را «امکان فقری» یا «فقر وجودی» می‌دانست. ← براساس «امکان فقری»، جهان یکپارچه نیاز و تعلق به ذات الهی است و از خود هیچ استقلالی ندارد. ← اگر ذات الهی، آنی پرتو عنایت خویش را بازگیرد، کل موجودات نابود می‌شوند.
- **تفاوت‌های ملاصدرا با ابن سینا**
  - ملاصدرا امکان فقری را مطرح می‌کند نه امکان ماهوی را ← چرا که ملاصدرا قائل به اصالت وجود است و ماهیت را قبول ندارد.
  - از امکان و وجوب استفاده نمی‌کند، بلکه از نظر او، دو نوع وجود است:
    ۱) وجود بی‌نیاز (خدا)
    ۲) وجودهای نیازمند

پاسخ خیلی تشریحی ملاصدرا با استفاده از قاعدهٔ امکان فقری ثابت کرد که «موجودات فقیر» باید به یک «وجود غنی و بی‌نیاز» متصل باشند. این اتصال نه‌تنها برای ایجاد مخلوقات بلکه برای بقای آن‌ها نیز ضرورت دارد. به همین دلیل ملاصدرا می‌گوید، اگر آنی پرتو عنایت الهی از موجودات قطع شود، همهٔ موجودات جهان نابود می‌شوند و نور وجود آن‌ها خاموش می‌گردد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

سایر برهان‌هایی که بر اثبات وجود خداوند بیان شده‌اند، بیشتر بر روی نیاز معلول و مخلوقات در لحظهٔ به وجود آمدن متمرکز هستند.

۱۳۶ کدام گزینه به کاربرد متفاوتی از عقل از نظر ارسطو اشاره دارد؟

۱) هر انسانی باید به قوانین اخلاقی پایبند باشد.

۲) انسان‌ها موجوداتی اخلاقی هستند.

۳) نباید از اخلاق انسان‌ها سوءاستفاده کرد.

۴) دروغگویی رفتاری ناپسند است.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۷ ـ صفحه‌های ۵۵ و ۵۶

درس Box

عقل در نظر ارسطو

- ارسطو، عقل مجرد را قبول دارد، اما به عقل به عنوان قوهٔ استدلال انسان، توجه ویژه‌ای کرد.
- عقل، یکی است اما براساس کارکردش، دو جنبه دارد.
  - عقل نظری
  - عقل عملی
- کارکردهای عقل
  - عقل نظری
    - دربارهٔ هست و نیست صحبت می‌کند.
    - دربارهٔ چگونگی هست‌ها صحبت می‌کند.
  - عقل عملی
    - دربارهٔ باید و نباید صحبت می‌کند.
    - دربارهٔ اخلاقیات و امور اختیاری صحبت می‌کند.
- براساس کارکردهای نظری و عملی عقل، دانش بشری (علم، حکمت) هم به دو قسم تقسیم می‌شود (نه برعکس).
- اقسام علم
  - علم نظری ← دانشی که از عقل نظری به دست می‌آید.
  - علم عملی ← دانشی که از عقل عملی به دست می‌آید.
- ارسطو، انواع استدلال‌ها را در بخش منطق آثار خود تدوین کرد و کاربردشان را روشن کرد:
  - استدلال تجربی
  - استدلال عقلی
  - ← ≠ اختراع، ابداع، ایجاد
- نظرات ارسطو دربارهٔ انسان
  - انسان حیوان ناطق است.
  - «نطق» که همان قوهٔ «تعقل و تفکر» است، ویژگی ذاتی انسان است.
  - «نطق» انسان را از سایر حیوانات جدا می‌کند.
- **علت**: ارسطو، عقل را ذاتی انسان می‌دانست ← **معلول**: تصویر روشن‌تری از عقل ارائه کرد.

پاسخ خیلی تشریحی ارسطو توضیح داد که عقل انسان براساس کاری که انجام می‌دهد به عقل نظری و عقل عملی تقسیم می‌شود.

عقل
- عقل نظری ← دربارهٔ اشیاء و چگونگی آن‌ها بحث می‌کند.
- عقل عملی ← دربارهٔ رفتارهای اختیاری انسان و بایدها و نبایدهای او بحث می‌کند.

عبارت «انسان‌ها موجودات اخلاقی هستند.» ویژگی انسان‌ها را بیان می‌کند که در حوزهٔ عقل نظری است و این‌که ما موجود اخلاقی باشیم یا نه به اختیار و ارادهٔ ما مربوط نیست.

بررسی سایر گزینه‌ها:

همهٔ گزینه‌های دیگر بیانگر امور اخلاقی و اختیاری هستند و نشانگر عقل عملی هستند.

۱۳۷ **کدام گزینه نشان‌دهندهٔ اشتراک نظر ابن سینا و هراکلیتوس دربارهٔ معانی عقل در فلسفه است؟**

۱) عقول دارای ده مرتبه هستند که واسطه‌ای برای اداره و تدبیر جهان محسوب می‌شوند.

۲) عقل تفکری و خرد انسانی دارای کارکردهای نظری و عملی است که متوجه بود و نبودها و باید و نبایدها است.

۳) بدون عقل متعالی و برتر از ماده، دستگاه تفکر و استدلال انسان هیچ کاربردی ندارد و چیزی را درک نمی‌کند.

۴) عقول با یکدیگر رابطهٔ سلسله‌مراتبی دارند، اما عقل اول مخلوق بی‌واسطهٔ خدا و واجب‌الوجود بالغیر همیشگی است.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس‌های ۷ و ۸ ـ صفحه‌های ۵۴ و ۶۳

درس Box

عقل در نظر هراکلیتوس
- او مانند سایر فلاسفهٔ یونان باستان، به هر دو کاربرد عقل توجه داشته است.
- او از حقیقتی به نام «لوگوس» سخن می‌گوید
  - هم به معنای یک وجود و حقیقت متعالی است.
  - هم به معنای نطق و سخن و کلمه است.
- از نظر او، سخن و کلمه
  - ظهور و پرتو عقل متعالی و برتر می‌باشد.
  - بیانگر افکار و اندیشه‌های انسان است.
  - آن‌چه را که انسان در ذهن دارد، با کلام ظاهر می‌کند و به دیگران می‌رساند.
  - جهان و اشیاء ظهور آن وجود و آن حقیقت متعالی و برتر (عقل) هستند.

نظر فیلسوفان مسلمان دربارهٔ عقل، به عنوان موجود متعالی
- فلاسفهٔ مسلمان، روشن‌تر و دقیق‌تر از فیلسوفان یونان مرتبه‌ای از موجودات را که حقیقت وجودشان مجرد از ماده است، اثبات کرده و نام آن مرتبه را عالم عقول گذاشتند.
- عالم عقول از نظر فارابی و ابن سینا
  - عقل اول
    - مخلوق بی‌واسطهٔ خدا است.
    - موجودی کاملاً روحانی و غیرمادی
  - عقول دیگر به ترتیب از عقل اول (خدا) به وجود آمده‌اند.
  - موجودات مجرد که فوق عالم طبیعت‌اند (عقول) و فیض خداوند از طریق آن‌ها به عوالم دیگری می‌رسد، عالم عقول را تشکیل می‌دهد.
- عقل انسان از نظر فارابی و ابن سینا
  - به انسان توانمندی اندیشیدن می‌دهد.
  - پرتویی از همان عالم عقول است.
  - اگر تربیت شود و رشد کند
    - می‌تواند استدلال کند.
    - می‌تواند شهود کند.
- عقل فعال
  - یکی از عقول عالم عقل است.
  - عامل فیض‌رسانی به عقل انسان‌ها است.
    - بهترین تعبیر برای نشان‌دادن رابطهٔ انسان و عقل فعال
  - تمام ادراک‌ها و دانش‌های انسان به سبب این عقل صورت می‌گیرد.
  - فیض‌رسانی و مددرسانی عقل فعال به انسان در باطن وجود انسان است و محسوس نیست.
  - با عالم طبیعت در ارتباط است و آن را تدبیر می‌کند.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ هراکلیتوس با بیان لوگوس معتقد است که نطق و سخن و کلمه (تفکر و استدلال) ظهور و پرتو وجود متعالی است و از طرفی مسلمانان هم معتقدند که عقول، به‌خصوص عقل فعال عامل فیض‌رسانی به عقل انسان است و بدون آن ادراک ممکن نیست.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): بیانگر دیدگاه مسلمین است.

گزینهٔ (۲): اشتراک مسلمین و ارسطو است.

گزینهٔ (۴): بیانگر دیدگاه مسلمین است.

۱۳۸ کدام گزینه پاسخ مناسبی به شکل دوم مخالفت با فلسفه نیست؟

۱) کسانی که معتقدند روش‌های فلسفی در همهٔ مسائل دینی کاربرد ندارد و به آن آسیب می‌زند، فهم نادرستی از روش‌های عقلی و فلسفی دارند.

۲) معنای استفاده از دانش فلسفه، پذیرش یا پیروی از آرای فیلسوفان یونان نیست، بلکه اتفاقاً متفکران اسلامی به بحث و بررسی دربارهٔ آن‌ها پرداخته‌اند.

۳) در بسیاری از علوم مختلف هم از نظرات دانشمندان بهره برده شده و اتفاقاً ضرورت دارد که به نقد و بررسی سخنان اندیشمندان قبلی پرداخت.

۴) برخی آرای ارسطو و افلاطون را می‌توان با باورهای اسلامی سازگار دانست و به دلیل نژاد یا غیرمسلمان‌بودن آن‌ها نباید همهٔ دیدگاه‌هایشان را مردود کرد.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم - درس ۸ - صفحهٔ ۶۲

درس Box

عقل در تمدن اسلامی

- این دوره، یک دورهٔ طلایی در عقلگرایی شمرده می‌شود.
- علوم عقلی و به‌خصوص فلسفه در این تمدن، گسترش فراوان داشت.
- در این دوره، فیلسوفانی در طراز اول جهانی به شهرت رسیدند.
- **علت**: یکی از زمینه‌ها و عوامل مهم توجه به عقل و تفکر فلسفی در جهان اسلام، قرآن کریم و سخنان پیامبر اکرم (ص) و عترتگرای ایشان بود ← معلول: با دعوت قرآن و پیامبر و ائمه (ع) به عقل، عقل در فرهنگ عمومی جایگاه ممتاز پیدا کرد و کم‌تر شخصیتی در تاریخ اسلام در بزرگداشت عقل سخن نگفته است (≠ جریان کلیسا)
- نتایج جایگاه ممتاز عقل در تمدن اسلامی
  - حرکت عمومی مسلمین به سوی علم و دانش و پیشرفت علمی
  - مخالفت مستقیم و صریح با عقل کم‌تر صورت می‌گرفت.
- اشکال مخالفت با عقل در تمدن اسلامی
  - البته که نمی‌توانستند، مخالفت صریح کنند.
  - ۱) محدودکردن دایرهٔ اعتبار و کارآمدی عقل در عین پذیرش آن.
    - در این شکل می‌کوشند که نشان دهند که برخی روش‌های عقلی در مسائل دینی کاربرد ندارد.
  - ۲) مخالفت با فلسفه و منطق تحت عنوان دستاوردی یونانی و غیراسلامی
    - در این شکل، غربی‌بودن فلسفه را با اسلام ناسازگار می‌دانستند.
    - پاسخ به این گروه
      - بسیاری از آرای افلاطون و ارسطو با اسلام سازگار است.
      - صرفِ اسلامی‌بودن ملاک درست‌بودن نیست و هر فردی با هر نژادی می‌تواند وارد فلسفه شود (یونانی، ایرانی، چینی و ...)
      - فلسفه به معنای تقلید از فلاسفهٔ نامدار نیست بلکه به معنای بحث استدلالی است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ گزینهٔ (۱) در مورد شکل اول مخالفت با عقل در اسلام است که معتقدند برخی روش‌های استدلالی در فلسفه مغایر با دین است و باعث انحراف در آن می‌شود. سه گزینهٔ دیگر همگی در مورد دلایل رد مخالفت با عقل در شکل دوم است.

۱۳۹ دربارهٔ حکمت مشائی و فیلسوفان مطرح آن کدام گزینه نادرست است؟

۱) فارابی بنیانگذار آن در جهان اسلام است که در همهٔ نظرات فلسفی خود متأثر از ارسطو است.

۲) حکمت مشائی با این‌که فنی عقلی و استدلالی است، ولی باعث کمال نفس انسان نیز می‌شود.

۳) از نظر فارابی، جامعه علاوه بر فراهم‌نمودن سعادت اخروی مسئول آماده‌سازی سعادت دنیوی نیز هست.

۴) مهم‌ترین ویژگی حکمت مشائی، صورت استدلالی آن و الگوگیری از ارسطو می‌باشد.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۹ ـ صفحه‌های ۷۴ و ۷۵

درس Box

- فارابی
  - معلم‌ها
    - معلم اول: ارسطو
      - بنیان‌گذار فلسفهٔ مشّاء
    - معلم ثانی: فارابی ← با توجه به فضای اسلامی و با علم به آراء ارسطو، مکتب جدیدی بنا کرد.
      - بنیان‌گذار فلسفهٔ مشّاء در اسلام
  - مقام علمی و فلسفی فارابی
    - در فلسفه سرآمد روزگار بود.
    - در حقوق، نجوم و سیاست، شهرت داشت و به استادی رسیده بود.
    - پزشکی را به خوبی می‌دانست.
    - در فلسفهٔ سیاست نظریه‌پرداز بود و دیدگاه‌هایی نزدیک به افلاطون را بیان می‌کرد.
    - کتاب‌ها
      - «الجمع بين رأي الحكيمين» (جمع میان نظرات دو حکیم) ← بیان نقاط مشترک افلاطون و ارسطو
      - «اغراض و ارسطو في كتاب مابعدالطبيعه» ← تشریح نظرات ارسطو و آشکارکردن پیچیدگی‌های آن
        - کتاب «مابعدالطبیعه» اثر ارسطو بود.
        - ابن سینا می‌گوید من کتاب ارسطو را نفهمیدم تا آن زمان که کتاب فارابی را خواندم.

پاسخ خیلی تشریحی هر چند فارابی در صورت استدلالی فلسفهٔ اسلامی، شدیداً تحت تأثیر نظرات ارسطو بود ولی نظرات او در مسائل «فلسفهٔ سیاسی» به نظرات افلاطون نزدیک‌تر بود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): در حکمت مشائی، انسان با عقل و استدلال، نفس خویش را به کمال می‌رساند.

گزینهٔ (۳): از نظر فارابی هدف مدینهٔ فاضله، سعادت دنیا و آخرت است.

گزینهٔ (۴): مهم‌ترین ویژگی حکمت متعالیه صورت استدلالی و الگوگیری از ارسطو است.

۱۴۰ کدام عبارت درست است؟

۱) در نظام هستی‌شناسانهٔ شیخ اشراق، هر موجودی غیر از خداوند، آمیخته‌ای از نور و ظلمت است.

۲) براساس مشخصاتی که سهروردی برای حکیم متأله برمی‌شمارد، چنین حکیمی جز پیامبر خدا نیست.

۳) سهروردی، روش ابن سینا در حکمت را به دلیل این‌که مطالب را فقط به صورت عقلی و استدلالی تبیین می‌کند، ناتمام می‌داند.

۴) توصیهٔ ابن سینا برای رسیدن به علم خشیت‌آور، کنارگذاشتن مطالعه در روابط پدیده‌ها و تأمل در رابطهٔ طبیعت با ماوراء طبیعت و خداست.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۱۰ ـ صفحهٔ ۸۴

درس Box

اشراق نور

- شیخ اشراق، مفهوم نور را به جای مفهوم وجود، وارد فرهنگ فلسفی خود می‌نماید.
- به نظر شیخ اشراق، همهٔ مباحث پیرامون نور و مراتب آن و ظلمت و درجات آن ساماندهی می‌شود.
- موجودات از نظر شیخ اشراق
  - مبدأ و خالق جهان
    - نور محض
    - نورالانوار
    - نور مطلق
  - اشیاء دیگر ← تابش و پرتو نورالانوار
  - هر واقعیتی نور است اما نه نور مطلق، بلکه درجه‌ای از نور.
  - به گفتهٔ شیخ اشراق
    - ذات نخستین و نور مطلق، یعنی خدا، پیوسته نورافشانی (اشراق) می‌کند.
    - خدا با نورافشانی متجلی می‌شود و همه چیز را به وجود می‌آورد.
    - همه چیز در جهان پرتویی از نور ذات اوست.
    - هر زیبایی و کمالی، موهبتی از رحمت اوست.
    - رستگاری: وصول کامل به این روشنی است.
  - تفاوت موجودات، مربوط به شدت و ضعف نورانیت (میزان نور) آن‌هاست.
- مشرق و مغرب
  - در فلسفهٔ شیخ اشراق، آن معنای زمینی را ندارد.
  - مشرق: نور محض یا محلّ فرشتگان مقرب است که مجرد هستند.
  - مغرب
    - مغرب کامل: جهان تاریکی یا عالم ماده که از نور بهره ندارد.
    - مغرب وسطی: میان مشرق و مغرب کامل ← درآمیختن نور و ظلمت (موجودات)

پاسخ خیلی تشریحی از نظر سهروردی، هر واقعیتی نور است، اما نه نور مطلق، بلکه درجه‌ای از نور و به تعبیر دیگر، آمیخته‌ای از نور و ظلمت.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): وی وجود حکیم متأله را در همهٔ زمان‌ها، حتی بعد از تمام‌شدن سلسلهٔ پیامبران (ع)، لازم می‌داند.

گزینهٔ (۳): در یک نظام فلسفی، چه مشاء و چه اشراق، تبیین مطالب باید عقلی و استدلالی باشد، نه براساس کشف و شهود، اما سهروردی روش ابن سینا را به دلیل عدم بهره‌گیری از کشف و شهود در حکمت مشاء، ناقص می‌دانست.

گزینهٔ (۴): وی مطالعهٔ پدیده‌ها و روابط میان آن‌ها را نفی نمی‌کند، اما توصیه می‌کند که دانشمند، به این حد، متوقف نشود.

۱۴۱ به کدام دلیل سهروردی رئیس تامه را حکیم متأله می‌داند؟

۱) زیرا در فن استدلال و برهان به کمال رسیده است و توان اقناع همگان را دارد.

۲) زیرا بهترین دستهٔ جویندگان معرفت به حساب می‌آیند و ریاست برای بهترین‌ها است.

۳) زیرا در تصفیه و تزکیهٔ نفس به رتبه‌ای والا دست پیدا کرده و جامعه را به انحراف نمی‌برند.

۴) زیرا دارندهٔ این مقام که مختص جانشینی الهی است باید مواجهٔ بی‌واسطه با حقایق داشته باشد.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۱۰ ـ صفحهٔ ۸۵

درس Box

دسته‌بندی جویندگان معرفت از نظر سهروردی

- ۱) آنان که به تازگی شوق معرفت یافته‌اند و جویای آن هستند.
- ۲) آنان که در فلسفهٔ استدلالی به کمالی رسیده‌اند، ولی از ذوق و عرفان بهره‌ای ندارند. ← مثل فلاسفهٔ مشّاء که شهود را وارد نمی‌کنند.
- ۳) آنان که به طریقهٔ برهان و فلسفهٔ استدلالی توجهی ندارند و فقط تصفیهٔ نفس می‌کنند و به شهودهایی دست یافته‌اند. ← مثل عرفا
- ۴) آنان که هم در صُوَر برهانی (استدلال) به کمال رسیده‌اند و هم به اشراق و عرفان دست یافته‌اند. ← اینان حکیم متأله‌اند (حکیم الهی شده) و بهترین دسته به حساب می‌آیند.

گفتار شیخ اشراق دربارهٔ دستهٔ چهارم

- اگر حکیمی غرق در تألّه بوده و در بحث نیز استاد باشد:
  - ریاست تامه دارد.
  - خلیفه و جانشین خداست.
- جهان هیچ‌گاه از چنین حکیمی خالی نمی‌شود. ← زیرا خلافت الهی ضروری است
- خلیفهٔ الهی امور و حقایق را بی‌واسطه از حق تعالی دریافت می‌کند.
- ریاست تامّه
  - منظور ریاست از راه قهر و غلبه نیست.
  - امام تأله گاه در ظاهر حاکم است و گاه به طور نهانی
  - اگر ریاست واقعی جامعه به دست او افتد، زمان وی بس نورانی و درخشان می‌شود.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ گزینه‌های (۱) و (۳): نادرست است، زیرا کسانی که در فن استدلال در نهایت کمال‌اند ممکن است به مقامات عرفانی نرسیده باشند و کسانی هم که در شهود به درجات بالایی رسیده‌اند ممکن است فن استدلالی ندانند.

گزینهٔ (۲): درست است که رئیس تامه در دستهٔ بهترین افراد جویندگان معرفت هستند ولی دلیلِ برخورداری از این مقام در این گزینه بیان نشده است.

۱۴۲ **کدام بیت بیانگر آن اصل حکمت متعالیه است که گاهی نام فلسفهٔ ملاصدرا را به آن نسبت می‌دهند؟**

۱) که یکی هست و هیچ نیست جز او — وحده لا اله الّا هو

۲) حُسن روی تو به یک جلوه که در آینه کرد — این همه نقش در آیینهٔ اوهام انداخت

۳) وجود اندر کمال خویش جاری است — تعیّن‌ها امور اعتباری است

۴) گرچه برخیزد ز آب بحر موجی بی‌شمار — کثرت اندر موج باشد لیک آبی بیش نیست

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۱۱ ـ صفحهٔ ۹۳

پاسخ خیلی تشریحی اساسی‌ترین اصل حکمت متعالیه «اصالت وجود» است که بر روی همهٔ اصول دیگر آن تأثیر گذاشته است و گاهی به فلسفهٔ صدرایی، فلسفهٔ اصالت وجودی هم می‌گویند.

در بیت «وجود اندر کمال خویش جاری است / تعیّن‌ها امور اعتباری است» به اصالت وجود و اعتباری‌بودن ماهیت اشاره شده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): اشاره به وحدت حقیقت وجود

گزینهٔ (۲): اشاره به وحدت حقیقت وجود

گزینهٔ (۴): اشاره به مراتب‌داشتن وجود

۱۴۳ کدام عبارت درست است؟

۱) حکمت متعالیه یک نظام فکری فلسفی است، چون منبع آن فقط عقل و استدلال عقلی است.

۲) وقتی می‌گوییم «تعین‌ها امور اعتباری است» در حقیقت، به ساختهٔ ذهن‌بودن ماهیات اشاره می‌کنیم.

۳) کسی که ماهیات را اصیل بداند، تفاوت‌های میان موجودات جهان را براساس تفاوت رتبه ماهیات تبیین می‌کند.

۴) پیام فلسفی تعبیر «وحدت در عین کثرت و کثرت در عین وحدت»، مراتب‌داشتن حقیقت واحد وجود است.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۱۱ ـ صفحه‌های ۹۴ و ۹۵

پاسخ خیلی تشریحی از دو اصل وحدت وجود و مراتب‌داشتن وجود، می‌توان به اصل وحدت در عین کثرت و کثرت در عین وحدت تعبیر کرد، یعنی عاملی که موجب وحدت می‌شود (وجود) خودش هم موجب کثرت می‌شود (مراتب وجود).

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): عرفان و آیات و روایات نیز منبع حکمت متعالیه محسوب می‌شوند.

گزینهٔ (۲): اعتباری‌بودن ماهیات، به معنای این نیست که ساخته و پرداختهٔ ذهن هستند، بلکه از واقعیت خارجی انتزاع شده‌اند، اما مصداق واقعی و حقیقی ندارند.

گزینهٔ (۳): مراتب داشتن و تفاوت رتبه و تبیین تفاوت‌ها براساس آن، مربوط به وجود و در دیدگاه ملاصدرا است و کسی که ماهیت را اصیل بداند، ماهیت موجودات را با هم متفاوت می‌داند نه مراتب ماهیت را.

۱۴۴ **در کدام مورد، آثاری از علامه طباطبایی نام برده‌شده که به ترتیب، در راستای مطالعهٔ تطبیقی مباحث فلسفی و ارتباط با مراکز علمی و فلسفی است؟**

۱) اصول فلسفه و روش رئالیسم ـ شیعه

۲) نهایه‌الحکمه ـ رسالت تشیع

۳) عدل الهی ـ اصول فلسفه و روش رئالیسم

۴) المیزان ـ عدل الهی

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۱۲ ـ صفحه‌های ۱۰۴، ۱۰۵ و ۱۰۶

پاسخ خیلی تشریحی مرحوم علامه در کتاب اصول فلسفه و روش رئالیسم، به مسائل فلسفی به صورت تطبیقی و علی‌الخصوص در مقایسه با مارکسیسم پرداخته‌اند.

کتاب‌های شیعه و رسالت تشیع، حاصل مذاکرات مرحوم علامه طباطبایی و هانری کربن است.

نکته نهایه‌الحکمه، کتاب درسی فلسفه است.

عدل الهی، تألیف استاد مطهری است.

المیزان، کتاب مرحوم علامه در تفسیر قرآن است.

۱۴۵ آن‌جا که رسول خدا (ص) می‌فرمایند «در هر چیزی تفکر کنید اما در ذات خدا فکر نکنید.»، کدام‌یک از عوامل زمینه‌ساز حیات عقلی و فلسفی در اسلام، مورد توجه قرار گرفته است؟

۱) ارزش قائل‌شدن برای تفکر و تکریم و احترام مداوم عالمان

۲) مذمت جهل و نادانی و تکریم علم به عنوان ثمرهٔ تفکر

۳) ارزش قائل‌شدن برای اصل تفکر و طرح مباحث علمی و عقلی و فلسفی

۴) تکریم علم به عنوان ثمرهٔ تفکر و احترام پیوستهٔ عالمان

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم - درس ۹ - صفحهٔ ۷۲

درس Box

زمینهٔ اول رشد فلسفه در اسلام

- زمینهٔ اول رشد فلسفه در اسلام، دعوت قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص) به خردورزی بود.
- در اصل زمینهٔ اول رشد فلسفه، حیات عقلی است که با دعوت قرآن و پیامبر (ص) فراهم شد. ← حیات عقلی مثل زمین حاصلخیزی برای رشد است.
- روش‌های خاص و بدیع قرآن و پیامبر برای ایجاد حیات عقلی
  - موجب شد جامعهٔ عصر پیامبر (ص)، در زمانی کوتاه به مرتبه‌ای ممتاز از «حیات عقلی» رسید.
  - فرصت اندیشه‌ورزی و تفکر را برای مردم فراهم کرد.
  - بسیاری از مردم، وارد بحث‌های علمی شدند.
- برخی عوامل زمینه‌ساز حیات عقلی و حیات فلسفی در قرآن و رفتار و گفتار رسول خدا (ص)
  - ۱) ارزش قائل‌شدن برای اصل تفکر و خردورزی
  - ۲) تکریم علم به عنوان ثمرهٔ تفکر و خردورزی
  - ۳) تکریم و احترام پیوستهٔ عالمان و دانشمندان
  - ۴) طرح مباحث علمی و عقلی و فلسفی و به کار گرفتن شیوه‌های مختلف استدلال
  - ۵) مذمت پیوستهٔ نادانی و جهل (نه جاهل و نادان) به طوری که در جامعه یک ویژگی منفی تلقی گردد.
  - ۶) دعوت به یادگیری علم و دانش ملت‌ها و تمدن‌های دیگر و استفاده از آن‌ها
  - دقت کنید که اسلام روی حیات عقلی و فلسفی اثرگذار بود، اما روی حیات علمی مؤثر نبوده.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ این حدیث اهمیت تفکر را به وضوح نشان می‌دهد. از طرفی به دلیل بحث دربارهٔ ذات خدا نشان‌دهندهٔ طرح مباحث عقلی و فلسفی است.